Autoarea bestsellerului *Ultima geană de lumină*
KRISTIN HARMEL
CARTEA COPIILOR PIERDUȚI
„O poveste dramatică despre supraviețuire și rezistență. Nu am putut să o las din mână.“
HEATHER MORRIS
LITERA
Blue MOON

Autoarea bestsellerului *Ultima geană de lumină*
KRISTIN HARMEL
CARTEA COPIILOR PIERDUȚI
„O poveste dramatică despre supraviețuire și rezistență. Nu am putut să o las din mână.“
HEATHER MORRIS
LITERA
Blue MOON

blue
MOON

KRISTIN HARMEL

CARTEA COPIILOR PIERDUȚI

Traducere din limba engleză și note
MIHAELA MAGDALENA DUMITRU

LITERA
București

The Book of Lost Names
Kristin Harmel
Copyright © 2020 Kristin Harmel Lietz
Credit Line MCR115170 © Marie Carr / Trevillion Images
Toate drepturile rezervate

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Cartea copiilor pierduți
Kristin Harmel

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Dragoș Ghițulete
Corector: Raluca Chiriac
Copertă: Bell Studio
Tehnoredactare și prepress: Laura Carîp

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Harmel, Kristin
Cartea copiilor pierduți / Kristin Harmel ;
trad. din lb. engleză și note: Mihaela Magdalena Dumitru . –
București : Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7915-4

I. Dumitru, Mihaela Magdalena (trad. ; note)

821.111

Surorilor mele de la Swann Valley – Wendy, Allison, Alyson, Emily și Linda – care înțeleg, așa cum nu pot înțelege cu adevărat decât scriitorii și cititorii, că multe cărți au puterea de a-ți modela destinul.

De asemenea, bibliotecarilor și librarilor de pretutindeni, care se asigură că acele cărți care au puterea de a schimba viețile oamenilor își croiesc drum spre mâinile celor care au cea mai mare nevoie de ele.

Capitolul 1

Mai 2005

Este sâmbătă dimineață, iar eu sunt pe la jumătatea turei mele la Biblioteca Publică Winter Park atunci când o văd.

Cartea pe care mi-au căzut ochii ultima dată, în urmă cu șase decenii.

Cartea despre care credeam că a dispărut pentru totdeauna.

Cartea care a însemnat totul pentru mine.

Mă privește dintr-o fotografie din *New York Times*, pe care cineva l-a lăsat deschis pe ghișeul unde se returnează cărțile. Lumea se cufundă în tăcere când mă întind spre ziar, iar mâna îmi tremură la fel de tare ca ultima dată când am atins această carte.

– Nu este posibil, șoptesc eu.

Mă uit la fotografie. Din ea mă privește un bărbat în jur de șaptezeci de ani, cu părul subțire și alb ca neaua și cu ochi ca de broască, ascunși în spatele lentilelor bulbucate.

„La șaizeci de ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, un bibliotecar german încearcă să returneze cărțile furate proprietarilor lor de drept“, scrie în ziar, iar mie îmi vine să îi strig bărbatului din imagine că *eu* sunt proprietarul de drept al cărții pe care o ține în mâini, volumul decolorat și legat în piele, cu colțul din dreapta jos jupuit și cotor aurit, pe care este scris titlul *Epitres et Evangiles*. Îmi aparține mie – și lui Rémy, un bărbat care a murit cu multă vreme în urmă, un bărbat la care am jurat după război să nu mă mai gândesc.

Dar a fost prezent în gândurile mele în această săptămână, în ciuda voinței mele. Mâine, 8 mai, lumea va sărbători a șaizecea aniversare a Zilei Victoriei în Europa. Îmi este imposibil, cu toate aceste tinere prezentatoare de știri care vorbesc cu mare solemnitate despre război, de parcă ar putea vreodată să îl înțeleagă, să nu mă gândesc la Rémy, să nu mă gândesc la timpul petrecut împreună atunci, să nu mă gândesc la oamenii pe care i-am salvat și la felul cum s-a sfârșit totul. Deși fiul meu îmi spune că este o binecuvântare să am o minte atât de ageră la vârsta mea înaintată, așa cum se întâmplă cu toate binecuvântările, și aceasta vine la pachet cu neajunsuri.

În majoritatea zilelor, nu îmi doresc decât să uit.

Clipesc ca să alung amintirea nepoftită a lui Rémy și îmi reîntorc atenția la articol. Omul din imagine este Otto Kühn, bibliotecar la Zentral-und Landesbibliothek din Berlin, care și-a asumat misiunea de a returna cărțile furate de naziști. Se pare că există peste un milion de asemenea cărți numai în colecțiile bibliotecii sale, dar cea pe

care o ține în mână în fotografie – cartea *mea* – este cea despre care spune că îl ține treaz noaptea.

– Acest text religios, i-a spus Kühn reporterului, este preferatul meu între multele mistere care ne ocupă rafturile. Publicată la Paris în 1732, este o carte foarte rară, dar altceva o face să fie extraordinară. Este unică pentru că înăuntrul ei găsim o enigmă greu de descifrat: un fel de cod. Cui i-a aparținut? Ce înseamnă acest cod? Cum a ajuns în posesia germanilor, în vremea războiului? Acestea sunt întrebările care îmi bântuie gândurile.

Simt lacrimi în ochi, lacrimi care nu au ce căuta aici. Le șterg, furioasă că mă dovedesc și acum la fel de emotivă, după toți acești ani.

– Ce plăcut trebuie să fie, zic eu încet către fotografia lui Kühn, să fii bântuit de întrebări, și nu de stafii.

– Hmm, doamnă Abrams? Vorbiți cu ziarul?

Vocea lui Jenny Fish, asistenta directorului bibliotecii, mă smulge din ceața amintirilor. Este genul care se plânge în legătură cu orice – și pare că îi face plăcere să sugereze la fiecare pas că, întrucât am optzeci și șase de ani, aș face bine să mă gândesc cât mai curând la pensionare. Îmi aruncă mereu ocheade suspicioase, ca și cum nu i-ar veni să creadă că la vârsta mea mai vreau să lucrez aici.

Nu înțelege ce înseamnă să iubești cărțile cu atâta pasiune, încât să simți că mori fără ele, că nu mai poți respira, că nu mai poți exista. Îmi este imposibil să pricep, de fapt, de ce s-a făcut bibliotecară.

– Chiar așa, Jenny, răspund eu, fără să ridic capul.

– Da, bine, atunci probabil nu ar trebui să o faceți în fața vizitatorilor, zice ea fără nici o urmă de ironie. Ar putea crede că sunteți senilă.

Nu are simțul umorului.

– Îți mulțumesc, Jenny. Sfaturile tale sunt întotdeauna utile.

Ea dă din cap, solemnă. Se pare că este dincolo de puterea ei de înțelegere că cineva care arată ca mine – minionă, cu părul alb, cu înfățișare de bunicuță – ar fi capabilă de sarcasm.

Dar astăzi nu am timp pentru ea. Nu mă pot gândi decât la carte. Cartea care conține atâtea secrete. Cartea care mi-a fost luată înainte de a descoperi dacă cuprindea răspunsul de care aveam disperată nevoie.

Iar acum, la depărtare de numai un drum cu avionul, se află omul care deține cheia ce va deschide totul.

– Să îndrăznesc? murmur eu, privind fotografia lui Otto Kühn.

Îmi răspund la propria întrebare înainte să mi se strecoare îndoiala în minte. Trebuie. Le-o datorez copiilor.

– Doamnă Abrams?

Este tot Jenny, care mi se adresează pe numele de familie, deși i-am spus de o mie de ori să îmi spună Eva, la fel cum li se adresează celorlalte bibliotecare, pe numele de botez. Dar, vai, pentru ea nu sunt altceva decât o bătrânică. Recompensa, după ce ai traversat deceniile în pas de marș, este un proces treptat de ștergere.

– Da, Jenny? ridic eu privirea într-un final.

– Nu credeți că ar fi bine să vă duceți acasă? Bănuiesc că o spune așteptând să refuz. Zâmbește arogantă, convinsă că și-a impus superioritatea. Să vă adunați un pic?

De aceea îmi face mare plăcere să o privesc în ochi, să zâmbesc și să spun:

– Da, Jenny, îți mulțumesc foarte mult. Cred că așa voi face.

Iau ziarul și plec.

De cum ajung acasă – un bungalou primitor, la numai cinci minute de mers pe jos de bibliotecă – deschid calculatorul.

Da, am un calculator. Și încă o dată, da, știu cum să îl folosesc. Fiul meu, Ben, are prostul obicei de a silabisi termenii din domeniul informaticii în prezența mea – *in-ter-ne-tul* și *e-mail-ul* – ca și cum conceptul de tehnologie ar fi prea dificil de priceput pentru mine. Presupun că nu îl pot învinui, cel puțin nu în totalitate. Când s-a născut Ben, războiul se terminase de opt ani, iar eu lăsasem în urmă Franța și persoana care fusesem altădată. Ben nu m-a cunoscut decât în rolul meu de bibliotecară și gospodină, care uneori greșea pronunția cuvintelor în engleză.

Undeva, de-a lungul timpului, și-a băgat în cap ideea că sunt o ființă simplă. Ce ar spune dacă ar ști adevărul?

Este vina mea că nu i-am spus niciodată, că nu am corectat niciodată greșeala. Dar când te obișnuiești cu traiul tihnit, ascuns în carapacea ta, este foarte greu să te mai ridici și să spui: „De fapt, oameni buni, *iată* cine sunt eu în realitate“.

Poate că mi-a fost teamă și de faptul că tatăl lui Ben, soțul meu, Louis, m-ar părăsi dacă și-ar da seama că sunt diferită de persoana pe care l-am lăsat să o vadă. Oricum m-a părăsit – cancer pancreatic, în urmă cu un deceniu – și, cu toate că mi-a lipsit tovărășia lui, am ajuns la strania înțelegere că probabil m-aș fi descurcat fără el mult mai devreme.

Intru pe site-ul Delta[1] – din obișnuință, presupun, căci Louis călătorea adesea în scop profesional și făcea parte din programul de loialitate al companiei aviatice. Prețurile sunt exorbitante, dar am destui bani puși deoparte. Este aproape ora prânzului, primul avion pleacă peste trei ore, iar un altul pleacă diseară la 9.35, face escală la Amsterdam mâine și aterizează la Berlin la 3.40 după-amiază. Apăs butonul mouse-ului fără să mai întârzii și îmi rezerv un bilet la cel de-al doilea zbor. Este de-a dreptul poetică ideea că voi ajunge la Berlin la exact șaizeci de ani după ziua în care germanii au semnat actul de predare necondiționată în fața Aliaților, chiar în acest oraș.

Simt cum mă trece un fior și nu știu dacă este teamă sau emoție.

Am de făcut bagaje, dar înainte de asta trebuie să îl sun pe Ben. Nu va înțelege, dar poate că a venit în sfârșit timpul să afle că mama lui nu este persoana pe care credea că o cunoaște.

Delta Air Lines, Inc. este o mare companie aeriană americană cu sediul în Atlanta, Georgia.

Capitolul 2

Iulie 1942

Cerul de deasupra Bibliotecii Sorbonne, aflată în arondismentul al cincilea al Parisului, era cenușiu și încărcat de ploaie, iar aerul era dens și greu. Eva Traube stătea în fața intrării principale, blestemând umiditatea din aer. Știa, chiar fără să se uite în oglindă, că părul ei negru, care îi ajungea până la umeri, își dublase deja volumul, făcând-o să semene cu o ciupercă. Nu că ar fi contat; singurul lucru pe care îl observau ceilalți la ea era steaua galbenă, cu șase colțuri, cusută pe partea stângă a sacoului tricotat. Steaua aceasta ștergea toate celelalte fațete ale ei care contau – identitatea ei de fiică, de prietenă, de anglofilă care lucra pentru a-și obține doctoratul în literatură engleză.

Pentru mulți oameni din Paris, ea nu mai era acum decât o evreică.

S-a cutremurat, traversată de un fior rece neașteptat. Cerul părea a prevesti ceva rău, ca și cum ar fi știut un lucru pe care ea nu îl știa. Umbrele aruncate de norii ce se adunau păreau întruparea fizică a întunericului ce se lăsase peste oraș.

„Curaj“, i-ar spune tatăl ei, într-o franceză încă neșlefuită, cu urme ale accentului polonez. „Înveselește-te. Germanii nu ne pot supăra decât dacă le permitem să ne supere.“

Dar optimismul lui era nerealist. Germanii aveau libertatea absolută de a-i deranja pe evreii francezi oricând doreau, indiferent dacă părinții Evei le-o permiteau sau nu.

S-a uitat încă o dată spre cer, cântărind opțiunile. Avusese de gând să meargă pe jos spre casă, pentru a evita metroul și noile regulamente – evreii nu mai aveau voie să urce decât în ultimul vagon, nădușitor și neaerisit –, dar dacă se rupeau cerurile, poate că ar fi mai la adăpost sub pământ.

– Ah, *mon petit rat de bibliothèque*.

O voce gravă, venită din spatele Evei, a smuls-o din gândurile ei. A înțeles cine este înainte de a se întoarce, căci era singura persoană care o alinta spunându-i „șoricelul meu de bibliotecă“.

– *Bonjour*, Joseph, a zis ea bătoasă.

Simțea cum îi urcă căldura în obraji și se simțea rușinată de atracția pe care o simțea față de el. Joseph Pelletier era unul dintre puținii studenți de la secția de engleză care purtau steaua galbenă – deși, spre deosebire de ea, era numai pe jumătate evreu și nepracticant. Era înalt, avea umeri lați, părul des și negru, iar ochii de un albastru-deschis. Arăta ca o vedetă de cinema, o părere pe care știa bine că o împărtășeau multe fete din secția ei – chiar și catolicele, ale căror părinți nu ar

permite niciodată ca fiicele lor să fie curtate de un evreu. Nu că Joseph ar fi părut genul care curtează o femeie. Era mai degrabă bărbatul care te seduce într-un cotlon întunecat al bibliotecii, iar apoi te părăsește mai mult leșinată.

– Pari foarte gânditoare, micuțo, a zis el, aruncându-i un zâmbet și sărutând-o pe ambii obraji în semn de salut.

Mama lui o cunoștea pe mama ei dinainte de nașterea Evei, iar el avea un fel aparte de a o face să simtă că era și acum copila care fusese atunci când îl cunoscuse, deși avea deja douăzeci și trei de ani, cu trei ani mai puțin decât el.

– Mă întrebam numai dacă va începe ploaia, a răspuns ea, îndepărtându-se un pas, înainte ca el să remarce că atingerea o făcuse să roșească.

– Eva. Felul în care i-a pronunțat numele i-a făcut inima să bată mai tare. Când a îndrăznit să îl privească din nou, ochii lui aveau ceva neliniștitor. Am venit să te caut.

– Pentru ce?

Timp de o fracțiune de secundă, a sperat că el va spune „Ca să te invit la cină“. Dar speranța ei era ridicolă. Și oricum, unde s-ar duce? Totul era închis pentru cei care purtau steaua.

Joseph s-a aplecat spre ea.

– Ca să te avertizez. Sunt zvonuri că se pregătește ceva. Un raid de proporții, înainte de ziua de vineri. Respirația lui caldă îi gâdila urechea. Au pe listă douăzeci de mii de evrei născuți în afara Franței.

– Douăzeci de mii? Este imposibil.

– Imposibil? Deloc. Prietenii mei au surse de încredere.

– Prietenii tăi?

Ochii li s-au întâlnit. Desigur, auzise despre mișcarea de Rezistență, despre cei care activau în clandestinitate aici, în Paris, pentru a submina activitatea naziștilor. Oare asta voia să spună? Cine altcineva ar putea ști un asemenea lucru?

– De unde știi că au dreptate?

– De unde știi tu că nu au? Ca măsură de precauție, cred că ar fi mai bine ca tu și părinții tăi să vă ascundeți în următoarele câteva zile.

– Să ne ascundem?

Tatăl ei repara mașini de scris, mama ei lucra cu jumătate de normă pe post de croitoreasă. Abia își permiteau să plătească chirie, ce să mai vorbim despre o ascunzătoare.

– Ne-am putea caza la Ritz, ce crezi?

– Nu este de glumă, Eva.

– Îmi displac nemții la fel de mult cum îți displac și ție, Joseph, dar douăzeci de mii de oameni? Nu, nu cred.

– Ai grijă, micuțo.

În clipa aceea, cerurile s-au deschis. Joseph a dispărut în marea de umbrele care înfloreau pe trotuarul flancat de fântâni arteziene.

Eva a înjurat în șoaptă. Picăturile de ploaie bombardau trotuarul, făcându-l lucios ca uleiul în lumina slabă a după-amiezii târzii, iar când a coborât în goană scările repezindu-se spre rue des Écoles, s-a udat până la piele într-o clipită. A încercat să își tragă sacoul peste cap, pentru a se feri de ploaia torențială, dar asta nu a făcut decât ca steaua, mare cât palma ei, să devină și mai vizibilă.

– Evreică puturoasă, a murmurat un bărbat care a trecut pe lângă ea, cu fața ascunsă de umbrelă.

Nu, Eva nu va merge cu metroul astăzi. A răsuflat adânc și a pornit în fugă spre

râu, spre înălțimea catedralei Notre-Dame, spre casă.

– Cum a fost la bibliotecă astăzi?

Tatăl Evei stătea în capul mesei lor mici, în vreme ce mama ei, cu părul acoperit de o batistă decolorată și trupul vânjos îmbrăcat într-o rochie jerpelită din bumbac, turna cu polonicul o supă apoasă din cartofi în farfuria lui, apoi într-a Evei. Toți trei fuseseră prinși de ploaia de vară, iar acum hainele erau atârnate la uscat în fața ferestrei deschise, iar stelele galbene îi priveau tăcute, ca niște soldăței aliniați la raport.

– A fost bine.

Eva a așteptat-o pe mama ei să se așeze înainte de a lua prima înghițitură din mâncarea insipidă.

– Nu înțeleg de ce insiști să te mai duci, a zis mama Evei. S-a oprit ca să ia o lingură de supă și a strâmbat din nas. Nu îți vor da voie să îți susții examenele de final.

– Lucrurile se vor schimba, Mamusia. Sunt sigură de asta.

– Generația voastră și optimismul ăsta, zise oftând mama Evei.

– Eva are dreptate, Faiga. Nemții nu pot menține aceste regulamente la infinit. Nu au logică.

Tatăl Evei a zâmbit, un zâmbet despre care știau cu toții că este fals.

– Mulțumesc, Tatuś.

Eva și părinții ei încă se adresau unul altuia cu termeni de alint polonezi, deși Eva, născută la Paris, nu pusese niciodată piciorul în țara natală a părinților ei.

– Cum a fost azi la muncă?

Tatăl ei și-a coborât privirea spre supa din farfurie.

– *Monsieur* Goujon nu știe cât timp mă mai poate plăti... Ochii i-au fulgerat spre Mamusia, apoi spre Eva. Am putea fi nevoiți să plecăm din Paris. Dacă îmi pierd slujba, nu vom mai avea cum să supraviețuim aici.

Eva știuse că acest moment va veni, dar tot a lovit-o ca un pumn în stomac. Dacă părăseau Parisul, nu se va mai putea întoarce niciodată la Sorbonne și nu își va lua niciodată diploma de licențiată în literatură engleză, pentru care lucrase atât de mult.

Slujba tatălui ei era în pericol de mult timp, de când începuseră germanii să îi înlăture sistematic pe evrei din societatea franceză. Reputația lui, aceea că era cel mai bun reparator de șapirografe și mașini de scris din Paris, îl salvase o vreme, deși nu mai avea voie să profeseze în birouri guvernamentale. Dar lui *monsieur* Goujon, fostul său șef, i se făcuse milă de el și îl plătea pentru muncă la negru, pe care o presta în cea mai mare parte acasă. În momentul acela erau aliniate în salon unsprezece mașini de scris în diferite etape de dezasamblare, care anunțau noaptea lungă de muncă pe care o avea în față.

Eva a inspirat adânc și a căutat în adâncul sufletului ei o rămășiță din rezervele de speranță.

– Poate ar fi mai bine dacă am pleca, Tatuś.

El a clipit de câteva ori, iar mama ei a amuțit.

– Mai bine, *słoneczko*?

Așa îi spunea tatăl ei, folosind un cuvânt care în poloneză însemna „soarele meu“, iar Eva se întreba dacă înțelegea amarnica ironie, așa cum o înțelegea ea. În definitiv, soarele nu este decât o stea galbenă.

– Să vedeți, m-am întâlnit astăzi cu Joseph Pelletier...

– Ah, Joseph! a întrerupt-o mama ei, ducându-și palmele la obraji ca o școlăriță

îndrăgostită. Un băiat atât de frumos. Ți-a cerut în sfârșit o întâlnire? Mereu am sperat că voi doi vă veți căsători.

– Nu, Mamusia, nu are legătură cu asta.

Eva a schimbat priviri cu tatăl ei. Găsirea unui tânăr potrivit pentru fiica ei părea să ocupe o parte absurd de mare a gândurilor Mamusiei, de parcă nici nu s-ar fi aflat în mijlocul unui război.

– De fapt, m-a chemat ca să îmi spună ceva. A auzit un zvon că în următoarele zile vor fi arestați vreo douăzeci de mii de evrei născuți în afara Franței.

Mama Evei s-a încruntat.

– Ridicol. Ce să facă cu douăzeci de mii dintre noi?

– Așa am spus și eu. Eva s-a uitat către tatăl ei, care nu spusese încă nimic. Tatuś?

– Este înspăimântător să auzi așa ceva, a zis el după o pauză lungă, cu vorbe molcome și măsurate. Dar Joseph pare genul care scornește povești.

– Sunt sigură că nu ai dreptate. Este un tânăr foarte plăcut, a replicat mama Evei pe loc.

– Faiga, a supărat-o pe Eva, și pentru ce? Ca să se umfle în pene, ca să îi arate că are legături? Un băiat decent nu ar simți nevoia să demonstreze nimic. Tatuś s-a întors către Eva. *Słoneczko,* eu nu vreau să ignori ce ți-a spus Joseph. Și sunt de acord că se pregătește *ceva*. Dar am auzit cel puțin zece zvonuri în ultima lună, iar acesta este cel mai surprinzător. Douăzeci de mii? Nu este posibil.

– Dar, Tatuś, dacă are dreptate?

În loc de răspuns, el s-a ridicat de la masă și s-a întors după câteva secunde cu o broșură printată, de mici dimensiuni. I-a întins-o Evei, care a răsfoit-o în grabă. *Luați toate măsurile pentru a vă ascunde… Luptați împotriva polițiștilor… Încercați să fugiți…*

– Ce este asta? a șoptit ea, întinzându-i-o mamei sale.

– Cineva a strecurat-o pe sub ușă ieri, a zis tatăl ei.

– De ce nu ne-ai spus? Pare un avertisment, exact cum a zis și Joseph.

El a dat încet din cap.

– Nu este primul, Eva. Germanii ne conduc și prin frică, și cu ajutorul armelor. Dacă ne ascundem de fiecare dată când circulă un anunț fals, înseamnă că au câștigat, nu crezi? Înseamnă că ne-au furat sentimentul de securitate, starea de bine. Eu nu le-o voi permite.

– Noi, oricum, nu am făcut nimic rău, a intervenit mama Evei. Suntem cetățeni utili societății.

– Nu sunt sigur că va mai conta în cele din urmă, a zis tatăl Evei și s-a aplecat spre ea, a mângâiat-o pe mână, apoi a atins obrazul soției sale. Dar, deocamdată, suntem în siguranță. Așa că haide să mâncăm supa, ca să nu se răcească.

Însă Eva își pierduse pofta de mâncare și nu a făcut decât să plimbe cartofii prin farfurie, simțind că i se strânge stomacul din cauza presimțirii rele pe care vorbele tatălui ei nu o puteau alunga.

Mai târziu în seara aceea, după ce Mamusia se dusese la culcare, Tatuś a găsit-o pe Eva în mica bibliotecă în care se ajungea dinspre salon și unde rafturile urcau până în tavan, pline cu cărțile pe care ei doi le prețuiau atât de mult. El o învățase să iubească cititul, unul dintre cele mai de preț daruri pe care un părinte le poate da unui copil și, făcând astfel, îi deschisese o ușă către lume. În mai toate serile, ea și tatăl ei citeau aici într-o tăcere plăcută, dar acum gândurile Evei erau distrase de altceva. Stătea pe canapea și mâzgălea într-un caiet, un tic nervos pe care îl avea încă din copilărie, când se simțea mai în largul ei schițând oamenii și obiectele din jur.

– *Słoneczko,* a zis el blând.

A ridicat privirile, iar creionul s-a oprit peste un desen detaliat al candelabrului de deasupra capului.

– Credeam că ești în pat, Tatuś.

– Nu am putut să dorm. S-a apropiat și s-a așezat lângă ea. Trebuie să îți spun ceva. Dacă nemții vin să ne ia pe mine și pe mama ta, tu să te duci imediat la *monsieur* Goujon.

Eva a rămas cu ochii holbați la el.

– Ai zis că nu îl crezi pe Joseph.

– Nu îl cred. Dar aici se petrec lucruri îngrozitoare tot timpul. Aș fi un prost să afirm că nouă nu ni se poate întâmpla nimic. Dar tu, *słoneczko,* trebuie să fii în siguranță. Tu ești franțuzoaică. Dacă vom fi arestați, tu trebuie să fugi înainte ca situația să se înrăutățească.

– Tatuś...

– Du-te în zona liberă, iar dacă poți, caută adăpost în Elveția. Așteaptă sfârșitul războiului acolo. Ne vom întoarce după tine.

Durerea a paralizat-o. În zona liberă? Granița se afla la mulți kilometri spre sud de Paris și reteza jumătatea de țară pe care naziștii o lăsaseră francezilor. Elveția părea a se afla la distanță de o întreagă lume.

– De ce nu putem pleca împreună? Acum?

– Pentru că ar bate la ochi, Eva. Vreau să fii pregătită pentru ziua în care s-ar putea să fii nevoită să o pornești la drum. Vei avea nevoie de documente din care să nu reiasă că ești evreică. *Monsieur* Goujon te va ajuta.

Simțea că o lăsase fără suflare.

– Ai vorbit deja cu el?

– Da, i-am dat și banii, Eva. Tot ce aveam pus deoparte. Mi-a dat cuvântul lui. Are acces la tot ce este necesar pentru a-ți face un set de acte false. Îți vor fi de folos ca să părăsești Parisul.

Ea a clipit, ca să își oprească lacrimile.

– Nu plec fără tine, Tatuś.

El a apucat-o de mâini.

– Trebuie, Eva! Promite-mi că vei pleca, dacă se ajunge la asta.

– Dar...

– Vreau să îmi dai cuvântul tău. Nu voi putea supraviețui dacă nu am convingerea că și tu faci tot ce poți pentru a rămâne în viață.

Eva l-a privit în ochi.

– Promit. Dar, Tatuś, mai avem timp, nu-i așa? Avem timp să găsim o cale de a pleca împreună spre zona liberă, da?

– Desigur, *słoneczko*. Desigur.

Dar privirea lui a alunecat într-o parte. Când a privit-o din nou, disperarea din ochii lui era adâncă, neagră, iar Eva a înțeles că nu crede nici el propriile cuvinte.

Două nopți mai târziu, abia trecuse de ora patru dimineața când s-a auzit prima bătaie în ușă. Eva avusese parte de un somn agitat și visase dragoni fioroși care înconjurau castelul, iar în timp ce urca spre suprafața conștiinței, o gheară de fier i s-a pus în piept. *Joseph a avut dreptate. Au venit.*

Îl auzea pe tatăl ei umblând prin apartament cu pași înceți și măsurați.

– Tatuś! l-a strigat ea în timp ce își punea halatul și își băga picioarele în ghetele

vechi din piele pe care le ținea lângă pat de un an, în caz că era nevoită să fugă.

De ce altceva va mai avea nevoie dacă veniseră germanii să îi ridice? Să își pregătească o valiză? Ar avea timp? De ce nu îl ascultase pe Joseph?

– Tatuś, te rog! a strigat ea când pașii tatălui ei s-au oprit.

A vrut să îi spună să aștepte, să oprească timpul, să înghețe pentru un ultim moment în *clipa dinainte*, dar nu găsea cuvintele, așa că, în schimb, s-a repezit din dormitor spre salon. A ajuns la timp să îl vadă deschizând ușa.

Și-a strâns capotul în jurul trupului, așteptând ordinele lătrate ale nemților care se aflau fără îndoială de cealaltă parte a ușii. În schimb, a auzit o voce de femeie și a văzut cum chipul tatălui ei se îmblânzește ușor și se dă câțiva pași înapoi. O clipă mai târziu, *madame* Fontain, vecina lor de la capătul holului, l-a urmat în interiorul apartamentului, palidă la față.

– Tatuś? a întrebat Eva, iar el s-a întors spre ea. Nu sunt nemții?

– Nu, *słoneczko*.

Ridurile de pe chipul lui nu se înmuiaseră complet, iar Eva a înțeles că fusese la fel de speriat ca ea.

– Mama doamnei Fontain nu se simte bine. Vrea să vă roage pe tine sau pe mama ta să mergeți și să stați cu fiicele ei, cât timp o duce la apartamentul lui *docteur* Patenaude.

– Simone și Colette dorm încă, nu o să îți dea bătaie de cap, a zis *madame* Fontain, fără să o privească în ochi. Nu au decât doi și patru ani.

– Da, știu câți ani au, a zis Eva bățoasă.

Cu numai o zi înainte, Eva le întâlnise pe fete în curte. Se aplecase să le salute, iar cea mai mare, Colette, începuse să pălăvrăgească veselă despre fluturi și mere, când deodată *madame* Fontain apăruse de nicăieri și le îndepărtase grăbită pe fete de ea. În timp ce dispăreau după un colț, Eva o auzise dădăcindu-le în legătură cu pericolul pe care îl reprezenta prietenia cu un evreu.

– Am încercat la alte apartamente, dar nimeni nu vrea să deschidă ușa. Vă rog. Nu v-aș cere-o dacă nu ar fi absolut necesar.

– Sigur că vom avea grijă de fetele dumitale, a zis mama Evei, care ieșise din dormitor și care deja își schimbase cămașa de noapte cu o rochie simplă din bumbac și un pulover tricotat. Așa se ajută vecinii. Eva poate veni cu mine. Nu-i așa, draga mea?

– Da, Mamusia, desigur.

Tatăl fetelor plecase pe front, poate era mort deja, iar pe altcineva nu aveau.

– Eva, îmbracă-te repede. Mama Evei se întorsese din nou spre *madame* Fontain. Duceți-vă. Nu vă faceți griji. Fetele sunt în siguranță.

– Vă mulțumesc, a zis *madame* Fontain, dar nu se putea uita în ochii lor.

A îndesat o cheie în mâna Mamusiei și a plecat înainte ca ele să mai rostească un alt cuvânt.

Eva a aruncat pe ea rochia pe care o purtase cu o zi înainte și și-a îndreptat părul înainte de a se întoarce lângă părinții ei, în salon.

– Cunoașteți sentimentele lui *madame* Fontain față de evrei, nu-i așa? nu s-a putut abține Eva.

– Jumătate din Paris are aceleași sentimente, a zis mama ei cu o voce obosită. Dar dacă fugim de ei, dacă ne pierdem bunătatea, le vom permite să ne șteargă de pe fața pământului. Nu putem face asta, Eva. Nu putem.

– Știu. A oftat și l-a sărutat de noapte bună pe tatăl ei. Du-te înapoi la culcare,

Tatuś. Eu și Mamusia ne vom descurca.

– Fata mea bună, a zis el, sărutând-o pe obraz. Ai grijă de mama ta.

A sărutat-o ușor pe Mamusia, iar când au ieșit pe coridor a închis ușa. S-a încuiat cu un clichet ușor în urma lor.

Două ore mai târziu, în timp ce Colette și Simone dormeau încă în paturile lor, iar Mamusia sforăia ușurel alături de ea pe canapeaua din apartamentul lui *madame* Fontain, Eva ațipise, când a fost trezită brusc de o lovitură care s-a auzit dinspre culoar. Lumina slabă a zorilor se filtra pe lângă marginile perdelelor de camuflaj. Poate că se întorseseră *madame* Fontain și mama ei.

Eva s-a ridicat de pe canapea, atentă să nu o trezească pe Mamusia. S-a furișat până la ușă și a privit pe vizor, așteptând să o vadă pe *madame* Fontain căutându-se de chei. În schimb, ceea ce a văzut a făcut-o să scoată un geamăt și să se tragă înapoi de spaimă. Tremurând toată, s-a forțat să privească din nou pe vizor.

În hol, trei polițiști francezi stăteau în fața apartamentului lor, aflat la distanță de numai câteva uși. S-au auzit aceleași lovituri care o treziseră; un ofițer în uniformă bătea la ușa lor. „Nu, Tatuś“, a țipat Eva fără vorbe. „Nu deschide!“ Dar ușa apartamentului s-a deschis, iar tatăl ei a făcut un pas peste prag, îmbrăcat în cel mai bun costum al lui, cu steaua galbenă cusută perfect pe partea stângă. Unul dintre polițiști, cel care ținea în brațe un vraf de hârtii ordonate, i-a zis ceva, dar Eva nu a înțeles ce voia. Mușcându-și buza atât de tare, încât a simțit în gură gustul sângelui, a lipit o ureche de ușă.

– Unde este nevasta dumitale? a auzit Eva o voce gravă.

Un alt ofițer l-a îmbrâncit pe Tatuś într-o parte și a intrat în apartament.

– Nevasta mea? a întrebat Tatuś, cu o voce nefiresc de calmă.

– Faiga Traube, în vârstă de patruzeci și opt de ani, născută în 1894, în Cracovia, Polonia.

Vocea bărbatului era încordată de iritare.

– Da, desigur. Are grijă de copiii unei prietene care este bolnavă.

– Unde? La ce adresă?

– Mă tem că nu știu.

– Și când se va întoarce?

– Nici asta nu știu.

Eva îi auzea pe polițiștii care mormăiau ceva. Ofițerul care intrase în apartament a ieșit și a clătinat din cap.

– Și fiica dumitale? a întrebat primul ofițer, de data aceasta pe un ton mai nervos. Eva Traube? Vârsta douăzeci și trei de ani?

– Este cu mama ei. Vocea tatălui ei era deodată glacială. Dar ea s-a născut aici, în Franța. Nu aveți nici un motiv să o deranjați.

– Este pe lista noastră.

– Lista este greșită.

– Noi nu greșim niciodată.

– Credeți că există ceva corect în tot ceea ce se întâmplă? a replicat tatăl ei, abia acum ridicând vocea, iar Eva a auzit o bufnitură înfundată și un icnet ascuțit.

A îndrăznit să privească din nou prin vizor și a văzut că tatăl ei se ținea de nas. Unul dintre polițiști îl lovise. Eva a strâns pumnii, iar ochii i s-au umplut de lacrimi când și-a lipit din nou urechea de ușă.

– Destul cu insolența. Vii cu noi acum, a zis polițistul. Sau, dacă preferi, am fi

fericiți să te împușcăm chiar aici. Un evreu mai puțin de urcat în tren, pentru mine nu are nici o importanță.

– Lăsați-mă să îmi pregătesc o valiză, a zis tatăl ei.

– Ah, nu îți face griji pentru obiectele de valoare, ne întoarcem negreșit după ele.

Când Tatuś nu a replicat, Eva a privit din nou prin vizor, la timp ca să îl vadă pe tatăl ei trăgând ușa în urma lui. S-a uitat peste umăr o ultimă dată, în direcția apartamentului soților Fontain. Știa că ea îl urmărea de dincolo de ușă? Că auzise totul?

Dar nu conta. Tatuś a dispărut înainte ca ea să fi avut timp să clipească, iar după un minut, ușa de la intrarea în bloc s-a închis cu o bufnitură puternică, ca un deznodământ. Eva s-a repezit la fereastră, a tras în lături draperiile de camuflaj și a privit către strada blocată de camioanele negre ale poliției și la furnicarul de uniforme ce mâna bărbați, femei și copii – unii derutați, alții furioși, iar unii în lacrimi – departe de locuințele lor. Eva i-a recunoscut pe cei din familia Bibrowski – mama, Ana, tatăl, Max, și copiii, Henri și Aline, care nu aveau mai mult de doi ani – și familia Krosberg, soții în vârstă, de peste drum, care îi făceau mereu semn cu mâna când pleca spre universitate, dimineața.

Eva s-a uitat cu mâna la gură, pentru a-și înăbuși suspinele, cum tatăl ei era îmbrâncit în direcția unui camion. Din spatele acestuia a ieșit o mână care l-a tras înăuntru. Chiar înainte de a dispărea înăuntrul camionului, a ridicat privirile spre clădire, iar Eva și-a lipit palma de geamul rece. Tatăl ei a făcut o mișcare de încuviințare din cap, iar Eva a fost convinsă că o văzuse și că înțelesese că semnul ei mut era o promisiune că va avea grijă de Mamusia până la întoarcerea lui.

– Eva? s-a auzit vocea mamei sale, groasă și somnoroasă din spate, în camera cufundată în întuneric. Ce tot faci?

Eva a urmărit vehiculele care se îndepărtau, apoi s-a întors spre mama ei.

– Tatuś a fost luat, a șoptit ea. Poliția...

Dar nu a putut duce la capăt propoziția.

– *Ce?* Mama ei a sărit de pe canapea și s-a repezit spre ușă. Unde este? Trebuie să mergem după el! De ce nu m-ai trezit, Eva?

Cuvintele îi erau sugrumate și încerca în zadar să deschidă încuietorile ușii. Mâinile îi tremurau, dar Eva era lângă ea, pregătită să o prindă în momentul în care s-a prăbușit la podea, cu trupul tot scuturat de suspine.

– De ce, Eva? De ce nu i-ai oprit? Ce ai făcut?

Eva a simțit o undă de vinovăție.

– Mamusia, a zis ea cu voce blândă, în timp ce mama jelea în brațele ei. Voiau să te aresteze și pe tine. Și pe mine.

– Nu se poate, a zis Mamusia printre lacrimi. Tu ești franțuzoaică.

– Sunt evreică. Ei nu văd altceva.

Chiar atunci, din dormitorul fetelor a auzit un țipăt ascuțit.

– *Maman*? Unde ești, *maman*?

Era fata cea mare, Colette, a cărei voce s-a auzit pițigăiată și speriată.

Mamusia a ridicat spre Eva ochii plini de suferință.

– Trebuie să mergem după tatăl tău, a șoptit ea. Apucase mâinile Evei și le strângea ca într-o menghină. Trebuie să îl salvăm.

– Încă nu, a zis Eva hotărâtă, în clipa în care Colette a strigat-o din nou pe mama ei. Mai întâi trebuie să găsim o cale să ne salvăm pe noi.

Capitolul 3

Zorii s-au ivit o oră mai târziu și, odată cu ei, haosul tăcut. Strada de sub ferestrele familiei Fontain s-a umplut cu oameni, dar zgomote nu se auzeau aproape deloc. Vecinii s-au strâns laolaltă, șoptind, însă nici unul dintre ei nu purta steaua galbenă. Evreii din districtul Marais dispăruseră peste noapte.

– Trebuie să mergem în căutarea tatălui tău, a zis mama Evei, cu brațele strânse în jurul trupului și legănându-se înainte și înapoi pe canapeaua din salonul familiei Fontain.

Cele două fetițe, încă în pijamale, așezate pe podea, se holbau la ea cu ochii măriți. Într-un final, Eva a inspirat adânc, s-a întors de la fereastră și a traversat camera pentru a îngenunchea între ele. Și-a pus un braț pe umerii lui Colette și pe celălalt pe umerii lui Simone.

– Nu plecăm nicăieri, a zis ea, forțându-se să pară veselă și strângând umerii fetelor. Nu plecăm înainte de întoarcerea lui *madame* Fontain.

– Când se întoarce *maman*? a scâncit Colette.

În mod evident, simțea teama care plutea în cameră, chiar dacă nu o înțelegea.

– În curând, draga mea, a zis Eva, silindu-se să zâmbească. Nu trebuie să îți faci griji.

– Atunci, de ce este atât de speriată *madame* Traube?

Eva a aruncat o privire spre mama ei, care era palidă ca o baghetă necoaptă.

– Nu este speriată, a zis ea pe un ton ferm, menit să îi atragă atenția mamei ei. Mamusia a ridicat privirile confuze spre Eva. Nu se simte bine. Nu-i așa, Mamusia?

Dar mama ei tot nu a răspuns.

Colette a privit câteva clipe în ochii Evei, apoi chipul i s-a relaxat.

– Să îi aduc ceva care să o facă să se simtă mai bine?

– Cred că este o idee minunată, Colette. Ce ar fi să o iei pe Simone cu tine?

Colette a încuviințat din cap solemnă, apoi a apucat-o de mână pe sora ei și a condus-o spre dormitorul lor.

Eva a întors capul spre mama ei de cum au dispărut fetele.

– Trebuie să te aduni.

– Dar tatăl tău...

– Nu este aici... a zis Eva fermă, deși nu își putea stăpâni tremurul din voce. Frica are puterea de a-și croi drum printre fisuri. Vom pune la punct un plan pentru a-l

elibera. Îți promit. Însă nu putem face nimic dacă suntem și noi arestate.

– Dar...

– Te rog. Nu trebuie decât să găsesc o cale...

– *Madame* Traube?

Vocea lui Colette le-a întrerupt conversația, iar când s-au întors au văzut-o pe fetița de patru ani stând în pragul ușii, purtând pe cap o coroană din hârtie și în mână strângând o tiară din metal. A ridicat tiara.

– Uneori, când sunt tristă, îmi place să mă joc de-a prințesele. Dacă vrei, poți fi tu prințesa, iar eu voi fi regina.

– Să ne jucăm de-a prințesele?

Mamusia părea năucă.

– Este un joc în care te prefaci că ești altcineva, a zis Colette încruntată. Nu știi jocul de-a prințesele, *madame* Traube?

Mamusia nu a răspuns, dar Eva a simțit că i se aprinde un bec în minte.

– Sigur că da, a șoptit ea, iar inima a început deodată să îi bată mai tare.

Și-a amintit ce îi spusese tatăl ei despre *monsieur* Goujon. Dacă șeful tatălui ei fusese plătit să o ajute pe ea, cu siguranță putea face ceva și pentru Mamusia. Ea și Mamusia nu ar trebui decât să devină alte persoane, cel puțin pe hârtie – un joc de-a prințesele cu cea mai mare miză.

– *Mademoiselle* Traube? Vrei să te joci și tu?

Eva a îngenuncheat lângă fetiță.

– Nu, Colette, dar mi-ai dat o idee minunată. Ai grijă de *madame* Traube, da? spuse întorcând capul spre mama ei. Dacă se întoarce *madame* Fontain, Mamusia, rămâi aici, în apartamentul ei, indiferent ce zice ea. Mă întorc cât pot de repede.

– Dar unde te duci?

– Să găsesc pe cineva care ne poate ajuta.

Înapoi în apartamentul lor, Eva și-a căutat drum prin întuneric, recunoscătoare pentru lumina slabă a dimineții care se filtra printre jaluzele, îndeajuns pentru a zări siluetele mobilierului lor. Cunoștea camerele destul de bine ca să le poată străbate prin beznă în condiții normale, dar acum capul îi vâjâia și nu avea încredere în trăirile ei. Nici că vecinii nu ar trăda-o, dacă ar auzi-o mișcându-se prin camerele care ar trebui să fie pustii.

Oare vreunul dintre ei îi raportase la poliție? Înțelegea de ce se aflau numele părinților ei pe lista celor care erau duși în lagăre de muncă, căci amândoi erau emigranți din Polonia încă de la douăzeci de ani; cumplitul avertisment al lui Joseph se referise la evreii născuți în afara țării. Dar cine adăugase numele ei pe listă? Cineva care o voia dispărută, ca apartamentul familiei sale să rămână gol? Soții Traube locuiseră acolo timp de peste douăzeci de ani, și nimeni nu putea nega că apartamentul lor era unul dintre cele mai frumoase din întreaga clădire, aproape de două ori mai mare decât celelalte. Oare invidia și lăcomia îl transformaseră pe vreunul dintre vecini în trădător?

Eva a gonit gândul negru. Nu avea timp să se lase consumată de furie. Nu, singura ei treabă acum era să o scoată pe mama ei din Paris. După arestările de peste noapte, nu puteau merge pe străzi cu steaua galbenă în piept, desigur, dar ar fi fost și mai periculos să renunțe la ea pur și simplu. În clipa în care s-ar aventura afară, ar putea întâlni un polițist francez sau un soldat german care le-ar cere documentele și ar fi pe loc arestate pentru infracțiunea de a nu purta steaua. Nu, trebuia să devină cu totul

alte persoane, iar cheia acestei transformări se afla în mașinile de scris care așteptau tăcute și mătăhăloase în camera lor de zi.

Va duce una dintre mașini la *monsieur* Goujon și o va folosi ca bilet de intrare în prefectură. Tatuś îi spusese că fostul lui șef îi promisese să îi fabrice documente false; va trebui să îl convingă să facă același lucru și pentru Mamusia. Era singura lor speranță.

Eva s-a mișcat pe tăcute în dormitorul părinților ei, de unde a luat trei dintre cele mai bune rochii ale mamei ei, câteva bluze și fuste, o altă pereche de pantofi și un palton greu, deși ziua de iulie era caniculară. Dar cine știa cât timp vor fi plecate? A așezat toate hainele cu grijă în valiza veche, din piele, a familiei.

În dormitorul ei, a mai pus în valiză trei rochii, o pereche de pantaloni, o fustă, câteva bluze, un palton și o pereche de ghete, apoi și-a luat *carte d'identité*, ștampilată cu cuvântul *JUIVE,* scris cu litere mari, îngroșate. Documentele mamei ei erau și mai restrictive, căci o identificau pe loc drept evreu născut în străinătate și îi interziceau orice formă de deplasare.

A închis fermoarul valizei și s-a întors în camera de zi, unde a închis una dintre mașinile de scris în husa ei, cu documentele de identitate ale ei și ale mamei ascunse dedesubt. Poate că *monsieur* Goujon va avea nevoie de ele pentru a le putea face acte false.

De îndată ce a închis ușa apartamentului în urma ei, lăsând deocamdată înăuntru valiza plină cu haine, a coborât în grabă scările, strângând mânerul mașinii de scris până ce i s-au albit încheieturile. Era riscant să se aventureze afară fără steaua galbenă, dar miza pe faptul că polițiștii erau prea ocupați cu arestarea altor evrei ca să o mai ia în seamă pe ea, mai ales dacă părea încrezătoare și hotărâtă. În definitiv, de ce ar fugi un evreu spre centrul Parisului, cu o mașină de scris în mână și un zâmbet pe chip?

*

I-a luat douăzeci de minute Evei să meargă cât putea ea de țanțoșă până la imensa clădire a prefecturii, sediul administrației și poliției din oraș, situată peste Sena, pe Île de la Cité. Acolo lucrase tatăl ei înainte de introducerea primelor legi antievreiești și, cu siguranță, era locul de unde se orchestraseră raidurile de azi-noapte. Pătrundea în burdihanul bestiei, dar altă cale nu era.

Ținând capul sus, a aruncat o privire în urmă, spre înaltele turnuri gemene ale catedralei Notre-Dame, care se conturau în spatele ei. Când a deschis cu fermitate ușa prefecturii și a pătruns înăuntru, s-a întrebat cum puteau comandanții poliției, care lucrau aici în fiecare zi, cei care îi ridicaseră pe evrei așa cum ridici gunoiul vechi de pe stradă, să comită asemenea ticăloșii în umbra casei Domnului.

– *Mademoiselle*?

O voce care a venit din dreapta a făcut-o să tresară când s-a trântit ușa în spatele ei. S-a întors și a înghițit în sec când și-a dat seama că era un soldat german, care o privea fix.

– *Oui*, *monsieur*?

Tremura, asudată. Dar omul părea numai epuizat, nu și suspicios.

– Încotro? a întrebat el, cu un puternic accent german.

Cum ea a ezitat, el a măsurat-o de sus în jos, iar privirile i s-au oprit asupra sânilor, vizibili pe sub rochie. Înainte ca ochii să îi revină asupra chipului ei, Eva înțelesese deja cum să îl abordeze.

A inspirat adânc, i-a aruncat un zâmbet cochet și a fluturat din gene.

– Nici nu mi-am dat seama ce elegante sunt uniformele voastre de aproape, cu toate cutele acestea perfecte. Chipul lui s-a înroșit. Vedeți, tatăl meu m-a trimis să livrez mașina aceasta de scris. El le repară, dar acum este bolnav și mi s-a spus că au nevoie de ea astăzi, a adăugat Eva grăbită.

Și-a ținut răsuflarea în timp ce neamțul, care nu putea să aibă mai mult de optsprezece-nouăsprezece ani, i-a cercetat chipul. Dacă îi cerea actele de identitate sau căuta în carcasa mașinii de scris, se termina cu ea.

– Cui trebuie dusă?

– Lui *monsieur* Goujon, etajul al doilea.

– Știți unde se află biroul lui?

– Ah, da, am fost de multe ori aici.

Nu mințea. Când era la începutul adolescenței, cu mult timp înainte de venirea nemților, Evei îi plăcea să îl însoțească pe tatăl ei la serviciu când era în vacanță. O fascinau toate acele ștampile și stilouri și mașinării, iar *monsieur* Goujon îi dădea de multe ori un teanc de hârtii și un creion cu care să își ocupe timpul, în vreme ce tatăl ei se ocupa de mașinile de scris. Tare mult îi plăcea să deseneze și se pricepea atât de bine, încât *monsieur* Goujon îi spusese tatălui ei că ar trebui să se gândească la o carieră în artă. Dar desenul nu a fost niciodată pasiunea ei, așa cum erau cuvintele, și i-a spus tatălui ei că simplul fapt că se pricepea la ceva nu însemna că trebuie să își petreacă viața întreagă făcând acel lucru. Tatăl ei a râs și i-a spus să se considere norocoasă că are un asemenea talent. „Într-o bună zi“, a zis el, „vei aprecia darurile pe care ți le-a făcut Dumnezeu.“

– Urcați, atunci, a zis tânărul german, cu umerii lăsați de oboseală.

Eva se îndrepta deja spre scări.

– *Merci!* i-a strigat peste umăr.

Inima îi bubuia încă după ce a urcat până la etajul al doilea și a deschis ușa biroului lui *monsieur* Goujon fără să bată. Era singur în spatele biroului și a privit în sus, cu ochi rotunzi, surprinși, de sub sprâncenele cărunte și stufoase, când Eva a închis ușa în spatele ei fără nici un zgomot.

– Eva Traube? a întrebat el, clipind des, de parcă ar fi fost convins că are vedenii.

Părul îi albise mult de când nu îl mai văzuse și părea cu zece ani mai bătrân decât tatăl ei, cu toate că Eva știa că au cam aceeași vârstă. Cearcănele de sub ochi erau pronunțate, iar falca îi atârna, părând să îi lipsească energia de a ține pasul cu restul feței.

– Nu te-am mai văzut de ani întregi.

– *Monsieur* Goujon, iertați deranjul.

S-a ridicat și a îmbrățișat-o.

– Am auzit despre raiduri și m-am gândit că poate...

– Tatăl meu a fost arestat, a spus ea cu tărie, întrerupându-l. Pe listă erau și numele meu și al mamei, însă am avut norocul să fim plecate din apartament.

Monsieur Goujon a pălit și a făcut un pas înapoi.

– O, Doamne!

– Nu avem mult timp, *monsieur*. Vă rog, am nevoie de ajutorul dumneavoastră. Tata mi-a spus că a vorbit cu dumneavoastră, că a aranjat treburile. A zis că îmi veți face rost de acte false. Eu și mama trebuie să plecăm din Paris cât mai repede.

Privirile lui *monsieur* Goujon s-au îndreptat mai întâi spre carcasa mașinii de scris din mâna Evei, iar apoi la ușa din spatele ei. În cele din urmă, privirea lui s-a oprit din

nou asupra ei și a strâns din buze.

– Dar ce pot face eu? I-am promis să te ajut numai pe tine, nu și pe mama ta.

– Dar nu pot să plec și să o las în urmă. Refuz să o fac.

– Are accent, Eva, și, ca să fiu cinstit, are înfățișare de evreică. Ar fi prea riscant. Va fi prinsă, cu siguranță. Iar apoi, dacă mă toarnă...

– Nu pot să cred că refuzați să ne ajutați. Panica Evei începea să se intensifice, devenind furie. Tatăl meu a lucrat mulți ani pentru dumneavoastră, nu-i așa? A fost un om bun, de încredere.

Fruntea lui *monsieur* Goujon s-a încrețit, iar timp de o secundă-două a părut gata să plângă.

– Eva, vreau să te ajut, dar dacă sunt prins falsificând documente, mai ales pentru un evreu născut în Polonia...

– Ați fi arestat, poate chiar executat. Știu. Eva a făcut un pas înainte și a coborât vocea. *Monsieur* Goujon, știu bine ce vă cer. Dar singura noastră șansă este să ajungem în zona liberă, iar apoi voi găsi o cale de a mă întoarce după tatăl meu.

– Nu... nu pot face ceea ce îmi ceri, a zis el, ferindu-și privirile. Am o soție și un copil la care să mă gândesc și...

– Tata a avut încredere în dumneavoastră. V-a dat ultimii noștri bani. El a inspirat adânc, dar nu a zis nimic. *Vă rog, monsieur*. A așteptat până ce a privit-o din nou. Vă implor.

În cele din urmă, el a scos un oftat.

– Îți voi da niște acte de identificare necompletate, Eva, niște permise de călătorie albe. Îmi amintesc că întotdeauna ai fost o artistă pricepută.

– Vreți – vreți ca *eu* să fac falsurile?

Spațiile pentru informațiile personale – nume, locul nașterii, data nașterii – vor fi ușor de completat, dar cum putea falsifica restul?

– Dar i-ați promis tatălui meu, *monsieur* Goujon!

El i-a ignorat protestele, continuând cu un glas care abia se mai auzea.

– Voi încerca să îți găsesc niște stilouri caligrafice în culorile ștampilelor. Ar trebui să mai fie câteva în dulapul cu rezerve. Dar nu poți rămâne aici. Dacă află cineva ce ai făcut, voi nega că am știință de tine. Voi spune că ai furat documentele.

– Dar... a dat să spună Eva, însă el a trecut pe lângă ea și a ieșit pe ușa biroului său.

A rămas locului, răsuflând adânc, cântărindu-și opțiunile. Să insiste, să îl implore să o ajute? Nu încercase niciodată să facă ceea ce sugera el.

A reapărut după câteva minute ținând în mână un plic mic.

– Uite. Ai aici tot ce îți trebuie. Ghidează-te după documentele reale și vezi dacă poți decupa fotografii mai vechi pentru a lipi pozele pe cărțile de identitate; cele pe care le aveți deja sunt probabil ștampilate cu cerneală roșie permanentă. Am pus în plic și un permis de călătorie anulat, ca să vezi cum ar trebui să arate. Și tu, și mama ta veți avea nevoie de câte unul pentru a putea trece în zona liberă. Am adăugat un certificat de naturalizare în alb și pentru mama ta, care să îi explice accentul, cât și un certificat de naștere în alb pentru tine. Nu ar trebui să fie deloc dificil de completat.

– Dar nu știu cum...

– Bagă asta sub mașina de scris, a continuat el, nebăgând în seamă protestele ei. I-a luat apoi mașina de scris din mână și a deschis-o pe biroul lui.

A ridicat cu grijă mașina din carcasa ei, a strecurat plicul înăuntru, a adăugat un capsator și a pus mașina de scris deasupra, zăvorând închizătoarea, apoi i-a întins-o.

– Mergi spre ieșire hotărâtă, ca și cum ai ști exact ce faci. Nu o să te oprească

nimeni, iar dacă o fac, prefă-te jignită. Majoritatea soldaților nu sunt decât niște băieței care încearcă să pară duri.

Eva a strâns mai tare mânerul între degetele mâinii drepte.

– *Monsieur* Goujon, eu nu sunt falsificator! Este imposibil.

– Asta este tot ce pot face. Ce îți spunea tatăl tău? Că Dumnezeu ți-a dăruit acest talent, nu? Ei bine, aceasta este șansa ta de a-l folosi.

Prin cap îi vuiau mii de întrebări, dar cea care i-a scăpat printre buze a fost:

– Dar... unde ne vom duce?

El a țintuit-o cu privirea un răstimp care i s-a părut prea îndelungat.

– Am auzit de la vărul nevestei mele despre un orășel numit Aurignon, aflat la optzeci de kilometri la sud de Vichy. Cuvintele i se înșiruiau rapid. Am auzit că adăpostesc copii acolo, îi ajută să ajungă în Elveția. Poate că ar face același lucru și pentru tine și mama ta.

– Aurignon? Nu auzise niciodată de el. Și se află lângă *Vichy*?

Stațiunea montană devenise sinonimă cu guvernul-marionetă al prim-ministrului Philippe Pétain; cu siguranță mișunau mulți naziști prin zonă.

– Aurignon este un oraș mititel, ascuns printre dealurile de la poalele unor vulcani bătrâni, nu are nici o valoare strategică. Nu prezintă nici un interes pentru germani, ceea ce îl face să fie ascunzătoarea perfectă. Acum pleacă, Eva, și nu te uita înapoi. Mergi cu Dumnezeu. Eu am făcut tot ce-am putut.

S-a întors cu spatele la ea atât de repede, încât Eva a început să se întrebe dacă nu cumva își imaginase întreg dialogul.

– *Merci, monsieur* Goujon.

Cu capul plecat, a părăsit biroul și s-a îndreptat cu o mină încrezătoare spre scări, dar toți mușchii din corp îi erau tensionați, iar pe chip avea un zâmbet înghețat. Tânărul ofițer german era încă acolo, la capătul scărilor, iar când a trecut pe lângă el a mijit ochii în direcția ei.

– Credeam că lași sus mașina de scris, a zis el, făcând un pas și oprindu-se în fața ei.

– Aceasta este alta care are nevoie de reparații, a zis ea, fără ezitare. A fluturat din nou din gene. Acum chiar trebuie să plec.

– De ce te grăbești așa?

Ochii i se opriseră din nou asupra sânilor ei, fără nici o rușine, de parcă ea era un obiect pe care îl putea revendica, un obiect asupra căruia avea drepturi.

Eva a făcut tot posibilul să rămână calmă și a zâmbit mai larg.

– Am mult de lucru, înțelegeți. Prefectura este ocupată cu toate arestările din noaptea trecută, cred.

Neamțul a încuviințat din cap, dar era încă încruntat.

– Au meritat-o, să știi.

Deodată, Eva a simțit că i se face rău.

– Pardon?

– Evreii. Știu că arestările au părut nemiloase, dar oamenii aceia sunt primejdioși.

– Ei bine, a zis Eva, îndepărtându-se deja, eu, una, am speranța că plaga care poluează orașul nostru minunat va primi în curând ceea ce merită.

Germanul a dat din cap plin de entuziasm.

– Chiar așa, *mademoiselle*. Uite, dacă sunteți interesată vreodată, suntem un grup care ne întâlnim aproape în fiecare zi la ora cinci într-o cafenea din Cartierul Latin,

numită Le Petit Pont. V-aș putea oferi ceva de băut...

– Ce invitație generoasă! Poate o voi onora.

El i-a zâmbit fericit.

– Ar fi minunat.

Eva i-a făcut semn cu mâna, iar zâmbetul de pe chip era sincer, căci știa că, dacă aveau puțin noroc, ea și mama ei se vor afla deja în tren spre sud la ora când tânărul german se va așeza în fața primei halbe de bere.

Capitolul 4

Douăzeci de minute mai târziu, Eva a intrat din nou în apartamentul familiei. Trebuia să se miște repede, înainte să vină vreun vecin în căutare de ceva de furat.

Pe scrin se aflau o fotografie înrămată cu părinții ei la aniversarea a douăzeci și cinci de ani de căsătorie, făcută în urmă cu trei ani, alta în care tatăl ei ținea în mână două carcase de mașini de scris și zâmbea fericit și o alta care o înfățișa pe mama ei, în vacanță în Cabourg, la finalul anilor treizeci. Mai era una cu Eva, din aceeași vacanță la Côte Fleurie, iar o alta făcută după ce absolvise liceul, acum patru ani. Le-a luat pe toate în grabă și le-a scos din rame.

A găsit o pereche de foarfece în camera de zi, lângă una dintre mașinile de scris, și a dus-o repede în bucătărie. Folosind fotografia de pe cartea de identitate a mamei sale pentru a măsura dimensiunea corectă, a tăiat cu grijă pe lângă chipul și umerii mamei sale din fotografia de la aniversare și apoi a făcut la fel cu imaginea ei, a mamei și tatălui ei din celelalte fotografii.

Eva a îndesat cărțile de identitate și cele șase fotografii improvizate în carcasa mașinii de scris și a închis-o la loc.

A aruncat o ultimă privire spre rafturile din lemn care se înșiruiau pe pereți, pe care erau aranjate din podea până la tavan cărți frumoase, cu pagini pline de cunoștințe pe care le absorbise cu aviditate de-a lungul anilor. Mai toate aparținuseră tatălui ei înainte de a deveni ale ei: cărți despre tehnici de reparație a mașinilor de scris, tomuri de medicină, cărți despre sistemul solar, chimie, ba chiar și o primă ediție a *Aventurilor lui Tom Sawyer* în limba engleză – unul dintre primele romane scrise la o mașină de scris și unul dintre cele mai valoroase bunuri ale sale. Le devorase pe toate și pusese bani deoparte să cumpere altele. Ele fuseseră refugiul ei, evadarea ei, iar acum numai ele mai rămâneseră în apartamentul în care probabil nu avea să se mai întoarcă niciodată.

– Rămas-bun, a șoptit ea, ștergându-și o lacrimă.

Apoi, aruncând o ultimă privire către singurul cămin pe care îl cunoscuse vreodată, luă în mână valiza pregătită și mașina de scris închisă în carcasa ei și închise ușa în urma ei.

Câteva secunde mai târziu, când Eva a bătut la ușa familiei Fontain, Colette a fost cea care a răspuns și a privit-o cu ochi mari.

– Unde este *maman*? a întrebat ea. Nu s-a întors încă, deși mi-ai spus că o să vină, *mademoiselle* Traube.

– Va veni, Colette, a zis Eva cu fermitate când a trecut pe lângă copil și a închis ușa în spatele ei. Nu îți face griji.

La urma urmelor, *madame* Fontain era cât se poate de creștină. Dacă vreun ofițer încerca să o ia pe sus laolaltă cu evreii, fără îndoială s-ar ruga atât de tare și cu atâta indignare pentru sufletul lui, încât el ar fi convins de alianța ei cu Iisus înainte de a-și scoate actele. Problema era că pe Eva nu o lăsa conștiința să le lase singure pe fete. Va trebui ca ea și mama ei să aștepte întoarcerea lui *madame* Fontain.

Mamusia se afla exact în același loc în care o lăsase Eva în urmă cu două ore, ghemuită pe canapea și cu privirile pierdute undeva înaintea ei.

– Mamusia? a zis Eva, traversând camera spre mama ei și punându-i o mână pe umăr. Tremura. Te simți bine?

– Tot nu vrea să se joace de-a prințesele, a informat-o Colette când Mamusia nu a răspuns.

– Știi ceva, Colette, cred că se simte destul de rău. Draga mea, vrei să o iei pe sora ta și să puneți la loc lucrurile înainte să se întoarcă mama voastră? Să nu se supere.

– Da, *mademoiselle*.

Colette a adunat toate fundele și rochiile pe care le întinsese pe jos și i-a făcut un semn surorii sale, apoi au plecat în grabă din cameră.

Eva s-a lăsat repede pe vine, lângă mama ei.

– Am un plan, Mamusia, dar trebuie să îți revii. Trebuie să plecăm din Paris cât mai repede. Trebuie să le ții pe fete ocupate cât timp lucrez eu. Iar dacă se întoarce *madame* Fontain, ține-o ocupată până termin eu.

Mamusia a clipit de câteva ori înspre Eva.

– Dar ce faci?

Eva s-a aplecat spre ea.

– Fac acte false pentru noi.

– Falsifici acte? Dar nici nu știi cum să faci asemenea lucruri!

Eva a înghițit în sec și a încercat să se adune.

– Voi învăța. Dar nu avem prea mult timp, așa că trebuie să mă asculți. Tu vei fi Sabine Fontain.

Mamusia a rămas fără suflare.

– Îmi dai numele lui *madame* Fontain?

Eva se gândise la asta de când plecase din biroul lui *monsieur* Goujon. Aveau nevoie de numele unor persoane reale, în caz că erau reținute și vreun polițist se hotăra să le verifice identitatea în arhive.

– Cred că este mai sigur așa, a zis Eva. Numele Sabine ar putea fi și rusesc, iar asta este important. Ar explica de ce ai un accent. Dacă te întreabă cineva, spui că ai emigrat din Rusia după revoluția din 1917. Desigur, te-ai măritat cu soțul lui *madame* Fontain, Jean-Louis Fontain, un patriot francez care este dat dispărut în acțiune pe front.

Mama ei a clipit înspre ea.

– Dar tu?

– Eu voi fi Colette Fontain.

– Dar adevărata Colette este numai un copil.

– Până se gândește cineva să verifice anul nașterii, vom fi de mult plecate.

– Dar cum vei face documentele? a insistat Mamusia.

Eva i-a explicat scurt despre vizita la *monsieur* Goujon și despre documentele în alb pe care i le dăduse acesta.

– Voi face tot ce pot, a încheiat ea.

– Nu are cum să meargă, a zis Mamusia.

– Trebuie, Mamusia.

În bucătărie, Eva a deschis carcasa mașinii de scris, a scos mașina dinăuntru și plicul primit de la *monsieur* Goujon, ascuns sub taste. În el se aflau trei cărți de identitate, trei documente de călătorie, un certificat de naturalizare și unul de naștere, toate în alb, și, de asemenea, patru stilouri, bleumarin, albastru-deschis, roșu și negru. Plicul a dat la iveală ultimul și poate cel mai valoros premiu al său: timbre adezive, cu imagini de monede pe ele, singura parte a documentelor care ar fi fost imposibil de falsificat cu mijloacele limitate pe care le avea la dispoziție. Nu ar fi putut nicidecum să cumpere timbre de la un magazin de tutun astăzi fără să trezească suspiciuni.

A închis ochii, a rostit un mulțumesc șoptit lui *monsieur* Goujon, care îi venise în ajutor măcar într-o mică măsură, și a întins toate materialele pe masă, în fața ei, lângă documentele de identitate adevărate care îi aparțineau ei și mamei. A inspirat adânc. Auzea în minte vocea tatălui ei. *Într-o zi, vei aprecia darurile pe care ți le-a făcut Dumnezeu.*

A început cu cartea de identitate a mamei sale. Mai întâi, Eva trebuia să imite într-un mod convingător scrisul unui funcționar de la prefectură ocupat, dar eficient. A examinat cu atenție documentul de identitate al mamei sale, și-a reamintit că scrisul ei cursiv și meticulos nu își găsea loc aici și s-a apucat de treabă. Cu stiloul negru primit de la *monsieur* Goujon, a completat spațiile libere cu majuscule egale, ordonate. *Nom: Fontain née Petrov. Prénoms: Sabine Irina. Née le: 7 août 1894. À: Moscou*[2].

A continuat, completând spațiile referitoare la culoarea părului, a ochilor, înălțime și altele. A scrâșnit din dinți văzând spațiul pentru *Nez*, nas, adăugat pentru a le ajuta pe autorități să îi identifice pe evrei. A scris *moyen*, lungime medie, și a trecut mai departe, notând o adresă falsă și un număr de înregistrare inventat și terminând cu semnătura importantă și lăbărțată a cuiva care își petrece viața punându-și semnătura pe viețile altora.

S-a dat în spate o clipă și și-a studiat munca. Scrisul semăna cu cel de pe documentele reale ale mamei sale și avea cu siguranță aspectul oficial necesar pentru a-l convinge pe un străin. Eva a scos poza pe care o tăiase din fotografia făcută la aniversarea căsătoriei părinților săi și a pus-o pe locul destinat fotografiei de pe cartea de identitate. Atentă, folosindu-se de capsatorul pe care i-l pusese *monsieur* Goujon lângă mașina de scris, a atașat fotografia și s-a dat înapoi, pentru a se asigura că documentul părea autentic.

Nu era perfect, dar mergea. Și-a pus poza ei pe a doua carte de identitate, a adăugat timbrele adezive și a completat în grabă spațiile libere cu informații despre falsa Colette Fontain, născută la Paris în 1920, având păr castaniu, ochi căprui și, desigur, un nas de lungime medie. Când a terminat de falsificat semnătura unui funcționar imaginar, cerneala se uscase deja destul pentru a putea începe să falsifice timbrele oficiale ale documentelor, partea din întreg procesul care o îngrijora cel mai mult, deoarece necesita o mână sigură, dar ușoară, și nu lăsa loc pentru greșeală. Semnele nu puteau părea făcute de mână și trebuia să semene perfect cu cele produse în masă, pe care polițiștii francezi și soldații germani le vor fi văzut de mii de ori.

A început cu cartea ei de identitate, gândindu-se că, dacă făcea vreo greșeală, ea ar stârni mai puține suspiciuni decât mama ei, născută în străinătate. Ștampila de pe documentul ei adevărat era neregulată și neuniformă, dovadă a faptului că tușiera fusese aproape uscată. Nu se putea imita acea atenuare a culorii, și-a zis Eva, dar dacă putea copia liniile exacte ale ștampilei, ar trebui să pară reală, chiar dacă culoarea ar

fi un pic prea aprinsă.

A început prin a trasa cu grijă cercuri albastre perfecte atât în partea de sus a cărții sale de identitate, cât și în partea de jos, asigurându-se că cel de sus se suprapunea puțin peste fotografia ei, iar apoi a completat atentă cercul cu logoul Poliției Naționale. Cea mai dificilă parte a ștampilei erau literele, dar Eva și-a domolit emoțiile și a desenat cu grijă literele, rezervându-și doar câteva secunde pentru a-și admira opera la final. A duplicat ștampilele pe documentul mamei sale, apoi a folosit stiloul cu cerneală de un albastru mai închis pentru a falsifica ștampila cu data. Pe ambele cărți de identitate a tamponat cerneala cu unul din șervetele de bucătărie ale lui *madame* Fontain și a oftat ușurată când liniile energice s-au estompat și s-au întins numai un pic, ca și cum ar fi fost așternute pe documente cu ștampile adevărate.

Când s-a lăsat pe spate în scaun, pentru a se uita la actele obținute, respira anevoie, dar groaza care îi apăsase pieptul din clipa în care privise cum tatăl ei era ridicat de poliție fusese dată în lături de un sentiment optimist, un sentiment care semăna cu un minuscul balon de speranță. O făcuse. Nu arătau perfect, dar documentele ar putea să treacă cu bine de inspecție, cu condiția să nu fie prea riguroasă.

Cu documentele de călătorie a fost mai ușor; tot ce avea de făcut Eva era să completeze spațiile goale cu numele, data și locul nașterii, profesia, adresa, naționalitatea etc., folosind mașina de scris, așa că s-a organizat repede și s-a apucat de lucru. Singura tușă artistică de care era nevoie pe aceste documente era să falsifice ștampila neagră a *Reichsadler*-ului, vulturul heraldic nazist. Eva a copiat cu grijă pasărea cu aripile întinse, cocoțată în vârful zvasticii, și literele germane care formau un arc în partea superioară a imaginii rotunde. Deasupra corpului păsării a scris cu migală cuvintele *Dientstempel: Cachet*[3], cu litere care, spera ea, vor semăna cu cele tipărite. Ajunsă la *Lieu de Destination* – destinația – a ezitat, iar apoi a scris numele orașului menționat de *monsieur* Goujon: Aurignon. Dumnezeule mare, nici nu ar fi fost în stare să îl găsească pe o hartă dacă i s-ar fi cerut. Dar și-a curmat îndoielile și și-a reamintit că *monsieur* Goujon nu ar fi riscat ajutând-o cu documentele numai pentru a o îndrepta la final într-o direcție greșită.

Cu certificatele de naturalizare și de naștere a fost cel mai simplu; nu a trebuit decât să își modifice scrisul, făcând literele înalte și înguste și să completeze spațiile goale cu detalii inventate. Ștampilele necesare, una cu cerneală albastră și alta neagră, au fost ca o joacă de copii, după cele mult mai complicate pe care le trasase pe celelalte documente. A terminat în scurt timp.

Era pe punctul de a începe să lucreze la documentele false ale tatălui ei – pe care le lăsase la urmă, în caz că nu mai avea timp – când a auzit cheia în broasca ușii de la intrare. A sărit în picioare, ascunzând toate instrumentele și documentele în interiorul bluzei cu care era îmbrăcată și pătându-se cu cerneală albastră.

– Fetelor? s-a auzit vocea lui *madame* Fontain la intrare, după ce s-a închis ușa.

– *Maman*!

Colette și Simone au luat-o la goană de-a lungul holului și s-au aruncat în brațele deschise ale mamei lor chiar în clipa în care Eva intra în salon.

Madame Fontain a privit-o pe Eva cu ochii mijiți și nu și-a luat ochii de la ea cât timp a rămas în genunchi, îmbrățișându-și fetele.

– Ești încă aici, *mademoiselle* Traube? a întrebat ea într-un sfârșit, când s-a ridicat, golindu-și poala generoasă de prezența fetelor.

– Da, desigur, a replicat Eva.

Dar în loc să îi mulțumească, *madame* Fontain s-a încruntat.

– Și mama dumitale?

– Și eu sunt tot aici.

Mamusia a apărut în capătul holului, cu priviri sticloase și năuce. Două șuvițe de păr îi atârnau împletite în cosițe simple, pe care i le făcuseră fetele.

– Mama dumneavoastră se simte bine, *madame* Fontain?

Madame Fontain a pufnit.

– Mama mea nu te privește pe dumneata. Și vă rog să ieșiți imediat din apartamentul meu.

Mamusia a clipit de câteva ori, fără să înțeleagă.

– Nu era decât un semn de bunătate.

– Nu am nevoie de bunătatea unui evreu.

Simone dansa în cerc, bolborosind ceva în șoaptă, dar Colette privea cu ochi mari, ascultând schimbul de replici și întorcând capul de la una la alta, de parcă urmărea un meci de tenis la Roland Garros.

– Nu ai avut nici un fel de scrupule să apelezi la bunătatea noastră azi-noapte, a zis Mamusia, cu voce mușcătoare.

Îi dispăruse din ochi privirea fixă, înlocuită acum de una aprigă, de gheață.

– Ei, da, dar acum m-ați pus în poziția de a adăposti fugari, a pufnit *madame* Fontain.

Mamusia a deschis gura, pentru a-i da o replică, dar Eva s-a apropiat în grabă de ea și i-a pus o mână fermă pe braț.

– Noi tocmai plecam, nu-i așa, Mamusia?

– Cum poate să se poarte așa cu noi, după ce i-am dat ajutorul nostru? a strigat Mamusia. După ce l-am privit pe tatăl tău cum a fost ridicat de acasă de poliție?

– Tot este bine, l-au arestat măcar pe unul dintre voi, a zis *madame* Fontain, cu o fluturare a mâinii în semn de desconsiderare.

– Cum îndrăznești... a început să spună Mamusia, dar Eva o trăgea deja spre ușă.

– *Madame* Traube? *Mademoiselle* Traube? a zis Colette, cu o voce firavă. Plecați?

– Mă tem că trebuie, draga mea, a zis Eva, aruncând o privire dușmănoasă spre *madame* Fontain. Nu mai suntem bine-venite, se pare.

– Vreți să mai veniți și să ne jucăm altă dată? a întrebat fetița în timp ce Eva trecea pe lângă ea, trăgând-o încă pe mama ei.

A apucat valiza, lăsând în urmă mașina de scris. Era prea grea să o poată căra și ar fi atras atenția.

– Ah, nu prea cred, a răspuns *madame* Fontain, îndreptând spre Eva un zâmbet încrezut. De fapt, se pare că familia Traube va pleca pentru totdeauna de aici.

Iar apoi ușa s-a închis în spatele lor, lăsându-le pe Eva, pe mama ei și toată averea lor lumească singure pe holul rece și întunecat.

– Și acum ce facem? a întrebat Mamusia.

– Mergem la gară.

– Dar...

– Actele noastre nu sunt perfecte, dar cel puțin ne vor ajuta să ieșim din Paris, cu voia Domnului.

– Și dacă nu?

– Trebuie să credem, a zis Eva, îndreptându-se spre scări.

În acel moment, *madame* Fontain putea să fie deja la telefon cu poliția, să raporteze două evreice care le scăpaseră printre degete.

– În clipa aceasta, nu mai avem decât speranță.

Numele: Fontain, născută Petrov. Prenume: Sabine Irina. Data nașterii: 7 august 1894. Locul nașterii: Moscova. (în limba franceză în original)

Ștampilă oficială: Timbru (în limba germană în original)

Capitolul 5

– Unde mergem? a întrebat mama ei cu o voce pierită, zece minute mai târziu, în vreme ce înaintau grăbite, cu capetele plecate.

Eva ținea în mână o valiză, iar cu cealaltă mână strângea brațul Mamusiei.

Ziua era toridă, căldura sufocantă, iar Eva simțea că începe să transpire.

– La Gare de Lyon, a zis Eva în timp ce treceau pe lângă Palaces des Vosges, unde Tatuś o învățase odinioară să meargă pe bicicletă, unde o ridicase de nenumărate ori după ce își julise genunchii.

A simțit un junghi în inimă și a îndepărtat gândul la el.

– Gare de Lyon? a repetat mama ei, respirând anevoie în timp ce se străduia să țină pasul.

Își despletise cosițele pe care i le făcuseră fetele, iar acum părul îi atârna în onduleuri care i se lipeau de ceafă.

În mod normal, Eva ar fi încetinit, ar fi fost mai înțelegătoare față de faptul că mamei ei nu îi făceau bine căldura și umiditatea. Dar cu cât rămâneau mai mult timp pe străzi, cu atât erau mai expuse la pericole. Parisul era pustiu astăzi, iar asta le făcea și mai ușor de remarcat pe Eva și pe mama ei.

– Mergem spre sud.

– Spre sud? a gâfâit mama ei.

Eva a dat din cap, în timp ce coteau brusc pe bulevardul Beaumarchais, flancat de copaci, o stradă care de obicei i se părea frumoasă. Însă astăzi, clădirile înalte de pe fiecare parte o făceau să își imagineze ziduri care le închideau, care le dirijau spre o soartă nesigură.

– Mergem într-un oraș numit Aurignon.

– Ce tot spui? Tatăl tău se află *aici*, Eva. Cum poți să te gândești că vom merge într-un oraș de care nu am auzit niciodată?

– Pentru că el nu are de ales în acest moment, Mamusia! a zis Eva, grăbind frustrată pasul. Iar singura noastră șansă de a-l salva este să ne salvăm pe noi mai întâi.

– Fugind? Mamusia și-a tras brațul din strânsoarea Evei și s-a întors cu fața spre ea. Ca niște lașe?

Eva a aruncat priviri scurte în jur. A văzut un om care le privea de dincolo de vitrina unui magazin aflat peste drum.

– Mamusia, nu face asta aici. Se uită lumea la noi, părem suspecte.

– Din cauza *ta* părem suspecte! Mamusia a apucat-o pe Eva de încheietura mâinii,

înfigându-și unghiile în pielea ei. Tu, cu planurile tale sofisticate, de parcă am fi niște spioni din cărțile tale. Nu se poate să îl abandonăm pe tatăl tău.

– Mamusia, tata nu mai este.

– Nu este adevărat, este...

– Nu mai este!

Eva a simțit cum i se ridică un hohot de plâns în gât, pe care l-a înăbușit rapid, apoi s-a tras de lângă mama ei și și-a reluat drumul. După câteva secunde, mama ei a urmat-o.

– Promit că mă voi întoarce după el. Dar trebuie să plecăm *acum*.

– Eva...

– Ai încredere în mine, Mamusia. Te rog.

După aceea, mama ei a rămas tăcută, dar a ținut pasul, iar Eva nu putea să îi ceară mai mult.

Cincisprezece minute mai târziu, gara s-a ivit în zare.

– Poartă-te cât poți de firesc, a șoptit Eva către mama ei. Suntem cetățeni francezi din clasa de mijloc, cărora nu le pasă nici cât negru sub unghie ce s-a întâmplat aici în noaptea trecută.

– Ce convenabil este să întorci spatele atât de ușor propriilor concetățeni, a bodogănit mama ei.

Eva a încercat să îi ignore cuvintele, dar simțea că o înjunghiau drept în inimă.

– Suntem secretare, amândouă. Tu ești emigrantă din Rusia, iar eu sunt fiica ta. Mândrul meu tată, cetățean francez – soțul tău – nu s-a întors de pe front. Ne temem că este mort.

– Da, Eva, hai să ne prefacem că tatăl tău a fost omorât.

Mamusia părea furioasă.

– *Ascultă*-mă, Mamusia! De asta ar putea să depindă viețile noastre. Vom cumpăra bilete de tren spre Clermont-Ferrand, via Vichy.

– *Vichy*?

– Am verificat. Este cel mai scurt drum spre Aurignon.

– Ce este locul acesta?

– Sora ta, Olga, locuiește acolo, a zis Eva pe un ton ferm. Este bolnavă și ne-a implorat să o ajutăm să aibă grijă de cei trei copii ai ei.

Auzind-o, Mamusia și-a dat ochii peste cap.

– Mamusia, este un lucru serios. Trebuie să ții minte tot ce am spus.

– Dar ce este cu acest Aurignon? Nu am auzit niciodată de el.

– Sunt acolo oameni care ajută evrei să fugă în Elveția.

– În Elveția? Este ridicol. Dacă se află lângă Vichy, trebuie să se afle la trei sute de kilometri de granița cu Elveția.

Gândul acesta o măcinase și pe Eva, dar îl alungase din minte. Poate că tocmai de aceea era ascunzătoarea perfectă.

– Este singura noastră șansă de a ne salva, Mamusia.

– Prin urmare, acum vrei să părăsim Franța fără tatăl tău?

Tonul Mamusiei era ofensat, iar vocea îi urcase o octavă.

– Nu, a zis Eva. Vreau să găsim acolo oameni care să ne ajute să îl scoatem pe el din țară.

Când trenul de 2.05 ieșea pufăind din Gare de Lyon, îndreptându-se spre sud-est și traversând Marna chiar în locul unde se separă de Sena, Eva începuse să respire ceva

mai liniștită. Fusese mai simplu decât își imaginase să cumpere biletele; agentul abia dacă aruncase o privire peste documentele ei, ba chiar căscase în timp ce i le înapoia. Eva presupunea că nu era responsabilitatea lui să îi prindă pe fugari. Dar și tânărul soldat german care intrase în compartiment imediat ce Eva și mama ei urcaseră în tren se uitase la acte cu aceeași lipsă de interes și i le înapoiase fără nici un cuvânt. Eva s-a lăsat domolită de o urmă de speranță – și de o frântură de mândrie pentru munca depusă – în timp ce trenul prindea viteză, străbătând provincia aflată dincolo de suburbii.

Apoi a observat că mama ei plângea lângă ea și că umerii îi erau scuturați de suspine mute, iar fruntea îi era lipită de geam. Astfel că tensiunea i-a revenit.

– Mamusia, a murmurat ea, fără să ridice vocea.

Vagonul nu era decât pe jumătate plin, iar mai toți pasagerii erau absorbiți de vreo carte sau un ziar, dar era numai o chestiune de timp până ce aveau să fie remarcate.

– Te rog, trebuie să te oprești. Vei atrage atenția asupra noastră.

– Ce contează? a șuierat Mamusia, răsucindu-se spre Eva, cu ochii scânteind. Ne păcălim singure, Eva. Nu vom scăpa.

– Am scăpat, Mamusia. Uită-te. Am ieșit deja din Paris.

– Ne vor găsi, oriunde ne-am duce. Nu putem dispărea. Cum vom mânca? Unde vom locui? Cum vom face rost de cartele pentru rații? Este o nebunie. Ar fi trebuit să rămânem locului. Cel puțin, la Paris cunoaștem oameni.

– Dar și oamenii de acolo ne cunosc, i-a amintit Eva. Și este imposibil să îți dai seama în cine să ai încredere.

Mamusia a scuturat din cap.

– Facem o greșeală. Ai profitat de suferința mea și m-ai convins.

– Mamusia, nu am vrut să...

Evei i-a pierit glasul, înecată de un sentiment de vinovăție. Fusese atât de grăbită să scape, să găsească o cale de a fugi, încât nici nu îi trecuse prin cap că ar fi mai sigur să stea pe loc. Nu cumva mama ei avea dreptate?

În timp ce trenul își continua drumul spre sud, traversând poduri întinse peste râuri învolburate și gonind pe lângă ferme părăsite, Mamusia a adormit într-un târziu alături de ea, sforăind ușor, dar Eva era prea agitată ca să se poată relaxa. Luase decizia pentru amândouă și va fi vina ei dacă erau capturate. Oare ar fi trebuit să rămână în oraș, unde ar fi putut găsi prieteni care să le ajute? Dar cine ar fi riscat pentru ele? Erau fugare acum, indiferent dacă le plăcea sau nu. Chiar și *monsieur* Goujon, care fusese întotdeauna un om cât se poate de bun, păruse grăbit să scape de ele.

Trenul a oprit în Moulins o jumătate de oră, timp în care au urcat în vagoane peste douăzeci de polițiști germani pentru a inspecta documentele, dar aveau cu toții o înfățișare plictisită și obosită. Un neamț tânăr, rumen în obraji, a examinat timp de o clipă permisele de călătorie ale Evei și mamei sale, cu privirile îndreptate deja spre locurile din spatele lor. Eva a respirat ușurată, fără să își dea seama că își ținuse răsuflarea, dar nu s-a relaxat cu adevărat decât după ce nemții au coborât și trenul s-a pus din nou în mișcare.

– Prin urmare, aceasta este Franța liberă, a murmurat Mamusia, o oră mai târziu, când trenul a încetinit în apropiere de Vichy, care, chiar și în lumina serii, arăta minunat.

Florile se revărsau din ghivecele aflate în fața ferestrelor, iar clădirile somptuoase

din secolul al XIX-lea se întindeau spre cer. S-au oprit în mijlocul unui depou, iar Eva i-a căutat din ochi pe germani, dar dincolo de geam nu se vedeau decât ofițeri francezi care patrulau. Pe de altă parte, cei care veniseră să îl ridice pe Tatuś în noaptea dinainte fuseseră chiar polițiștii francezi; nu puteau avea încredere în nimeni.

Când trenul a pornit din nou, Eva a rămas cu privirile ațintite dincolo de fereastră, întrebându-se dacă va putea zări palatul în care își stabiliseră centrul de comandă Pétain și miniștrii săi când abandonaseră Parisul, dar nu vedea decât parcuri, blocuri cu apartamente și cafenele. Se lăsa înserarea când trenul a traversat râul Allier și a pătruns în zona de podgorii și era deja noapte de-a binelea când a făcut o scurtă oprire la Riom și apoi și-a reluat drumul spre miazăzi. Se făcuse aproape nouă când trenul a trepidat și s-a oprit în pătrățoasa Gare de Clermont-Ferrand.

– Și acum? a întrebat Mamusia după ce au coborât din tren, alături de alți douăzeci de pasageri. Cu siguranță nu mai sunt autobuze la această oră târzie.

Eva a inspirat adânc. Chiar dacă reușiseră să ajungă în zona neocupată a Franței, cu documente falsificate, abia aceasta i se părea a fi cea mai riscantă parte a călătoriei.

– Acum așteptăm.

– Așteptăm ce?

– Așteptăm să vină dimineața.

Gara era cufundată în tăcere, dar Eva și mama ei nu erau singurele persoane nevoite să își petreacă noaptea pe băncile tari, din lemn. Peste jumătate dintre pasagerii veniți cu trenul își încropeau un locșor pe peron, lăsându-și capul pe valize și improvizând pături din sacouri, deși aerul era cald.

– Încearcă să dormi, Mamusia. Eu voi sta de pază.

Eva și mama ei nu au reușit să se urce într-un autobuz spre Aurignon decât în după-amiaza zilei următoare. Călătoria a durat o oră și jumătate, de-a lungul unor străzi pe care se înșiruiau case vechi, din piatră, care lăsau din când în când loc unor păduri și câmpuri înverzite.

Aurignon se afla pe vârful unui deal, înconjurat de pini deși, iar când autobuzul a intrat horcăind în oraș, cu motorul epuizat de urcușul greu, Eva a zărit umbrele unui șir de munți înalți spre apus. Și-a lipit fruntea de geam și a rămas cu privirile ațintite spre versanții înveșmântați în ceață, până ce autobuzul a cotit și s-a oprit încet într-o piațetă înconjurată de clădiri scunde, pătrățoase, din piatră.

– Aurignon! i-a anunțat șoferul pe cei câțiva pasageri din autobuz. Capătul liniei!

Încet-încet, oamenii s-au ridicat, și-au strâns bagajele și au înaintat spre ușă, cu mersul târșâit. Eva și mama ei au ieșit ultimele, dar, abia când autobuzul s-a retras, Eva s-a liniștit suficient încât să poată privi în jur și să își dea seama unde se află. Reușiseră.

Aurignon nu semăna deloc cu Parisul și nici cu vreun alt loc pe care să îl fi vizitat Eva. Când era mică, părinții ei o duseseră în câteva excursii în nord, pe coasta bretonă, unde aerul mării se năpustea spre fațadele clădirilor din lemn, albindu-le ca pe aripile unei porumbițe. De câteva ori se aventuraseră chiar și la o oră depărtare de Paris, unde căsuțele se împrăștiau pe pășuni nesfârșite, traversate de pârâuri, iar orașele erau mici, pitorești și bine îngrijite.

Orășelul acesta era mai condensat, iar clădirile cu ferestre înguste se înghesuiau laolaltă într-un mod care părea aproape întâmplător, ca și cum la început ar fi fost aliniate în șiruri drepte, dar pământul le zgâlțâise de pe umerii săi când se ridicase

spre cer. Cărări pietruite șerpuiau la deal, iar unele dintre drumurile care porneau din piațeta orașului păreau atât de înguste, încât nici măcar un singur automobil nu ar fi încăput. Pe creasta colinei ședea o bisericuță cu vitralii și o cruce simplă, din lemn, deasupra intrării.

Lucrul care a surprins-o cel mai tare pe Eva a fost cât de viu părea orașul, deși doar câțiva oameni traversau piața centrală. În Paris, de la venirea germanilor, oamenii mergeau pe stradă îmbrăcați numai în negru și cenușiu, cu capetele plecate, încercând parcă să se contopească cu clădirile din jur. Culorile se scurseseră din peisaj; în multe locuri, plantele și florile care înfloreau și aduceau viață orașului se ofiliseră și dispăruseră.

Dar aici, din ghivecele de la ferestre se revărsau izma, asmățuiul și mușcatele roz, violacee și albe, în vreme ce iedera se cățăra voioasă pe zidurile clădirilor din piatră, care păreau că se află acolo dinainte de Revoluția franceză. Hainele se uscau pe sârmele întinse în balcoanele din lemn, și până și biserica ce se înălța deasupra orașului părea să sclipească, luminile din interior înviorând geamurile colorate. Piața din centru era ancorată în jurul unei fântâni din piatră, care înfățișa un bărbat cu barbă, ținând într-o mână o cruce și o carafă cu apă în cealaltă. Apa gâlgâia veselă la picioarele statuii. Acesta era un oraș a cărui inimă încă nu fusese călcată în picioare și, timp de câteva secunde, Eva nu a știut ce să creadă.

– Ce este locul acesta? a șoptit Mamusia, iar Eva a schimbat zâmbete nesigure cu mama sa, pentru prima dată de la arestarea tatălui ei.

Simțea lacrimi de recunoștință care îi furnicau pupilele, căci, pentru câteva clipe, totul păruse normal. Eva a înghițit nodul care i se pusese în gât.

– Este frumos, nu-i așa?

– Îmi amintește de satul în care am crescut, a zis Mamusia, inspirând adânc și închizând ochii. Aerul curat de la țară. Aproape că l-am uitat.

Eva a respirat și ea, simțind mirosurile delicate de primule, iasomie și pin care pluteau în aer. Când a deschis ochii, a văzut două fetițe care o priveau insistent, trecând pe lângă ea în grabă, agățate de mâinile mamei lor. S-a adunat iute. Ieșiseră din Paris, dar nu scăpaseră de pericol; călătoreau cu documente false și aveau nevoie să găsească un loc unde să poată sta înainte ca prezența lor să atragă mai multă atenție.

– Vino, i-a zis mamei ei.

Și-au croit drum pornind din piațetă, hotărâte, ca și cum ar fi știut încotro se îndreaptă. În realitate, Eva se simțea mai pierdută ca oricând și, în timp ce se forța să meargă firesc, cerceta aleile în căutarea unei pensiuni. Cu siguranță se găseau camere libere în apropiere de centrul orășelului.

Dar abia după alte patru schimbări de direcție lipsite de rezultat au văzut înaintea lor o bucată de șindrilă aninată, care anunța un *pension de famille*. Eva a oftat ușurată și s-a repezit înainte, cu mama ei pe urme.

Ușile erau închise și încuiate, iar draperiile erau trase bine în dreptul ferestrelor când au sosit în fața clădirii înguste din piatră, aflată la depărtare de un cvartal și jumătate de piața centrală, dar Eva a bătut totuși la ușă. Cum nu a răspuns nimeni, a bătut din nou, mai insistent. A lovit în ușă a treia oară și era pe punctul de a renunța, când ușa s-a deschis larg, dând la iveală o femeie scundă, corpolentă, îmbrăcată într-o rochie de casă cu buline, care le-a aruncat priviri furioase. Părul ei scurt și cărunt era țepos și neîmblânzit, iar obrajii îi erau rotunzi și rumeni ca niște tomate.

– Ei bine? a zis femeia în loc de salut, aruncând priviri scânteietoare de la Eva la

Mamusia. Care dintre voi face zarva asta?

– Ă, *madame*, bună ziua, a zis Eva nesigură, forțându-se să zâmbească atunci când femeia s-a întors spre ea cu nările umflate. În clipa aceea arăta ca un mistreț. Noi... noi căutăm o pensiune, vrem să închiriem o cameră.

Ceva din indignarea de mai înainte a părut să piară de pe chipul femeii, dar nu a dat înapoi.

– Și aveți impresia că puteți să apăreți la ușă, pretinzând o cameră?

Eva a privit spre firma pe care era scris *pension de famille* și apoi înapoi la chipul femeii.

– Ei bine, este o pensiune, de aceea...

Pe buzele femeii s-a văzut un mic rictus, dar Eva nu era sigură dacă se lupta să își suprime un hohot de râs sau un mârâit.

– La ora asta? Ce fel de oameni sosesc atât de târziu? Aproape c-a venit noaptea!

– Abia am coborât din autobuz, după o călătorie foarte lungă.

– O călătorie? Dincotro?

– De la Paris.

Femeia a mijit ochii și apoi și-a încrucișat brațele peste piept.

– Și ce treabă aveți la Aurignon?

– Păi...

Evei i-a pierit vocea, zăpăcită de tirul rapid al întrebărilor. Nu se așteptase la o anchetă.

– Suntem secretare, am venit în vizită la sora mea, care locuiește în apropiere, a zis Mamusia calmă, de lângă ea. Dar are trei copii și locuiește într-un apartament foarte mic, așa că nu are unde să ne găzduiască.

Eva a clipit de câteva ori și a încercat să își ascundă uluirea. Era exact ceea ce Eva îi tot spusese să memoreze, dar ar fi jurat că mama ei nici nu o auzea.

– Acum, dacă nu aveți o cameră disponibilă, suntem bucuroase să plecăm în altă parte.

Femeia a privit-o țintă pe Mamusia, până când buzele i s-au strâns într-un zâmbet minuscul, dar privirile i-au rămas încărcate de suspiciune.

– Detectez un accent, *madame*. Nu sunteți franțuzoaică.

Mama Evei nu a spus nimic timp de câteva secunde, iar în intervalul de tăcere Eva s-a rugat să nu greșească acest detaliu; o greșeală ar fi putut să o determine pe femeie să cheme autoritățile, iar atunci totul ar fi fost pierdut.

– Mama mea este... a dat ea să zică.

– Rusoaică, a zis mama ei pe un ton ferm, iar Eva a răsuflat ușurată. Am părăsit Rusia în 1917, după Revoluția rusă, și m-am măritat aici, în Franța. Fiica mea, Ev..., a ezitat și s-a corectat fără ezitare, Colette s-a născut aici, în Franța, câțiva ani mai târziu.

– Rusoaică, a repetat femeia.

– O emigrantă albă, a clarificat Eva cu siguranță în voce.

– Dumneata și fiica dumitale Ev-Colette, a zis femeia cu un zâmbet atotcunoscător, dar furia îi pierise din ochi.

– Numai Colette, a zis Eva tulburată.

– Înțeleg, a zis femeia. Le-a privit țintă, dar tot nu s-a mișcat din loc. *Prekrasnîi vecer, ne pravda li?*[4] a zis ea, zâmbind dulce către Mamusia.

Eva a înghețat. Femeia vorbea limba rusă? Care erau șansele?

Dar Mamusia nici nu a clipit.

– *Da*, a zis ea în rusă, cu o voce plină de încredere.

Femeia a mijit ochii.

– *Vî priehali siuda so svoiei doceriu?*[5]

Eva s-a forțat să zâmbească politicos și a privit înspre mama ei cu colțul ochilor.

– *Da*, a răspuns Mamusia ceva mai puțin sigură.

– Mmmm, a făcut femeia. *Vî na samom dele ne ruskaia, ne tak li? Vî moșenița?*[6]

De data aceasta, Mamusia părea complet pierdută.

– *Da*? a încercat ea din nou.

Eva și-a ținut răsuflarea cât timp femeia a rămas cu privirile ațintite asupra Mamusiei.

– Prea bine, *madame*. Dumneata și fiica dumitale, *numai Colette*, ați face bine să intrați înainte de a se întuneca de-a binelea. Om fi noi în Franța liberă, dar ați face o greșeală să presupuneți că suntem cu adevărat liberi.

Și cu asta, s-a rotit pe călcâie și a intrat cu pași grei în pensiune.

– Ce te-a întrebat? a șoptit Eva spre mama ei.

– Habar nu am, a răspuns Mamusia încet.

Au schimbat priviri mirate și au urmat-o pe femeie înăuntru, închizând ușa în spatele lor.

În salon, femeia cotrobăia printr-un birou mic când au intrat. A scos de acolo un registru subțire, legat în piele roșie.

– Iat-o. Cartea de oaspeți.

A deschis-o și i-a făcut un semn Evei, cu palma în sus.

– Haide, arătați-mi documentele. Nu am toată ziua la dispoziție.

Eva și mama ei i-au înmânat cărțile de identitate și au rămas tăcute cât timp femeia le-a examinat în tăcere cu ochii îngustați, a dat din cap ca pentru sine și a completat informațiile în cartea de oaspeți. Eva nu dat drumul la aerul din plămâni până când femeia i-a înapoiat documentele.

– Foarte bine, a zis femeia, întinzându-le stiloul și întorcând catastiful, ca să poată semna. *Madame* Fontain. *Mademoiselle* Fontain. Eu sunt *madame* Barbier, proprietăreasa. Nu este un hotel de lux, dar este un loc sigur, cât timp puteți plăti. Apropo, bani aveți?

Eva a încuviințat din cap.

– Foarte bine. Aveți camera doi, la capătul holului, dar mă tem că nu aveți decât un singur pat. Cheia de la intrare este pe comodă. Cât timp veți rămâne la noi?

– Încă nu știm, a zis Eva, după o ezitare. Mai aveți și alți chiriași?

Madame Barbier a ridicat ambele sprâncene.

– Sunteți singurele persoane într-atât de nesăbuite încât să plece de la Paris, într-o vacanță la munte, în mijlocul unui război.

Eva a scos un zâmbet forțat.

– Prea bine. Mulțumim, *madame* Barbier. Noapte bună.

– Noapte bună, a zis *madame* Barbier, apoi s-a întors spre Mamusia. *Spokoinoi noci*[7].

– *Spokoinoi noci,* a repetat Mamusia politicoasă, dar nu a mai pierdut timpul, ci s-a grăbit să traverseze holul spre camera doi.

Eva a urmat-o, simțind că privirile lui *madame* Barbier îi ard spinarea.

Odată rămase singure în camera lor, Eva și-a schimbat hainele de călătorie cu o cămașă de noapte și s-a strecurat obosită în pat. Epuizarea a doborât-o și a dormit dusă întreaga noapte, ghemuită lângă mama ei.

– Ce zici, ne-a crezut? a întrebat Mamusia când Eva s-a trezit a doua zi de dimineață, clipind des din cauza soarelui care inunda camera.

Lumina părea mai limpede aici, mai puternică decât la Paris.

– Cine, *madame* Barbier?

Eva a căscat și s-a rostogolit spre marginea patului, dând în sfârșit drumul mâinii mamei sale. Se ținuseră strâns de mână toată noaptea.

– Cu siguranță. Doar ne-a luat datele și ne-a lăsat să stăm aici.

Mamusia a dat din cap.

– I-ai spus că avem bani, Eva. Ce vom face când își va da seama că nu avem?

Eva a dat din umeri, cu un aer vinovat.

– Avem.

– Ce?

– Am... eliberat câțiva franci din sertarul mesei din bucătărie a lui *madame* Fontain.

– Ce *ai făcut*?

– Căutam ceva de scris. S-a întâmplat să dau peste bani.

– Eva Traube! Nu te-am crescut ca să devii hoață!

Mamusia privea cu atâta indignare, încât Eva a trebuit să își înăbușe un hohot de râs.

– Știu, Mamusia, și în viața mea nu am furat nimic. Dar aveam nevoie de acești bani și, să fim cinstite, ne-ar fi dat pe mâna autorităților într-o clipită dacă nu ar fi fost atât de preocupată de starea mamei ei.

Expresia de pe chipul Mamusiei s-a îmblânzit un pic.

– Eva, dacă sună la poliție când o să descopere că am furat de la ea...

– Mamusia, am plecat de multă vreme. Și poliția ce crezi că va face, ne mai pune o dată pe listă?

Când au ieșit din cameră, o jumătate de oră mai târziu, *madame* Barbier le aștepta în salon, cu un bol de căpșuni grase, roșii, în față. Le-a făcut semn cu mâna spre scaunele din fața ei și, după ce au schimbat priviri îngrijorate, Eva și Mamusia au luat loc. Dumnezeule, Eva nu mai văzuse căpșuni dinainte de război.

– Mâncați, le-a zis ea cu simplitate, iar stomacul Evei a chiorăit atât de violent, încât *madame* Barbier a ridicat din sprâncene.

– Nu putem accepta, a zis Eva. Nu avem cartele pentru rații și...

– Le cresc în grădina mea, a întrerupt-o *madame* Barbier. Iar voi două păreți înfometate. Se și aude. Așa că mâncați. A doua oară nu vă mai invit.

Eva a ezitat, apoi a dat din cap în semn de mulțumire și s-a întins după o căpșună. A mușcat și a fost nevoită să își înăbușe un suspin de plăcere când sucul dulce i-a umplut gura.

– Mulțumesc, a spus ea după ce a înghițit.

A întins mâna după altă căpșună, întrebându-se deja care va fi prețul.

Totuși, după ce Eva și mama ei au terminat tot bolul, *madame* Barbier nu a făcut decât să dea din cap.

– Bine, a zis ea, ridicându-se în picioare. La șapte fix luăm cina. Avem supă de cartofi.

– Dar nu putem... a dat să zică Eva, dar *madame* Barbier a ridicat o mână și a oprit-o.

– Nu vă pot lăsa flămânde. Cum ar da asta pentru afacerea mea?

Iar apoi a dispărut, călcând cu pași hotărâți pe podelele care îi tremurau sub

picioare.

– Ce drăguț din partea ei, a zis Mamusia după o pauză lungă.

Eva a încuviințat din cap, dar era tulburată. *Madame* Barbier le privise ca pe niște specimene dintr-un borcan cât timp mâncaseră și avea senzația că încercarea mamei ei din ajun de a purta conversația în rusă eșuase lamentabil. Oare ce punea la cale gazda lor? Cu toate acestea, nu își permiteau să refuze mâncarea.

– Cred că ar trebui să rămâi în cameră astăzi, Mamusia, a zis Eva încet. Lasă-mă să ies singură un pic. Eu nu am accent, așa că voi atrage mai puține întrebări.

– Accentul meu nu este chiar atât de puternic, a zis Mamusia defensivă.

– Mamusia, parcă ai fi Władysław Sikorski.

Mamusia se strâmbă.

– *Gdy słoneczko wyżej, to Sikorski bliżej*.

Eva și-a dat ochii peste cap auzind bine-cunoscutul proverb care îl slăvea pe prim-ministrul polonez aflat în exil: „Când soarele este pe cer, Sikorski este mai aproape“.

– Tu stai înăuntru, Mamusia. Și ține fereastra deschisă, în caz că trebuie să fugi.

– Acum vrei să sar pe fereastră?

– Sunt precaută, Mamusia, asta-i tot. Trebuie să gândești mereu cu doi pași înainte.

– Vorbești de parcă aș fi vreo Mata Hari. Uite ce s-a întâmplat cu ea, a protestat Mamusia cu jumătate de glas, dar s-a ridicat totuși de la masă și s-a întors, târșâindu-și picioarele, în camera lor.

Eva a așteptat până ce a auzit ivărul, iar apoi s-a îndreptat spre intrarea în pensiune.

„E o seară frumoasă, nu-i așa?“ (în limba rusă în original)

„Ați venit aici cu fiica dumneavoastră?“ (în limba rusă în original)

„De fapt, nu sunteți rusoaică, nu-i așa? Sunteți o escroacă?“ (în limba rusă în original)

„Noapte bună!“ (în limba rusă în original)

Capitolul 6

În lumina puternică a zilei, Aurignon avea un aspect și mai încântător, soarele revărsa raze de miere peste clădiri și peste aleile înguste și scălda pietrele într-o dogoare caldă. Florile care colorau în după-amiaza dinainte ghivecele de la ferestre erau mai vii acum, la lumina dimineții, și îmbrăcau tot orașul în nuanțe aprinse de roz, violet și roșu. Aerul proaspăt de aici, la mai mult de o sută de kilometri la sud de zona ocupată, îi părea Evei că are gustul libertății.

Dar ea și mama ei nu puteau părăsi Franța fără Tatuś. El îi spusese să fugă, dar Eva nu putea, nu dacă exista o cale de a-l salva. Exista, era convinsă de acest lucru. Încă avea documentele de identitate în alb, pe care i le dăduse *monsieur* Goujon, cât și fotografiile tatălui ei, toate cusute în grabă, în dimineața aceea, în interiorul căptușelii jachetei pe care o pusese în bagaje. Avea aproape tot ce îi trebuia pentru a întocmi și pentru tatăl ei acte noi de identitate, care să demonstreze autorităților că arestarea lui fusese o greșeală. Dar stilourile speciale le lăsase la Paris, acestea ar fi dat-o de gol, în ochii oricui i-ar fi inspectat bagajele, că ducea cu ea instrumente pentru falsificarea de documente. Nu putuse să riște luându-le cu ea în tren.

Problema era că nu putea replica documentele pe care le făcuse pentru ea și mama ei în lipsa cernelii potrivite, iar un stilou obișnuit nu i-ar fi fost de folos. Avea nevoie de stilouri pentru desen, cu cerneală roșie, albastră și neagră. Dar *madame* Barbier avea deja suspiciuni în privința Evei și a mamei sale; un bol cu căpșune nu o putea convinge pe Eva că nu era așa. De aceea ar fi prea riscant să o întrebe unde putea găsi un magazin care vindea asemenea obiecte. Eva trebuia să găsească magazinul singură.

Mergând repede de-a lungul aleilor înguste care porneau din piața centrală ca spițele unei roți, s-a uitat în vitrinele tuturor magazinelor, sperând să dea peste unul care ținea articole pentru desen. Orașul era atât de liniștit, încât Eva aproape că putea să își imagineze că străzile îi aparțineau numai ei, un sentiment pe care nu l-ar fi putut simți niciodată în aglomerația Parisului. Departe de piață, orașul era și mai frumos, iar clădirile din piatră lăsau loc, din când în când, unora construite pe jumătate din cherestea, care îi aminteau Evei de imaginile din cărțile cu povești, citite pe când era copilă. Când a cotit pentru a patra oară, începuse deja să se relaxeze, ademenită de impresia de pace pe care o emana acest oraș idilic, care nu părea să știe că se află în mijlocul unui război. Ba chiar se simțea atât de în largul ei, încât aproape că nici nu l-a observat pe bărbatul înalt și zvelt de la capătul străduței, îmbrăcat într-un trenci prea gros pentru ziua aceea de vară, cu reverele ridicate. Mergea cu un mic șchiopătat, iar piciorul drept îi părea țeapăn.

Cum îl mai văzuse cu două străzi în urmă, Eva a cotit din nou, s-a ascuns în pragul

unei case și și-a ținut răsuflarea, întrebându-se dacă o va urma. Dacă ar fi urmat-o, era prea mult ca să fie o simplă coincidență, căci ce localnic din Aurignon ar fi șerpuit metodic în susul și în jocul aleilor strâmte, urmând aceeași rută ca ea? Dacă nu o urma, era cazul ca Eva să pună frâu imaginației sale năvalnice.

Secundele treceau. Nu apărea nici un bărbat purtător de trenci. „Nu îi mai transforma pe toți în sperietori naziste, Eva“, s-a mustrat ea. Când a părăsit intrarea unde se ascunsese, dându-și ochii peste cap, abia a evitat o coliziune cu omul care cotea rapid pe după clădire. Eva a icnit și a făcut un pas nesigur înapoi.

– Ah, scuzați-mă, a zis el grăbit, cu o voce gravă și înăbușită, în timp ce își ascundea și mai adânc fața între reverele hainei.

Inima Evei bătea cu putere. Măcar nu avea accent german. Avea probabil vreo patruzeci și cinci de ani, părul nisipos, un nas îngust, ascuțit și sprâncene groase. Era oare un polițist francez, care o urmărea pentru că *madame* Barbier dăduse alarma? Dar dacă era așa, nu i-ar cere pur și simplu să îi arate actele? În timp ce mintea îi trecea în revistă posibilitățile, Eva a decis că cel mai bine ar fi să îl înfrunte. Cu siguranță, șchiopătatul l-ar încetini dacă ar fi nevoită să fugă de el.

– Mă urmăriți? l-a înfruntat ea.

Sperase ca vocea să îi pară dură, dar își auzise tremurul din glas.

– Ce?

Omul a făcut un pas în spate. Reverele îi mascau jumătatea de jos a feței.

– Nu, sigur că nu. Mă scuzați, domnișoară. O zi bună.

S-a grăbit să plece, șchiopătând de-a lungul străzii, iar Eva a rămas locului, privindu-l și întrebându-se dacă se va uita înapoi. Nu s-a uitat, iar când a dispărut după un colț, Eva s-a putut relaxa un pic. Poate greșise.

Totuși, întâlnirea o tulburase, așa că a mers mai repede, cercetând vitrinele magazinelor. Senzația de pace dispăruse, iar acum Aurignonul avea același aer sinistru ca oricare alt loc.

I-a mai luat cincisprezece minute până a găsit o mică librărie care avea lângă vitrină o cutie deschisă cu stilouri. A intrat, sperând că aveau în depozit și articole pentru desen. Ajunsă înăuntru, a închis ochii timp de o clipă și a inspirat adânc mirosurile de hârtie, de piele și lipici, care au purtat-o înapoi spre iubita ei bibliotecă de la Sorbonne, din Paris. Va mai păși vreodată printre cărțile sale, se va mai bucura de tăcerea sa, se va mai desfăta vreodată simțindu-se înconjurată de atât de multe cuvinte și de atâta înțelepciune? Oare Parisul va mai fi al ei într-o bună zi?

– *Mademoiselle*? Vă pot ajuta cu ceva?

Când a deschis ochii, bătrâna din spatele tejghelei o privea cu un amestec de îngrijorare și suspiciune.

– Mă iertați, a zis Eva, simțind cum căldura i se ridică spre obraji. Eu... mă gândeam cât de mult îmi place să fiu înconjurată de cărți.

Cuvintele păruseră ciudate, iar îmbujorarea Evei s-a accentuat.

Dar femeia nu a părut stânjenită. Ba chiar a zâmbit, îndoielile topindu-i-se pe loc.

– Ah, ar fi trebuit să îmi dau seama. Ești una dintre noi.

– Cum?

– Ești una dintre cei care se regăsesc în paginile cărților, a lămurit-o femeia, arătând cu un gest rafturile din jur, pline până în tavan și aparent la întâmplare, care îi aminteau Evei de configurația orașului însuși, haotic, și totuși frumos. Cineva care se regăsește reflectat în cuvintele cărților.

– Da, presupun că așa este, a zis Eva, și deodată s-a simțit împăcată.

Ar fi vrut să rămână aici toată ziua, dar avea de lucru.

– Pot să te ajut să găsești ceva? a întrebat femeia, urmărind privirile Evei care rătăceau peste rafturi. Dacă ai nevoie de ajutor, eu știu toate cărțile de aici.

– Eu... mi-ar plăcea să cumpăr una, a spus Eva. Dar nu am mulți bani și trebuie să cumpăr niște stilouri.

– Stilouri?

Eva a dat din cap și i-a explicat ce căuta și, cu toate că femeia părea dezamăgită pentru că Eva nu voia să discute despre cărți, s-a dus în partea din spate a magazinului și s-a întors aducând trei stilouri caligrafice, unul negru, unul roșu și altul albastru.

– Asta cauți?

– Ah, da.

Eva a întins o mână spre ele, dar femeia s-a retras, cu o expresie ceva mai precaută acum.

– La ce îți trebuie? Ești artistă?

– Ăăă, da.

– Iar eu te etichetasem drept o iubitoare de cărți.

– Am fost. Adică *sunt*. Eva a inhalat încă o dată mirosurile atât de cunoscute și a oftat. Am... am lucrat o vreme într-o bibliotecă la Paris.

– La Paris?

De îndată ce a vorbit, Eva și-a dat seama că a făcut o greșeală. De ce dezvăluia unei străine informații adevărate despre viața ei personală?

– Ei bine, eu... a dat Eva să zică, în timp ce femeia s-a întors să caute prin rafturile din spatele ei.

– Probabil îți este dor de casă. Fiul meu a locuit și el acolo, înainte de a fi ucis. Parisul era un loc de-a dreptul magic înainte de sosirea germanilor.

– Da, era, a zis Eva cu glas stins. Îmi pare rău pentru ce i s-a întâmplat fiului dumneavoastră.

– Mulțumesc. A fost un om bun.

Femeia s-a întors cu fața la ea și i-a întins o carte înainte ca Eva să mai întrebe altceva. După o clipă de ezitare, Eva a luat-o și s-a uitat la copertă. Era *Bel Ami* de Guy de Maupassant.

– Acțiunea se petrece la Paris, a zis femeia.

– Da, am citit-o, a spus Eva uluită. Este vorba despre un bărbat care le seduce aproape pe toate femeile din oraș.

Femeia a râs.

– Chiar așa. Când vine vorba despre cărți, cu cât sunt mai nerușinate, cu atât mai bine, nu crezi? Ochii îi sclipeau. Oricum, m-am gândit că îți este dor de casă.

– Nu prea are de ce să îmi fie dor de Paris zilele acestea.

Din nou, Eva și-a făcut griji că a spus prea multe.

Femeia a dat din cap.

– Îmi imaginez că așa trebuie să fie, dar cartea vorbește despre un Paris dintr-o perioadă cu mult înainte de a intra pe mâna germanilor. Te rog, ia-o. Consider-o un cadou pentru cumpărarea stilourilor.

– Dar...

Eva era nedumerită de bunătatea acestei străine.

– De ce?

– Deoarece cărțile ne duc în alt timp și în alt loc, a zis femeia întinzându-i stilourile

și acceptând cei câțiva franci pe care i-a dat Eva. Iar mie mi se pare că de asta ai nevoie acum.

Eva a zâmbit.

– Nu știu cum să vă mulțumesc, *madame*.

– Îmi poți mulțumi ferindu-te de primejdii.

A ieșit din magazin și a luat-o înapoi spre pensiune. Eva a iscodit cu privirea străzile, în căutarea bărbatului în trenci care mergea șchiopătând, și s-a tot întrebat de unde știa femeia de la papetărie că Eva avea nevoie de toate urările de bine pe care le putea primi.

Eva a petrecut restul zilei și al serii lucrând la documentele false pentru tatăl ei și desenând ștampile pe paginile unui ziar pe care îl găsise în salonul pensiunii, pentru a exersa. Dimineața, urma să îl ardă. Când *madame* Barbier a bătut la ușă și a anunțat cu vocea răstită ora cinei, în caz că Eva și mama ei voiau ceva de mâncare, ea și Mamusia au făcut o scurtă pauză pentru a mânca în tăcere o supă de cartofi servită în sufragerie. Eva a adormit la biroul din mica lor cameră cândva după miezul nopții, ținând încă în mână stiloul albastru.

Ceva a trezit-o pe Eva din somn la scurtă vreme după ivirea zorilor. A ridicat capul de pe birou tresărind și clipind în camera întunecată, pe care frânturile de lumină abia începeau să o aducă la viață. În patul din spate, mama ei dormea dusă. Pe birou, unde lucrase, zăcea întins ziarul plin de ștampile falsificate, acum umed din cauza firicelului de salivă care i se scursese din gură.

Tocmai când se întreba ce anume o trezise, s-a auzit o bătaie slabă în ușă, iar Eva a înghețat de frică. Cine putea să fie în fața ușii lor atât de devreme? Oare *madame* Barbier venise să le ceară banii deja?

A îndesat în grabă ziarul în sertarul biroului și a ascuns sub saltea stilourile și documentele false ale tatălui ei. Mama ei nu s-a mișcat. Eva știa că trebuie să deschidă ușa, căci dacă era *madame* Barbier, ar fi intrat la bănuieli dacă nu răspundea nimeni. Cine altcineva să fie însă? În definitiv, dacă veniseră autoritățile, nu ar bate la ușă politicos; ar lovi cu pumnul în ușă și ar sparge-o dacă nu ar fi deschisă numaidecât. Liniștită la gândul că nu o pândea nici un pericol iminent de cealaltă parte, Eva a întredeschis ușa și a aruncat o privire în holul cufundat în întuneric.

Ochii ei au avut nevoie de o jumătate de secundă pentru a se adapta la lumina foarte slabă și de o alta pentru a-și da seama, spre groaza ei, că în fața ușii nu se afla *madame* Barbier. Era bărbatul care o urmărise prin oraș, omul cel înalt și slab, cu trenci și șchiop.

Eva a icnit, și-a înăbușit un țipăt și a încercat să îi trântească ușa în față, însă el a băgat piciorul în deschizătura ușii cu viteza luminii.

– Vă rog, *mademoiselle* Fontain, a zis el repede. Nu vă vreau răul.

În zadar a împins Eva în ușă. Inima îi bubuia în piept. Îi spusese *mademoiselle* Fontain, ceea ce însemna că *madame* Barbier o trădase, căci cine altcineva i-ar fi putut spune falsul ei nume?

– Ce doriți? a întrebat ea. Omul a dat să zică ceva, dar Eva l-a întrerupt. Dacă mai faceți un pas înainte, o să țip.

Deodată i-a revenit în minte gândul alarmant că mama ei, care putea dormi indiferent ce s-ar fi petrecut în jurul ei, era încă în cameră, în spatele ei.

– *Mademoiselle*, te rog. Nu este nevoie să țipi, jur. Sunt un prieten.

– Prietenii nu mă urmăresc prin oraș și nu apar neanunțați înainte de venirea

zorilor, a replicat Eva.

– De fapt, am așteptat până *după* venirea zorilor, după cum observați.

Pe față i se citea un zâmbet, iar pe Eva a frapat-o faptul că părea un om bun, un lucru neașteptat. Cum fața nu îi mai era ascunsă în spatele reverelor ridicate, i-a putut observa restul trăsăturilor – obrazul proaspăt ras, gura largă, o gropiță copilărească pe partea dreaptă. Parcă era mai tânăr decât îi păruse ieri și nu mai arăta la fel de primejdios. O cruce aurie îi lucea la gât, chiar deasupra gulerului cămășii.

– Cine sunteți? a cerut ea să afle.

– Sunt *le père* Clément, a zis el. Sunt preot la *Église* Saint-Alban, biserica din vârful colinei.

– Preot? a repetat Eva, nevenindu-i să creadă. Ce treabă are un preot catolic să mă urmărească prin oraș?

– Vă cer iertare. Am crezut că sunt mai discret. Părea jenat. A fost, hmm, prima dată când am făcut așa ceva.

– Când ați făcut *ce*?

Omul s-a scărpinat la ceafă.

– Să vedeți, *madame* Barbier mi-a zis despre actele dumneavoastră.

Eva a simțit cum i se încordează din nou tot corpul.

– Ce este cu actele noastre? Sunt în perfectă ordine.

– Da, de fapt asta a zis și dumneaei. A ezitat. Mi-a mai spus că, potrivit documentelor, mama dumitale a imigrat din Rusia. Dar că rusoaică nu este, cu siguranță.

– Cum să nu fie, a protestat Eva fără nici o ezitare, îmbujorându-se.

Père Clément părea jenat.

– Vezi dumneata, *madame* Barbier s-a născut în Rusia. Ea a fost cu adevărat o emigrantă albă după revoluție. Este aproape convinsă că mama dumitale este poloneză și, de aceea, călătorește cu acte false.

– Greșiți, desigur, a zis Eva, fără să îl poată privi însă în ochi. Și acum? Aveți de gând să ne raportați?

– Nu, nu, nici gând.

– Atunci?

– Speram să îmi puteți spune de unde ați obținut documentele, deși cred că am găsit răspunsul la întrebarea mea.

– Ce vreți să spuneți?

– Mâinile dumitale, a zis el, cu o voce mai moale.

Eva a coborât privirile și și-a dat seama cu groază că vârfurile degetelor îi erau murdare de cerneală.

– Nu este ceea ce credeți.

Omul a făcut un pas înapoi.

– Dacă vreți să fiți lăsate în pace, *mademoiselle*, voi respecta dorința dumitale, dar, vedeți, și eu am prieteni cu degetele mânjite de cerneală. *Madame* Barbier a fost tare impresionată de actele dumitale, iar eu... ei bine, eu cred că noi doi ne-am putea ajuta reciproc.

– Nu știu despre ce vorbiți.

– Mă găsiți astăzi la biserică, la orice oră. Eu vă pot oferi instrumente mai bune decât cele pe care le găsiți la librărie.

– Dar eu...

– Germanii nu se uită numai la documentele de identitate, să știți. Aveți nevoie de

mai mult decât de simple abilități de desenatoare dacă sperați să plecați în siguranță. Cum Eva nu a răspuns, omul a zâmbit ușor. Eu vă pot ajuta. Gândiți-vă la propunerea mea, vă rog.

A salutat-o cu o mișcare din cap și s-a întors grăbit cu spatele. Eva l-a privit cum se îndepărtează de-a lungul coridorului și cum dispare după colț. După o clipă, a auzit cum se deschide și apoi se închide ușa de la intrarea în pensiune și abia atunci și-a dat seama că își ținuse respirația și a dat drumul aerului din plămâni. Trebuia să o mute pe mama ei de îndată. Indiferent dacă *père* Clément fusese sincer sau nu, rămânea faptul că fuseseră deconspirate, și totul din vina Evei.

Capitolul 7

– Trezește-te!

Eva a înghiontit-o pe mama ei, iar când Mamusia a deschis scurt ochii, clipind somnoroasă, Eva a împuns-o din nou, de data aceasta aproape dărâmând-o din pat.

– Haide, Mamusia. Am fost descoperite. Nu avem timp de pierdut.

– Ce vrei să spui?

Mamusia s-a trezit imediat, căutându-și pe dibuite fusta și bluza pe care le purtase în ziua dinainte, care se aflau atent aranjate pe spătarul scaunului de lângă fereastră.

– Ce s-a întâmplat?

– *Madame* Barbier știe că documentele noastre sunt false. A venit un om la ușă în dimineața asta, ca să întrebe de ele.

– Ce?

Mama ei se albise la față în timp ce își încheia bluza cu degete tremurătoare și își aranja fusta peste șoldurile pline.

– Era de la poliție? a întrebat ea, începând să adune lucrurile din cameră și să le arunce în valiză.

– Nu, a zis Eva, ezitând. Era un preot.

Mama ei s-a oprit din ce făcea.

– Un *preot*?

– Așa a spus.

– Dar... de ce a venit? Lucrează pentru autorități?

– Nu cred.

Eva cântărea în minte dacă omul era prieten sau dușman. Cu siguranță, faptul că plecase după ce îi făcuse invitația aceea era un semn bun, nu-i așa?

– Poate greșesc, dar cred că a zis că lucrează cu alți falsificatori. Cred... cred că m-a invitat să lucrez cu el.

În clipa în care cuvintele i-au părăsit buzele, Eva s-a întrebat dacă nu cumva înțelesese greșit conversația. Un preot care să conducă o grupare de falsificatori de documente? Părea fantastic.

– Ce a spus?

– Mi-a spus că îmi poate oferi ajutorul lui. Nu știu exact la ce se referea.

Mama ei o privea cu ochii mari.

– Eva, poate că îți va oferi cele necesare pentru a-l găsi pe tatăl tău și a-i asigura eliberarea.

– Dar ar putea fi o capcană.

– O capcană întinsă de un preot?

– Nu spune nicăieri că toți preoții catolici sunt persoane decente.

– Nu știu eu multe despre catolicism, dar sunt destul de sigură că decența face parte din datoria lor.

Eva a ridicat din umeri. Mama ei avea dreptate într-o privință. Preotul putea deține cheia scoaterii tatălui ei din arest. Iar minutele treceau. Atâta vreme cât o punea la adăpost pe mama ei, poate că merita riscul de a se duce la biserică, pentru a vedea dacă oferta bărbatului era onestă.

– Foarte bine, a zis ea într-un final. Mă duc să vorbesc cu el, dar nu înainte de a te duce în altă parte.

– Unde aș putea pleca?

– Nu știu, dar aici nu poți sta. Nu atâta vreme cât nu știm dacă *madame* Barbier este de partea noastră sau nu. Eva s-a gândit o clipă, căci în cap i se forma un plan. Cred că te voi duce la o librărie pe care o cunosc.

Alt loc nu îi venea în minte. Femeia de acolo îi arătase bunătate, iar Eva refuza să creadă că o persoană a cărei viață se învârtea în jurul cărților ar putea avea răul în suflet.

*

După ce a dus-o pe mama ei la librărie și i-a turnat bătrânei de acolo o poveste neconvingătoare despre faptul că Mamusia pur și simplu tânjea să petreacă ceva timp uitându-se la cărți, Eva s-a grăbit spre biserică, liniștită de faptul că femeia părea să înțeleagă că Mamusia avea nevoie de un loc unde să stea ascunsă pentru scurtă vreme. „Îmi poți mulțumi ferindu-te de primejdii“, îi spusese femeia ieri. Eva nu putea decât să se roage ca aceste urări să o includă și pe mama ei.

Orașul revenea la viață sub soarele de la mijlocul dimineții, dar rămânea încă cel mai liniștit loc pe care Eva îl văzuse vreodată. Putea număra pe degete oamenii pe care îi întâlnise în drumul ei: măcelarul de pe rue Pascal, în fața magazinului, îmbrăcat într-un șorț pătat și care spăla geamurile de la stradă; vreo cinci-șase femei care stăteau la coadă în față la *boulangerie* de pe rue Levant, cu cartelele de rații în mână, unele bârfind cu capetele plecate, altele întinzându-și gâtul pentru a vedea ce mai este de vânzare înăuntru. Eva a schimbat saluturi politicoase cu o *fleuriste* îndesată, de vârstă mijlocie, care aranja câțiva bujori de un roz aprins într-o găleată în fața unui mic magazin pe lângă care a trecut, dar altfel, neliniștită și cu ochii în patru, nu a vorbit cu nimeni.

Église Saint-Alban se afla la distanță de numai două cvartale de librărie, în susul dealului, așa că Eva a ajuns acolo înainte să fi avut timp să își adune gândurile sau să se răzgândească. A ezitat în fața ușii mari, a pus palma pe mânerul din fier, dar nu a intrat, nu încă. „Haide, Eva, trebuie să riști. Ai nevoie de ceva care să convingă autoritățile să îl elibereze pe Tatuś“, și-a zis ea.

Luându-și inima în dinți, a tras de ușă și a intrat. Înăuntru, biserica era mică și slab luminată, cu o duzină de strane înguste, din lemn, care înaintau spre altar. Pe o platformă ridicată se înălța un pupitru; în spatele lui, se afla o mică urnă aurie. Pe peretele din spate era suspendat un Iisus auriu, cu chipul contorsionat de agonie și cu privirile îndreptate spre cer și trupul bătut pe o cruce din lemn. Lumânările pâlpâiau în câteva sfeșnice aflate pe altar. *Père* Clément nu se vedea nicăieri.

Încercată de un frison, Eva s-a strecurat spre una dintre băncile din lemn. Nu fusese niciodată într-o biserică și nu știa ce avea de făcut. Pe măsură ce treceau minutele, iar *père* Clément tot nu apărea, a început să își facă griji pentru mama ei. Dacă fusese o

capcană? Dacă *père* Clément o urmărise până la librărie și după plecarea ei îi condusese pe polițiști acolo? Dar de ce să facă așa ceva, când ar fi putut aduce autoritățile la ușa ei în dimineața aceea?

Ușa bisericii s-a întredeschis, iar Eva a întors capul, așteptându-se să îl vadă pe *père* Clément șchiopătând de-a lungul naosului, spre ea. În schimb, era un cuplu de tineri cam de aceeași vârstă cu ea, bărbatul cu pălăria lăsată peste ochi, iar femeia, cu capul înfășurat într-o eșarfă subțire, părând extrem de speriată. Ochii femeii fugeau dintr-o parte în alta, iar după ce a zărit-o pe Eva, s-a grăbit să își facă cruce. Tânărul a tras-o de mânecă și a condus-o către o ușă din spatele bisericii, deasupra căreia era o tăbliță mică, pe care scria *Confesional*. Au dispărut amândoi înăuntru. Eva a întors capul pentru a se uita încă o dată la cruce, dar un gând nu îi dădea pace. Nu cumva catolicii intrau de obicei singuri în confesional? Așa se întâmpla în cărți. Și mai era ceva. Ar fi putut jura că tânăra femeie își făcuse semnul crucii incorect. Odată îl văzuse pe Jean Gabin făcându-și cruce într-unul din filmele lui – nu își amintea dacă era *La Grande Illusion*, *La Bête Humaine* sau *Le Quai des Brumes* – și era sigură că își atinsese capul, pieptul, umărul stâng și apoi pe cel drept. Însă femeia cu înfățișare neliniștită își atinsese capul, apoi trecuse la umărul drept, la piept și în final la umărul stâng, în formă de diamant, mai degrabă, nu de cruce.

Eva s-a prefăcut că se roagă, așteptând ca cei doi tineri să iasă din confesional. Dacă nu erau catolici, ce căutau aici? În timp ce secundele se scurgeau, Eva privea la statuia lui Iisus, sculptată cu detalii minuțioase. Semăna cu un om adevărat, cu o expresie plină de durere și compasiune, și o făcea pe Eva să se gândească la persecuțiile pe care le îndurase. Nu meditase de multe ori la viața lui Iisus, dar chiar dacă nu credea că el este Mesia, credea totuși că a fost un om bun, a cărui viață fusese luată pe nedrept. I se părea că uciderea celor care sunt diferiți de ceilalți este o poveste veche de când lumea. Chiar atunci, liniștea a fost tăiată de scârțâitul balamalelor, iar Eva a aruncat o privire furișă în spate și i-a văzut pe cei doi grăbindu-se să plece. Bărbatul ducea o mână de hârtii, pe care le-a îndesat în interiorul cămășii înainte de a deschide ușa. Lumina soarelui s-a revărsat înăuntru și apoi a dispărut la fel de repede, împreună cu cei doi. Eva s-a încruntat și s-a întors din nou spre Iisus.

– Pun pariu că vezi tot ce se petrece aici, a murmurat ea spre el, cu voce șoptită. Tu vezi totul, nu-i așa?

– Să știi că vede. Cel puțin așa îmi place să cred.

Eva a tresărit și s-a întors spre stânga, unde *père* Clément ședea liniștit la vreo doi metri de ea, pe aceeași bancă.

– De unde ați apărut? a întrebat Eva, simțindu-și bătăile accelerate ale inimii.

– Ah, m-am așezat lângă dumneata în timp ce priveai cum plecau oaspeții mei. Întotdeauna trebuie să fii vigilent. Aceasta va fi una dintre primele noastre lecții.

– Lecții?

– Deși bănuiesc că și tu ai avea ce să ne înveți, a continuat el. Și, ca să îți răspund la întrebare, eu cred cu tărie că Domnul ne păzește de deasupra. Asta mă face să mă simt ceva mai apărat în mijlocul haosului și nesiguranței care ne înconjoară. Sper că și tu vei găsi liniștea în convingerea aceasta.

Fără nici un alt cuvânt, s-a ridicat și s-a îndepărtat. Eva se uita țintă la el. Pleca? Asta fusese tot? Dar apoi bărbatul s-a întors și i-a zâmbit.

– Ce zici, draga mea? Vii?

– Unde să vin?

– Vei vedea.

Nu a așteptat răspunsul ei, ci a înaintat șchiopătând. Eva nu a ezitat mai mult de o secundă înainte de a porni după el. A descuiat o ușă aflată în dreapta altarului și a intrat fără să se uite înapoi. După ce a aruncat o ultimă privire neliniștită către statuia lui Iisus, Eva a intrat pe urmele lui.

– Bine ai venit în biblioteca noastră, a zis el, închizând ușa în urma Evei, în vreme ce ea se uita cu ochii măriți la spațiul care i se deschidea înainte.

Locul părea desprins dintr-un vis, o încăpere căptușită cu cărți, un vitraliu înalt de un metru care acoperea peretele din fund deasupra rafturilor și arunca raze colorate de lumină pe nenumăratele volume legate în piele care aglomerau în teancuri toate suprafețele vizibile. În centrul camerei se afla o masă din lemn, cu două scaune din lemn de-o parte și de alta.

Fascinată, Eva a întins o mână spre raftul din dreapta ei și a scos o carte la întâmplare. Era legată în piele maronie care se tocise la colțuri, iar pe cotor erau gravate flori aurii decolorate și vârtejuri care se răsuceau sub cuvintele *Epitres et Evangiles*. Și-a trecut degetele peste cotorul cărții cu venerație. Cu siguranță, avea peste două sute de ani.

– Aceea, cred, a fost publicată în 1732, a zis *père* Clément, citindu-i gândurile.

Eva a ridicat ochii, ținând încă în mână cartea, iar el i-a zâmbit și a făcut un gest în jurul încăperii.

– Majoritatea volumelor noastre precedă Revoluția franceză. Biserica aceasta se află aici de multă vreme, iar biblioteca este unul dintre locurile cele mai prețioase pe care le avem. Este locul meu preferat din toată lumea, un loc unde vin atunci când am nevoie de îmbărbătare. M-am gândit că o să îți placă și ție.

– Este de-a dreptul magnific, a murmurat ea, uitând pentru un moment că trebuia să fie precaută. Cărțile, oriunde s-ar fi aflat pe lumea aceasta, îi dădeau senzația că se află acasă. Puteți veni aici oricând doriți? a întrebat ea.

A pus cartea pe masă cu părere de rău, căci o mâncau degetele să exploreze celelalte volume de pe rafturi.

Père Clément a râs înfundat.

– Presupun că da.

Eva l-a privit, iar el i-a zâmbit. Expresia de pe chipul lui era deschisă, destinsă, iar Eva s-a întrebat dacă era la fel de fascinat de locul acesta ca ea.

– De ce m-ați adus aici?

– M-am gândit că ne putem ajuta reciproc.

Eva simțea că redevine circumspectă.

– Să ne ajutăm reciproc?

Zâmbetul lui dispăruse și, cu toate că în ochi i se citea bunătatea, Eva înțelegea că în ei se ascundea și nesiguranță. Părea să își cântărească cu atenție cuvintele.

– Ai actele la dumneata? Aș vrea să le văd.

– Pentru ce?

Eva a făcut un pas în spate, spre ușa închisă. Această bibliotecă splendidă era până la urmă o capcană? O scurtă imagine a perfecțiunii înainte ca lațul să se închidă pentru totdeauna?

– Te rog, domnișoară, așa cum am spus și înainte, nu îți vreau răul. S-a scărpinat la ceafă, părând să își caute cuvintele. Prea bine, o să vorbesc pe șleau. Avem nevoie de o persoană pricepută la îndeletniciri artistice.

– Îndeletniciri artistice?

– Îndeletniciri artistice care să poată păcăli până și pe cel mai vigilent agent de

poliție. Îndeletniciri artistice care ar permite unor oameni care nu au făcut nimic rău să plece în căutarea unei vieți libere.

– Nu sunt sigură că înțeleg ce spuneți.

Preotul a părut foarte stânjenit.

– Ah. Vedeți, eu și prietenii mei am adunat niște rezerve, dar se pare că cererea pentru serviciile noastre a crescut peste nivelul în care le putem îndeplini într-un mod adecvat. *Madame* Barbier îmi este asociată și dumneaei este cea care mi-a sugerat că talentul dumitale ne-ar putea fi util.

Eva a inspirat adânc. Se simțea de parcă s-ar afla pe punctul de a sări de pe o stâncă; drum de întoarcere nu va mai avea.

– Vorbiți despre falsificare de documente?

El a rămas nemișcat, privind-o în ochi.

– Da. Da, despre asta vorbesc, *mademoiselle*. Vă rog, vă întreb din nou: pot să arunc o privire peste actele dumitale?

Eva a ezitat înainte de a le scoate din buzunar și a i le întinde, fără nici un cuvânt. În timp ce preotul le studia, cu fruntea încrețită, Eva se întreba dacă nu cumva făcuse o greșeală având încredere în el.

Într-un final, el a ridicat privirile.

– Sunt foarte bune. *Mademoiselle* Fontain, nu-i așa?

– Sigur că da. Doar așa scrie pe cartea de identitate.

– Adevărat, a zis el și i-a zâmbit. Ei bine, *mademoiselle* Fontain, sunt foarte impresionat. Iar acum, trebuie să recunosc, sunt și mai disperat să obțin ajutorul dumitale.

Ce ar fi dacă ar putea să îi ajute și pe alții să fugă, așa cum făcuseră ea și mama ei? Dar acum nici nu se putea gândi la acest lucru, cât timp viața tatălui ei era încă în pericol. Și-a dres glasul.

– Ei bine, vedeți, aș face-o, dar sunt ocupată cu altceva deocamdată. Tatăl meu a fost închis pe nedrept, a zis ea, privindu-l în ochi. La Paris. A fost un raid în urmă cu câteva zile. Au arestat mulți evrei.

– Da, a fost o tragedie adevărată. În jur de treisprezece mii de oameni.

Prin urmare, estimarea sumbră a lui Joseph nu fusese deloc fantastică.

– De unde știți?

– După cum am spus, am prieteni. Aproape toți cei arestați sunt deținuți acum la Drancy, la nord-est de Paris, într-un lagăr de prizonieri de mari dimensiuni. Zici că tatăl dumitale s-ar afla printre ei? Îmi pare rău să aud asta.

– Da.

Eva încă nu era convinsă că este bine să aibă încredere în preot. Era prima dată când auzea despre lagăre.

– Aș vrea să clarific eroarea, dar nu dețin actele corecte.

– Ah, înțeleg. Ei bine, *mademoiselle* Fontain, aș putea să te ajut în această privință.

– Da? a zis Eva, ținându-și respirația.

– Desigur, dacă ai merge la Drancy cu o scrisoare din partea consulului Argentinei, explicând că tatăl dumitale este cetățean argentinian, autoritățile nu ar avea de ales și ar trebui să îl elibereze, a zis *père* Clément nonșalant. Vedeți, nemții au un acord cu guvernul argentinian. Evită să le bage la închisoare cetățenii, chiar dacă sunt evrei.

Eva a deschis și apoi a închis gura. Nici nu îi trecuse prin cap că va avea nevoie de astfel de documente. Dar, desigur, nu ar fi de ajuns să meargă la porțile unei închisori și să prezinte documentele de identitate, indiferent de cât de bine falsificate erau.

– Și aveți prieteni la Ambasada Argentinei? a întrebat ea prudentă.

– Nu, a zis *père* Clément privind-o în ochi. Dar știu cum arată documentele lor. Și am toate materialele la dispoziție. Aș vrea să vă ajut, *mademoiselle*. Dar am nevoie de ajutorul dumitale în schimb. Avem și alte documente care trebuie să fie lucrate.

– Înțeleg.

– De ce nu reflectezi la propunerea mea?

A condus-o spre ușă, iar când a deschis-o, conducând-o înapoi în biserică, Eva se simțea în derivă. Timp de o clipă își imaginase că se află din nou în depozitul bibliotecii din Paris, fără altă grijă decât finalizarea lucrării sale de diplomă, dar acum lumea reală își impunea din nou prezența.

– Dacă ești interesată, vino la biserică diseară, după lăsarea întunericului, dar trebuie să vii singură. Și jur pe viața mea, Fontain, că tu și mama dumitale puteți avea încredere în *madame* Barbier.

– Chiar dacă ne-a trădat?

Père Clément a condus-o spre intrarea sculptată și a întins mâna spre clanța din fier forjat.

– Oare a fost o trădare? Nu cumva încerca să vă salveze pe amândouă?

În timp ce întrebarea plutea încă în aer, a deschis ușa. Lumina soarelui s-a revărsat înăuntru, orbind-o pe Eva pentru o clipă, iar până ce s-a întors să își ia rămas-bun de la preot, acesta dispăruse înapoi în adâncul bisericii, lăsând-o singură cu gândurile care îi alergau prin cap.

Capitolul 8

Mai 2005

Ben apare la ușa mea la treizeci și cinci de minute după ce îl sun să îi spun că plec la Berlin în mai puțin de nouă ore și că aș dori să mă conducă la aeroport.

– Mamă, ai înnebunit? întreabă el fără nici un preambul atunci când deschid ușa și îl găsesc în prag, cu sudoarea sclipindu-i pe frunte din cauza căldurii din Florida. Tu sari pe nepusă masă într-un avion spre Berlin, iar eu trebuie să mă comport ca și cum ar fi cât se poate de normal?

– Nu îmi pasă cum te comporți, răspund eu ridicând din umeri. Nu vreau decât să mă duci la aeroport. Ai ajuns însă cam devreme, dragule.

– Mamă, te comporți ridicol.

Pășește înăuntru, iar eu închid ușa în spatele lui, pregătindu-mă pentru o ceartă. Cu cât îmbătrânește – de fapt, cu cât îmbătrânesc *eu* – cu atât mai tare crede că știe ce este mai bine pentru mine. Cea mai recentă bătălie a voințelor care se dă între noi este încercarea lui de a mă convinge să mă mut într-un cămin de bătrâni, pentru binele meu. Dar de ce aș face-o? Sunt în deplinătatea facultăților mintale; vederea și auzul îmi sunt aproape la fel de bune ca acum patruzeci de ani; merg la serviciu pe jos și sunt perfect capabilă să merg cu mașina până la magazin sau la doctor. Desigur, am fost nevoită să renunț la tunderea gazonului în urmă cu trei ani, când am suferit un jenant episod de insolație, dar acum vine un peisagist drăguț care se ocupă de tot și nu mă taxează decât cu șaizeci de dolari pe lună.

– Nu văd care este problema, îi zic eu, întorcându-i spatele și îndreptându-mă spre dormitor, unde se află valiza mea, întinsă pe pat. Trebuie să fac bagajele, dragule.

Pereții camerei mele sunt căptușiți cu cărți, majoritatea stivuite în maldăre precar echilibrate pe rafturile arcuite sub greutatea lor, asamblate de Louis cu ani în urmă. Sunt pline cu poveștile altora, iar eu mi-am petrecut viața ascunzându-mă în interiorul lor. Uneori, când nopțile sunt întunecate și tăcute, iar eu mă simt singură, mă întreb dacă aș fi supraviețuit fără evadarea din realitate pe care mi-au oferit-o paginile lor. Dar poate că mi-au oferit numai o scuză pentru a mă feri de propria-mi viață.

– Mamă, spune Ben, mergând spre dormitor pe urmele mele. Ajută-mă să înțeleg ce faci. De ce Germania? De ce acum? Doar nu ai vorbit niciodată până acum despre Germania!

Glasul lui pare înnebunit, dar și nervos din cauza mea, supărat că i-am tulburat ziua.

Scot din sertarul de jos al biroului meu un pulover tricotat din lână, de un gri-porumbel. Oare se face rece la Berlin în acest timp al anului? Îl împăturesc cu grijă și îl așez în valiza mea.

– Sunt multe lucruri din trecutul meu despre care nu am vorbit până acum, Ben.

Ben, care are cincizeci și doi de ani, s-a născut la multă vreme după ce am dat uitării viața pe care am avut-o odată. În felul acela în care copiii nu pot să își închipuie că părinții lor sunt ființe independente, cu vise și dorințe proprii, Ben nu m-a cunoscut niciodată cu adevărat. A știut fragmentele pe care am ales să i le dau, trupul care l-a hrănit, vocea care l-a mustrat, mâinile care l-au alinat. Dar eu sunt mai mult, fragmente care nu au nimic de-a face cu rolul meu de mamă, fragmente pe care nu l-am lăsat niciodată să le vadă.

– Bine, spune Ben, trecându-și degetele făcute greblă prin părul încă des și negru, deloc ca al tatălui său.

Louis chelise aproape complet înainte de a împlini patruzeci și cinci de ani, deși încerca vitejește să își acopere cea mai mare parte a capului cu o șuviță pieptănată dinspre ceafă. Nu m-a lăsat inima să îi spun cât de ridicol arăta.

– Să facem așa, mamă: ce ar fi să aștepți câteva săptămâni, iar atunci pot merge cu tine, da? Va trebui să fac câteva schimbări de program și nu va fi ușor, dar dacă este atât de important pentru tine...

– Cred că am stabilit deja că ești o persoană foarte ocupată și importantă, zic eu cu blândețe.

În această privință știu că nu mi-am făcut datoria față de el. Îl iubesc mai mult decât pe oricine altcineva, dar timpul mi-a arătat că am greșit lăsându-l să învețe prioritățile în viață de la tatăl lui, în timp ce eu mă pierdeam între paginile cărților. Unde eram când trebuia să învețe despre curaj, credință și vitejie? Este un om bun – știu că este – dar îl interesează prea mult succesul și prea puțin ceea ce se găsește în inimi, iar eu nu am fost niciodată așa.

– Mamă, nu începe din nou. Tonul lui este obosit. Știu bine că după părerea ta este o meteahnă să mă intereseze atât de mult slujba mea, dar mie munca îmi aduce plăcere. Nu este un păcat.

Îl ignor în timp ce împăturesc o rochie gri-cărbune în valiză, urmată de una liliachie. Sunt rochii pe care le-am cumpărat cu ani în urmă pentru că îmi aminteau de trecut, de aceea mi se pare potrivit să le iau cu mine, căci într-acolo mă îndrept în seara aceasta.

– Ben, zic eu, ți-am povestit vreodată despre mama mea?

Acum își trece ambele mâini prin păr, iar mie mi se pare că seamănă cu un om de știință nebun.

– Ce legătură are asta?

Când nu răspund, oftează, lăsându-și brațele în jos, aparent înfrânt.

– Nu, mamă. Nu mi-ai povestit. Adică, știu că era din Franța...

– Nu, era din Polonia. La fel și tata.

Pare nedumerit o clipă.

– Corect. Sigur că da. Dar s-au mutat în Franța când erau foarte tineri, nu-i așa?

Încuviințez din cap.

– Da, dar nu asta vreau să spun. Nu ți-am povestit niciodată *despre* ea, nu-i așa? Despre cum dansa în bucătărie când credea că nu o vede nimeni, despre sunetul râsului ei? Nu ți-am povestit despre culoarea ochilor ei – Ben, aveau cea mai închisă nuanță de căprui, ca ciocolata neagră – sau despre mirosul ei de vanilie și trandafiri. Îl

simt că se holbează la mine când mă opresc ca să-mi recapăt suflul. Se temea că va fi ștearsă, ca și cum aceasta ar fi fost cea mai rea soartă din lume. Iar eu ce am făcut, nepovestindu-ți despre ea? Eu sunt cea care a șters-o în toți acești ani, nu-i așa? Numele i-l știi măcar?

– Mamă. Vocea lui Ben este lipsită de energie. Mă sperii. Ce rost are discuția asta despre mama ta?

– Faiga. Numele ei era Faiga.

În mod evident, Ben crede că am luat-o razna. Mă uit țintă la el timp de o clipă și, pe lângă mila și îngrijorarea din ochii lui, zăresc și neatenție. Se gândește la toate lucrurile pe care le are de făcut, la cât îl costă fiecare minut petrecut aici. Așa înțeleg că singura șansă este să fiu cinstită cu el. Cât se poate.

– Ben, dragule, dacă așa te vei simți mai bine, o să îmi schimb rezervarea.

– Da, mamă, ar fi minunat. Putem vorbi mai mult în seara aceasta, bine? Îmi poți spune de ce simți deodată nevoia de a pleca într-o țară cu care nu ai nici o legătură.

Și-a recăpătat aerul de superioritate, ceea ce îmi mai îndulcește sentimentul de vinovăție.

– Cum zici tu, dragule, spun eu.

Fac un pas spre el și îl trag spre mine, într-o îmbrățișare strânsă. Mă șterge, așa cum și eu am șters-o pe mama, permițându-și să mă privească ca pe ceva ce nu sunt. Se uită la mine și vede o persoană incapabilă să aibă grijă de ea însăși. Dar eu nu sunt această persoană.

– Te iubesc, Ben, mai zic eu, în timp ce el se îndreaptă spre ușă.

– Și eu te iubesc, mamă, îmi aruncă el un zâmbet. Nu face nici o nebunie cât timp sunt plecat, bine?

– Sigur, dragule, spun eu.

De îndată ce închid ușa în urma lui, întind mâna după telefon și formez numărul principal de la Delta. Zece minute mai târziu, mi-a fost schimbată rezervarea pentru un zbor care pleacă astăzi la 15.11, cu șase ore mai devreme, și care ajunge la Berlin mâine-dimineață, la ora 10.50, după o escală la New York. Nu l-am mințit pe Ben, îmi zic eu, liniștindu-mi conștiința. Am schimbat rezervarea, așa cum am promis.

Așa cum am învățat cu multă vreme în urmă, adevărul se ascunde în nuanțe. Chem un taxi și arunc câteva articole de toaletă în valiză, în timp ce aștept ca viitorul meu să înceapă.

Capitolul 9

Iulie 1942

– Trebuie să faci întocmai cum spune preotul acesta, spusese Mamusia după ce Eva o recuperase de la librărie și îi redase povestea întâlnirii din biserică, în timp ce se aflau în camera lor de la pensiune. Pentru tatăl tău.

Mergând înapoi, soarele de la amiază făcea orașul să sclipească, iar acoperișurile din țiglă ceramică luceau în lumină ca și cum ar fi luat foc.

– Nu ar fi vorba doar despre Tatuś, cred. *Père* Clément va aștepta ceva în schimb.

– Și îl vei ajuta să falsifice câteva alte documente, a zis Mamusia după o pauză. Cât va dura? O zi? Două? După aceea, trebuie să plecăm. Vom pleca cu toții în Elveția.

Eva a încuviințat printr-o mișcare a capului, dar nu era sigură că va fi atât de ușor.

La șapte și jumătate s-a auzit o bătaie în ușă, iar când Eva a deschis precaută, a văzut-o pe *madame* Barbier stând în fața ei.

– Am pregătit cina pentru dumneavoastră în sufragerie, a anunțat-o femeia.

– Știți probabil că nu avem cartele de rații, a replicat Eva.

– Aici, în Aurignon, avem grijă unii de alții.

Eva a inspirat adânc.

– Asta ați făcut și când i-ați spus preotului Clément despre noi?

Madame Barbier și-a ferit privirea.

– V-am salvat viața, *mademoiselle*, și pe a dumitale, și pe a mamei dumitale. Documentele sunt bune, dar nu ați planificat totul până la capăt. Nici acum nu ați gândit totul.

I-a întors spatele înainte ca Eva să mai spună ceva.

Când Eva și mama ei s-au așezat pe scaune în sufrageria goală, câteva minute mai târziu, le aștepta un veritabil festin. În mijlocul mesei pregătite pentru trei persoane trona un pui la cuptor, pe un pat de ceapă verde, iar alături un bol de cartofi crocanți, lucioși, o sticlă de vin roșu și o carafă de apă. Eva și mama ei au schimbat priviri nesigure. Părea prea bun ca să fie adevărat. Eva nu mai văzuse un asemenea ospăț dinainte de război. Aruncând priviri în jur, Mamusia a șoptit în grabă binecuvântarea evreiască pentru pâine, *hamotzi,* urmată de binecuvântarea pentru vin, chiar în clipa când *madame* Barbier intra în cameră.

– Sper că nu vă supărați dacă mă așez alături de dumneavoastră, a zis *madame* Barbier, instalându-se într-un scaun fără să mai aștepte un răspuns. La marginea orașului locuiește un fermier pe care l-am ajutat. În schimb, îmi aduce câte ceva de

mâncare din când în când. Dar nu pot mânca totul singură.

– De ce ne ajutați? a întrebat Eva în timp ce *madame* Barbier tăia puiul.

Din pasăre s-au ridicat aburi, iar Eva a închis ochii o clipă, suspinând încântată de aromă.

– Pentru că ați trecut prin multe clipe grele.

Madame Barbier a pus o bucată groasă de piept de pui pe farfuria Mamusiei și o pulpă bine făcută pe cea a Evei.

– Și pentru că sper că veți decide să rămâneți în Aurignon o vreme. Camera de aici vă aparține cât timp veți dori. Am înțeles că *père* Clément vă va putea oferi un mic salariu, care va fi mai mult decât necesar pentru a acoperi cheltuielile cu cazarea.

– Vă mulțumim, a zis Mamusia, netezind șervetul din poală, dar nu vom sta aici foarte mult timp.

– Înțeleg.

Madame Barbier nu s-a uitat la nici una dintre ele cât timp a umplut farfuriile cu cartofi și legume. A turnat câte un păhărel de vin pentru fiecare.

– Aveam impresia că fiica dumitale a vorbit cu *père* Clément.

În inima Evei se dădea o luptă în timp ce *madame* Barbier a murmurat o rugăciune scurtă, s-a închinat și apoi a tăiat pulpa de pui din farfuria sa.

– Nu am luat încă nici o decizie.

Mamusia i-a aruncat o privire dură.

– Sigur că am luat o decizie. Îl vei salva pe tatăl tău și apoi plecăm.

Madame Barbier a întors capul spre Eva, cu ochi lucioși.

– La fel simți și dumneata? Ne vei abandona după ce te vom ajuta?

Pofta de mâncare a Evei dispăruse subit.

– Eu... nu știu.

– Dar tatăl tău... a zis Mamusia, iar glasul luase o octavă mai sus.

De cealaltă parte a mesei, *madame* Barbier și-a dres glasul.

– *Père* Clément este un om bun, *madame*. Puteți avea încredere în el. Face mult bine.

Mamusia a aruncat o privire urâtă spre *madame* Barbier.

– Sunt sigură, dar omul acesta nu are nimic de-a face cu noi.

– *Au contraire*. Cred că are totul de-a face cu dumneata, dacă speri să îți revezi soțul, a răspuns *madame* Barbier pe un ton neutru.

Mamusia a răsuflat zgomotos și și-a împins scaunul în spate. Timp de o clipă, Eva a crezut că mama ei intenționa să iasă din încăpere furioasă și convinsă de dreptatea ei, dar a părut să cumpănească mai bine, îmbiată poate de farfuria plină cu mâncare din fața ei. Și-a tras în schimb scaunul la loc, mormăind furioasă pentru sine, în timp ce *madame* Barbier își tăia puiul cu o expresie placidă pe chip.

– Ăăă, așadar, locuiți aici singură? a întrebat Eva, simțind că tăcerea devenea stânjenitoare.

– Da, drăguță, a răspuns femeia. Eu și soțul meu ne-am ocupat împreună de pensiune în timpuri mai fericite. Aurignon era o destinație de vacanță la modă pentru locuitorii din Lyon, Dijon și chiar Paris, oameni care voiau să evadeze la țară pe timpul verii. Apoi, soțul meu a murit în treizeci și nouă și a venit și războiul.

– Îmi pare rău pentru soțul dumitale, a zis Mamusia, ridicând în sfârșit privirea.

– Și mie îmi pare rău pentru ceea ce i s-a întâmplat soțului dumitale, dar cel puțin aveți speranță. Dar dumneata o ai pe fiica dumitale, a zis *madame* Barbier, cu o

mișcare a capului spre Eva. Fiul meu a plecat să lupte pentru Franța imediat după moartea tatălui său. Nu s-a mai întors.

– Îmi pare tare rău să aud asta, a zis Mamusia, privind la Eva, care a adăugat condoleanțele ei șoptite.

Madame Barbier le-a acceptat cuvintele cu o mișcare energică din cap.

– Ei bine, după cum vă puteți imagina, nu am mare afecțiune pentru nemți, chiar dacă Pétain este dispus să le lingă cizmele, prostul bătrân. Franța mea este cea pentru care a luptat soțul meu în Marele Război, cea pentru care și-a dat viața fiul meu. Deodată, ochii ei s-au îndreptat spre Eva, plini de flăcări. Este Franța pentru care sper că vei alege să lupți și tu, *mademoiselle*. Iar acum, vă rog să mă iertați, cred că am terminat.

S-a ridicat brusc, împingându-și scaunul în spate și luându-și farfuria, dar nu înainte ca Eva să vadă o lacrimă care i se prelingea pe obraz.

– Nu le datorăm nimic, a mormăit Mamusia o clipă mai târziu, rupând tăcerea lăsată de *madame* Barbier în urma ei.

Eva a oftat.

– Ba da. Mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap să falsific documente cu ștampila Ambasadei Argentinei. Și, chiar dacă mi-ar fi trecut, nu aș fi știut cum.

– Prin urmare, preotul ți-a oferit niște informații. Iar *madame* Barbier ne-a făcut ceva de mâncare. Ce-i cu asta?

– Este cel mai bun lucru pe care l-am mâncat în ultimele două zile, Mamusia.

Mama ei și-a ferit privirile.

– Dar asta nu înseamnă că ești nevoită să faci ceva ce nu dorești să faci.

– Și dacă doresc să ajut?

– Nici nu știi în ce s-a amestecat preotul acesta.

– Știu că s-a amestecat în ajutorarea oamenilor. Poate că și eu ar trebui să fac la fel.

Eva a văzut că Mamusia și-a încleștat falca.

– Ceea ce ar trebui să faci tu, *moje serduszko*, inima mea, este să ai grijă de familia ta. Nu uita că Franța ne-a întors spatele nouă. *Ție*.

S-a întors la mâncarea din fața ei cu un geamăt, iar Eva a privit-o cum mănâncă, simțind că i se strânge stomacul de nesiguranță.

Franța îi întorsese spatele. Dar asta însemna că Eva putea să facă la fel, când erau în joc viețile unor oameni?

După ce a ajutat-o pe mama ei să strângă masa și să arunce resturile, Eva a spălat vasele în bucătăria goală și a plecat să se întâlnească cu *père* Clément.

Ușa grea a bisericii nu era încuiată, dar spațiul solemn dinăuntru era întunecat și tăcut, luminat numai de câteva lumânări care arseseră până nu mai rămăsese mare lucru din ele. De deasupra altarului, statuia lui Iisus părea să o urmărească din priviri pe Eva, care nu știa dacă să se lase cuprinsă de pace sau de neliniște. Ce credea, că *père* Clément o va aștepta aici vesel, cu covorul roșu întins înaintea ei? A ezitat o clipă înainte de a se îndrepta spre ușa din dreapta amvonului, cea care dădea în mica bibliotecă. Nu era încuiată.

Père Clément nu se afla nici acolo, dar încăperea părea pregătită pentru ea. Draperiile erau trase peste geamurile cu vitralii, făcând locul să semene cu o peșteră, iar în jurul camerei ardeau trei felinare, unul dintre ele fiind așezat pe masa din centru. Eva a intrat cu grijă, închizând ușa în spatele ei, iar când și-a dat seama ce se afla în mijlocul spațiului de lucru, a făcut ochii mari. Părea să fie un formular oficial al

consulatului argentinian, iar alături de el, câteva foi de hârtie groasă, nescrise și stilouri caligrafice cu cerneală roșie, albastră și violet. O mașină de scris veche, peste care tatăl ei s-ar fi aplecat cu bucurie ca să o examineze, o aștepta în stânga lămpii. Cartea legată în piele, cea cu cotorul gravat cu auriu, despre care *père* Clément spusese că fusese tipărită în 1732, stătea pe colțul mesei, acolo unde o lăsase în dimineața aceea.

– *Père* Clément? l-a strigat ea cu prudență, dar numai tăcerea i-a răspuns.

După câteva secunde, s-a așezat cu grijă pe unul dintre cele două scaune îndreptate spre masă și a ridicat scrisoarea autentică de la consulatul argentinian. Formatul era relativ simplu, iar ștampilele păreau destul ușor de imitat. A mai așteptat un minut, apoi a apucat una dintre foile de hârtie goale și a introdus-o în mașina de scris. Va alcătui mai întâi scrisoarea, modelând-o după documentul real, și numai după aceea se va ocupa de antet și de ștampile.

Fredona absentă în timp ce dactilografia cuvintele unei scrisori oficiale, care atesta că Leo Traube, domiciliat în Paris, pe rue Elzévir, era născut în Argentina și, prin urmare, scutit de detenția impusă de germani. Trebuia așadar să fie pus în libertate fără întârziere. După ce a terminat de scris, a copiat semnătura cu înfloriturile diplomatului adevărat, iar apoi s-a apucat să lucreze la antetul consulatului, folosind stiloul negru.

Au venit la rând ștampilele, în roșu și albastru, și a mutat volumul legat în piele cu epistole și evanghelii de-a lungul și de-a latul mesei, ca să țină pe loc hârtia la care lucra. În timp ce reda ștampilele false, gândurile îi zburau aiurea, așa cum se întâmpla de multe ori când își punea creativitatea la lucru. Își simțea ritmul respirației cu fiecare linie a stiloului, iar în timp ce ștampilele se materializau încet pe pagină, speranța îi creștea în inimă. Lucra bine și se vedea.

Aproape terminase ultima ștampilă – un soare gravat cu albastru – când a trezit-o din reverie zgomotul unei uși deschise. A tresărit cu un geamăt, strângând în mână documentul fals. Dintre umbrele rafturilor, a ieșit un bărbat tânăr, iar Eva s-a grăbit să pună mâna și pe scrisoarea autentică de la consulat. Le-a îndesat pe amândouă la spate, sub talia rigidă a fustei.

Omul a pironit-o cu privirile, fără să zică nimic. Părul îi era negru, ochii păreau verzi, sau poate căprui, la lumina pâlpâitoare a felinarului. Era bronzat, avea o bărbie pătrățoasă, umeri lați și o talie îngustă. Pe chip avea așternută o expresie mută.

– Bună seara, *monsieur*.

Eva încerca să pară relaxată, inocentă, dar vocea i s-a frânt.

Expresia de pe chipul lui nu i s-a schimbat când și-a încrucișat brațele și a țintuit-o cu privirea.

– Ce faci aici?

Eva i-a aruncat un zâmbet fals, nervos și a căutat cu mâinile marginea mesei.

– Citeam puțin, a zis ea, ridicând cartea legată în piele.

– *Epitres et Evangiles*, a spus el, înclinând capul pentru a citi pe cotorul cărții. Ah, da. Nimic nu ațâță simțurile mai bine decât un ghid al liturghiei săptămânale, vechi de două sute de ani.

Eva simțea că obrajii îi luaseră foc.

– Vedeți, eu sunt foarte credincioasă. *Père* Clément a spus că pot să vin aici.

Bărbatul nu se mișcase încă din loc.

– Da, îi sprijină pe învățații într-ale religiei, așa cum ești dumneata. Foarte mult.

A privit-o țintă timp îndelungat, iar Eva, deși ar fi vrut să își ferească privirile, nu a

putut.

– Presupun, în acest caz, a zis el într-un final, că dumneata ești celebra Colette Fontain.

I-a stat inima în loc. Oare o trădase *père* Clément? Sau poate *madame* Barbier?

– Nu mai privi ca un iepure prins în lumina farurilor, *mademoiselle*, a zis omul fără să aștepte un răspuns. *Père* Clément mi-a spus totul despre dumneata.

Eva a clipit de câteva ori spre el, apoi și-a coborât privirile.

– Nu știu despre ce vorbiți.

Omul a făcut un pas spre ea, apoi încă unul. Era atât de aproape acum, încât îi simțea căldura răsuflării pe frunte în timp ce se uita în jos.

– Eu cred că știi.

Apoi i-a pus un braț în jurul umerilor, aproape ca o îmbrățișare, iar ea a țipat. Asta era? Venise să o aresteze? Apoi omul a făcut un pas în spate și, timp de o fracțiune de secundă, Eva a simțit un val de ușurare, dar nu a durat mult. Întregul corp i-a înghețat când și-a dat seama că ținea în mână documentele pe care voise să le îndese sub betelia fustei.

– Pot... pot să explic ce este cu astea, a zis ea.

– Nu ar trebui să țipi așa, a zis el nonșalant, începând să le cerceteze. Ar putea să ne audă cineva de afară. Vrei să dai de gol ascunzătoarea noastră?

– Să dau de gol... ce?

Omul a ridicat privirile.

– Ascunzătoarea noastră, a repetat el încet, ca și cum ar fi vorbit cu un copil mic. Sunt sigur că înțelegi că avem nevoie de locul acesta retras. *Père* Clément a zis că pari o fată inteligentă, dar dacă nu înțelegi atâta lucru, poate că a exagerat cu laudele.

Cine *era* omul acesta? Să încerce să fugă? A început să se apropie pe nesimțite de ușă.

– Unde crezi că te duci?

Părea uluit. Eva a înghițit în sec și s-a retras spre locul unde stătuse.

– Nicăieri. Trebuia să fie o altă cale. Uite, eu am găsit foile acelea aici. Erau pe masă când am venit să citesc evangheliile.

– Vrei să spui epistolele.

– Da, da, chiar așa.

Omul și-a întors privirile la documente.

– Ei bine, ai ratat un accent deasupra *e*-ului din semnătura consulului. Altfel, este foarte bine. Sunt impresionat. A ridicat privirile și i-a întins scrisorile, în timp ce Eva se uita la el cu gura căscată. Este o singură problemă. Documentele în care se spune că numele dumitale este Colette Fontain, înțeleg că sunt foarte bune și te felicit pentru asta. Dar de unde ai luat numele?

– Este... este numele meu, desigur, *monsieur*.

El a fluturat o mână în direcția ei neinteresat de răspuns.

– Este târziu, *mademoiselle*. Este evident că nu mă aflu aici pentru a-ți face rău. Am venit să te ajut. O identitate inventată este numai bună în situații de urgență, când este necesară deplasarea. Dar dacă plănuiești să faci ceva mai mult decât să te urci într-un tren – ca de pildă să te duci la poarta unui lagăr de concentrare și să ceri eliberarea unui prizonier – vei avea nevoie de documente mai convingătoare.

– Nu știu ce vreți să...

– Autoritățile verifică identitatea persoanelor în arhive oficiale, să știi, a zis el, trecând peste obiecțiile ei, ca și cum nici nu ar fi vorbit. Există mai multe feluri de a te

folosi de o identitate reală. Documentele false de demobilizare sunt preferatele mele, pentru că sunt foarte ușor de falsificat, dar metoda nu se aplică decât bărbaților de vârstă militară, iar dumneata ești femeie. Nu este destul timp să convingi pe cineva să îți împrumute identitatea și, în plus, orășelul acesta este atât de mic, încât nu sunt sigur că am putea găsi pe cineva care să se potrivească. Iar mie, unuia, mi se pare dezgustător să bat cimitirele în căutare de nume și date de naștere potrivite.

Părea să vorbească mai mult pentru sine, iar Eva rămăsese cu ochii ațintiți asupra lui.

– Dar ia gândește-te la *Journal Officiel*. Acesta este biletul câștigător, *mademoiselle*. Ne-a salvat de mai multe ori.

– *Journal Officiel*?

Simțea că o ia cu amețeală urmărind tirul rapid al înlănțuirii de idei. Evident că știa ziarul, adesea numit numai *JO*, care publica toate legile oficiale, decretele și declarațiile pentru întreaga țară, dar ce legătură avea cu ea?

– Pun pariu că treci peste paginile cu nașteri, decese, căsătorii, naturalizări și altele de genul acesta. Am dreptate? Sigur că am, a zis fără să aștepte răspunsul. Cine are vreme pentru asemenea plictiseli? Ei bine, credeți-mă, domnișoară, eu am. Este un veritabil tezaur de identități care așteaptă să fie împrumutate.

Eva a clipit de câteva ori când a înțeles, în fine, la ce se referea.

– Împrumutați nume reale din *JO* pentru documentele false.

– Chiar *ești* inteligentă.

Eva i-a aruncat o privire urâtă.

– Așadar, sunteți plastograf.

Omul a rânjit.

– Vedeți, eu prefer să mă consider un artist... iar câteodată un geniu. Dar este bine și plastograf, dacă este mai ușor de înțeles. Mi s-a spus că dumneata ești foarte bună. Hai să vedem.

S-a întors spre raftul aflat în stânga ei și a scos câteva cărți. În spatele raftului se afla un perete fals, care acoperea un compartiment de dimensiunea unei cutii de pâine. L-a urmărit neclintită, în timp ce el a scos câteva hârtii albe. Le-a așezat pe masă, în fața ei, după care a închis la loc lambriul din lemn și a readus cărțile în poziția inițială, mascându-l.

– Documente nescrise, a anunțat el, făcând un semn din cap spre hârtii.

Eva a coborât privirile. Într-adevăr, erau câteva cărți de identitate și alte foi de hârtie.

– Dar ce...?

El a întrerupt-o din nou, pe un ton vesel.

– Mi-am luat libertatea de a alege o identitate pentru dumneata. Poate fi plictisitor să cauți prin *Journal Officiel* și sper că nu te vei simți jignită dacă remarc că pari epuizată.

Eva a clătinat încet din cap.

– Marie Charpentier, a zis el simplu.

– Mă scuzați?

– Marie Charpentier. Ar trebui să notezi toate acestea.

A așteptat răbdător în timp ce ea a ridicat un stilou ca prin vis și a notat numele, ascultătoare.

– Numele mijlociu, Renée. Născută pe 11 februarie 1921, la Paris. Ești secretară. Și

locuiești la Paris, pe rue Visconti la numărul optsprezece, în arondismentul șaisprezece. A, și ai un autobuz care pleacă spre Clermont-Ferrand din centrul orașului dimineața, la zece și un pic. Ai priceput?

A ridicat ochii spre el.

– Dar...

– Bine. Nu cred că va fi greu să desfaci capsele în care este prinsă fotografia ta de acum și, dacă ești așa de bună cum zice *père* Clément, ar trebui să lucrezi pe lângă porțiunea de ștampilă imprimată deja acolo. Ștampilele sunt dificile, desigur, sunt atât de multe în circulație, iar eu nu am reușit să le gravez decât pe cele mai comune, dar dumneata te-ai descurcat bine. Impresionant. În orice caz, în scurtă vreme, o să îți facem rost de documente mai bune când te vei întoarce de la Paris. Și încă o întrebare, *mademoiselle* Charpentier – sper că nu te superi dacă îți spun așa –, ai o experiență îndelungată ca falsificatoare?

– Eu... eu nu am făcut niciodată până acum așa ceva.

Omul a încruntat din sprâncene.

– Interesant. Ai grijă, nu uita să stingi felinarele când pleci, da? Doar nu vrem să dăm foc bisericii.

– Eu, a dat ea să zică, dar el se îndrepta deja spre ușă.

– Spor la lectura epistolelor! a zis el voios, zâmbind într-un final.

Dar înainte ca Eva să poată răspunde, a dispărut, închizând ușa cu grijă și lăsând-o singură cu gândurile care îi goneau prin cap. A rămas cu privirile întoarse după el, iar într-un târziu s-a întors la scrisoarea falsificată. Într-adevăr, lipsea un accent, așa cum spusese el.

Capitolul 10

Eva nu a dormit deloc după ce a părăsit biserica cu noile ei documente de identitate false, care o prezentau drept Marie Charpentier. Înainte de ivirea zorilor, în timp ce mama ei dormea împăcată, a lucrat cu mare atenție permise de călătorie pentru ea și tatăl ei, ca să poată veni împreună spre Aurignon, după ce îl va elibera de la Drancy. Deși stomacul i se strângea de îndoială, a plecat în căutarea lui *père* Clément înainte ca mama ei să se trezească. Dar biserica era pustie și cufundată în liniște, iar preotul era de negăsit. Nici pe *madame* Barbier nu a găsit-o, pentru a o lua la întrebări. Deși bărbatul cu părul negru menționase un autobuz care pleca la ora zece, Eva văzuse pe orarul afișat în centrul orașului un altul care pleca la opt. Dornică să ajungă la Paris cât mai curând posibil, Eva a plecat să îl prindă după ce a trezit-o pe mama ei și i-a povestit cele întâmplate în biserică în seara dinainte.

– Asta tot nu înseamnă că le datorezi ceva acestor oameni, a murmurat mama ei.

– Mamusia, dacă mă ajută să îl salvez pe Tatuś, le voi datora totul.

Mamusia a oftat.

– Adu-l înapoi întreg, *moje serduszko*. Mă bazez pe tine.

După câteva ore, aflată în Clermont-Ferrand, cuvintele mamei ei îi răsunau încă în minte în timp ce prezenta documentele unui polițist francez cu înfățișare plictisită și apoi se urca într-un tren cu direcția Paris. „Adu-l înapoi întreg... Mă bazez pe tine.“ I se părea că pe umerii ei apasă greutatea lumii întregi. În timp ce trenul pufăia alene, ducând-o spre nord, în inima teritoriului plin de nemți, Eva a închis ochii și și-a lipit fruntea de geamul rece.

– Te rog, Doamne, a murmurat ea, ai grijă de mama mea.

Prima parte a călătoriei a fost lipsită de evenimente, iar Eva ar fi așteptat dacă nu ar fi fost adrenalina care îi gonea prin vene. Podgorii, mori de vânt și sătuce treceau în grabă prin fața geamului, iar Eva a făcut tot posibilul să îi ignore pe ceilalți pasageri și pe soldații germani care traversau din când în când coridoarele trenului.

Abia trecuseră de Saint-Germain-des-Fossés, la nord de Vichy, când a auzit un bărbat care și-a dres zgomotos glasul lângă scaunul ei. Eva l-a ignorat, privind apa șerpuitoare a unui pârâu care trecea pe lângă o mică fermă cu oi, dar când omul a zis cu un accent german inconfundabil „*Fräulein*? Documentele dumneavoastră?“, nu a mai avut de ales și a ridicat privirile.

A dat de un bărbat blond – mai degrabă un băiat – îmbrăcat în uniformă germană, care o privea încruntat. Părea cu câțiva ani mai tânăr decât ea, dar stătea drept ca bradul, de parcă așa țeapăn ar fi părut mai amenințător. Eva ar fi vrut să îi spună că insigna nazistă de pe pieptul lui îl făcea să pară destul de înspăimântător, că nu era

nevoie de ajutorul posturii sale exagerate. În schimb, s-a luptat să își mențină expresia de pe chip cât mai neutră, în timp ce îi întindea cartea de identitate falsificată și permisul de călătorie pe care îl fabricase chiar în dimineața aceea.

Soldatul le-a examinat pe amândouă, cu ochii mijiți. Când a privit din nou la Eva, figura lui avea întipărită o expresie îngâmfată, dură.

– *Fräulein* Charpentier, a zis el pe un ton încărcat de dispreț, care este destinația călătoriei dumneavoastră?

– Paris.

– Cu ce scop?

În piept inima îi bătea nebunește. De ce o alesese pe ea drept țintă a hărțuielii lui? Cu siguranță actele ei trecuseră cu bine de inspecția anterioară. A aruncat o privire rapidă în vagon și a văzut mai mulți oameni care se holbau la ea, unii cu milă, alții cu suspiciune. Și-a reîntors atenția la neamț.

– Mă întorc acasă.

– Și de unde veniți?

Privirea soldatului era și mai încărcată de suspiciune.

– De la Aurignon.

– Ce treburi ați avut acolo?

– Am fost în vizită la o mătușă.

– Trebuie să văd și alte documente.

– Alte documente?

– Cu siguranță aveți și alte acte? Unele care să dovedească că sunteți cine ziceți că sunteți?

Eva a rămas cu ochii țintuiți asupra lui, simțind cum îi bubuie inima.

– Dar pentru a călători, legea nu cere să am asupra mea altceva decât permisul de călătorie și cartea de identitate.

Ochii soldatului erau aprinși acum, plini de surescitare, iar Eva se simțea ca un iepure rănit căruia îi dă târcoale un lup înfometat.

– Dar, cu toate astea, majoritatea cetățenilor ar avea la ei un alt act, să dovedească cine sunt. Asta dacă nu călătoresc cu acte false, adăugă el ridicând din sprâncene.

– Care pare să fie problema?

O voce gravă cu accent franțuzesc a intervenit din spatele soldatului, iar când acesta s-a întors cu un rânjet pe chip, Eva a rămas cu gura deschisă. La distanță de numai un șir de scaune, stătea tânărul cu părul negru din seara trecută, cel care o întrerupsese din lucru în biblioteca bisericii. A tras aer adânc în piept.

– Iar dumneata ești...? a întrebat germanul.

– Soțul ei.

S-a strecurat cu ușurință pe locul de lângă Eva, a pus palma posesiv pe coapsa ei și a sărutat-o pe obraz.

– Bună, draga mea. Îmi pare rău că a durat atât de mult. M-a fermecat peisajul și am pierdut noțiunea timpului.

– B...bună, a reușit Eva să bâiguie.

– Soțul? Să văd documentele, în acest caz.

Eva a rămas fără suflare. Cum va reuși să iasă din încurcătură?

Dar el a zâmbit și a scos actele din buzunar, înmânându-le neamțului.

– Rémy Charpentier, a citit soldatul, iar de data asta Eva a icnit cu zgomot, ceea ce i-a adus un ghiont scurt între coaste.

– Scuze, dragă, a zis el vesel, aruncându-i o privire severă printre zâmbete. Mi-a alunecat brațul.

În vreme ce Eva îl privea uluită, a mai scos câteva acte și i le-a întins soldatului.

– Poftim. Documentele de student ale soției mele, permisul de bibliotecă și o amendă primită săptămâna trecută pentru că a mers cu bicicleta fără far. Are tendința de a pierde lucruri, așa că le țin la mine. Știi și tu cum sunt femeile.

Soldatul a frunzărit documentele fără să se mai încrunte și i le-a dat înapoi.

– Foarte bine. Dar nu ar mai trebui să o lăsați să călătorească singură. Are o înfățișare de evreică.

– Da, desigur, mulțumesc pentru sfat.

Tânărul brunet a dat politicos din cap în direcția soldatului care se îndepărta.

Eva a așteptat până ce neamțul nu îi mai putea auzi, apoi s-a aplecat spre el și i-a șuierat în ureche:

– Vrei să îți iei mâna de pe piciorul meu?

– Așa îmi mulțumești tu după ce te-am salvat?

Bărbatul i-a adresat un rânjet, dar, după câteva secunde, și-a luat mâna. Însă ținea încă actele Evei.

– Ce faci aici?

– Călătoresc cu tine, draga mea, ce altceva? a replicat el cu glas tare, arătând dincolo de geam. Uite, trecem pe lângă Varennes-sur-Allier? Cred că da. Nu este minunat cum șerpuiește râul prin mijlocul satului? Uite acolo, dincolo de câmpul acesta.

– Vrei să discutăm despre peisaj?

– Nu. Vocea lui șoptită în urechea ei căpătase brusc un ton insistent. Vreau să te calmezi și să te prefaci îndrăgostită de mine. Sau măcar că ne cunoaștem. Tocmai te-am salvat, iar tu cel puțin poți să ai încredere în mine în următoarele câteva ore. Îți explic totul cum ajungem la Paris. Sunt prea mulți oameni aici care ne ascultă.

I-a aruncat un zâmbet șarmant unei bătrâne care se uita la ei de la depărtare de două locuri. Femeia a pufnit și s-a întors la andrelele ei.

– Bine, a mormăit Eva. Acum, îmi dai actele înapoi?

I-a întins actele pe care le falsificase chiar ea, împreună cu cele care îl convinseseră pe soldatul neamț că era cine spunea că este. Eva a aruncat o privire peste ele și s-a încruntat.

– Dar sunt absolut îngrozitoare.

Tânărul părea jignit.

– Cred că voiai să spui „Mulțumesc foarte mult, chipeșule Rémy, pentru că mi-ai venit în ajutor“, de fapt.

– Eu...

– Eu, unul, cred că au ieșit foarte bine, pentru o treabă făcută în grabă.

Eva a rămas cu privirile ațintite asupra lui.

– Ah, pentru numele lui Dumnezeu, iar privirea aceea de iepure prins în lumina farurilor, a zis el dându-și ochii peste cap. Acum, fii drăguță și ține-mă de mână, vrei? Prietenul tău soldat se întoarce.

Eva a ridicat privirile și l-a văzut pe neamț venind spre ei cu pași mari din celălalt capăt al vagonului, cu o privire amenințătoare ațintită asupra ei. Dar, înainte ca soldatul să spună vreun cuvânt, Rémy s-a aplecat peste ea și i-a acoperit gura cu a lui, sărutând-o cu buzele lui moi și blânde. Eva a ezitat și a mai privit o dată spre germanul care rânjea batjocoritor, înainte de a închide ochii și a-i răspunde la sărut. I

se părea că aerul dispare din jurul ei, făcând-o să se simtă ușoară și amețită. Când Rémy s-a retras din îmbrățișare, cu o expresie amuzată pe chip, neamțul dispăruse, iar inima ei bătea mai să îi spargă pieptul. Știa că sărutul nu fusese decât o diversiune, dar tandrețea lui o tulburase.

– Nu poți să mă săruți așa, pe nepusă masă, i-a șoptit ea.

El a râs și a clătinat din cap.

– Scuze, ce spuneai? A, da, ai zis cumva „Îți mulțumesc foarte mult, chipeșule Rémy, pentru că mi-ai sărit în ajutor pentru a doua oară astăzi“?

– Numai despre asta era vorba? Mi-ai sărit în ajutor?

– Sigur că da, a zis Rémy, lăsându-se pe spate cu un oftat, în timp ce pe buzele lui flutura un zâmbet satisfăcut. Doar ești soția mea.

Se lăsa seara când trenul a oprit la Paris, după o mulțime de întârzieri. O dată au auzit chiar și explozii în depărtare, iar în apropierea orașului împușcături. Oare nu trecuseră de-abia patru zile de când Eva părăsise capitala? Deja situația părea mai întunecată, mai rău-prevestitoare.

Rémy a ținut-o de mână și i-a dus mica valiză în timp ce coborau din tren, salutându-l amândoi cu o mișcare politicoasă din cap pe soldatul care o necăjise mai devreme. Acesta le-a făcut semn de rămas-bun, dar Eva i-a simțit privirile sfredelindu-i spatele în timp ce se îndepărtau.

De cum au părăsit gara și au luat-o spre nord, pe rue de Lyon, Eva și-a tras mâna dintr-a lui.

– Bine, acum am rămas singuri. Spune-mi ce cauți aici.

– Tot nu simt destulă apreciere din partea frumoasei mele soții, a zis el zâmbind.

– Vorbesc serios. Mă urmăreai?

– Dacă vrei să știi, am venit în dimineața aceasta să îți aduc niște documente la pensiune, dar plecaseși deja. M-a dus poștașul până la Clermont-Ferrand, căci speram să te găsesc în gară, dar tu urcaseși deja în tren și nu te-am găsit. Așa că în ultima clipă am cumpărat un bilet. Te căutam când l-am văzut pe germanul care te necăjea.

– Ce făceai cu actele de identitate cu care ai dovedit că ești soțul meu?

El a râs.

– Le-am făcut în timp ce îți pregăteam adeverința de student.

– Dar *de ce*?

– În caz că aș fi avut nevoie de ele.

Eva a clătinat din cap cu frustrare, iar când au trecut pe lângă un mic grup de soldați nemți care râdeau în fața unui bar, el a luat-o din nou de mână și a sărutat-o pe obraz fără să se oprească din mers.

– Că ai fi avut nevoie de ele pentru *ce*? a întrebat ea, trăgându-se de lângă el de îndată ce s-au îndepărtat de soldați.

– Exact pentru genul de situație pe care am întâlnit-o astăzi. Mi se pare că am ajuns taman la țanc.

Se învârteau în cerc, iar Evei începea să i se pară că îi face plăcere să o tortureze.

– Bine, atunci îți mulțumesc. Drum bun înapoi la Aurignon.

El s-a oprit brusc, iar după câțiva pași, s-a oprit și ea, fără tragere de inimă, și s-a întors spre el. Avea pe chip o expresie de cățel pierdut.

– Ce este? a întrebat ea, oftând.

– Este o chestiune serioasă, Colette. Pericolul care te păștea a fost unul real.

– Nu aș fi pățit nimic.

– Nu puteam risca.

– De ce nu?

El a ezitat.

– Pentru că, oricât de puțină plăcere îmi face să o recunosc, ești foarte pricepută la ce faci. Iar noi nu ne putem permite să pierdem pe cineva priceput.

– Noi? a repetat Eva.

El a privit în jur.

– *Père* Clément. Și alții ca el.

– Falsificatori?

– Șșșt, a zis el stăruitor.

– Uite, apreciez complimentul. Și sunt înduioșată că ai bătut atât drum. Dar eu nu voi rămâne aici decât atât timp cât este necesar ca să îmi eliberez tatăl, apoi eu și părinții mei plecăm în Elveția.

El a dat din cap.

– M-am gândit eu că vei spune ceva de genul acesta.

– În acest caz, îmi pare rău că ți-am creat neplăceri. Presupun că ne vom vedea înapoi la Aurignon. Înțeleg, a zis ea după o ezitare, că îi sunt datoare lui *père* Clément pentru ajutorul lui. O să mai rămân o zi-două, ca să îl ajut, înainte de a o porni spre est, dar nu voi mai sta mult timp.

– Chiar vrei să te las singură aici, în Paris?

– Este orașul meu.

El a privit-o încruntat.

– Mă tem că nu mai este.

Simțea că se enervează.

– Ba da. Am locuit aici toată viața.

El a făcut un semn către nemții rămași în spate. Un steag cu svastică flutura în bătaia brizei de seară înaintea lor.

– Colette, Parisul nu mai este al tău. Nu mai aparține francezilor. Cel puțin, deocamdată.

Eva a privit clipind către steag, apoi s-a uitat în jur, gânditoare. Rue de Lyon ar fi trebuit să freamăte în lumina frumoasă a serii, cafenelele și pridvoarele caselor ar fi trebuit să dea pe-afară de oameni fericiți, care să se bucure de aerul de vară, dar în schimb era pustie, iar aproape toate ferestrele din jurul lor aveau obloanele trase și erau întunecate.

Eva a oftat, simțind că o părăsește ultima fărâmă de semeție.

– Eva.

– Poftim?

– Așa mă cheamă. Nu Colette, ci Eva. Eva Traube.

În clipa în care cuvintele i-au zburat de pe buze, s-a întrebat dacă nu spusese prea multe. Era sigură că nu trebuia să își dezvăluie adevăratul nume, nu aici. Dar el o salvase în tren; îi era limpede că nu îi voia răul.

El a dat din cap și a luat-o de mână când au pornit din nou. De data aceasta, Eva nu s-a mai opus.

– Ei bine, Eva, mă bucur să te cunosc.

– Și presupun că nici pe tine nu te cheamă cu adevărat Rémy.

– Ba chiar așa mă cheamă.

I-a aruncat o privire.

– Te aștepți să te cred că, în mod cu totul întâmplător, ai același nume de familie ca în falsa mea identitate?

El a zâmbit.

– Nu. Numele meu de familie nu este Charpentier, desigur, dar prenumele meu este chiar Rémy.

– Ți-ai folosit numele de botez în actele false?

El a ridicat din umeri.

– De ce ți-ai dat osteneala să faci toate astea?

A strâns-o de mână.

– Pentru că sunt de părere că o prietenie nu ar trebui să înceapă cu o minciună.

– Dar întreaga zi te-ai prefăcut că ești soțul meu.

– În acest caz, presupun că va trebui să te măriți cu mine într-o bună zi.

Eva a râs și și-a lăsat repede capul în jos, ca să îi nu vadă roșeața care îi înflorea în obraji.

– Este o cerere?

– Nu. Nu vei avea nici o îndoială când voi face cererea. A privit-o lung, după care a zâmbit larg. Și, pentru a fi corect, numele meu este Rémy Duchamp, asta ca să știi ce nume vei lua după ce ne vom căsători.

I-a dat un ghiont și a mai zâmbit o dată, apoi au pornit să înconjoare Place de la Bastille. Deasupra lor se ridica *Colonne de Juillet*, din vârful căreia statuia înaripată *Génie de la Liberté* privea orașul dezamăgită.

– Acum unde mergem? Este aproape ora stingerii și nu vrem să dăm de bănuit.

– Către apartamentul familiei mele.

S-a oprit brusc, silind-o să se oprească odată cu el și strângând-o de mână.

– Eva, a zis el cu glas șoptit.

– Ce? Hai să mergem. Ai dreptate. Trebuie să ne grăbim.

– Eva, a zis el și a așteptat să se uite înspre el. În apartamentul vostru? Nu se poate.

– Este la numai cinci minute depărtare.

– Doar nu îți închipui... A clătinat din cap. Eva, îmi pare rău, dar nu putem merge acolo.

Ea s-a tras din strânsoarea lui și și-a reluat drumul.

– Știu ce vrei să spui. Că apartamentul a fost probabil jefuit, că îmi va fi greu să îl văd în starea aceasta. Știu toate astea și sunt pregătită.

– Nu asta mă îngrijorează, Eva.

– Atunci ce, că poliția stă cu ochii pe apartament? Cu siguranță au lucruri mai bune de făcut decât să păzească apartamentele tuturor evreilor deportați din Paris.

– Eva... Rémy părea să își caute cuvintele potrivite. Este posibil ca apartamentul să nu fie gol.

– Sigur că este gol.

– Eva, oamenii nu doar jefuiesc apartamentele. Se mută în ele. Toată lumea presupune că nu vă mai întoarceți.

A rămas cu privirile la el, cu gura căscată.

– Crezi că în apartamentul meu *locuiește* un străin? Deja?

– Sunt aproape convins.

– Dar nu am plecat decât de câteva zile.

– Păsările de pradă lucrează repede.

A strâns-o de mână, apoi i-a dat drumul.

– Uite ce zic, lasă-mă pe mine să intru. O să bat la ușă. Dacă apartamentul este ocupat, le spun celor dinăuntru că îl caut pe unchiul meu și că mi s-a dat o adresă greșită. Dacă nu este, atunci vin după tine și intrăm înăuntru.

Eva a dat din cap, deși își simțea inima ca pe o piatră care se scufunda în marea din pieptul ei.

– Bine. Dar sunt sigură că greșești.

După cinci momente lipsite de alte vorbe, stăteau în umbra clădirii Evei, în timp ce ultimele raze ale apusului dansau la orizont. În curând urma să intre în vigoare interdicția părăsirii locuinței. Nu aveau mult timp.

– Etajul al doilea, apartamentul C? a întrebat Rémy, cu ochii plini de o înțelegere pe care nu i-o ceruse și nu o dorea.

– Da, așa este.

– Mă întorc în câteva minute, Eva. Rămâi ascunsă, să nu te recunoască cineva.

Eva l-a privit plecând cu inima grea, iar când s-a întors, trei minute mai târziu, știa deja răspunsul.

– Cine era? l-a întrebat cu o voce neclară, în timp ce el o trăgea departe de locul care îi fusese casă toată viața. Cine locuia în apartament?

– O femeie cu fața ca de prună, cu doi copii mici, două fete, a spus el în timp ce mergeau în grabă în direcția nord, încercând să întreacă soarele pe cale să apună. Celei mici i-a zis Simone.

– *Madame* Fontain.

Eva nu simțea nici o urmă de surprindere.

– Ai împrumutat numele de la scorpia aia?

Eva a oftat.

– Doar este creștină, nu încape nici o îndoială, nu?

I-a luat lui Rémy câteva minute să îi răspundă.

– Dacă mă întrebi pe mine, asta nu este o faptă demnă de un creștin, nu crezi? Să intri în casa cuiva în felul acesta, de cum a plecat? Este ca și cum ai dansa de fericire pe morminte. Deși, judecând după fața ei de acritură, pun pariu că *madame* Fontain nu a dansat nici măcar o dată în viața ei.

Eva nu și-a putut stăpâni un zâmbet, gândindu-se cum ar încerca *madam* Fontain câțiva pași de dans.

– Îmi pare rău că te-am făcut să pierzi timpul. Ar fi trebuit să te cred.

Rémy a ridicat din umeri.

– Să nu uiți că eu am întotdeauna dreptate.

Eva i-a aruncat o privire, dar el zâmbea larg.

– Și acum? a întrebat ea. Unde mergem?

– Știu eu un loc.

Urmându-l, Eva a simțit deodată că este prea obosită ca să se mai gândească la toate cele întâmplate. Nu voia decât un loc unde să petreacă noaptea, fără să se gândească la nemții care doreau să o distrugă bucată cu bucată, până ce nu va mai rămâne nimic din ea.

Capitolul 11

– Un lupanar? Vorbești serios? a întrebat Eva după treizeci de minute, în timp ce se aflau pe o străduță sordidă, lăturalnică, din cartierul Pigalle, privind în sus la o clădire din piatră și la orarul afișat pe un geam din stânga, scris atât în germană, cât și în franceză. Vrei să stau aici?

– Mai întâi de toate, se numește bordel, nu lupanar, i-a zis Rémy, zâmbindu-i mânzește, în mod evident bucurându-se de stânjeneala ei.

– Bordel, lupanar, casă de toleranță, contează?

– Ei bine, având în vedere că oamenii drăguți de aici ne vor găzdui în noaptea aceasta, aș recomanda să fim politicoși.

– Ah, da, *oameni drăguți*, prima sintagmă care îmi vine în minte când mă gândesc la doamnele nopții.

Eva a ridicat privirea încruntată spre clădire. Chiar sub orar, era imprimată pe fereastră o propoziție în germană, scrisă cu majuscule: *Jeder Soldat ist strengstens verpflichtet die frei gelieferten Praeservative zu benutzen.*

– Ce scrie acolo? Că soldații germani sunt primiți aici cu brațele deschise? Sau cu picioarele deschise?

Rémy a râs.

– Vai, draga mea, văd că ai simțul umorului, a zis el dându-i un ghiont. De fapt, scrie – și citez – „Toți soldații sunt obligați să folosească prezervativele oferite gratuit". La drept vorbind, trebuie să respecți un loc unde sunt menținute standardele ridicate.

Eva s-a cutremurat.

– Hai să isprăvim odată, bine?

– Cum spui tu. Dar să intrăm mai bine pe ușa din spate. Nu vreau să își închipuie vreun neamț că faci parte din meniu.

Eva s-a strâmbat în direcția lui, dar l-a urmat pe aleea ce ducea în spatele clădirii. A bătut de trei ori într-o ușă care nu ieșea cu nimic în evidență și a tras-o grabnic înăuntru când ușa s-a deschis. Eva s-a trezit într-o bucătărie întunecată, care mirosea a țigări, usturoi și sudoare, o combinație care îi întorcea stomacul pe dos.

– *Bonjour*, Rémy.

O femeie se afla acolo, învăluită în umbre, iar când s-a aplecat să îl sărute pe Rémy pe ambii obraji, Eva a remarcat că avea cel puțin cincizeci de ani, obrajii îi erau fardați din greu, pe buze se dăduse cu ruj de un roz aprins, iar părul încărunțit îi era pieptănat pe spate și prins într-un coc sobru.

– Ai adus o prietenă.

A privit-o pe Eva cu interes, iar Eva și-a ferit privirile.

– Avem nevoie de un loc unde să dormim în seara asta. Draga mea, aceasta este *madame* Grémillon. *Madame* Grémillon, aceasta este Marie Charpentier.

– Desigur, nu este numele ei real, a zis femeia, cântărind-o pe Eva din cap până în picioare.

– Pe cât ești de frumoasă, pe atât de perspicace, *madame*, a replicat Rémy.

– Dacă are nevoie de un venit suplimentar... a dat să zică *madame* Grémillon.

– Ah, nu cred că avem nevoie decât de o cameră pentru noaptea aceasta, vă mulțumesc foarte mult.

Rémy părea că încearcă din răsputeri să nu râdă.

Madame Grémillon a oftat.

– Prea bine, cum vreți. Eu nu vreau decât să ajut. Puteți lua camera lui Odette, 3G. A fugit cu un neamț săptămâna trecută, curvișțina proastă.

– Vă mulțumesc, *madame*. Vă rămân îndatorat.

Femeia a dat ochii peste cap și, după o ultimă privire apreciativă spre Eva, a ieșit cu pași mari din bucătărie, lăsându-l pe Rémy cu un zâmbet superior pe chip, îndreptat spre Eva.

A doua zi dimineață, când s-a trezit într-un pat necunoscut care mirosea a calvados stătut, Evei i-a luat câteva secunde să își amintească unde se află. Dar când întâmplările din noaptea trecută i-au revenit în minte de-a rostogolul, s-a ridicat iute în capul oaselor, privind la încăperea în care dormise. În seara trecută fusese prea întunecat ca să vadă ceva, dar acum, la lumina zilei, observă neglijeurile cu pene atârnate peste tot și un sutien din dantelă agățat de stâlpul patului.

Rémy îi zâmbea deja din scaunul rablagit de lângă pat, în care petrecuse noaptea.

– Bună dimineața, Frumoasa din Pădurea Adormită.

– Văd că *madame* Grémillon nu a făcut curat de când a fugit ocupanta dinainte a camerei.

O cupă de șampanie cu un imprimeu de ruj roșu pe buză se afla pe măsuța de toaletă, iar lângă ea, o bucată de pâine mucegăită, pe jumătate mâncată.

– *Madame* Grémillon are multe calități, a replicat Rémy vesel, dar recunosc că nu este o bună gospodină.

– Presupun că îți este prietenă veche, în acest caz. Și nu o deranjează câtuși de puțin să îi servească pe nemți, nu-i așa?

Rémy a ridicat din umeri.

– Eu o văd ca pe un fel de Robin Hood modern. Îi taxează pe nemți de două ori cât le cere francezilor, iar diferența o donează cauzei.

– Cauzei?

– Oamenilor ca noi, Eva. Bordelurile sunt un loc bun de aflat secrete. S-a întâmplat de multe ori ca unui neamț să îi scape anumite lucruri atunci când s-a aflat într-un moment vulnerabil.

– Prin urmare, vrei să spui că femeile de aici sunt spioni francezi? Patrioate care se întind pe spate pentru Dumnezeu și pentru țară?

Rémy a izbucnit în râs.

– Poate că da. Sunt mulți oameni care au propria formă de rezistență. Fii atentă să nu îi subestimezi pe ceilalți. Iar acum, mergem să luăm micul dejun?

– Ah, acest stabiliment șarmant servește și masa?

– Doar nu crezi că femeile de aici muncesc pe stomacul gol, nu? Haide, să mâncăm.

În timp ce Eva se pregătea în grabă, aruncându-și un pic de apă pe față și dându-se

cu ruj din ciotul ros pe care îl avea în geantă, Rémy a frunzărit actele pe care le adusese cu ea pentru a-și elibera tatăl. Când Eva s-a întors dinspre chiuveta aflată în colțul camerei, el nu mai rânjea ca un nebun. Ba chiar părea tulburat.

– Ce este? a întrebat ea. E ceva în neregulă cu actele?

– Nu, Eva, sunt perfecte.

– Atunci, ce s-a întâmplat?

El nu a răspuns imediat.

– Vreau să fii pregătită pentru eventualitatea în care tatăl tău nu se mai află acolo.

Eva a simțit cum i se usucă gâtul. Și-a ferit privirile.

– Dar sigur că este acolo. Unde ar putea să fie?

– Deportat, deja. Sau...

Rémy nu și-a dus gândul până la capăt.

Eva a ridicat ambele mâini, cu palmele întinse, ca pentru a respinge cuvintele.

– Este ridicol. O să îl găsim astăzi și îl luăm cu noi la Aurignon.

Rémy a încuviințat printr-o mișcare a capului.

– Voi fi alături de tine orice ar fi.

A întins o mână spre ea, iar ea a luat-o după ce a împachetat cu grijă în geantă hârtiile care trebuiau să îi aducă tatălui ei eliberarea.

Jos, vreo douăzeci de femei îmbrăcate în halate din mătase leneveau la o masă mare din camera în care germanii intraseră și ieșiseră toată noaptea.

– ’Neața, doamnelor, a zis Rémy nonșalant, în timp ce o conducea pe Eva înăuntru, trăgând-o după el de parcă ea făcea tot ce putea ca să întârzie.

Unele dintre femei au ridicat ochii și l-au privit plictisite; altele nici nu s-au oprit din vorbă. *Madame* Grémillon a intrat șontâcăind dinspre bucătărie, ducând în mâini un platou imens și salutându-i cu o mișcare din cap. În lumina puternică a dimineții și fără stratul gros de machiaj, părea și mai bătrână.

– Ați ajuns la țanc, a zis ea către Eva. Poate că fetele mele se regulează ca iepurii, drăguțo, dar de mâncat, mănâncă ca lupii. Luați ceva de mâncare înainte să dispară toată.

Eva ar fi vrut să se abțină din principiu, dar pe tava care a trecut plutind prin fața ei se afla pâine proaspătă, portocale cu coajă lucioasă, cârnați și triunghiuri generoase de brânză. A rămas cu gura căscată la ele.

– Dar cum...? a dat ea să zică.

– Germanii vor ca fetele să fie fericite, a chicotit *madame* Grémillon, răspunzând la întrebarea care se aflase pe buzele Evei. Un stomac fericit înseamnă o...

– Ah, nu sunt sigur că avem timp pentru una dintre lecțiile dumitale de anatomie astăzi, a întrerupt-o Rémy. Ne iertați, *Madame* Grémillon, dar nu putem sta. Luăm ceva pentru drum și plecăm.

Femeia a mormăit.

– Întotdeauna te crezi prea bun ca să iei masa cu noi.

– Ba deloc, *madame* Grémillon, doar că mereu am de ajuns undeva.

A luat câteva felii de pâine, un triunghi de brânză și un cârnat gros.

– Vă mulțumim pentru ospitalitate.

Madame Grémillon l-a fixat cu o căutătură aspră timp de câteva secunde, apoi s-a întors spre Eva.

– Cum de se poate îndrăgosti o fată frumoasă ca tine de un bărbat cu asemenea maniere, asta îmi este peste putință să înțeleg.

Eva simțea că i se aprind obrajii.

– Dar eu nu sunt... nu este...

Rémy a apucat-o de mână și a depus un sărut pe obrazul ei.

– Vrea să spună că este deja prea târziu. M-a luat deja de bărbat.

Câteva dintre fetele de la masă au ridicat privirile.

– Nu, eu... a protestat Eva.

– Haide, draga mea. Avem de prins un tren. Ne vedem data viitoare, doamnelor!

Și, cu o mână plină de mâncare strânsă la piept, în timp ce cu cealaltă o ținea strâns pe Eva, Rémy a tras-o afară din cameră și dincolo de intrarea din spate a bordelului, fără să mai arunce nici o privire în spate.

– Pun pariu că te crezi amuzant, a zis Eva printre mușcături uriașe din felia de pâine, câteva minute mai târziu, când se grăbeau spre bulevardul Jean Jaures din al nouăsprezecelea arondisment, unde Rémy aranjase să se întâlnească cu un bărbat care avea mașină și fusese de acord să îi ducă până la Drancy.

– Mai toți oamenii mă declară fermecător în cele din urmă. Ei, ce faci, încerci să lași firimituri în urma noastră prin tot Parisul? Cine suntem noi, Hansel și Gretel?

Eva s-a uitat în urma ei și și-a dat seama că Rémy are dreptate. În timp ce își îndesa pâine în gură, flămândă, lăsase firimituri pe toată lungimea bulevardului Hausmann[8]. A zâmbit ușor.

– Cred că manierele mele lasă de dorit. Dar îmi este atât de foame.

Rémy a încetinit ca să își potrivească pasul cu al ei și i-a întins o bucată mare de brânză, fermă și cu aspect de ceară.

– Nu suntem la masă, așa că nu te judec.

Ar fi vrut să îi spună că nici ea nu îl judecă pe el, dar, desigur, chiar asta făcea. O făcuse din clipa în care se întâlniseră. Și poate nu era drept.

Le-a luat peste o oră să străbată cei treisprezece kilometri până la Drancy, o suburbie mohorâtă de la marginea dinspre nord-est a orașului. Drumurile devastate de război erau pline de polițiști francezi care se odihneau sprijiniți de mașini, fumând, și de tineri soldați germani care râdeau când treceau pe lângă ei, în camioane. Șoferul lor, un bărbat pe care Rémy i-l prezentase drept Thibault Brun, îi salutase cu un mormăit când se urcaseră în camionul lui vechi. Eva și Rémy și-au făcut cu greu loc pe scaunul pasagerului, cu șoldurile lipite unul de altul, iar Brun nu a rostit nici un cuvânt tot drumul. Dar părea să îi cunoască aproape pe toți ofițerii pe lângă care treceau, căci unora le făcea semne cu mâna, iar pe alții îi saluta cu o mișcare a capului.

– Am ajuns, a bombănit el, trăgând pe dreapta într-un cartier de locuințe cu nimic aparte. Vă aștept, dar să vă întoarceți într-o oră. Dați-mi jumătate din bani acum.

Fără nici un cuvânt, Rémy i-a întins șoferului un teanc de bancnote și a împins-o pe Eva afară din vehicul fără ceremonie. Brun a numărat banii în timp ce ei se îndepărtau în grabă. Camionul scotea gaze de eșapament cu miros de ouă stricate.

– Interesanți prieteni ai, a murmurat Eva în vreme ce înaintau pe strada umbroasă, ciudat de tăcută în miezul zilei.

– Brun nu îmi este prieten. Este un contact, a zis Rémy, fără altă explicație.

– De unde ai banii?

– Contează?

Eva a avut o ezitare.

– Nu. Și îți mulțumesc.

Rémy a dat din cap și a prins-o de cot.

– Ar fi bine să îți ții respirația.

– Ce vrei să...

Eva nu și-a dus la capăt propoziția, căci a simțit că o lovește ca un pumn în plină figură. Mirosul neîndoielnic de excremente umane i-a învăluit deodată, plutind pe fondul unui iz grețos de transpirație și nămol. S-a sufocat și i-a venit să vomite, împiedicându-se, dar Rémy a prins-o înainte de a se prăbuși.

– Ai pățit ceva? Dar, fără să aștepte un răspuns, a adăugat pe șoptite: nu te opri. O să pari suspectă dacă reacționezi în vreun fel.

– Dumnezeule, a reușit să spună Eva, simțind cum îi lăcrimează ochii când au ajuns la capătul unei clădiri și au cotit după colț. Ce este asta?

– Mă tem că acesta este Drancy.

Eva a privit în sus și era pe punctul de a se opri din nou, când i-a apărut în fața ochilor imensul lagăr de concentrare. Mușteleb âzâiau la marginea lui, tot pătrunzând și ieșind prin încâlceala de sârmă ghimpată. Clădirile în sine erau blocuri moderne, trei dreptunghiuri lungi, cu linii drepte, în forma literei U. Înalte de șase etaje, păreau proiectate să găzduiască câteva sute de familii, dar, în schimb, în enorma curte din mijloc mișunau mii de oameni, înghesuiți ca vitele într-un tren, unii plângând, alții strigând. Cei mai mulți dintre ei aveau înfrângerea gravată în ochii larg deschiși. Se vedeau copii murdari, bebeluși care țipau, bătrâne cu chipuri trase, vârstnici care plângeau cu suspine. Deasupra mulțimii se înălțau turnurile de pază, iar polițiștii francezi patrulau perimetrul cu chipuri lipsite de expresie.

– Nu poate fi corect, a murmurat Eva, în timp ce se apropiau de poarta principală.

– Sigur că nu este corect.

– Vreau să spun că nu poate fi acesta locul unde îi țin pe prizonieri. Este.... nu este potrivit nici măcar pentru animale.

Eva abia mai putea respira, dar deja nu o mai deranja mirosul. Avea senzația că fusese deodată smulsă de tot ce i se părea familiar. Cu siguranță, arestările de săptămâna trecută fuseseră oribile, dar fuseseră executate cu un oarecare grad de bună-cuviință. Dar asta, această înțărcuire a oamenilor scăldați în propriile dejecții, era o barbarie. Eva a simțit din nou că îi vine să vomite, imaginându-și-l pe Tatuś în mijlocul mulțimii.

– Rémy, trebuie să îl scoatem pe tata de aici fără întârziere.

Rémy nu a făcut decât să dea din cap.

– Scoate actele, a zis el în șoaptă. Și poartă-te cu calm, nu fi indignată. Viața noastră ar putea depinde de ceea ce faci.

Eva nu își putea imagina cum va reuși să se prefacă în fața polițiștilor francezi că totul e în regulă. Pe de altă parte, cum puteau gardienii de aici să se prefacă față de ei înșiși? Erau zeci de ofițeri care se plimbau de colo-colo, alții care se mișcau în turnurile de deasupra, dar nici unul dintre ei nu părea oripilat sau măcar deranjat de atrocitatea din fața lor. Să fie cu toții atât de infami? Sau descoperiseră un întrerupător înăuntrul lor, care le permitea să își anuleze orice sentiment de omenie? Seara se întorceau acasă la nevestele lor și învârteau la loc același întrerupător, redevenind umani?

Rémy a schimbat câteva vorbe cu ofițerul de la poartă, care a frunzărit prin documentele lor și i-a lăsat să intre, arătând în direcția unui birou. În timp ce mergeau într-acolo, câțiva dintre prizonierii închiși într-un alt țarc din sârmă ghimpată au început să strige spre ei.

– Vă rog, trebuie să îl anunțați pe fiul meu Pierre, la Nisa! Pierre Denis, de pe rue

Cluvier!

– Vă rog, puteți să dați de soțul meu, Marc? Marc Wiśniewski? Am fost separați în Vel d'Hiv[9]!

– Bebelușul meu este mort! Este mort? Bebelușul meu este mort!"

În ochii Evei se adunau lacrimi, dar Rémy i-a strâns mâna atât de tare, încât a simțit că îi zdrobește oasele. Și-a amintit de cuvintele lui. „Fii calmă", și-a zis, tremurând și inspirând adânc.

Un ofițer francez brunet, corpolent, pe la patruzeci de ani, a ieșit din birou cu mâna întinsă, privirile reci, zâmbetul subțire și i-a invitat înăuntru fără nici o vorbă.

– Prin urmare? a întrebat el, odată ce ușa s-a închis în urma lui, înăbușind vaietele jalnice de afară.

Aerul din încăpere era încremenit, fierbinte, searbăd. În miezul verii, ferestrele ar fi trebuit deschise ca să pătrundă o adiere de vânt, dar geamurile deschise ar fi lăsat să pătrundă vocile celor care sufereau afară.

– Ce vă aduce în fermecătorul nostru așezământ?

Faptul că putea face o glumă despre condițiile de aici a înfuriat-o și mai tare pe Eva, dar și-a simțit din nou degetele strânse ferm în mâna lui Rémy, care îi strivea împotrivirea. S-a forțat să schițeze un zâmbet detașat în timp ce Rémy vorbea.

– Mă numesc Rémy Charpentier, iar aceasta este soția mea, Marie, care îmi este și secretară. Mă tem că s-a produs o greșeală, iar unul dintre cei mai buni lucrători ai noștri a fost închis aici. Am venit să îl scoatem.

Tonul îi era ușor, jovial, relaxat, iar Eva s-a mirat de încrederea lui nonșalantă.

– O greșeală, ziceți? a clătinat din cap ofițerul. Mă îndoiesc.

– Desigur, înțelegem încurcătura, a continuat Rémy liniștit, de parcă omul nici nu ar fi vorbit. Muncitorul nostru este, într-adevăr, evreu. Dar, vedeți, este argentinian.

Ceva s-a schimbat în privirea ofițerului.

– Continuați.

– Cunoașteți, cu siguranță, acordul diplomatic dintre Germania și Argentina. Consulul Argentinei a fost foarte tulburat să audă că unul dintre cetățenii săi a fost arestat. Și pentru că nu a dorit să fie nevoit să ridice problema în fața omologului său german...

Rémy i-a întins scrisoarea falsificată, iar ofițerul i-a smuls-o din mână, bodogănind nervos în barbă în timp ce o citea grăbit.

– Ei bine, nu eu sunt cel care a făcut greșeala, a hămăit el, ridicând privirile spre ei. Leo Traube? Mie nu îmi sună a nume argentinian.

– Cine mai știe, în zilele astea? a ridicat din umeri Rémy, cu un gest dramatic. Probabil vreun polonez ai cărui părinți au urcat pe vapor în urmă cu o generație. Totuși, argentinienii nu sunt deloc fericiți...

– Să văd ce pot face.

Omul a ieșit trântind ușa în urma lui și lăsându-i pe Rémy și Eva singuri în căldura înăbușitoare.

– Chiar crezi că... a dat să întrebe Eva, dar Rémy a oprit-o ridicând o mână.

– Șșșt. Pereții au urechi.

Eva a tăcut și a întors capul ca să privească pe fereastră, la mulțimea de oameni care viermuiau afară, jalnici și asudați sub loviturile soarelui de iulie. Oare tatăl ei se afla printre ei, tratat ca un animal? Nu și-a dat seama că îi curgeau lacrimi pe obraz, până când l-a auzit pe Rémy șoptindu-i cu glas șuierat:

– Adună-te. Ești o simplă secretară.

Dar când și-a ridicat privirile spre el, nu a văzut enervare în ochii lui, ci numai milă. I-a șters repede lacrimile cu degetul mare.

Ofițerul s-a întors atunci, ducând în brațe un catastif legat în piele și având pe chip o expresie impenetrabilă când a trântit ușa în urma lui. Nu i-a privit în față cât timp a frunzărit paginile. S-a oprit în cele din urmă pe la mijloc, punând un deget pe o pagină.

– Leo Traube, a zis el, ridicând în sfârșit ochii.

– Da, el este, a zis Eva prea energică, iar Rémy i-a dat un ghiont ușor între coaste.

– Vedeți, mă tem că încurcătura nu mă mai privește pe mine, a zis bărbatul, întorcând catastiful pe masă ca Eva și Rémy să poată vedea. A împuns cu un deget cărnos spre rândul cu numărul treizeci și cinci, pe care era notat cu un scris îngrijit numele *Leo Traube*, împreună cu vârsta, cincizeci și doi de ani, și adresa de pe rue Elzévir, unde locuise Eva toată viața ei. A fost relocat.

– Relocat? a zis Eva.

A remarcat ochii goi ai bărbatului, care a dat din cap și a mișcat degetul. Eva s-a aplecat. Lângă data arestării tatălui ei – 16 iulie 1942 – era consemnată clar o altă informație: *Convoiul 7, 19 iulie*.

Eva a ridicat capul, năucă, și l-a văzut pe ofițerul care o privea drept în ochi.

– Asta a fost acum două zile. Nouăsprezece iulie. Ce înseamnă?

– Că s-a aflat în convoiul numărul șapte, care a plecat de la Drancy, a zis ofițerul cu o voce neutră.

Rémy a înaintat câțiva centimetri spre ea, iar dosul mâinii lui a atins ușor mâna Evei, dar tot corpul ei era rece, prea rece ca să poată fi alinat.

– Și care este destinația convoiului? a șoptit Eva.

– Auschwitz.

Eva a rămas cu privirile țintuite asupra lui, iar lumea întreagă se învârtea în jurul ei. Îl auzea pe Rémy care spunea ceva lângă ea, pe un ton calm, dar bâzâitul din urechi îi îneca vorbele.

– Auschwitz? a întrebat în șoaptă.

Auzise de locul acesta, auzise zvonuri că nemții îi trimiteau pe evrei acolo și îi munceau până la moarte, dar nu le crezuse. Acum, într-o clipă, a început să creadă.

Ofițerul i-a aruncat o privire.

– Este un lagăr de muncă la vest de Cracovia. Dacă părinții angajatului dumneavoastră au emigrat din Polonia, ar trebui să se simtă ca acasă acolo, nu credeți? a zâmbit omul într-un final.

– Vă mulțumim pentru timpul acordat, a spus Rémy, trăgând-o pe Eva spre ușă. Ea își simțea picioarele de plumb. Vino, a zis Rémy către Eva pe un ton coborât, în timp ce ofițerul se îndrepta spre ușă să le-o deschidă. Nu aici.

Iar apoi, brațul lui a înconjurat-o și a tras-o spre ieșire, prin terifianta imagine de suferință, de putrefacție și moarte care îi înconjura, trecând pe lângă agonia și deznădejdea oamenilor încă prizonieri dincolo de gardul din sârmă ghimpată.

Abia la adăpostul camionului lui Brun, care hurducăia pe străzile sfărâmate ale Parisului, Eva a început să plângă, mai întâi ușor, dar apoi plânsul a crescut într-un vaiet care părea inuman chiar și pentru urechile ei.

– Nu vrei să o faci să tacă? a întrebat Brun.

– Nu, a spus Rémy, lipind-o de el, oferindu-i umărul drept alinare. Nu vreau.

Într-un final, când a putut să vorbească din nou, depășind durerea care îi ferecase vocea, Eva a șoptit:

– Ce facem? Cum îl scoatem de la Auschwitz?

Buzele lui Rémy i-au atins fruntea.

– Mă tem că este imposibil.

Eva a închis ochii.

– Și ce facem acum?

– Acum, a murmurat Rémy, ne rugăm.

În timp ce își croiau drum înapoi spre Paris, s-a instalat groaza și, odată cu ea, hotărârea. Poate era prea târziu să își mai salveze tatăl, dar tocmai văzuse de aproape ce se întâmpla cu mii de alți evrei. Dacă putea face orice ca să ajute, nu avea de ales.

Unul dintre marile bulevarde ale Parisului, care traversează arondismentele al optulea și al nouălea

La Velodromul de iarnă din Paris a avut loc cea mai mare razie și arestare în masă de evrei din Franța, în ziua de 16 iulie 1942.

Capitolul 12

– Ce o să se întâmple cu el?

Erau primele cuvinte spuse de Eva în ultimele două ore, primele pe care le putuse rosti și știa că trebuie să le spună cu voce tare, deși nu își dorea să audă răspunsul. Erau într-un tren care se îndrepta la sud de Paris, iar Eva fusese atât de tulburată de propria-i durere, încât abia îl remarcase pe soldatul german care petrecuse un minut tensionat examinându-i actul de identitate și permisul de călătorie fals la îmbarcare.

– Este imposibil să ghicești, a zis Rémy, fără să o privească.

– Încearcă.

Știa că vocea îi suna ca de gheață, dar răceala nu era îndreptată împotriva lui. Numai că pe interior se simțea înghețată.

Rémy a oftat. Trenul era aproape gol, dar ochii lui rătăceau permanent în jur, în căutare de persoane care trag cu urechea sau soldați care se apropie.

– Vârsta pe care o aveau scrisă este corectă? Cincizeci și doi de ani?

– Da.

– Și este sănătos?

– Pentru vârsta lui, este în formă.

– Atunci, să ne rugăm lui Dumnezeu să fie selectat pentru muncă.

– Să ne rugăm lui Dumnezeu?

Rémy și-a dres glasul.

– Am auzit că alternativa este mai rea.

Eva și-a studiat mâinile. Ochii îi erau roșii și umflați, dar lacrimi nu mai avea.

– Îți mulțumesc, a zis ea după o clipă.

– Pentru ce? Te-am... dezamăgit.

Eva a scuturat din cap.

– Ești sincer cu mine. Îmi place asta. Și nu m-ai dezamăgit, Rémy. De una singură nu aș fi putut face toate astea.

Rémy a dat să răspundă, cu un colț al gurii ușor ridicat, dar apoi a părut să se răzgândească. În schimb, a privit afară pe geam o clipă, înainte de a răspunde.

– Știi, și eu am un tată. A ezitat. A murit pe front, acum doi ani.

– Îmi pare rău, Rémy.

El a dat aprobator din cap.

– Iar mama ta? a întrebat ea, văzând că el nu mai zice nimic.

– A murit când eram copil. Așa că am rămas singur.

Eva și-a lăsat mâna peste a lui timp de câteva clipe, apoi a retras-o.

– Cel puțin, a zis Rémy, întorcându-se ca să o privească, tu o ai încă pe mama ta.

– Mama. Eva a închis ochii. Dumnezeule. Cum o să îi dau vestea?

Tatuś era întreaga lume a Mamusiei, iar Eva se întreba dacă dezvăluirea aceasta o va distruge.

– Încearcă să te odihnești, a murmurat Rémy după o vreme. O să fiu eu cu băgare de seamă.

Eva era prea obosită să mai protesteze, așa că nu a făcut decât să încuviințeze din cap și și-a lăsat capul pe umărul lui Rémy. Într-un final, a adormit și a visat că tatăl ei e într-un tren care se îndreaptă spre est, spre o soartă necunoscută.

Au trecut de punctul de control de lângă Moulins cu ușurință, verificați de un soldat care a aruncat o privire superficială peste documentele lor, iar apoi a făcut un semn spre partea opusă, cu un căscat, iar restul călătoriei spre Clermont-Ferrand a fost lipsit de evenimente. Soarele apusese de mult când ea și Rémy au coborât din autobuz în Aurignon și s-au apropiat de pensiunea veche, din piatră.

– Vino la biserică mâine. Vom găsi o cale, a zis Rémy, luându-i mâna și strângând-o între ale lui.

– Ce vrei să spui?

– O modalitate de a ajuta. O modalitate de a lupta împotriva germanilor. De a-i ajuta pe alții care se află în aceeași situație cu tatăl tău. Cât despre mama ta, totul va fi bine. Și cu tine la fel, adăugă Rémy, înainte ca ea să răspundă.

I-a strâns mâna încă o dată înainte de a pleca.

Eva a înclinat din cap, mută. După ce Rémy i-a dat drumul și s-a îndepărtat, l-a privit cum a dispărut după colț, iar apoi, inspirând adânc, s-a întors și a intrat în clădire. *Madame* Barbier era în salon și a înălțat privirea când a intrat Eva. Avea sprâncenele ridicate, iar ochii mari priveau întrebători la Eva. Eva a clătinat ușor din cap, iar chipul femeii s-a lăsat în jos.

– Îmi pare foarte rău, draga mea.

Când Eva a deschis ușa camerei, câteva momente mai târziu, mama ei era deja în picioare, cu mâinile încleștate în față, ca în rugăciune. Pleoapele i-au tremurat când a privit mai întâi spre Eva, iar apoi spre locul gol din spatele ei. Eva a văzut o umbră care i-a traversat chipul.

– Și tatăl tău...? a întrebat Mamusia.

– Nu... nu mai era acolo. Îmi pare rău.

Cuvintele au plutit în valul de tăcere. Nici una dintre ele nu s-a mișcat. Mamusia a continuat să fixeze locul din spatele Evei, ca și cum Tatuś ar fi urmat să intre din clipă în clipă, luându-le prin surprindere pe amândouă.

– Mamusia? M-ai auzit?

Când privirile Mamusiei s-au întors într-un sfârșit asupra chipului Evei, părea amețită.

– Unde? Unde a plecat?

– Spre est, a zis Eva și a inspirat adânc. Spre un lagăr de muncă numit Auschwitz. În Polonia.

– Dar este imposibil. A fost arestat abia acum o săptămână. Iar noi trăim în Franța, Eva. În Franța nu se petrec asemenea lucruri.

– Mi-e teamă că se petrec.

De fiecare dată când închidea ochii, Eva vedea mulțimea de oameni îngrămădiți în

țarcul de la Drancy.

– Dar am părăsit Polonia. Acum... suntem francezi.

– Suntem evrei.

Vocea Evei era atât de firavă, încât și ea abia se mai auzea.

Mama ei s-a întors și s-a apropiat de fereastră. Draperia de camuflaj fusese trasă în fața geamurilor la apropierea serii, dar Mamusia a tras-o într-o parte și s-a holbat la umbrele lunguiețe care pictau străzile din Aurignon. În câteva minute, orășelul va fi cufundat în întuneric, invizibil, iar lumina care se revărsa dinspre camera lor va fi ușor de remarcat. Eva ar fi vrut să o tragă pe mama ei de la fereastră, să ascundă geamul cu draperia, dar nu se putea mișca.

– Încotro este estul? a întrebat Mamusia în șoaptă, iar Eva a privit și ea afară.

Se uitau în direcția opusă față de locul unde scăpăta soarele, iar cerul dinaintea lor se preschimbase deja într-o melasă groasă.

– Încolo, a zis Eva cu o mișcare a capului, privind peste turla Bisericii Saint-Alban, care se prefigura deasupra clădirilor de peste drum.

– Nu se mai întoarce, a zis Mamusia privind lumina care pierea. Va muri acolo.

– Nu. Eva și-a amintit cuvintele lui Rémy și s-a întrebat dacă o mințise. Oare bărbații în vârstă de cincizeci și doi de ani erau aleși pentru muncă sau asta cădea în sarcina generațiilor mai tinere și mai puternice? Să îi fi spus Rémy ceea ce voia să audă? Nu, a zis ea din nou, fără să își creadă propriile cuvinte. Tatuś este puternic. Se va întoarce.

Mamusia a clătinat din cap, iar când s-a întors într-un final dinspre fereastră, din obraji i se scursese toată culoarea, iar buzele formau o linie atât de subțire, încât aproape nu se mai vedea.

– Ai promis că mi-l aduci înapoi.

O săgeată ascuțită de vinovăție a străpuns inima Evei.

– Am încercat.

– Ai ajuns prea târziu.

Eva a lăsat capul în jos.

– Îmi pare foarte rău.

– L-ai părăsit.

Timp de câteva secunde, nu s-a auzit decât tăcere, iar apoi un geamăt surd, tânguitor, a fărâmițat liniștea. Era sunetul unui animal disperat, rănit, dar venea dinspre mama ei, al cărei chip se schimonosise într-o mască de durere.

– Mamusia! a zis Eva, întinzându-se spre ea, dar mâinile mamei sale s-au ridicat ca niște gheare, iar femeia a mârâit, dându-se înapoi din calea fiicei sale.

Vaietul a crescut tot mai mult, până ce Eva și-a acoperit urechile, iar Mamusia s-a lăsat în genunchi, cu ochii închiși, bocind acum cu o voce ca un cântec primitiv de suferință, care o despica pe Eva ca un cuțit.

– Mamusia! a încercat Eva din nou, dar mama ei era în propria-i lume.

Eva nu a auzit-o intrând, dar deodată *madame* Barbier se afla acolo, cu mâinile ei puternice lăsate pe umerii Evei.

– Ridică-te. Du-te să dormi în salon, a zis ea cu o voce calmă și fermă. Am eu grijă de mama ta.

– Dar nu o pot lăsa!

Vaietul continua, un urlet asurzitor, sfâșietor.

– Trebuie. Dă-i timp.

Madame Barbier se îndrepta deja spre Mamusia și o înconjura cu brațele ei

puternice. Trupul Mamusiei s-a lăsat moale, lipit de pieptul generos al lui *madame* Barbier. Dar țipetele nu au încetat.

– Ai făcut tot ce ai putut, draga mea, a zis *madame* Barbier pe deasupra zarvei. Acum du-te și te odihnește. Îi dau eu ceva mamei tale să o ajute să se calmeze.

Într-un final, Eva a ieșit din cameră. Știa că nu va dormi, dar s-a ghemuit pe canapea și a închis ochii totuși, lăsând fantomele de la Drancy să o tortureze în întuneric.

Eva s-a trezit devreme în dimineața următoare simțind aroma cafelei adevărate, iar când a întredeschis ochii i-a trecut prin cap că probabil visează. Nu mai simțise un asemenea miros dinainte de ocupație. Boabele de cafea erau doar unul dintre multele lucruri care dispăruseră din viața de zi cu zi. Nu își amintea când adormise în seara dinainte, dar se simțea ceva mai odihnită când s-a ridicat de pe canapea și s-a lăsat condusă de mirosuri către bucătărie, unde *madame* Barbier fredona un cântec în timp ce turna cafea în cești albe, din porțelan.

– Bună dimineața, a zis *madame* Barbier fără să se întoarcă. Mi-e teamă că nu am lapte, dar am un strop de zahăr, dacă obișnuiești.

– Bine, dar... de unde Dumnezeu ai făcut rost de cafea?

– Păstrez niște cafea în pivniță de ceva vreme, pentru o ocazie specială.

Într-un final, s-a întors cu fața spre Eva și i-a oferit o ceașcă din băutura neagră și fierbinte. Eva a inhalat adânc.

– M-am gândit că tu și mama ta aveți nevoie de un stimulent în dimineața aceasta.

– Mulțumesc.

Cuvintele păreau insuficiente, iar Eva a rămas locului, ținând ceașca în mână cu stângăcie.

– Bea, copila mea, a zis *madame* Barbier. Bea, înainte să se răcească.

A ridicat ceașca în semn de toast și a întâlnit privirile Evei pe deasupra buzei cestii, în timp ce sorbeau.

– Îmi pare rău, a zis Eva lăsând în jos ceașca și simțind căldura care i se răspândea în piept și cafeina care îi curgea deja prin vene. Pentru ce s-a întâmplat aseară.

– Of, draga mea, nu ai de ce să te scuzi.

– Dar nu am știut cum să o ajut.

– Nimeni nu ar fi putut să o ajute, în starea în care se afla.

– Dar dumneavoastră...

– I-am dat o pastilă. Uneori omul are nevoie doar de somn. Mi-au rămas câteva de când a murit soțul meu.

Eva vedea mila din ochii femeii și i s-a strecurat în inimă odată cu cafeina, când *madame* Barbier a mângâiat-o pe umăr și i-a pus în mână a doua ceașcă de cafea.

– Poftim. Du asta mamei tale. Trebuie să se fi trezit deja.

Într-adevăr, Mamusia stătea în pat ridicată în capul oaselor când a intrat Eva. Părul îi era răvășit, iar cearcănele de sub ochi erau semiluni de suferință, de un purpuriu intens.

– Mamusia, a chemat-o Eva, șovăielnică.

– Eva.

Tonul Mamusiei era inexpresiv, dar ochii prinseseră din nou viață. Părea redevenită ea însăși.

– *Madame* Barbier a făcut niște cafea.

Eva a făcut câțiva pași mai aproape și i-a întins mamei sale una dintre cești.

Mamusia a luat-o, i-a inhalat îndelung aroma și apoi a așezat-o măsuța de toaletă. Eva s-a dat mai aproape de pat și s-a așezat pe marginea lui. A întins o mână să atingă brațul mamei sale și s-a simțit rănită când Mamusia a tresărit.

– Îmi pare rău, Mamusia. Aș fi vrut să pot face mai mult.

– Ai făcut ce ai putut. Nu ar fi trebuit să te învinuiesc. Mamusia s-a uitat spre geam. Dar nu mi-l pot imagina atât de departe. Într-un loc atât de îngrozitor, a zis cu voce tremurândă și ștergându-și o lacrimă. Ce vom face?

– Vom supraviețui, a zis Eva. Și-l vom aștepta să se întoarcă acasă.

Mamusia a oftat.

– Optimismul tău. Ești la fel ca tatăl tău. Dar uite unde l-a dus pe el încrederea.

– Mamusia...

– Nu, *moje serduszko*, nu vreau să îți aud vorbele de încurajare acum. Nu poți spune nimic care să mă facă să mă simt mai bine.

Eva a coborât ochii. Cafeaua i se răcea. Își simțea stomacul ca pe un puț turbulent de vinovăție, regret și vitriol.

– Știu.

– Ei ne șterg de pe fața pământului, iar noi îi ajutăm. Vocea Mamusiei era încă ternă, prea ternă. Le-a deschis ușa, nu-i așa? Tatăl tău s-a lăsat dus fără să se opună. Și uită-te la noi. Nici numele tatălui tău nu îl mai avem. A dispărut de mai puțin de o săptămână și deja ne lepădăm de el?

– Dar, Mamusia, eu...

– Ce o să se întâmple când vor veni și după noi? Când ne vor duce spre est? Cine își va aminti de noi? Cui îi va păsa? Mulțumită ție, nici măcar numele nu va mai rămâne în urma noastră.

Eva nu putea decât să clatine din cap. Avea dreptate mama ei? Vor dispărea ca praful în vânt, suflate de pe fața pământului? Cum putea să oprească tăvălugul?

Dar apoi i-a răsunat în cap vocea lui Rémy. *Vino mâine la biserică. Vom găsi o cale.* Oare ei doi puteau face ceva ca să ajute? Va însemna să rămână aici, în Aurignon, în loc să încerce să treacă în Elveția.

Pe de altă parte, cum putea sta fără să facă nimic? Nu asta făceau oamenii în Franța? Nu asta făceau oamenii din toată lumea în timp ce evreii Europei erau aruncați la groapa de gunoi?

– Mamusia, a zis Eva moale, iar ochii mamei sale s-au oprit în fine asupra ei. Eu... trebuie să plec.

– Să pleci? Mamusia a clipit de câteva ori. Unde să pleci?

S-a ridicat în picioare.

– Să ajut la salvarea noastră.

– Nu vreau să rămân aici, Eva. Și nici tu nu rămâi. Plecăm de îndată ce va fi posibil, a zis Mamusia și i-a aruncat o privire urâtă, dar nu a încercat să o oprească. Așa că, du-te la catolicii aceștia, dar la finalul zilei, ia-ți rămas-bun. Ești o proastă dacă ai impresia că poți schimba ceva.

În timp ce ieșea din pensiune, Eva se întreba dacă mama ei știa ceva ce ea nu știa. Poate că era prea târziu să mai salveze pe cineva. Poate că Eva nu mai putea face nimic. Dar cum ar fi putut să și-o ierte dacă nu încerca, măcar?

Era cald în mica bibliotecă din spatele altarului bisericii când a intrat, iar primul lucru care a izbit-o a fost mirosul copleșitor – un iz lăptos, sărat, ascuțit, care a făcut-o să dea înapoi un pas. Rémy stătea la masă în mijlocul camerei, aplecat peste câteva

hârtii răspândite în fața lui.

– Ce este mirosul acesta înfiorător? a întrebat Eva, ducând o mână la gură.

El s-a întors spre ea. Pe obrazul drept avea o urmă de cerneală, iar Eva a trebuit să se lupte cu impulsul de a se apropia de el să i-o șteargă.

– O zi bună și ție.

A întins mâna după o cârpă aflată lângă el, și-a șters mâinile și s-a ridicat.

– Este acid lactic.

– Acid lactic?

El i-a ignorat întrebarea.

– Cum te simți, Eva? Cum a primit mama ta vestea?

Eva a inspirat adânc, ca să se liniștească, dar mirosul i-a făcut și mai rău. A tușit, acoperindu-și gura.

– Ei, te obișnuiești în cele din urmă. Dar zi-mi, ce s-a întâmplat cu mama ta?

– Nimic nu o poate consola. Mi-a zis că este o greșeală să vin aici în dimineața asta.

– Dar tu ce crezi?

– Eu... nu știu ce să cred.

– Dar ești aici.

Eva a dat din cap.

– Sunt aici. Deocamdată. A inhalat din nou și a strâmbat din nas. Ai de gând să îmi explici de ce te joci cu acid lactic în bibliotecă?

El a zâmbit.

– După ce a murit mama, a trebuit să plec din Paris o vreme, la ferma unchiului meu din Bretania. Am lucrat ca ucenic o zi pe săptămână la o fabrică de produse lactate de pe aceeași stradă. Fermierii care ne vindeau smântână uneori se lăcomeau și încercau să îndoaie cu apă produsul. Știi ce făcea chimistul de la fabrică pentru a verifica conținutul de grăsime?

– Mmm, nu.

Eva nu înțelegea ce legătură aveau untul și conținutul de grăsime.

– Luam câte un pic de smântână de la fiecare fermier și dizolvam în ea albastru de metilen. Apoi calculam în cât timp dispărea culoarea. Vezi tu, acidul lactic din smântână șterge albastrul de metilen.

– Bine.

Eva se simțea de-a dreptul pierdută.

– Majoritatea documentelor reale de la prefecturi sunt semnate și ștampilate cu cerneală albastră Waterman. Cerneala Waterman este compusă din albastru de metilen, care este de obicei imposibil de șters. Îmi imaginez că de asta o folosesc.

În sfârșit, Eva înțelegea. A făcut ochii mari și a privit la masa din spatele lui care, acum își dădea seama, era plină de documente de identitate ce păreau îmbibate cu apă.

– Prin urmare, folosești acid lactic pentru a șterge cerneala? De pe documente adevărate?

– Facem asta de luni întregi. O idee isteață, nu?

– Este genial, Rémy. Dar cu siguranță durează mult timp.

– Nu am avut mereu acces la documente necompletate. În sfârșit, acum avem un oficial înțelegător la prefectura locală, iar el poate să ne furnizeze unele materiale. Dar, în cazul multora, este mai simplu să modificăm documentele originale.

Privirile Evei au alunecat din nou către masă.

– Cu asta vreți să ajut?

– Nu. Ce vreau să spun este că, după ce ți-ai dat seama de reacția chimică, aproape oricine poate șterge datele. Presupun că *père* Clément spera să mă ajuți cu refacerea documentelor care s-au uscat deja, din moment ce ești înzestrată cu talent, după cât se spune. A făcut un gest spre masă, unde erau stivuite vreo zece documente cu aspect uzat. Cele de colo au nevoie de nume și date noi.

– Pot face asta.

– Bine. Mi-ar prinde bine o mână de ajutor. Am rămas în urmă cu sute de documente.

– *Sute?*

Rémy a privit-o încruntat.

– Sunt singur aici, Eva.

– Poate că voi găsi o cale de a face lucrurile să meargă mai repede.

De când falsificase cu atâta trudă documentele pentru membrii familiei sale, se tot gândise că trebuie să existe o modalitate mai eficientă de a produce mai multe documente simultan, întrucât ștampilele oricum trebuiau să fie identice. Avea o idee, dar trebuia să mai facă o vizită la librărie, să verifice dacă era fezabilă.

– Eva, îmi place entuziasmul tău, dar eu produc documentele cât de repede se poate.

– Nu sunt atât de sigură.

Părea jignit.

– Știi asta datorită vastei tale experiențe de falsificatoare? Ai spus-o chiar tu: ești nouă în branșa aceasta. Eva, nu mă înțelege greșit, apreciez calitățile tale artistice, dar aici nu suntem la școala de arte. Sunt chestiuni de viață și de moarte.

– Și ai impresia că nu înțeleg?

– Cred că ai înregistrat un succes sub o presiune enormă, iar acum ai impresia că știi ce faci. Dar uite ce era să ți se întâmple în tren, când mergeai spre Paris. Sunt multe complexități pe care nu le înțelegi încă.

Eva l-a privit cu intensitate.

– Atunci, învață-mă.

Expresia de pe chipul lui s-a înmuiat. Părea aproape amuzat.

– Să te învăț? Asta înseamnă că ai de gând să mai rămâi o vreme?

Eva s-a întrebat dacă nu cumva îi căzuse în plasă.

– Nu știu încă.

Nu a așteptat un răspuns, ci s-a grăbit să se întoarcă în biserică, în căutarea preotului, cu Rémy pe urme. Îi va spune lui *père* Clément că știa cum să accelereze întreg procesul, dar că nu putea rămâne să îi ajute la nesfârșit. Era tot ce putea face și i se părea corect.

– Între timp, nu avem nici o clipă de pierdut, nu crezi?

Capitolul 13

Zece minute mai târziu, *père* Clément îi privea cu o expresie amuzată pe Rémy și Eva, care se ciondăneau în legătură cu cine avea cele mai bune idei în materie de falsificare a documentelor. Eva îl găsise într-un confesional gol, iar el coborâse ecranul separator și o rugase să îl invite pe Rémy înăuntru, pentru o scurtă discuție.

– Colette, a zis el când Rémy s-a oprit să respire, după ce le-a amintit cât de revoluționară fusese ideea lui cu acidul lactic. Zici că ai o idee cum să producem documentele mai repede?

– Da. Deși nu știu dacă va funcționa.

Rémy a bodogănit neinteligibil.

Eva i-a aruncat o privire, apoi a întors capul spre preot.

– Iar numele meu adevărat este Eva, *père* Clément. Rémy îl cunoaște deja, nu văd nici un motiv să nu îl știți și dumneavoastră.

Preotul a zâmbit.

– Este o plăcere să te cunosc, Eva, apoi, întorcându-se spre Rémy: Eva este pricepută. Foarte pricepută. O înțelegi și tu, sunt sigur. Ai fi alergat după ea la Paris fără știrea mea dacă nu ai fi înțeles cât de pricepută este?

Privirile lui Rémy au zburat spre Eva.

– Ei bine, eu sunt mai priceput decât ea la ștergerea informațiilor, a bombănit Rémy într-un final. Nu puteți nega.

– Să vedem, așadar, dacă Eva se pricepe mai bine la crearea lor, și încă rapid, a zis *père* Clément. Avem nevoie de ea.

Rémy a mai aruncat o privire spre Eva

– Aș fi foarte fericit să o iau pe lângă mine ca asistentă.

Colțurile buzelor lui *père* Clément au zvâcnit într-un rictus.

– Eu mă gândeam mai degrabă să îi fii tu asistent.

Rémy și-a umflat nările, și de data aceasta, când a mormăit pe un glas scăzut, cuvintele s-au auzit clar, și deloc frumoase. S-a întors și a plecat, trântind ușa confesionalului.

– Așteaptă, Rémy! s-a ridicat Eva, pornind după el.

– Lasă-l să se ducă, a zis *père* Clément pe un ton calm.

Eva s-a oprit și a oftat.

– Îmi pare rău, a zis ea. Probabil ar fi trebuit să...

A întrerupt-o.

– Fără scuze. În organizația noastră vanitatea nu își are locul, iar Rémy știe asta. Și el se pricepe la ce face, dar oamenii au abilități diferite și suntem mai puternici când

ne unim forțele. Vom lucra alături ca egali, Eva, dacă ești și tu de acord.

– Da, desigur.

– Bine. Vrei să mergem în bibliotecă și să ne apucăm de treabă? Nu avem timp de pierdut.

A ieșit din confesional pe partea sa, iar Eva l-a urmat. Se aștepta să îl găsească pe Rémy în bibliotecă când au intrat, o clipă mai târziu, dar nu se afla acolo, ceea ce a făcut-o să se simtă un pic vinovată. L-a privit pe *père* Clément, care a mutat un teanc de cărți, dând la iveală același dulăpior ascuns pe care îl deschisese și Rémy cu câteva seri înainte. După ce a scos câteva hârtii, a închis ușița, a pus la loc cărțile și s-a întors spre Eva.

– Uite, a zis el.

Eva s-a uitat la ce îi întindea. Erau câteva cărți de identitate necompletate, patru sau cinci duzini de foi albe din hârtia aceea groasă și rigidă folosită pentru certificatele de naștere, și o listă cu nume și date de naștere. A privit-o în fugă.

– Dar sunt aproape toți copii, a zis ea, ridicând privirile. Copii mici.

– Da.

Père Clément o privea cu atenție.

– Cine sunt?

– Trebuie să fugă cât mai repede. Mulți dintre ei sunt destul de mici ca să nu aibă nevoie de acte de identitate – numai de certificate de naștere și de botez, cartele pentru rații care să poată fi dovedit că sunt cine pretind că sunt, permise de călătorie, lucruri de genul acesta.

Eva își simțea sufletul la gură.

– Dar părinții lor?

– Au plecat deja. Spre est.

Spre est. Părinții lor fuseseră transportați, ca și tatăl ei, la Auschwitz sau într-un loc asemănător.

– Unde se află copiii acum?

Eva a parcurs din nou lista. Majoritatea copiilor păreau să aibă sub zece ani, unii dintre ei nu împliniseră nici doi ani. Își pierduseră toți părinții? Era aproape inimaginabil.

– Cine are grijă de ei?

Père Clément i-a cercetat chipul timp de câteva clipe prelungi.

– Pot să am încredere în tine, Eva?

– Cui aș putea să spun? Sunt evreică, mă aflu într-un loc necunoscut și călătoresc cu acte false.

Când preotul nu a făcut decât să ridice din sprâncene, Eva și-a dres vocea și a bâiguit.

– Ce vreau să spun este că puteți avea încredere în mine, desigur.

El a încuviințat din cap.

– Vezi tu, Eva, așa cum ți-ai dat deja seama, fără îndoială, biserica face parte dintr-o rută de evadare care îi ajută pe oameni să ajungă în Elveția, la adăpost. Lucrăm în strânsă legătură cu grupuri ale rezistenței din zona ocupată și, în ultimele câteva luni, pe măsură ce arestările s-au intensificat, au tot trimis refugiați aici și în alte orășele ca al nostru din toată zona liberă. A inspirat adânc. Săptămâna trecută, la Paris, așa cum știi, s-au făcut raiduri și arestări. Rețeaua noastră a ajutat la evacuarea unor copii înainte de a fi ridicați odată cu părinții lor, iar acum, mulți dintre ei se află aici, ascunși în case particulare, toți fără documente, toți fără părinți.

– Toți evrei, a zis Eva pe un ton blând, cu durere în suflet.

– Toți evrei, a repetat *père* Clément, ca un ecou. Toți aflați într-un pericol care crește pe zi ce trece.

– Cum îi scoateți de aici?

Ar atrage atenția ca un grup atât de mare să fie trecut peste graniță.

– Aici intervii tu. Copiii vor fi duși în Elveția, în grupuri de trei-patru-cinci, dându-se drept frați care călătoresc împreună cu o mamă sau un tată, dar pentru a face acest lucru, avem nevoie de documente convingătoare. Și avem nevoie de ele repede, a zis el, după care a avut o ezitare. Vezi tu, se zice că nemții plănuiesc să preia controlul și asupra zonei libere.

Eva a făcut ochii mari.

– Asupra zonei libere? Dar au făcut o înțelegere cu Pétain.

– Și crezi că își vor respecta cuvântul? Promisiunile lor nu au nici o valoare. Și de îndată ce vor pune în acțiune planul, va fi mult mai dificil să părăsești Franța.

Ochii lui o sfredeleau, iar ea avea senzația că preotul îi citea gândurile. Dacă trecerea peste graniță urma să devină și mai dificilă, trebuia să o scoată și pe mama ei din țară.

– Mai este timp, a zis el, răspunzându-i la întrebarea pe care nu o pusese. Trebuie să te implor să rămâi, Eva. Volumul de refugiați crește cu fiecare oră.

Eva a înghițit cu greu.

– Prea bine.

– Ai zis că ai o idee despre cum să fabricăm documentele mai repede?

– Da, deși nu sunt sigură că va funcționa. Este o idee care mi-a venit azi-noapte. Cunoașteți tiparnițele de mână care se folosesc în școli? Cele care copiază fișele de lucru pentru elevi?

– Cred că le știu. Au o rolă de fetru cu un fel de gel în jurul ei, da? Iar apoi, profesorul poate scrie pe stratul de gel? Cum ne-ar ajuta? Documentele trebuie să pară scrise de mână.

– Vor fi scrise de mână, în afară de ștampile. Ștampilele sunt partea cel mai dificil de creat și care durează cel mai mult. Dacă le-aș putea trasa pe rola de fetru și dacă folosim cerneala de culoare potrivită, putem printa cincizeci dintr-odată. Pot lucra la asta în timp ce Rémy completează documentele de mână.

Père Clément o privea atent.

– Crezi că poți trasa ștampilele cu destulă precizie încât să fie convingătoare?

Eva a dat din cap precaută.

– Cred că da. *Sper* că da.

– Eva, este genial. Vrei să mă însoțești la magazin, să cumpărăm tiparnița?

A ezitat.

– Nu vom da naștere la suspiciuni?

– Nu dacă proprietăreasa magazinului este una dintre noi, a zis el clipind din ochi. *Madame* Noirot a avut numai lucruri bune de spus despre tine.

– *Madame* Noirot?

– De la librărie. Doar nu crezi că te-am abordat fără să verific prin oraș mai întâi?

– Femeia care mi-a dat exemplarul din *Bel Ami*?

Eva era uimită.

– Dar cum a putut să garanteze pentru mine? Nu am vorbit decât câteva clipe.

– Da, dar a văzut în tine un spirit înrudit și a bănuit – corect, se vede – pentru ce

aveai nevoie de stilourile acelea. Când a venit la mine, a zis că un om care vede magia din cărți trebuie să fie un om bun.

– Așadar, toată lumea din oraș face parte din organizația de falsificatori?

El a zâmbit.

– Nu. Dar suntem un oraș de oameni cuviincioși. Mulți dintre noi lucrează pentru cauză, dar mulți alții sunt fericiți să închidă ochii. Prin urmare, cu toate că ești în siguranță aici, să nu faci greșeala de a lăsa garda jos. Iar acum, mergem la *madame* Noirot?

Eva a dat din cap a încuviințare, dar în timp ce îl urma spre ieșire, a cuprins-o o senzație de neliniște.

*

Zece minute mai târziu, după ce au traversat un șir de alei șerpuite care păreau părăsite, flancate de balcoane din lemn și console elaborat cioplite, Eva a rămas în urma lui *père* Clément la intrarea în librărie. Nu era nimeni altcineva în magazin în afară de *madame* Noirot, care aranja caietele expuse într-o vitrină de la intrare. A ridicat privirile și a zâmbit auzind clopoțelul de deasupra ușii.

– Ah, *père* Clément. Speram să te întorci. Și văd că ai adus o prietenă, a zis ea zâmbind către Eva. Ai început să citești *Bel Ami*, draga mea?

– Mă tem că nu, *madame*.

Deodată, Eva și-a dat seama că era cea mai lungă perioadă în care nu citise, un gând care a întristat-o peste măsură. Era un alt lucru pe care nemții reușiseră să i-l ia.

– Am fost... ocupată.

– Ah, da, am auzit.

Eva s-a uitat la *père* Clément, dar el părea să o ignore în mod deliberat.

– Ce vă aduce astăzi aici? a întrebat *madame* Noirot? O altă carte, poate?

– Nu, *madame*, vă mulțumesc. Speram să aveți de vânzare o tiparniță de mână. De genul celor folosite de profesori pentru a face copii după fișele de lucru pentru elevi.

Madame Noirot și-a încrețit fruntea.

– Aveți nevoie să faceți copii după ceva?

– De fapt, Eva a avut o idee foarte deșteaptă.

Père Clément și-a mutat atenția de la stilouri și a rămas lângă Eva.

– Ce mod mai bun să reproduci ștampile oficiale? a adăugat el în șoaptă.

Madame Noirot a deschis și a închis gura.

– Dar credeam că l-ai pus pe Rémy să copieze ștampile după cele din cauciuc.

Père Clément a dat din cap.

– Dar știi la fel de bine ca mine cât timp durează și câte ștampile diferite avem de duplicat. S-a întâmplat să îi spună lucrul acesta Evei în prima seară în care s-au întâlnit și, tot gândindu-se, ei i-a venit o idee: pentru a reproduce o ștampilă folosind o rolă ca aceasta, nu ar fi nevoie decât ca cineva să deseneze ștampila cu o mână sigură.

Madame Noirot a dat din cap încetișor.

– Și să aibă cerneală de culoare potrivită.

– Cu care speram să ne poți ajuta tot dumneata, a conchis *père* Clément.

Madame Noirot a întors capul și a studiat timp de câteva secunde chipul Evei, pe care se vedea întipărită o privire de venerație.

– Dacă nu aș ști mai bine, Eva, aș crede că Dumnezeu însuși ni te-a trimis.

Eva a simțit că roșește când *madame* Noirot s-a dus în spatele magazinului, spunând

că este sigură că are câteva tiparnițe de mână ascunse pe acolo și că putea să mai comande gel, dacă era nevoie.

– De ce i-ați spus numele meu adevărat? i-a șoptit lui *Père* Clément.

El a părut surprins.

– Mai întâi de toate, i-am spus prenumele, nu numele de familie. Și apoi, nu ți-a zis Rémy? A găsit identități noi pentru dumneata și mama dumitale în *Journal Officiel*, iar al dumitale îți permite să îți păstrezi numele Eva.

– Dar mi-a dat deja o nouă identitate. Marie Charpentier.

– Aceea a fost temporară. Și, cum ai folosit-o la Drancy și cu siguranță se găsește deja într-un raport oficial, este mai bine să renunți la ea. În plus, ai nevoie de o identitate care să aibă o legătură cu mama dumitale, căci locuiți împreună. Rémy a găsit familia perfectă – o rusoaică albă naturalizată, venită prin Turcia, care s-a măritat cu un francez și a avut o fiică pe nume Eva în 1920. Faptul că familia este de origine rusă îi va permite lui *madame* Barbier să pretindă cu ușurință că mama dumitale îi este verișoară, ceea ce va explica prezența voastră la pensiune. Dumneata vei fi Eva Moreau, iar mama dumitale va fi Yelena Moreau.

Eva a rămas cu privirile ațintite asupra lui.

– Cred că i-a luat o grămadă de timp să găsească o asemenea familie.

– Bănuiesc că nu a dormit deloc noaptea trecută. Știa că ești supărată pentru ce s-a întâmplat cu tatăl tău și a vrut să te ajute să te simți în largul tău aici. S-a gândit că te-ar ajuta să îți poți folosi numele adevărat.

Eva a clipit pentru a-și reține lacrimile pe care le simțea în ochi. Îl judecase greșit, dar nu putea fi acuzată pe de-a-ntregul pentru părerea proastă pe care și-o făcuse despre un om care se avea atât de bine cu matroana unui bordel frecventat de naziști.

– Este un om bun, nu-i așa?

– Chiar este, Eva. Chiar este.

În momentul acela s-a întors *madame* Noirot, ținând cu mândrie în mâini două prese de mână învelite în hârtie.

– Le-am găsit. Vin mai târziu să vă mai aduc gel, dar acestea vă vor fi de ajutor deocamdată. Am și niște cerneală colorată specială în spatele tejghelei și mai comand.

– Dar nu prea multă, să nu pară suspect, i-a atras atenția *père* Clément, luând presele și cerneala pe care *madame* Noirot le pusese într-o sacoșă.

I-a întins câțiva franci, pe care femeia i-a luat fără să se uite la ei.

Madame Noirot a dus o mână la inimă.

– *Père* Clément, te porți de parcă aș face lucruri de genul acesta pentru prima oară. A făcut cu ochiul spre Eva. Nu îți face griji. Știu foarte bine cum să joc rolul unei babe țăcănite care nu iese dintre cărți. Este cea mai bună deghizare.

Eva i-a zâmbit, iar când ea și *père* Clément s-au întors să plece, *madame* Noirot i-a mai strigat o dată.

– Așteptați. Eva?

– Da?

– Îți mulțumesc. Îți mulțumesc pentru că te afli aici. Vei salva multe vieți.

Eva a zâmbit și a murmurat un *merci*, dar, în timp ce ieșea din magazin alături de *père* Clément, nu își putea suprima sentimentul că este o impostoare. În definitiv, nu era o salvatoare care lupta pentru cauza lor, nu avea de gând să rămână decât atât timp cât era necesar ca să îl ajute pe Rémy să rezolve documentele cu care rămăsese în urmă. Apoi, va pleca împreună cu mama ei în Elveția, ca să îl aștepte pe Tatuś acolo.

– *Père* Clément? a zis ea în timp ce se întorceau spre biserică, cu pas grăbit. Pot să

vă întreb ceva?

– Desigur, Eva, a spus *père* Clément după o pauză în care l-a salutat, cu o mișcare din cap, pe măcelarul cu mustață, care închidea prăvălia, și i-a făcut un semn cu mâna florarului corpolent cu care Eva se salutase când se îndrepta spre biserică pentru prima dată.

– De unde ai banii cu care plătești pentru tot ce cumperi?

El a zâmbit.

– Nu lucrăm singuri aici. Pe lângă aprovizionarea cu materiale, organizația clandestină ne mai ajută și cu fonduri din când în când. Și, apropo, dacă te hotărăști să rămâi mai multă vreme, vei primi și tu niște bani. Vei munci, iar cinstit este să fii plătită.

– Dar nu este nevoie să...

– Îți vei putea achita chiria, vei putea cumpăra mâncare, a zis el, făcându-i un semn cu ochiul. Dacă tot veni vorba, o să îți fac rost de niște cartele de alimente necompletate, pentru tine și mama dumitale.

Eva a înghițit în sec, simțindu-se vinovată. Acum îi va fi și mai greu să plece.

– Pot să vă mai întreb ceva? Ați spus că micuții cărora le voi fabrica documente se află aici fără părinți. Eva a inspirat adânc. Cine ține evidența numelor lor adevărate?

El nu părea să înțeleagă.

– A numelor lor adevărate?

– Ca să poată fi găsiți de părinți, după război.

– Ah, Eva, trebuie să înțelegi că părinții lor s-ar putea să nu supraviețuiască războiului.

– Știu.

A alungat gândul la tatăl ei, dar în minte îi răsunau vorbele mamei. *Cine își va aminti de noi? Cui îi va păsa?*

– Dar trebuie să fie o cale, *père* Clément. Dacă până se termină războiul cei mai mici dintre ei nici nu își vor mai aminti de unde vin?

– Este prea periculos să îi trimitem peste graniță cu o dovadă a adevăratei lor identități, Eva. În ochi i se citea mila. Îmi pare rău.

– Ați putea... ați putea totuși să le aflați numele adevărate?

– Ce rost ar avea, Eva? a zis *père* Clément, pe un ton blând.

– Aș ști eu cine sunt, a zis ea încetișor. Vă rog. Este... este foarte important pentru mine să nu fie uitați.

El a studiat-o o clipă.

– O să văd ce pot face. Și... Eva?

– Da, *père* Clément?

– Îți mulțumesc. Poate că *madame* Noirot avea dreptate să creadă că Dumnezeu te-a trimis aici.

În seara aceea, în timp ce lumina care venea dinspre vitraliile de deasupra rafturilor din micuța bibliotecă se atenua, Eva termina de ștampilat un teanc de documente când a reapărut Rémy. Îi înțepeniseră umerii de cât stătuse aplecată deasupra biroului, iar degetele o dureau din cauza meticulozității cu care desenase ștampilele, completase spațiile libere și semnase documentele. Ochii îi erau uscați, gâtul o ustura. Nu făcuse pauză nici cât să bea o gură de apă de când se întorsese împreună cu *père* Clément la biserică, în dimineața aceea.

Îi luase o oră să studieze și să încerce aparatul rudimentar, pe care nu îl mai

folosise niciodată, și o altă oră ca să schițeze prima ștampilă de care avea nevoie. Dar odată ștanțată în gel, putuse imprima ștampila falsificată pe douăzeci și unu de certificate necompletate, într-o succesiune rapidă. A doua ștampilă durase mai puțin timp, iar apoi nu mai fusese nevoie decât să le dea copiilor nume și date de naștere noi și să aplice pe documente o semnătură greu de descifrat. În timp ce lucra, gândurile i se îndreptau către soarta părinților acestor copii și către tatăl ei. Câți dintre ei erau deja pierduți? Fusese nevoită să se oprească de câteva ori pentru a-și șterge lacrimile înainte ca ele să mânjească cerneala de pe noile documente.

– Cum merge? a întrebat Rémy când a intrat în bibliotecă, ducând în mână un ghemotoc care mirosea delicios. Ți-am adus un pic de brânză și un cartof. Ai terminat vreun document?

A lăsat din mână ghemotocul, iar Eva a auzit cum îi chiorăie stomacul.

Eva și-a înăbușit un zâmbet.

– Da, câteva.

– Zi-mi, câte?

Eva a ridicat teancul de documente.

– Douăzeci și unu și nu am terminat încă.

Rémy a făcut ochii mari la ea, apoi s-a uitat spre documentele din mâna ei.

– După numai o zi de muncă? Dar este imposibil.

– Uită-te singur.

Eva i-a întins teancul și s-a repezit la mâncare. A gemut ușor când a luat o mușcătură din cartoful fierbinte, abia scos din cuptor.

Rémy nici nu s-a uitat spre ea, ocupat să verifice documentele, examinând uluit detaliile de pe primele, iar apoi frunzărindu-le grăbit pe celelalte.

– Dar... a ridicat privirile, iar vocea i s-a stins. Sunt perfecte. Cum le-ai făcut atât de repede?

Eva punea deja deoparte restul de brânză și jumătate din cartof. I le va duce mamei ei.

– Nu știu ce să spun. Eu nu sunt decât umila ta asistentă, nu?

De data aceasta, nu și-a mai putut ascunde zâmbetul când s-a ridicat, și-a luat puloverul și s-a îndreptat spre ușă. Ajunsese la mijlocul bisericii întunecate când a auzit pași în urma ei. Rémy a apărut lângă ea și i-a pus o mână pe braț.

– Așteaptă, a zis el.

Ea s-a întors.

– Îmi... îmi pare rău că am spus asta. Tu... este evident că ești foarte pricepută la treaba asta, mai ales având în vedere lipsa ta de calificare.

– Tu ai venit până la Paris după mine, nu-i așa? Poate așa m-am achitat de datorie.

– Vrei să îmi arăți cum se face? a zis el, coborând tonul vocii. Dacă am putea lucra împreună...

– Desigur, a zis ea și s-a oprit, ezitând. Cu o condiție.

– Bine...

– Vreau să țin o listă a copiilor cărora le facem documente false. Fiecare dintre ei aparține unei familii.

– Cu siguranță, *père* Clément ți-a spus cât de periculos ar fi să ținem o evidență a numelor adevărate.

– Atunci, ajută-mă să găsesc o cale de a face astfel încât să nu mai fie periculos, a

zis ea, surprinzându-i privirile și înfruntându-i-le. Le-o datorăm lor. Le-o datorăm părinților. Te rog.

– De ce contează atât de mult pentru tine?

Eva și-a ferit privirea, iar în minte i-a revenit disperarea mamei sale. *Ei ne șterg de pe fața pământului, iar noi îi ajutăm.*

– Pentru că cineva ar trebui să își amintească. Cum altfel să își găsească drumul spre casă?

Rémy a deschis gura, apoi a închis-o la loc.

– Nu îți pot promite nimic. Dar o să mă gândesc.

– Îți mulțumesc, i-a zis ea, zâmbindu-i. Și îți mulțumesc pentru mâncare. Ai tu grijă ca *père* Clément să primească documentele?

În timp ce se îndepărta, a simțit că privirile lui au urmărit-o până ce s-a pierdut în amurgul pașnic.

– Unde ai fost?

Când Eva a intrat în cameră, Mamusia, roșie în obraji, măsura camera cu pasul. Avea paltonul pe ea, iar ambele valize erau pregătite și așezate una lângă cealaltă la ușă.

– Mamusia, ce faci? a zis Eva, oprindu-se în prag și uitându-se la ea cu ochii măriți.

– Am decis să plecăm înapoi la Paris, a zis Mamusia cu fermitate. Dar acum va trebui să așteptăm până mâine, evident. Deja am amânat prea mult.

Eva a privit de la mama ei la geamantane, iar apoi a închis ușa fără zgomot în urma ei.

– Mamusia, nu putem pleca la Paris.

– Sigur că putem! a pufăit mama ei. M-am gândit mult. Trebuie să fim acasă când se va întoarce tatăl tău. Altfel, cum ne va găsi? Dacă suntem în Elveția, el nu va ști de unde să ne ia. Nu, întoarcerea la Paris este singura noastră cale.

– Dar, Mamusia, a zis Eva cu glas blând. Tatuś nu se mai întoarce.

– Cum îndrăznești să spui asemenea grozăvie? a zis Mamusia, țipând. Desigur ca va veni! Deportarea lui a fost o greșeală și de cum își vor da seama de eroarea făcută...

– Mamusia, a repetat Eva, pe un ton mai ferm de data aceasta. Nu a fost o greșeală.

– Tatăl tău va găsi o cale de a...

– Nu, a întrerupt-o Eva. Nu va găsi. S-a dus.

– Doar nu vrei să spui că este mort? a scrâșnit mama ei.

– Nu, a zis Eva repede, deși în adâncul sufletului știa că putea fi adevărat.

Gândul acesta o seca la inimă și îi murmura în ureche ziua întreagă, în timp ce scria cu sârg nume și date de naștere care vor salva poate câteva vieți.

– Nu, nu asta spun, Mamusia. Doar că deocamdată nu se întoarce.

– Nu ai de unde să știi! Nu, Eva, ne întoarcem la Paris, fără nici o discuție.

– Mamusia, Parisul nu mai este orașul pe care l-am lăsat în urmă. Nici în apartamentul nostru nu ne putem întoarce.

– Vorbești în dodii. De ce să nu ne putem întoarce? Doar este al nostru!

Eva a inspirat adânc. Încă nu îi spusese nimic despre foștii lor vecini, sperase să o scutească de suferință.

– Pentru că s-au mutat deja în el soții Fontain.

Mamusia a privit-o cu ochi lipsiți de expresie.

– Eva, vorbești prostii. Soții Fontain au apartamentul lor, pe același palier.

– Al nostru este mai mare și mai frumos. Fără îndoială că *madame* Fontain a pus ochii pe el încă de la începutul războiului. Ce crezi că s-ar întâmpla dacă ne-am întoarce și i-am cere să plece? Nu crezi că ar suna imediat la poliție, să fim arestate?

– Locuiește în *apartamentul nostru*? Ceva s-a schimbat pe chipul Mamusiei. Și crezi că ar trebui să îi permitem femeii aceleia înfiorătoare să pună gheara pe el? În ciuda faptului că am muncit din greu și l-am plătit cu bani câștigați cinstit, timp de zeci de ani? Să ne dăm din drum ca niște javre, așa cum ne crede ea?

– Nici mie nu îmi place, dar nu avem de ales.

Mamusia și-a strâns buzele până ce pielea din jurul lor s-a albit de furie.

– Întotdeauna avem de ales. Iar mie mi se pare că *tu* ești cea care alege să renunțe la ce este al nostru și... îl abandonezi pe tatăl tău.

– Mamusia, nu îl abandonăm. Încercăm să supraviețuim. Asta ne-ar spune și el să facem.

– De unde știi? și-a reprimat mama ei un hohot de plâns. L-am lăsat de izbeliște, Eva! Nu vezi? I-am lăsat să îl ia! *Tu* i-ai lăsat să îl ia! Știai că vin și totuși ai stat cu mâinile în sân și nu ai făcut nimic.

Eva a plecat capul, acceptând învinovățirile. Ar fi trebuit să încerce din răsputeri să îl convingă pe tatăl ei să fugă. Nu va scăpa niciodată de această greutate care îi apăsa conștiința.

– Iar acum? i-a cerut socoteală mama ei, reluându-și mersul încoace și-ncolo prin cameră, punctându-și vorbele cu mișcări bruște din mână. Acum vrei să o luăm de la capăt, să uităm că Parisul este casa noastră? Pe mine nici nu m-ai întrebat ce doresc!

Cuvintele i s-au topit într-un plâns.

Eva a clipit repede, pentru a-și stăvili lacrimile.

– Mamusia, viața noastră dinainte s-a dus.

Mama ei a scrutat-o încruntată, în tăcere.

– Bine. Atunci, plecăm în Elveția. Asta ți-a zis tatăl tău să faci, nu-i așa? Ne vom reîntâlni acolo, după ce își rezolvă situația.

Eva și-a ferit privirile, ca mama ei să nu vadă durerea din ei. Oare Mamusia își închipuia că Tatuś va putea negocia eliberarea sa dintr-un lagăr nazist și va putea traversa întreg continentul înapoi, spre casă?

– Da, vom pleca, Mamusia. Dar mai întâi am de făcut unele lucruri aici.

Mama ei a străpuns-o cu privirile, nevenindu-i să creadă.

– Unele *lucruri*? Falsificare de acte, vrei să spui, la fel ca minciunile care ne-au scos din Paris fără tatăl tău.

– Mamusia...

– Minciuni, Eva, sunt minciuni!

Eva a simțit cum o împroașcă picăturile de salivă.

– Te minți singură! Cum poți fi atât de egoistă? De ce este mai important pentru tine să rămâi aici și să muncești cu niște străini, în loc să faci ceea ce este corect pentru tatăl tău?

– Pentru că pe ei îi pot ajuta, a replicat Eva. Pentru că ei nu sunt o cauză pierdută!

A regretat cuvintele de îndată ce le-a rostit, dar era deja prea târziu. Chipul Mamusiei era roșu, ochii îi ardeau, buzele îi erau strânse într-o dungă subțire, albă. A trecut în goană pe lângă Eva, împingând-o într-o parte în drumul ei spre ușă.

– Unde te duci? a întrebat Eva, în timp ce mama ei se repezea spre holul de la intrare.

Mamusia nu a răspuns; a ieșit ca o furtună, aproape lovindu-se de *madame* Barbier,

care probabil venise să vadă ce este cu strigătele acelea.

– Îmi pare foarte rău, a murmurat Eva către *madame* Barbier, pornind după mama ei.

Madame Barbier i s-a pus în față, oprindu-i calea.

– Las-o, a zis ea. Tu, draga mea, încerci să îți croiești drumul înainte, dar mama ta nu poate privi decât înapoi în acest moment. Suferă mult și de aceea nu mai vede altceva decât ceea ce a pierdut.

– Dar...

– Acordă-i timp, a zis *madame* Barbier pe un ton liniștitor, ca un cântec de leagăn. Eu voi face tot ce pot ca să vă ajut. Dar până atunci ai nevoie de somn.

În cele din urmă, Eva a dat din cap și s-a întors în cameră. O durea tot corpul, iar capul îi zvâcnea de oboseală, dar știa că nu va putea adormi înainte de întoarcerea mamei sale.

Capitolul 14

Mamusia s-a reîntors în cameră la patru dimineața și s-a strecurat în pat, iar Eva abia atunci a adormit, alinată de căldura corpului mamei ei.

Când s-a trezit Eva, după câteva ore, soarele își întindea degetele ca niște filamente în cameră, de-a lungul marginilor perdelei de camuflaj. Eva s-a întors spre mama ei, care dormea liniștită lângă ea, și a simțit că o copleșește un val de tristețe. Încleștarea o părăsise pe Mamusia și, fără ea, semăna cu o fetiță. Dar poate că într-un fel era încă o fetiță. Mamusia avea numai optsprezece ani când se căsătorise cu Tatuś. Fără soțul ei alături, nu știa cine este ca adult. Eva s-a îmbrăcat în liniște și a plecat fără să o trezească.

– Puteți să aveți grijă de ea astăzi? a rugat-o pe *madame* Barbier când a întâlnit-o în holul de la intrare.

– Depinde. Te duci să te întâlnești cu *père* Clément?

Eva a ezitat, dar apoi a încuviințat din cap.

– Bine. O să am grijă de ea, a promis. Așteaptă o clipă.

Când s-a întors, ducea în mână un măr și o bucată de brânză. Eva a ridicat mâinile în semn de refuz, dar chiorăiturile stomacului au dat-o de gol, iar *madame* Barbier a insistat cu un zâmbet.

– Am să păstrez câte ceva și pentru mama ta. Amândouă aveți nevoie să vă întremați.

*

Străzile din Aurignon erau cufundate în tăcere, în timp ce Eva se îndrepta grăbită spre *Église* Saint-Alban, câteva clipe mai târziu, strângând la piept mâncarea. Dar liniștea nu avea nimic pașnic. Aerul curat era nemișcat, de parcă cerul își ținea respirația, și nu se auzea nici un cântec de păsări. În spatele bisericii, munții îndesați din depărtare păreau amenințători astăzi, iar umbra lor învăluia întreg orășelul.

Père Clément, care mătura podeaua naosului, a ridicat privirile când a intrat Eva.

– Se simte bine mama ta, Eva? Am văzut-o în centrul orașului azi-noapte. Ar trebui să îi amintești că este periculos să iasă după lăsarea întunericului. Este un oraș mic, iar în orașele mici, oamenii vorbesc.

– O să îi spun. Și cred că se simte bine. Știu că este îndurerată, a adăugat după o clipă de ezitare.

– Ca noi toți, i-a zâmbit el, trist. Eva, Rémy mi-a adus documentele aseară. Ai lucrat într-un mod incredibil.

Ea și-a lăsat capul în jos, ca să nu o vadă roșind.

– Mulțumesc. Vor fi de ajutor?

– Au fost deja. Ți-am adus rechizite. Și oricât timp vei decide să rămâi, îți vom fi recunoscători pentru ajutorul tău. I-a întins o cheie. Poftim. Cu asta vei putea intra în bibliotecă. În afară de mine, tu și Rémy sunteți singurii care aveți aceste chei.

S-a îndepărtat, înainte ca ea să poată răspunde, așa că Eva a schițat un zâmbet și s-a întors în micuța bibliotecă.

Când a intrat, a constatat cu surprindere că Rémy era deja așezat la masă, aplecat peste ceva. A ridicat capul, zâmbind, când Eva a închis ușa în spatele ei.

– Am adus un măr și niște brânză, dacă vrei să mâncăm împreună, a zis ea, scoțând mâncarea din buzunarul fustei și întinzând palmele înainte, ca o ofertă de pace.

El a privit către gustarea ei sărăcăcioasă.

– Nu trebuie să îmi dai nimic.

– Știu că nu trebuie, a zis ea, dar i-a întins totuși brânza și a așteptat până ce a luat o mică îmbucătură.

– Mulțumesc, a zis el dându-i înapoi bucata de brânză și refuzând mărul cu o mișcare a mâinii. Și eu am ceva pentru tine.

I-a întins cartea pe care pusese mâna, panicată, în prima seară în care îl întâlnise, *Epitres et Evangiles*, ghidul gros, cu pagini îngălbenite, al liturghiei săptămânale, de pe la 1700.

Eva a luat încruntată cartea.

– Faci glume pe seama mea?

El a râs.

– Dimpotrivă. Te rog, deschide la prima pagină.

Ea l-a privit nesigură, dar el a râs din nou și a arătat către carte.

– Haide.

Încetișor, Eva a deschis-o și a căutat prima pagină, pe care nu se afla decât titlul cărții, un subtitlu, editura și anul publicării. I-a aruncat o privire.

– Dar ce...

– Nu, nu te opri. Pagina numerotată cu unu.

Hârtia veche a foșnit a protest cât timp a frunzărit primele optzeci de pagini, marcate cu cifre romane, până a găsit pagina numerotată cu unu. Deasupra *e*-ului din *Le* era desenată o steluță neagră, urmată de un punct deasupra *v*-ului din *l'Avent*, pe același rând.

Eva a ridicat privirile, neînțelegând.

– Te-ai apucat să deteriorezi cărți vechi acum?

Rémy a izbucnit în râs.

– Da, dar cred că o fac pentru o cauză bună. Nu te opri. Pagina doi.

Pe a doua pagină era un punct deasupra *a*-ului din *car*, iar pe a treia, un punct deasupra *t*-ului din *perfécuteurs*, dar pe pagina a patra nu era adăugat nimic. Pe a cincea pagină era un punct peste *r*-ul din *alors*, dar pe a șasea pagină nu era nici un alt semn.

– Nu înțeleg, a zis ea, lăsând cartea din mână.

– Ai auzit despre șirul lui Fibonacci? a întrebat Rémy.

– Nu cred.

– Mie mi-a plăcut întotdeauna matematica. Vezi tu, șirul lui Fibonacci începe cu numărul unu, apoi din nou numărul unu. Aduni aceste numere și obții doi. Apoi aduni unu și doi și obții trei. Doi cu trei fac cinci. Trei cu cinci fac opt. Iar șirul continuă tot așa, adunând ultimele două numere pentru a obține un nou număr. Înțelegi?

Eva l-a privit chiorâș.

– Înțeleg partea matematică, dar nu înțeleg ce legătură are cu o carte veche.

El a zâmbit mânzește.

– Nu renunța, Eva. Continuă șirul, te rog.

– Rémy...

– Ai încredere în mine.

Eva a oftat, simțindu-se din nou ca în școala primară, surprinsă de un test fulger la matematică.

– Foarte bine. Unu, unu, doi, trei, cinci, opt, treisprezece, douăzeci și unu, treizeci și patru...

Vocea i-a pierit.

Rémy nota numerele pe care le spusese ea, apoi i-a întins foaia cu numerele.

– Acum du-te la fiecare dintre aceste pagini și găsește punctul. Scrie pe foaia asta litera de sub el.

Eva a încruntat din sprâncene, dar a făcut cum a zis el. La pagina opt, era un punct deasupra literei *a* din *apôtre*. La pagina treisprezece, era un punct deasupra lui *u* din *suite*.

Abia la punctul de deasupra *b*-ului din *considérable* de la pagina douăzeci și unu și-a dat seama ce scrie.

– Este numele *meu*?

– Foarte bine. Este un mod de a-ți înregistra identitatea, ca să nu fii ștearsă din istorie.

Eva îl privea uimită.

– Rémy...

– Nu este o metodă perfectă, presupun. Dar cine ar căuta numele unor copii evrei dispăruți într-o carte veche, de religie catolică? Și cui i-ar trece prin minte să decodeze steluțele și punctele în acest fel? Nu ar trebui să fie greu. Fiecare nume va începe la o altă pagină și nu vom face decât să adunăm respectivul număr la fiecare număr din serie. De pildă, al doilea nume va începe la pagina doi, iar apoi trecem la pagina trei în loc de doi, pagina patru în loc de trei, pagina șase în loc de cinci, pagina nouă în loc de opt și așa mai departe. Dacă este deja un punct desenat pe pagină, vom mai marca un punct, iar asta va face codul cu atât mai greu de descifrat dacă va încerca cineva vreodată.

Eva simțea că îi vâjâie capul.

– Dar numele false pe care le dăm copiilor? Cum le vom ține evidența, fără să îi punem pe copii în pericol de a fi descoperiți?

– Simplu. Începem la finalul seriei unei persoane și înscriem numele false în ordine inversă. De pildă tu. Cartea merge până la pagina șase sute optzeci și opt, așa că ultimul număr din seria ta care ar încăpea în carte ar fi șase sute zece. Vom începe de acolo cu un triunghi deasupra primului *e*, apoi altul deasupra *v*-ului de la pagina trei sute șaptezeci și șapte, a lui *a* de la două sute treizeci și trei, iar numele fals de familie, *Moreau*, îl vom începe la pagina o sută patruzeci și patru. Și tot așa până ce scriem tot numele, invers, pe aceleași pagini pe care am notat numele tău real. Dacă rămânem fără spațiu în oricare direcție – dacă sunt mai multe litere decât paginile – nu-i nimic. Începutul numelor ar trebui să fie de ajuns ca să ne amintim restul. Vezi, Eva? Este un sistem aproape perfect.

El i-a zâmbit larg, iar Eva a simțit că rămâne fără aer. S-a uitat la carte, apoi înapoi la el.

– Ai inventat tot sistemul acesta?

– Am stat treaz toată noaptea. Aveai dreptate, Eva. Nu putem șterge identitatea unor copii care nu ar putea să și-o apere singuri. Vom ține evidența tuturor.

– Nu... nu știu ce să spun.

– Ai putea spune: „Rémy, ești un geniu“ sau „Rémy, ești tulburător de chipeș“.

Eva a râs, surprinsă de lacrimile care îi umpluseră ochii.

– Da, ambele lucruri. Dar și, Rémy, ești un erou. Remarcabil. Dar dacă *père* Clément are dreptate când vorbește despre pericolul ținerii unei evidențe?

Rémy a ridicat din umeri.

– Are dreptate. Tocmai de aceea va funcționa sistemul meu. Sunt sigur. Nimeni nu va descoperi cartea, dar chiar dacă o va face, stelele, punctele și triunghiurile nu vor avea nici un sens. În plus, o vom păstra la vedere, pe raft. Cine s-ar gândi să caute ceva suspect în cartea aceasta? Paginile se vor umple repede, a adăugat după o pauză, și dacă ajungem la final, o luăm de la capăt cu cerneală albastră.

A deschis cartea din nou la prima pagină și a împins-o ușurel spre Eva.

– Dar nu vom începe un alt nume pe pagina unu. Aceasta îți este rezervată ție.

Când Eva a ridicat privirile spre el, expresia de pe chipul lui era sumbră.

Ea l-a privit în ochi, apoi și-a coborât privirile la carte, simțind căldură în obraji.

– Nu știu cum să îți mulțumesc, Rémy.

– Așa este, îmi vei fi datoare în veci, a zis el, iar zâmbetul relaxat îi revenise pe chip.

Eva a zâmbit și a ridicat stiloul pe care el îl lăsase pe masă. Fără să spună nici un cuvânt, a deschis la pagina doi și a desenat o steluță deasupra *r*-ului din *feront* și un punct peste *é*-ul din *étoit*. Pe pagina a treia a schițat un alt punct deasupra *m*-ului din *Romains*, iar la pagina patru, un punct deasupra *y*-ului din *il y a*. Când a ridicat ochii, Rémy o privea țintă.

– Scrii numele meu, a zis el în șoaptă.

– Da, a zis ea. Pagina a doua îți este rezervată ție.

Le-a luat două zile să îl convingă pe *père* Clément că sistemul lor de a ține evidența numelor va funcționa, dar acesta s-a declarat de acord numai după ce Eva a amenințat că nu va mai crea documente, iar Rémy l-a provocat să ia cartea și să încerce să descifreze codul. Preotul a petrecut o zi și jumătate cufundat în *Epitres et Evangiles*, iar la final, când i-a înapoiat-o, tot mai ezita.

– Să știți că nu toți copiii care ajung la noi au nume, i-a avertizat el.

– Atunci trebuie să facem tot ce ne stă în putință să descoperim cine sunt înainte de a le șterge identitatea, a replicat Rémy fără ezitare. Este important.

Eva i-a aruncat o privire uluită, fericită că îl are de partea ei.

Père Clément i-a privit cu fruntea încrețită.

– Dumnezeu va ști întotdeauna cine sunt.

– Sigur, a zis Rémy, ridicând din umeri. Dar Dumnezeu este ocupat cu multe probleme acum. Greșim dacă îi dăm o mână de ajutor?

– Dar dacă află cineva numele acestea...

– Nu le va afla nimeni, a zis Rémy categoric. Cui i-ar trece prin minte să le caute prin textele acestea religioase vechi și plicticoase?

Colțurile gurii lui *père* Clément au tresărit.

– Le consideri plicticoase? a întrebat el, ridicând cartea.

– Dumneata, nu? a replicat Rémy, rânjind.

Père Clément a râs.

– Nu cred că ar fi înțelept să răspund la această întrebare.

Rémy a plecat după câteva minute, lăsând-o pe Eva singură cu *père* Clément în micuța bibliotecă secretă.

– Știi, Eva, a zis preotul în timp ce a așezat *Epitres et Evangiles* pe masa dintre ei, eu nu am încercat niciodată să șterg amintirea acestor copii. Tot ce vreau este să îi salvez.

– Știu, a zis ea cu glas moale. Și eu la fel. Dar cineva trebuie să aibă grijă să nu se piardă.

El a pus din nou mâna pe cotorul cărții.

– Mă bucur că ni te-ai alăturat, Eva.

Eva s-a gândit la mama ei.

– Nu știu cât timp mai pot sta.

– Să nu uiți că ceea ce are Dumnezeu pregătit pentru tine poate fi diferit de planurile tale.

Eva a încuviințat din cap. Voia să creadă că viitorul îi rezervă ceva, că există un plan măreț, dar cum se putea ca tot ceea ce se întâmplă să facă parte din planul lui Dumnezeu? Și totuși, oare nu mâna Domnului fusese cea care o condusese pe Eva aici, la Aurignon, către o biserică unde a găsit un cămin și un mod de a se face utilă? Voia să îl întrebe pe *père* Clément dacă și el se temea, la fel ca ea, că Dumnezeu le întorsese spatele, dar nu era sigură că putea să suporte răspunsul.

– Cum ați ajuns să îi ajutați pe cei ca mine? a întrebat ea, în schimb.

El a zâmbit.

– Sunt din Paris, la fel ca tine. Eram aici deja de cinci ani când a început războiul și am aflat deîndată, de la contactele mele din zona ocupată, că situația devine foarte serioasă. Aurignon nu are nici o importanță strategică, suntem în zona de deal, iar drumul nu duce nicăieri, și de aceea le-am sugerat câtorva vechi prieteni să se ascundă aici.

– Să se ascundă?

A ridicat din umeri și i-a zâmbit slab.

– Unul dintre ei făcuse greșeala de a lovi un soldat nazist la Métro, iar germanii erau pe urmele lui. Urma să fie executat, împreună cu fratele lui, care fusese de față, dar nu făcuse nimic ca să îl ajute.

– Prietenul dumitale a lovit un nazist? Este tot preot?

Père Clément a râs.

– Nu. Un vechi coleg de școală. Nu este un om rău, dar când el și fratele lui au ajuns aici, i-am amintit că cea mai bună metodă de a înfrunta un dușman nu este să îi tragi un pumn în față, ci mai degrabă să i te strecori pe sub nas. În orice caz, trebuia să fugă din Franța înainte ca germanii să pună mâna pe ei, a continuat preotul, în timp ce Eva zâmbea. A venit înarmat cu propriile acte false, așa că tot ce îmi rămânea de făcut era să îi pun în contact cu un *passeur*, care să îi treacă granița în Elveția, o sarcină destul de simplă. Dar în seara dinaintea plecării lui și a fratelui său, am rămas până târziu la o sticlă de vin, iar când s-a dus la culcare, m-a întrebat dacă m-ar interesa să îi ajut și pe alți prieteni de-ai lui. A zis că garantase deja pentru mine și că, dacă sunt dispus, o rețea secretă pe care o cunoștea el ar putea începe să trimită oameni spre sud, la Aurignon, la nevoie. Mi-am imaginat că mă voi întâlni cu unu-doi *résistants* pe lună și am fost de acord, recunoscător să pot ajuta cumva. Dar când a ajuns la Paris vestea că am acceptat să le acord ajutorul, parcă s-au deschis zăgazurile.

În săptămâna următoare, a venit un domn cu accent britanic și mi-a pus o mulțime de întrebări, apoi au început să sosească refugiații. La început, oameni din Rezistență, apoi evrei. Chiar și câțiva piloți care fuseseră doborâți deasupra nordului Franței și care încercau să se întoarcă acasă. Alții au fost trimiși să înființeze o rețea aici, să hotărască cine este de încredere și cine poate fi implicat. Iar când volumul de muncă s-a mărit, mi l-au trimis pe Rémy.

– Pe Rémy?

Père Clément a dat din cap.

– Făcea parte dintr-un grup de la Paris și începuse să se facă remarcat ca falsificator, dar erau alții mai rapizi și mai buni decât el și, după cum ai văzut și tu, Rémy are o mică problemă cu orgoliul. Cred că și-a dat drumul de prea multe ori la gură față de anumite persoane. Dar rețeaua nu își putea permite să piardă un falsificator atât de bun, așa că l-au repartizat la Aurignon.

– Ca pedeapsă, adică? a întrebat Eva.

– Prefer să o consider o oportunitate, a zis *père* Clément și a zâmbit. Așa cum sper că o consideră și Rémy. Orice s-ar fi întâmplat, pierderea lor este câștigul nostru. Oricât mi-ar plăcea uneori să îl tachinez, este talentat și dedicat cauzei. Și, cu toate că aici s-a dezvoltat o întreagă rețea, Rémy rămâne singura persoană în mâinile căreia mi-aș încredința viața.

Eva a deschis gura să întrebe de ce, dar și-a dat seama că știa răspunsul. Nu îl cunoștea pe Rémy de multă vreme, dar îi venise deja în ajutor și se dovedise un aliat de nădejde. Era impulsiv, dar Eva simțea că dacă se poziționa de partea ta, îți era loial până la capăt.

– După cum ai spus, Rémy este unul dintre cei buni, a zis *père* Clément. Iar eu, Eva, cred că și tu ești una dintre cei buni. Este periculos să ai principii în mijlocul unui război, dar este și mai periculos să nu le ai.

– Ce vreți să spuneți?

Părea să își caute cuvintele.

– Vreau să spun că aș prefera să mor știind că am încercat să fac bine, decât să trăiesc știind că le-am întors spatele celorlalți. Înțelegi?

Pe Eva a trecut-o un fior. Deși nu o spunea explicit, avea sentimentul că o întreba dacă și ea simțea la fel. Dar oare așa simțea? Oare aceasta era o cauză pentru care merita să își pună viața în primejdie? Și chiar dacă era, nu va regreta într-o zi alegerile făcute dacă se va trezi cu o pușcă nemțească îndreptată spre ea? Făcea o greșeală aliindu-se cu un om aproape necunoscut, sau destinul ei era să ajungă aici? În definitiv, care erau șansele să dea de o rețea clandestină, care să aibă mare nevoie de un falsificator talentat?

Și așa, a inspirat adânc și a aruncat o privire spre cartea legată în piele decolorată care stătea în fața lor, cea care va închide între coperțile sale secrete, și care poate, într-o bună zi, le va reda viețile acestor copii.

– Înțeleg, a zis ea într-un târziu. Înțeleg și cred că probabil mă aflu exact acolo unde trebuie să fiu.

Capitolul 15

Mai 2005

Mă aflu exact acolo unde trebuie să fiu. Îi spusesem aceste cuvinte lui *père* Clément în urmă cu peste șase decenii și ele încă mă bântuie, revenindu-mi în minte, în limba mea maternă, de fiecare dată când cred, chiar și pentru o clipă, că pot lăsa în urmă trecutul.

În urmă cu șaizeci și trei de ani, în mijlocul unui război, am luat decizia de a rămâne la Aurignon, o decizie care urma să îmi schimbe viața. Iar acum, iată-mă din nou în același loc, la poarta Aeroportului Internațional Orlando, așteptând ca lumea mea să se schimbe încă o dată într-un mod irevocabil. Viața se întoarce împotriva deciziilor pe care le luăm, acele momente unice care transformă totul.

De data aceasta nu este prea târziu să mă răzgândesc. Aș putea să fac cale întoarsă, să mă duc acasă. Aș putea să las trecutul în pace, să las fantomele să doarmă, să îl sun pe Ben, să îi spun că nu mă mai duc la Berlin. Acesta ar fi cel mai simplu lucru de făcut, iar Dumnezeu știe că am ales calea ușoară de multe ori în anii de când am părăsit Franța.

Când am ales un viitor alături de Louis și m-am îmbarcat pe un vapor cu destinația America, muncind din răsputeri să îmi pierd accentul franțuzesc, să mă integrez, am crezut că va fi destul de simplu să las trecutul în urmă. În definitiv, nu devenisem eu oare o maestră a schimbării de identitate? În plus, Aurignon se afla dincolo de ocean, iar timpul care se scursese de la moartea lui Rémy îl puteam socoti în luni, apoi în ani, iar în cele din urmă în decenii. Trebuia ca totul să fie din ce în ce mai simplu, să dispară într-un final în urma mea.

Dar nu s-a întâmplat așa. Niciodată nu a dispărut. Iar acum a venit timpul să recuperez măcar o parte din ceea ce am pierdut.

În timp ce îmi șterg lacrimile apărute pe neașteptate, privirile mi se opresc la un băiețel de vreo trei-patru anișori, care stă întins pe jos și mâzgălește într-o carte de colorat, la picioarele unei femei aflate la depărtare de trei locuri de mine. Are părul creț și castaniu, la fel ca Ben când era mic, iar când ridică ochii la mine și îmi zâmbește, inima îmi stă pe loc pentru că, timp de o clipă, anii s-au șters și îl văd pe fiul meu așa cum arăta în urmă cu mulți ani. Probabil mă holbasem la el lung, pentru că ochii copilului se măresc a neînțelegere, apoi se încruntă și imediat izbucnește în lacrimi.

Mama lui ridică privirile din revista ei.

– Jay, scumpule, ce este?

– Doamna aceea, zice el și arată spre mine. Se uita ciudat la mine.

O privesc pe mamă consternată.

– Îmi pare foarte rău. Nu am vrut...

– Nu, nu, este supărat pentru că nu i-am cumpărat bomboane, spune mama lui prompt. Jay, iubitule, fii politicos.

Îmi zâmbește în semn de scuze și îmi dau seama că este epuizată. Îmi amintesc că și eu mă simțeam la fel în primii ani ai lui Ben și mă întrebam dacă mă voi mai simți vreodată eu însămi. Dar iată-ne aici, câteva decenii mai târziu, iar eu încă nu știu cum ar trebui să mă simt. Cine sunt eu, în definitiv? Studenta? Falsificatoarea? Soția supusă, lipsită de trecut? Bătrâna bibliotecară care ar trebui să accepte realitatea și să iasă la pensie? Poate că nu sunt nici una dintre aceste persoane sau poate că sunt toate la un loc.

Mă scutur de întrebările lipsite de răspuns și schițez un zâmbet forțat.

– Îmi amintește de fiul meu. Sigur, Ben al meu are cincizeci și doi de ani acum, dar cu multă vreme în urmă arăta la fel cum arată fiul tău acum, adaug eu când femeia încrețește fruntea.

– Ah.

Femeia dă din cap și zburlește părul copilului. Băiatul s-a întors deja la cartea de colorat, renunțând la creionul turcoaz pentru unul roșu, cu care colorează o vacă ce îmi amintește de unul dintre personajele din *Pui-pui, mac-mac, muu*, o carte cu desene pe care o recomand de mulți ani celor care vin la bibliotecă. Este de-a dreptul miraculos să vezi cum se luminează ochii unui copil când îi pui în mână o carte care îl face curios. Întotdeauna mi-am spus că acești copii – cei care văd magia din cărți – sunt cei care vor trăi cele mai luminoase vieți.

– Îi plac cărțile fiului tău, întreb eu subit?

Mă trezesc sperând din tot sufletul că îi plac.

Femeia se uită din nou la mine, dar expresia de pe chipul ei este mai prudentă.

– Îi citesc aproape în fiecare seară, zice ea alene. Este prea mic să citească singur, adaugă, de parcă eu nu mi-aș da seama că un preșcolar, probabil, nu poate citi de unul singur capitole întregi.

– Desigur. Vedeți, eu sunt bibliotecară, îi spun eu, iar expresia de pe chip i se înmoaie un pic. Voiam să zic că este foarte frumos când copiii iubesc cărțile. Cărțile schimbă lumea, așa cred eu.

Femeia dă din cap și întoarce capul spre revista ei, punând astfel capăt conversației noastre. Mă uit la ceas – mai avem cinci minute până la îmbarcare – apoi privesc afară, pe geam, unde avionul nostru lucește pe pista de decolare, în lumina soarelui de după-amiază. Bat din picior, îmi scutur umerii, încerc să scap de emoții. Mă simt ca un pește pe uscat, un pește care nu știe cum să înoate spre locul unde vrea să se afle.

Privirile mi se opresc din nou asupra micului Jay. Am făcut atât de multe greșeli cu Ben când era mic, greșeli care nu mai pot fi reparate, pentru că au format esența persoanei care este astăzi. Îi doresc un viitor mai bun lui Jay, dar adevărul este că părinții comit tot felul de erori, pentru că abilitatea noastră de a crește copii este întotdeauna nuanțată de viața pe care am trăit-o până la apariția lor.

Simt un val de vinovăție. Nu pot pleca fără să îi spun fiului meu, chiar dacă nu m-a văzut niciodată așa cum sunt în realitate. Este vina mea, nu a lui. Caut telefonul mobil în geantă și formez numărul lui. Inspir adânc, așteptând în timp ce telefonul lui sună de două ori, apoi se aude un țăcănit și vocea lui dintr-o înregistrare. Mă încrunt. M-a

trimis în căsuța vocală.

Stau pe gânduri, înainte de a închide într-un final. Mai bine așa. Dacă mă convingea să mă întorc din drum? Dacă insista să vin acasă? Aș fi făcut-o? Aș fi renunțat din nou la trecutul meu, ignorând cântecul de sirenă care vine dinspre Aurignon? Poate că da, apoi aș fi regretat tot restul vieții.

O voce plăpândă se aude la difuzor.

– A început îmbarcarea pentru zborul Delta 2634 către New York, aeroportul JFK, la poarta 76.

Inima îmi bate cu putere când mă ridic în picioare. Pasagerii din jurul meu încep să avanseze către coadă, îmbulzindu-se spre capătul șirului, dar eu ezit. Este clipa definitorie. Dacă mă urc în acest avion, nu mai este cale de întoarcere. La New York, timpul va fi scurt, iar eu voi fi prea grăbită să ajung la poarta de îmbarcare spre Berlin ca să mă mai răzgândesc.

– Doamnă, aveți nevoie de ajutor la îmbarcare? mă întreabă îndatoritoare o angajată a companiei Delta, apărută lângă umărul meu și care mă privește cu ochii larg deschiși ai unei tinere de douăzeci de ani. Poate un scaun cu rotile, ca să puteți traversa mai ușor terminalul?

– Nu, mulțumesc, pot să îmi port singură de grijă, drăguțo, zic eu cu o dulceață artificială în glas, deși știu că sunt enervată pe Ben și pe tinerii din toată lumea, nu doar pe ea. Nu am băgat piciorul în groapă încă.

Telefonul începe să îmi vibreze chiar în clipa în care fata ridică din umeri și se îndepărtează. Îl scot din geantă și văd numele lui Ben luminat pe ecran. Ezit, cu degetul mare suspendat deasupra ecranului. Apoi, resping apelul înainte de a mă răzgândi și opresc telefonul.

Nu mai pot întoarce spatele trecutului. Așa că pun un picior în fața celuilalt și mă așez la coada care șerpuiește spre avion. A venit timpul.

Capitolul 16

Noiembrie 1942

Înainte ca toate frunzele să cadă în acel noiembrie, germanii și italienii invadaseră zona liberă, iar toată Franța se afla sub controlul puterilor Axei. Acum, refugiații nu mai puteau spera să găsească un adăpost în sud, fugind dinspre Paris, ceea ce însemna că cei sosiți la Aurignon aveau și mai puțin timp de pierdut. Erau nevoiți să treacă în mare grabă granița în Elveția, iar cei care încercau să facă această călătorie erau acum mai mulți ca oricând, ceea ce crea o problemă tot mai gravă.

În august, elvețienii închiseseră granițele, apoi le redeschiseseră, iar în cele din urmă le-au închis de tot – cel puțin oficial – pe douăzeci și șase septembrie. Acum, Elveția nu mai accepta decât refugiați în vârstă, femei însărcinate sau bolnavi, cât și copii neînsoțiți și familii cu copii mai mici de șaisprezece ani. Controlul la graniță se înăsprise, iar pentru a intra în Elveția, cei care fugeau erau nevoiți să traverseze o zonă a Franței care devenea tot mai periculoasă.

În ciuda faptului că Mamusia o implorase să își schimbe hotărârea, Eva decisese să rămână la Aurignon cel puțin câteva luni, pentru a-l ajuta pe *père* Clément, iar Mamusia rămăsese cu ea, deși bombănind – o decizie care devenise permanentă neintenționat, odată cu închiderea graniței elvețiene. Acum, chiar și cu documente falsificate ireproșabil, o femeie de douăzeci de ani și una de patruzeci ar fi avut mult de furcă înainte de a putea intra în Elveția, ceea ce însemna că Eva și Mamusia erau prinse ca într-o capcană.

– Cum îl vom mai elibera pe tatăl tău acum? gemea Mamusia uneori noaptea, după ce își rostea în șoaptă rugăciunile, în timp ce stăteau întinse una lângă alta, în micul pat din casa de oaspeți. Ce ai făcut, Eva?

Vorbele ei o țineau pe Eva trează, pășind peste apele negre și adânci ale vinovăției. Dar nu putea întoarce spatele muncii sale, care devenea tot mai importantă pe zi ce trecea.

Eva și Rémy petreceau aproape fiecare zi împreună, lucrând cât puteau de repede, dar nu puteau ține pasul cu cererea tot mai mare. Acum nu doar evreii aveau nevoie de documente. Cel puțin o dată pe lună, rețeaua lor primea un pilot rănit, de obicei din Marea Britanie, uneori din Canada sau Statele Unite, care abia îndruga câteva vorbe în franceză, iar tot mai mulți tineri din Rezistență aveau nevoie disperată de identități false și de documente care să le permită să evite *service du travail obligatoire*, așa-numitul STO, care permitea ca bărbații între optsprezece și cincizeci de ani și

femeile sub treizeci și cinci de ani să poată fi trimiși la muncă forțată în Germania. Pentru un bărbat sub douăzeci și cinci de ani era relativ simplu să cumpere un an-doi cu acte falsificate, prin care vârsta i se reducea sub optsprezece ani, dar pentru bărbații cu o înfățișare matură, era mai dificil. Erau nevoiți să își procure o serie de documente care să dovedească că sunt fermieri, studenți, ba chiar și doctori, ceea ce îi scutea de detașarea spre est. Cu femeile era mai ușor, de obicei nu erau recrutate, dar dacă se întâmpla, totuși, nu aveau nevoie decât de un soț inventat, ale cărui documente să treacă de verificări. Însă documentele falsificate care aveau cea mai mare căutare erau cele pe care le produceau cu mare grijă pentru copii. Cartea lor cu nume creștea de la o zi la alta.

– Îți mulțumesc, i-a zis Eva lui Rémy într-o zi, în timp ce lucrau umăr la umăr pentru un nou grup de orfani sosiți în săptămâna aceea la Aurignon, de la Paris, unde fuseseră arestați cincisprezece mii de evrei.

Eva se ocupa de un certificat de naștere pentru o fetiță de trei ani, născută la scurtă vreme după ce Germania invadase Polonia. Fetița nu cunoscuse o lume fără război.

Stătea atât de aproape de ea, încât li se atingeau coatele, deși era destul loc la masă. În ultima vreme, simțea că trebuie să se opună dorinței de a sta cât mai aproape de el, iar el părea să facă la fel. Deveniseră aproape inseparabili. Spre el se îndreptau gândurile ei în fiecare dimineață și tot spre el seara, înainte de a adormi. Mamusia o avertizase în legătură cu el: „Nu ar trebui să petreci atât de mult timp cu un tânăr, și mai ales cu unul care nu este evreu“, dar Eva ajunsese să aibă mai multă încredere în el decât avusese vreodată în oricine altcineva.

– Îmi mulțumești pentru ce? a întrebat Rémy, ridicând ochii dinspre teancul de cartele de rații pe care le ștergea sistematic cu acid lactic.

Mirosul înțepător plutea în cameră, dar Eva nici nu îl mai remarca.

– Pentru că ai încredere în mine.

S-a simțit ridicolă de cum i-au ieșit cuvintele din gură.

El a întors capul spre ea și era atât de aproape, încât îi vedea liniile verzi, fine, din irișii ochilor săi căprui.

– Sigur că am încredere în tine, a zis el, părând a nu înțelege.

– Mă refer la Cartea copiilor pierduți. La motivul pentru care trebuie să consemnăm cine sunt copiii, înainte de a le schimba identitatea.

El a încruntat din sprâncene și s-a uitat spre certificatul de naștere din mâna ei. Abia atunci și-a dat seama Eva că tremura.

– Cartea copiilor pierduți? a întrebat Rémy, punându-și mâinile, delicat, peste a ei și ținându-le așa până ce hârtia s-a oprit din tremurat. Eva, faptul că este atât de important pentru tine... vocea i-a pierit când și-a ridicat privirile spre ochii ei. Spune multe despre tine. Și sunt fericit să îți fiu partener în aventura aceasta.

Și-a retras mâinile, iar Eva a răsuflat în sfârșit, dar inima îi bătea încă foarte tare. Simțea că dispăruse tot oxigenul din cameră. A tras aer adânc în piept, dar odată cu el a inhalat chimicalele din aer, ceea ce a făcut-o să tușească atât de tare, încât s-a îndoit de spate. Rémy a bătut-o pe spate și într-un final, când s-a oprit și s-a îndreptat, el a rămas cu mâna pe spatele ei, mișcându-și degetul mare în cercuri mici și duioase de-a lungul coloanei ei. Eva a simțit că i se furnică pielea când li s-au întâlnit ochii.

– Eva, a dat el să spună, cu o voce gravă și răgușită.

Deodată, încăperea părea prea mică, prea caldă, iar ea s-a tras înapoi. Însă nu putea să își smulgă privirea de la el, iar el o țintuia cu ochii.

– Ce... ce este? s-a bâlbâit ea, simțind bubuiturile inimii.

El a continuat să se uite fix la ea, cu o privire care o făcea să simtă că îi privea în suflet.

– Este important să înțelegi că nu le furăm identitățile copiilor. Naziștii sunt cei care fac asta. Noi le dăm o șansă la viață. Să nu uiți niciodată.

Ea a clipit de câteva ori.

– Dar schimbându-le numele...

– Nu schimbăm adevărul despre ei.

I-a atins din nou mâna, iar când i-a dat drumul, Eva a trebuit să își reprime gestul grabnic de a se întinde după mâna lui.

– Tu și cu mine ne-am schimbat numele, dar asta nu schimbă cine suntem cu adevărat. A atins-o delicat sub osul pieptului și deasupra inimii, iar pulsul i s-a accelerat. Nu schimbă ceea ce simțim.

– Dar eu nu mai sunt aceeași persoană, a zis Eva. Nu am plecat de la Paris decât de patru luni, iar uneori mă întreb dacă aș mai recunoaște-o pe fata care eram înainte. Dacă tatăl meu se întoarce, a adăugat ea după o clipă de ezitare, nu va crede că m-am schimbat prea mult?

– Eva, a zis Rémy, privind-o în ochi, ești tot tu. Doar că ai găsit în tine o putere care se afla acolo de la început. A avut o ezitare și apoi a făcut un pas spre ea, venind atât de aproape, încât Eva îi simțea căldura corpului. Eu cred că ești extraordinară.

S-a aplecat și, timp de o secundă, ea nu s-a mai putut gândi decât la sărutul din tren, la cât de sublim îi păruse, cu toate că nu fusese decât o amăgire. Apoi, deodată, el s-a tras în spate și a tușit.

– Eu, hmm, am nevoie de aer.

A ieșit pe ușă înainte ca ea să își poată liniști bătăile inimii, iar când s-a întors, după o jumătate de oră, au lucrat în tăcere la capete opuse ale mesei.

În seara aceea, mama ei o țintuia cu privirea peste tocănița din măruntaie de vită cu cartofi, așezate la masa din casa de oaspeți. *Madame* Barbier plecase, lăsându-le singure pentru prima dată după săptămâni întregi.

– Înțeleg că participi la slujbă la biserică, a zis Mamusia, rupând într-un sfârșit tăcerea dintre ele. La biserica *catolică*.

Eva a ridicat privirile, invadată de un val de vinovăție.

– Păi, da. A fost ideea lui *père* Clément.

În ultimele două luni, participase la slujbă în fiecare duminică, ca să se poată integra. *Madame* Barbier susținuse față de oricine dispus să o asculte că verișoara ei din Rusia era în doliu după moartea soțului, iar fiica verișoarei ei se angajase să mătură biserica zilnic, în schimbul unui salariu infim. Oamenii ar începe să își pună întrebări dacă nu o vedeau la slujbă.

– Încearcă să te convertească, Eva, iar tu îl urmezi orbește.

Eva a clătinat din cap.

– Mamusia, nu este adevărat. Este o acoperire. Dacă oamenii din oraș au cea mai mică bănuială că sunt evreică, am putea avea o mulțime de necazuri și eu, și tu.

Mama ei a pufnit.

– Preotul acesta ți-a spălat creierii, așa cum le speli și tu creierii acelor copii pe care pretinzi că îi ajuți.

– Despre ce vorbești?

– Le dai nume creștine, nu-i așa, și îi trimiți în case de creștini, unde li se va spune să uite cine sunt? Iar apoi cazi în genunchi în fața unei cruci în fiecare duminică și te

rogi. Nu știu în cine te transformi, Eva, dar cu siguranță nu mai ești fata pe care am crescut-o.

Eva a deschis gura să spună ceva, apoi a închis-o.

– Mamusia, nu este așa.

– Nu este? Nici măcar nu mai spui Șema[10] împreună cu mine.

– Dar... nu ajung la timp acasă.

Adevărul era că, în copilăria ei, părinții o învățaseră să spună rugăciunea în fiecare seară, înainte de culcare, ca să o apere de demonii care ieșeau din întuneric. Dar tatăl ei spusese rugăciunea șoptită în fiecare seară din viața lui, iar într-o seară liniștită de iulie, demonii veniseră oricum.

– Îți cauți scuze, Eva. Ești evreică, la fel ca mine. La fel ca tatăl tău. Și lepădându-te de asta, mergând la *biserică*, îmi arăți limpede că ești dispusă să uiți cine ești.

Eva a simțit înțepătura lacrimilor în ochi și nu a răspuns imediat. Voia să protesteze, dar dacă mama ei avea dreptate? Nu fusese niciodată la fel de credincioasă ca părinții ei, totuși, nu cumva era adevărat că ar fi fost gata să își șteargă identitatea, așa cum făcea cu numele copiilor pentru care plângea în fiecare dimineață, înainte de sosirea lui Rémy?

– Nu voi uita niciodată, Mamusia, a șoptit ea.

Dar dacă începuse deja să uite?

La începutul lui decembrie, Aurignon se acoperise cu o pătură de omăt, mâncarea abia se mai găsea, iar Mamusia se retrăsese și mai mult în ea însăși. Hanuka[11] începuse pe trei decembrie, dar Mamusia refuzase generoasa ofertă a lui *madame* Barbier, care voia să le dea prețioasele ei lumânări, zicând bățoasă că nu va sărbători anul acesta fără soțul ei.

– Este o sărbătoare când se aduc laude și mulțumiri, a zis ea în prima seară, în timp ce ea și Eva stăteau întinse în pat în întuneric, sub un maldăr de pături care să le apere de frig. Pentru ce să fim recunoscătoare? În plus, menora se așază la geam, pentru a arăta lumii că nu ne este rușine. Dar uită-te la noi cum ne ascundem aici de toate lucrurile care ne fac să fim noi înșine. Nu, Eva, nu vom aprinde lumânări în întuneric pentru a sărbători un miracol, nu anul acesta.

*

Amărăciunea crescândă a mamei ei o speria pe Eva, căci simțea că femeia pe care o știa altădată dispărea. În timp ce Eva înflorea, Mamusia părea că se transformă într-o stană de piatră.

– Ei bine, eu, una, sunt recunoscătoare că noi suntem vii și sănătoase, a zis Eva. Sunt recunoscătoare că ne avem una pe cealaltă.

– Dar eu nu te mai am pe tine, nu-i așa? a zis Mamusia după o tăcere îndelungată. Toate gândurile tale se îndreaptă spre băiatul acela catolic în ultima vreme.

Eva a tușit.

– Cine?

– Știi prea bine despre cine vorbesc. Rémy acela. Cel care te face să roșești de câte ori îi rostești numele. Cel pe care îl amintești atât de des la cină, încât încep să mă întreb dacă nu cumva *el* este adevăratul motiv pentru care te ascunzi în biserica aia toată ziua.

Cuvintele o usturau, mai ales pentru că Eva încercase să își ascundă sentimentele de ea însăși. I-a fost jenă când și-a dat seama că aducea vorba atât de des despre

Rémy.

– Mamusia, nu este decât o persoană cu care lucrez.

– Crezi că nu văd, Eva? Nu văd cum mergi, de parcă ai în grijă un secret de preț? Crezi că nu știu cum este să fii îndrăgostit? Rușine să îți fie. Tatăl tău este în închisoare, iar tu te porți ca o fetișcană bolnavă de dragoste.

– Mamusia, nu este nimic între Rémy și mine.

În realitate, cu cât petreceau mai mult timp împreună, cu atât se îndrăgostea mai mult de el. Era bun, prietenos și cuviincios și își risca viața pentru cei ca ea. Cum ar putea să fie o greșeală? Nu fusese niciodată îndrăgostită, dar se întreba dacă așa simțea oricine la început – o dorință de a absorbi cât mai mult din cealaltă persoană, chiar dacă asta însemna să arunci pe apa sâmbetei orice sens. Poate că mama ei avea, totuși, dreptate.

– Îmi... îmi pare rău, a adăugat ea, cu un glas plăpând. Mamusia?

Nu a primit însă nici un răspuns. Mamusia întorsese spatele, depărtându-se de Eva, care a rămas cu ochii țintă în tavan, încercând să nu plângă, până ce a fost, în cele din urmă, răpusă de epuizare.

În dimineața de după ultima zi de Hanuka ningea când Eva a ajuns la biserică, ascunzându-se înăuntru și făcându-și cruce la intrare, așa cum făcea mereu, în caz că o privea cineva. Se obișnuise să rămână îngenuncheată într-o strană timp un minut-două înainte de a porni spre bibliotecă, pentru a se asigura că nu se află nimeni în jur. Uneori se mai afla cineva acolo, strângând între mâini un rozariu sau ridicând ochii în timp ce stătea îngenuncheat la picioarele crucii, iar atunci Eva se prefăcea că se roagă până ce omul pleca. În ultima vreme însă, Eva descoperise că era locul perfect de unde să poată vorbi în tăcere cu Dumnezeu. Era o trădare ca un evreu să îl găsească pe Dumnezeu într-o biserică catolică? Se întreba dacă, undeva, departe, tatăl ei mai vorbea cu El din spatele unui gard de sârmă, într-un ținut pustiu.

Astăzi, biserica era pustie, iar când Eva a îngenuncheat să se roage, gândurile i-au fugit la vorbele spuse de mama ei în seara dinainte. *Toate gândurile tale se îndreaptă spre băiatul acela catolic în ultima vreme*. Avea dreptate Mamusia? Oare Eva o abandonase treptat, pe măsură ce atracția exercitată de Rémy devenea tot mai puternică?

– Te rog, Doamne, ajută-mă să fac ce este drept, a murmurat Eva înainte de a se ridica și a porni spre bibliotecă.

În timp ce se îndrepta spre altar, *père* Clément a apărut și a salutat-o cu o mișcare din cap, cu o expresie gravă pe chip. L-a salutat și ea, simțind cum i se naște un presentiment rău în capul pieptului, în timp ce o conducea în cămăruța secretă.

– Avem o problemă, a zis el de cum s-a închis ușa în spatele lor.

– Este vorba despre Rémy? a întrebat ea imediat. A pățit ceva?

– Rémy? A, nu, din câte știu eu, totul este bine în privința lui. Nu, Eva, este vorba despre unele documente.

Eva a simțit că i se taie răsuflarea.

– Unele documente?

– Îți amintești că ai făcut acte pentru un bărbat pe nume Jacques Lacroix? La cererea lui, i-ai păstrat numele, dar i-ai schimbat data nașterii și ocupația.

– Da, desigur.

Eva lucrase documentele pentru el în săptămâna care abia trecuse. Avea aproape douăzeci și patru de ani, dar ea și Rémy deciseseră să îi reducă vârsta la șaptesprezece

ani, pentru a evita cât mai mult riscul de a fi mobilizat pentru serviciul obligatoriu, pentru că în fotografia pe care o făcuse, proaspăt ras, părea că poate trece drept mai tânăr. Nu i se spusese care era rolul lui în mișcarea clandestină, dar Rémy îl cunoștea, iar Eva simțise că era vorba despre cineva important, cineva care trebuia apărat cu orice preț. Simțea că o strânge ceva de gât.

– *Père* Clément, ce am greșit?

– Nu tu ai greșit, a zis el fără ezitare. Documentele făcute de tine ar trece de orice control, dar foile pe care le folosim – cele pe care nu le obținem de la prefectură – ei bine, se pare că germanii au metode noi de a recunoaște documentele de identitate și permisele de călătorie făcute din hârtie de alt tip.

Eva a înghițit în sec.

– Ah, nu. *Monsieur* Lacroix...

– Nu a pățit nimic. Un gardian de la închisoare a acceptat mita, iar Lacroix a dispărut de mult. Dar, Eva, autoritățile încep să înțeleagă că există cineva în zonă care falsifică documente și le falsifică bine. Acest lucru te pune pe tine în primejdie, dar și pe membrii rețelei noastre. *Père* Clément s-a oprit. Se pare că unul dintre superiorii rețelei din zonă – un om căruia i se spune Gérard Faucon – are o modalitate de a ne ajuta, dar mai întâi vrea să se asigure că poate avea încredere în tine.

– Sigur că poate. Nu puteți garanta pentru mine?

– Am făcut-o deja, dar nici pe mine nu mă cunoaște. Vine de la Paris și încearcă să introducă și la noi unele dintre aspectele care au funcționat acolo. Ar vrea să te întâlnească personal în această dimineață.

A privit-o așteptând un răspuns.

– Da, sigur. Vine și Rémy?

– Nu, el este... *Père* Clément s-a oprit brusc. Nu.

Un firicel de îngrijorare i s-a strecurat în suflet Evei.

– Dar nu i s-a întâmplat nimic rău, nu?

– Te asigur. Mergem? Cred că documentele de astăzi pot aștepta până după-amiază.

Eva s-a uitat în jur, iar privirile i-au căzut pe *Epitres et Evangiles*, Cartea copiilor pierduți, care aștepta pe un raft, făcută sendviș între alte texte religioase, ca să se piardă. Cu cât adăuga mai multe nume în paginile sale, cu atât mai greu îi venea să o lase în urmă, dar aici se afla în siguranță, mai mult decât în oricare alt loc.

– Da, a zis ea, reîntorcându-și atenția spre preot. Să mergem.

Père Clément a condus-o pe Eva, printr-un labirint de alei acoperite de zăpadă bătătorită, spre o școală pe care nu o remarcase până atunci, înăuntrul căreia stăteau câțiva copii, înfofoliți în pulovere și paltoane decolorate, privind la profesoara lor care scria ceva pe tablă.

– Nu uita, i-a murmurat *père* Clément în vreme ce se îndreptau spre spatele clădirii, strivind zăpada sub tălpi, Faucon te știe ca Eva Moreau. Nimic bun nu iese dacă ne dezvăluim adevărata identitate unul altuia.

În capătul îndepărtat al clădirii școlii se vedea o ușă roșie, la care *père* Clément a bătut de două ori, s-a oprit, iar apoi a mai bătut o dată și a băgat mâna în buzunar, de unde a scos o cheie. Fără să o privească pe Eva, a descuiat ușa și a intrat, făcându-i semn să îl urmeze.

Au pătruns într-o încăpere ce părea o sală de clasă mare și abandonată, aflată în dosul clădirii. Era întunecată, dar ferestrele murdare lăsau să intre un strop de lumină, iar când ochii Evei s-au obișnuit cu întunericul, a văzut bănci și scaune goale, în

dezordine. Părea că elevii care studiaseră aici fugiseră cu toții în grabă, lăsând în spatele lor urmele învălmășelii. Imaginea aceasta i-a provocat Evei un sentiment neplăcut, dar nu la fel de neplăcut ca acela care a învăluit-o când *père* Clément i-a spus, pe un ton blajin, că plănuia să plece înainte de a sosi Faucon.

– Vrea să se întâlnească cu tine singur, a zis el, aruncând o privire spre ușă.

– Dar de ce?

– Cred că unele dintre lucrurile pe care vrea să le discute ar fi bine să rămână cunoscute de cât mai puțini oameni.

Vocea lui *père* Clément devenise deodată rigidă, iar Eva și-a dat seama că, pentru cine știe ce motiv, Faucon îl excludea pe preot.

– Îmi pare rău.

Nu părea a fi un lucru potrivit de spus în acel moment, dar l-a făcut să surâdă.

– Draga mea, nu are de ce să îți pară rău.

– Ești sigur că omul acesta este de încredere?

– Fără nici o îndoială, a zis *père* Clément fără să ezite. S-a dovedit a fi foarte talentat și util. Să nu îți faci griji, Eva. Nu voi fi departe. Rămân afară, în caz că ai nevoie de mine. Bine?

Ea a încuviințat din cap, liniștită întru câtva de vorbele lui, dar *père* Clément s-a furișat înapoi în lumina dimineții înghețate, lăsând-o în întuneric, singură și tulburată. Au trecut zece minute și începea să se întrebe dacă nu cumva ar trebui să plece. De ce nu se afla Rémy aici? Era la fel de implicat în activitatea de falsificare de acte ca și ea.

Încă se gândea la el, simțind cum îi sporesc îndoielile, când s-a deschis ușa și a intrat un bărbat învăluit într-o lucire de lumină rece, cu gulerul paltonului din lână ridicat și o beretă lăsată mult peste ochi. Când a închis ușa în urma lui, umbrele s-au încolăcit în jurul lui, iar el a făcut câțiva pași spre ea.

– *Bonjour*, a zis el, cu vocea înăbușită de fular.

– *Bonjour*.

Avea ceva familiar, ceva care o neliniștea și o făcea să simtă că nu reușește să pună lucrurile cap la cap.

Dar când și-a desfăcut fularul, și-a scos bereta și i-a zâmbit, Eva a rămas cu gura căscată.

– Joseph Pelletier? a răsuflat ea.

– Măi să fie, este micul meu *rat de bibliothèque*. Cum de s-a întâmplat așa ceva?

Când a mai făcut un pas înainte și a tras-o la piept, într-o îmbrățișare strânsă, gândurile Evei îi goneau prin minte. Nu își imaginase că drumurile i se vor mai încrucișa vreodată cu cele ale curtenitorului student de la Sorbonne, cu siguranță nu aici, nu în această nouă viață în care devenise o persoană pe care Eva dinainte nu ar fi recunoscut-o.

– *Tu* ești Gérard Faucon?

– Chiar așa. Iar tu ești Eva Moreau, falsificatoarea?

Eva a dat din cap, deși cuvintele lui o făceau să se simtă prost.

– Ce Dumnezeului cauți aici, Joseph?

– Mă lupt cu nemernicii de nemți, desigur, a zis el voios, dându-i în cele din urmă drumul din îmbrățișare, punând o mână rece pe obrazul ei și privind-o cu capul puțin înclinat, ca și cum ar fi vrut să se asigure că este ea, și nu altcineva. Dar cine și-ar fi închipuit că falsificatoarea tânără și foarte talentată, despre care am auzit atâtea, ești chiar tu?

Șema Israel e rugăciunea zilnică și crezul central în credința iudaică, prin care se afirmă unicitatea lui Dumnezeu, căruia singur i se cuvin adorarea și închinarea. Tradiția cere ca părinții să îi învețe pe copii să rostească rugăciunea seara, înainte de a merge la culcare.

Sărbătoarea luminilor durează opt zile și marchează resfințirea Templului din Ierusalim, în urma victoriei revoltei conduse de frații Macabei asupra monarhiei seleucide, care încerca să distrugă religia evreiască.

Capitolul 17

A durat două minute până ce surpriza revederii lui Joseph s-a atenuat destul de tare încât Eva să poată face și altceva decât să se holbeze la el cu gura căscată. Arăta mai chipeș ca oricând, cu chipul împietrit de foame, umerii mai lați și o buclă răzleață care îi cădea neglijent peste frunte, într-un fel ce îi dădea ghes să întindă mâna și să o îndepărteze. Eva a clătinat din cap către ea însăși. Amândoi luptau pentru Franța, iar ea se lăsa pradă unor sentimente demne de o fetiță.

– Dar... cum de te afli aici?

– Aș putea să îți pun aceeași întrebare, Eva. Cum ai ajuns să fii implicată? Trebuie să îți spun că nu mă așteptam să te găsesc aici.

Nici nu știa de unde să înceapă, așa că a pornit de la momentul în care totul s-a schimbat.

– L-au arestat pe tatăl meu.

– Am auzit. Îmi pare foarte rău.

Eva a ridicat din umeri, încercând să dea de înțeles că totul era în regulă, că acceptase cele întâmplate, dar, spre groaza ei, a început să plângă. Joseph a strâns-o din nou la pieptul lui, murmurând în părul ei, în timp ce ea încerca să se stăpânească. Într-un final, stânjenită, s-a tras de lângă el.

– Nu... nu știu ce mi-a venit. Nu am mai plâns de luni întregi din cauza a ceea ce i s-a întâmplat. Doar că te-am revăzut pe tine și...

– Și eu simt că trecutul a renăscut văzându-te acum, Eva.

Vocea lui era și mai gravă decât și-o amintea, aproape ca și cum timpul îl oțelise, transformându-l în altceva. Oare și el gândea același lucru despre ea?

– Cum ai ajuns aici? a întrebat ea.

– Sigur, nu ar trebui să îți spun – așa sunt regulile rețelei – dar tu ești Eva Traube, pentru numele lui Dumnezeu. A chicotit, de parcă nici acum nu îi venea să creadă. Vezi tu, Eva, lucram pentru o rețea similară la Paris. Îți amintești când ți-am spus despre descinderile din iulie și te-am îndemnat să îi avertizezi pe părinții tăi?

În ciuda tonului blând, Eva a simțit acuzația din întrebarea lui. El îi oferise informația care l-ar fi putut salva pe tatăl ei, dar ea o irosise. Și-a ferit privirile.

– Am încercat, Joseph, dar nu m-au crezut.

– Au fost mulți care nu au crezut că se poate întâmpla așa ceva, a zis el fără ezitare. Dar acum știm că se poate. Oricum, s-a dovedit că mă pricep să fiu cu un pas înaintea dușmanului.

I-a zâmbit din nou, iar Eva și-a amintit că, în ciuda farmecului său, modestia nu fusese niciodată unul dintre punctele lui tari.

– Când a apărut necesitatea de a extinde rețeaua în această parte a Franței, astfel încât să poată colabora cu mișcarea clandestină din Paris, am fost rugat să vin aici.

– De cât timp ești aici?

– De la sfârșitul lui august. Dar mama ta, Eva? a întrebat el după o pauză. A fost arestată și ea, împreună cu tatăl tău?

Eva a simțit un junghi de durere.

– Nu, slavă Domnului. Este aici, cu mine.

Joseph a părut surprins.

– Atunci, ați avut noroc. Cum se simte?

O clipă, Evei i-a trecut prin gând să îi spună totul despre amărăciunea crescândă a mamei sale și despre faptul că simțea că o învinovățește pentru arestarea tatălui ei. Dar Joseph nu venise aici ca să îi asculte văicărelile, iar Eva știa că problemele ei păleau în comparație cu lucrurile pe care el le ducea probabil pe umeri, ca membru activ al mișcării ilegaliste.

– Aș zice că este bine, date fiind împrejurările.

– Transmite-i respectele mele.

– I-ar plăcea să te vadă. Ar trebui să vii la cină în seara asta.

Eva s-a simțit ca o neghioabă de îndată ce a rostit invitația. Doar nu îi puteau oferi o cină adevărată. Chiar și cu micul salariu oferit de *père* Clément și multitudinea de false cartele de rații care îi stăteau la dispoziție, era aproape imposibil să găsească ceva decent de mâncare în miezul iernii. În seara trecută, de pildă, *madame* Barbier servise o tocană de măzăriche, pe care o ținuse la fiert toată ziua. Boabele tari erau de obicei folosite numai ca hrană pentru animale, iar după ce a încercat să înghită câteva linguri, Eva a înțeles de ce: aveau gust de șosete murdare. În plus, chiar dacă Joseph se dovedea un împătimit al șosetelor fierte, cu siguranță avea lucruri mai bune de făcut decât să ia cina cu Eva și Mamusia, avea oameni mai de seamă cu care să își petreacă timpul. De aceea, a fost surprinsă când Joseph a zâmbit, după o foarte mică ezitare.

– Știi ce? Mi-ar plăcea foarte mult. Voi aduce materialele cu mine.

– Materialele?

– Lucrurile pe care voiam să le discut cu falsificatoarea Eva Moreau. Încă nu îmi vine să cred că tu ești aceea. A mângâiat-o pe cap, așa cum se obișnuiește cu un copil mic. Dă-mi adresa, voi veni.

– Stăm la pensiunea ținută de *madame* Barbier. O știi?

– Da. Și nu uita, Eva, nu poți dezvălui nimănui adevărata mea identitate.

A clătinat din cap și s-a mai întins o dată să o atingă, iar mâna lui a zăbovit pe obrazul ei, rece ca gheața.

– Cine ar fi ghicit că mica Eva Traube se luptă cu nemții? Minunile nu încetează niciodată.

Apoi, punându-și bereta înapoi pe cap și înfășurându-și fularul încă o dată în jurul gâtului, a plecat, dispărând în lumina dimineții.

Pe scurtul drum înapoi spre biserică, Eva nu i-a spus lui *père* Clément că Joseph era o figură cunoscută din trecut. Nu i-a spus decât că întâlnirea a decurs bine, iar apoi a primit recunoscătoare tăcerea tihnită care s-a lăsat între ei. Preotul și-a luat rămas-bun de la ea la ușa bisericii, dându-i un sărut patern pe frunte, iar Eva a intrat în mica bibliotecă cu un milion de gânduri care îi vuiau prin minte.

– Așadar? Te-ai întâlnit cu Faucon? Vocea lui Rémy a speriat-o atât de tare, încât a

scos un mic țipăt. Stătea ascuns în umbră, lângă rafturile din spate, când a sosit ea, iar Eva era atât de preocupată, încât nici nu l-a remarcat. A ieșit din umbră cu fruntea încruntată. Presupun că a vrut să îți vorbească despre tot ce greșim aici?

– De fapt, a fost de-a dreptul simpatic.

– Nu acesta ar fi cuvântul pe care l-aș folosi eu.

Eva a clipit surprinsă.

– L-ai întâlnit?

– De două ori până acum. Dacă ar petrece la fel de mult timp ajutând mișcarea, pe cât petrece coafându-se în fața oglinzii, poate am fi reușit să îi învingem deja pe germani.

– Rémy, nu este un om rău.

Voia să îi explice că ea și bărbatul pe care îl cunoșteau drept Gérard Faucon fuseseră colegi de școală de când erau copii, că o cunoștea pe mama ei, că ea îi cunoștea pe părinții lui, că știa că este un om la locul lui, chiar dacă era un pic cam egoist. Dar asta ar fi însemnat să dea informații pe care nu era treaba ei să le dezvăluie.

– Da, cred că este un tip în regulă. Doar că mă irită. Haide, spune. Ce voia să critice?

– Încă nu știu. A zis că o să îmi explice diseară.

Rémy a ridicat o sprânceană.

– Diseară?

– Da. Păi... vine la cină.

Pe chipul lui Rémy a scânteiat un fulger de suferință înainte de a se întoarce cu spatele.

– Înțeleg. Așadar, aveți o întâlnire?

– Nu, nu. Sigur că nu.

Dar Eva nu putea explica mai multe. A înghițit în sec și a schimbat subiectul.

– Zici că l-ai întâlnit de două ori? Cum așa?

Când s-a întors spre ea, privirea lui Rémy era tristă.

– Voiam să găsesc o modalitate de a mă implica mai mult, Eva. Mi-am închipuit că el m-ar putea ajuta.

– Dar faci deja foarte multe. Uite câți copii am reușit să ajutăm împreună.

– Tu nu îți dorești să poți face mai mult? Uneori mă simt atât de neputincios aici, mai ales de luna trecută, de când nemții au înaintat încoace. A oftat. În urmă cu câteva săptămâni, am solicitat o întâlnire cu Claude Gaudibert. Ai auzit de el?

Eva a încuviințat cu o mișcare a capului. Era pseudonimul celui responsabil cu mișcarea de rezistență din zona lor. Îi auzise pe *père* Clément și pe *madame* Noirot menționându-i numele.

– Ei bine, l-a trimis pe Faucon în locul lui, dar se pare că el nu a fost foarte impresionat de mine. Mi-a pus multe întrebări despre munca noastră aici și mi-a promis că revine cu câteva idei despre ce aș mai putea face. Dar nu am mai primit nici o veste de la el până la începutul acestei săptămâni. A zis că Gaudibert vrea să știe dacă sunt dispus să preiau și alte operațiuni.

– Ce fel de operațiuni?

Rémy și-a întors privirea spre ea.

– Are nevoie de mai mulți curieri care să escorteze copiii peste granița cu Elveția. Se pare că nevoia este urgentă, pentru că unul dintre cei care se ocupau de ruta

aceasta a fost arestat.

– Dar, Rémy, cu siguranță este foarte periculos. Doar nu iei în calcul să zici da!

Eva simțea că o podidesc lacrimile și știa că Rémy le vedea, pentru că într-un final s-a înduplecat, a făcut un pas spre ea și a mângâiat-o pe obraz.

– Trebuie, Eva. Trebuie să ajut mai mult. Asta am venit să îți spun. Lui *père* Clément i-am spus deja.

– Ce i-ai spus?

– Că plec în seara aceasta, cu primul grup de copii.

Eva a simțit că îngheață din cap până în picioare.

– În seara aceasta? Dar este mijlocul iernii. Sunt sigură că traversarea graniței este periculoasă acum.

El a clătinat din cap.

– Mi s-a spus că trimitem copiii undeva lângă Geneva, fără să traversăm Alpii, așa că vremea nu pune o mare problemă. Ba chiar limitează mișcările trupelor, ceea ce este în favoarea noastră.

– Dar, Rémy, dacă ți se întâmplă ceva?

– O să fiu cu băgare de seamă.

A mai făcut un pas în față, iar Eva îi simțea răsuflarea caldă pe obraz și, timp de o clipă, a crezut să o va sărute. Dar nu a făcut decât să își atingă buzele de fruntea ei, iar apoi a făcut un pas înapoi, ca ars.

– Oricum, distracție plăcută la cina cu Faucon.

– Rémy, eu...

Dar el îi întorsese deja spatele, iar după câteva secunde plecase, lăsând în urmă numai țăcănitul clanței. Eva s-a gândit să se ducă după el, să îl implore să încredințeze altcuiva sarcina de curier, dar de ce ar asculta-o pe ea? Doar nu îi era dator cu nimic.

Cum putea Gaudibert să îi pună viața în primejdie cu atâta ușurință? Dacă era capturat, cum putea rețeaua să depășească pierderea unui falsificator atât de abil? A încercat să își alunge gândurile acestea din minte, să se întoarcă la zecile de acte pe care trebuia să le lucreze în ziua aceea, dar știa că nu era în stare să se concentreze. De fiecare dată când clipea, îl vedea în fața ochilor pe Rémy, înfrigurat și singur într-o furtună de zăpadă, cu o pușcă nazistă la cap.

– Joseph Pelletier?

Ochii Mamusiei s-au aprins când Eva a sosit acasă devreme în ziua aceea, spunându-i că vor avea un musafir neașteptat la cină – dar că nu îi puteau rosti numele adevărat de față cu *madame* Barbier. Eva nu o mai văzuse pe mama ei atât de veselă de luni întregi.

– Vai, ce miracol! Știi cumva ce îi place să mănânce, *moje serduszko*? O să îi pregătim ceva special.

– Mamusia, sunt sigură că înțelege la fel de bine ca noi sistemul de rații și va fi mulțumit cu orice îi vom servi.

– Dar este Joseph Pelletier! Era cel mai frumușel băiat din școală și face parte dintr-o familie bună. Sunt sigură că putem apela la *madame* Barbier și la prietenul ei, fermierul, să ne ajute.

Eva și-a mușcat buzele, abținându-se de la a mai răspunde.

Când Joseph a sosit, după lăsarea întunericului, era îmbrăcat într-un pulover gri-închis din lână și pantaloni largi, negri, călcați la dungă, ceea ce îi dădea un aer sofisticat, de parcă tocmai ieșise dintr-o cafenea pariziană de lux. Mamusia s-a agitat

în jurul lui, revărsând complimente, spunându-i cât de minunat era să îl revadă și ce onorată era să îl aibă invitat la cină. *Madame* Barbier – care reușise să facă rost de un pui și câțiva cartofi pentru această ocazie – părea și ea extrem de impresionată. Implicarea ei în mișcarea clandestină îi adusese la urechi numele Gérard Faucon și își dădea seama că era o figură importantă în cadrul Rezistenței.

– Jo... *Gérard*, a șoptit Mamusia, aplecându-se înainte nerăbdătoare, în timp ce *madame* Barbier a destupat o sticlă de vin pentru ei și apoi a dispărut, cu părere de rău, pentru a-i lăsa în pace. Nu este extraordinar că tu și Eva v-ați reîntâlnit aici, atât de departe de casă?

– Mamusia, a avertizat-o Eva în șoaptă.

Joseph a zâmbit, mai întâi spre Mamusia, iar apoi spre Eva, iar privirile i-au zăbovit asupra ei.

– Ce pot spune este că Eva e o fată extraordinară.

Mamusia s-a înroșit și și-a făcut vânt cu mâna într-un gest dramatic, de parcă ea fusese ținta complimentului lui Joseph.

– Ah, ești foarte amabil, Joseph. Este o partidă bună, nu crezi?

– Mamusia, te rog!

Joseph i-a zâmbit din nou Evei, iar ochii li s-au întâlnit.

– Da, sunt convins că este!

– Am putea schimba subiectul? a zis Eva printre dinți.

– Prea bine.

Mama ei a oftat și s-a lansat într-o poveste despre o petrecere la care participase la invitația părinților lui Joseph în vara lui 1937, în spațiosul lor apartament de pe rue du Renard, și despre cum ea îi spusese soțului ei că locul acela era culmea eleganței și a bunului-gust. Dar la pomenirea numelui lui Tatuś, zâmbetul ei a șovăit oarecum, vocea i s-a stins și a rămas cu ochii spre ușă, ca și cum aștepta să îl vadă intrând din moment în moment.

– Mi-a părut foarte rău să aflu despre deportarea soțului dumneavoastră, a zis Joseph pe un ton grav, întinzându-se să mângâie mâna Mamusiei.

– Îți mulțumesc, Joseph, a zis Mamusia vorbind pe nas. Abia aștept să ne reîntâlnim când se va sfârși războiul. Dar acum îi simt foarte tare lipsa.

Eva a înghițit în sec și a rămas cu ochii țintă în farfuria ei. Mamusia părea tot mai incapabilă să accepte posibilitatea că destinul nu pregătea o reîntâlnire veselă cu Tatuś.

– Mamusia, a zis ea încetișor, dar Joseph i-a luat mâna pe sub masă, a strâns-o blând și nu i-a dat drumul.

– *Madame* Traube, mă voi interesa de soarta lui, poate vă voi fi de ajutor, a zis Joseph, iar Eva a văzut cum mama ei a ridicat brusc capul.

– O să te interesezi de Leo al meu? a întrebat Mamusia, cu o voce ascuțită și susurată. Ai putea?

Joseph a ridicat din umeri, de parcă nu era mare lucru să obțină informații dintr-un lagăr de muncă german, de parcă exista un secretar de corespondență care nu aștepta decât scrisoarea lui în tărâmul acela al morții și disperării.

– Am multe cunoștințe, a zis el. Voi căuta cu plăcere printre ei pe cineva care poate afla unde se află soțul dumneavoastră acum. Sunt sigur că și el se gândește la dumneavoastră tot timpul, *madame* Traube.

– Joseph, nu cred că... a dat să spună Eva.

– Vai, Joseph, a întrerupt-o Mamusia, iar în ochi îi sclipeau lacrimile când i-a surâs fericită. Am știut dintotdeauna că ești un băiat minunat. Mereu i-am spus Evei, nu-i așa draga mea? Ar trebui să te măriți cu un evreu bun, ca Joseph, așa i-am spus mereu.

Eva și-a acoperit ochii cu mâna dreaptă, umilită, dar Joseph nu a râs și nici nu i-a dat drumul mâinii. A strâns-o mai tare, iar apoi degetul lui mare a început să îi mângâie palma, cu o mișcare de alinare, de intimitate.

– *Madame* Traube, și eu aș fi foarte fericit să găsesc o femeie ca Eva. Dumneata și soțul dumitale ați crescut o fiică de toată frumusețea.

Mamusia și-a făcut din nou vânt cu palma și s-a hlizit ca o fetișcană, înainte de a se scuza pentru a merge la bucătărie, să se ocupe de felul principal. De cum a ieșit, Eva a scos un geamăt.

– Îți cer scuze pentru mama. Pare să creadă că aceasta este o întâlnire amoroasă.

– Și ar fi atât de rău? a întrebat Joseph, așteptând până ce Eva a ridicat privirea spre el, surprinsă. Trebuie să recunoști, Eva, am face o pereche bună.

Eva și-a tras mâna dintr-a lui, brusc rușinată.

– Joseph, eu...

– A, nu face figura asta îngrijorată, Eva, a zis Joseph râzând. Munca nu îmi lasă timp pentru amor. Nu am făcut decât să remarc cât de încântătoare și cât de diferită ești față de ultima dată când ne-am văzut. A așteptat până ce Eva l-a privit din nou în ochi. Este atât de rău să o spun?

– Îți mulțumesc. Se simțea din nou ca o școlăriță și, disperată să schimbe subiectul, a întrebat: știi cumva cât de periculos este ca membri ai mișcării să escorteze copii evrei peste granița elvețiană?

Joseph a izbucnit în râs.

– Eu credeam că avem un moment romantic, iar tu mă întrebi despre siguranța curierilor? Nu te pricepi deloc.

Ea simțea că roșeața din obraji i se adâncește.

– Îmi fac griji pentru cineva.

Zâmbetul lui a pierit.

– Ah. Partenerul tău falsificator. Rémy, așa-i?

– Da, așa este.

– Nu va păți nimic, Eva. Știe cum să aibă grijă de el.

Ea i-a căutat privirea.

– Nu îl placi. De ce?

– În asemenea momente, mi se pare mai liniștitor să fiu lângă oameni previzibili, oameni ca tine.

Eva s-a întrebat dacă era doar o părere jignirea conținută în acest comentariu. Oare Joseph se afla aici pentru că presupunea că este aceeași Eva dinainte, docila studentă la engleză care nu ridica niciodată tonul, fetița protejată și lipsită de experiență, care era prea timidă să flirteze cu el?

– Nu știu ce să zic. Cred că abilitatea de a te schimba la nevoie are meritele sale. Altfel, nu am crește niciodată.

Joseph a ridicat din sprâncene.

– Eva, ai perfectă dreptate. Ceea ce am vrut să spun este că îți admir caracterul, stabilitatea. Este plăcut să constat că voi știi întotdeauna cum stau în privința ta.

A îndreptat spre ea un alt surâs fermecător.

– Așadar, crezi că Rémy nu va păți nimic? a insistat ea.

– Ce să spun, călătorește cu acte pe care le-ați făcut voi doi și, de aceea, cred că avem toate motivele să presupunem că totul va fi bine. Ceea ce mă aduce la subiectul pe care voiam să îl discut cu tine.

Și-a lungit gâtul ca să privească spre hol și, mulțumit că mama ei părea să încerce să îi lase singuri un pic, s-a întors din nou spre Eva.

– Vezi tu, documentele de identitate pe care le faci sunt bune. Iar cu ștampilele te-ai descurcat într-un mod genial. Dar hârtia de suport nu a trecut de verificări în ultimul timp.

Eva a făcut ochii mari. Fuseseră și alte probleme, în afară de cea cu Lacroix, luptătorul din mișcarea de rezistență?

– Joseph, îmi pare foarte rău. A fost cineva prins din cauza actelor făcute de noi?

– Nu contează. Problema este că hârtia pe care sunt imprimate documentele trebuie să fie mai convingătoare.

Eva simțea că roșește.

– Am... am încercat să facem o hârtie mai bună, dar nu este specialitatea noastră.

Știuse mereu că acesta era punctul lor slab. Diferitele documente erau tipărite pe hârtie de tipuri complet distincte – hârtie cu țesătură deasă sau fină, texturată sau netexturată – și crezuse că ea și Rémy se descurcaseră destul de bine să găsească varietățile potrivite. Rémy cochetase chiar și cu ideea de a-și fabrica el singur hârtie, din pulpă de lemn și apă, dar nu avusese timpul necesar pentru a obține rezultate bune, cu atâtea documente care își așteptau rândul. Ei nu erau decât doi, iar orele unei zile nu erau niciodată de ajuns.

– Nu este vina ta, este vina rețelei pentru că nu te-a aprovizionat cu cele necesare. Dar situația este pe cale să se schimbe.

Joseph s-a ridicat și s-a îndreptat spre cuierul din hol, unde atârna paltonul lui. A scos un pachet gros cât un dicționar, iar când s-a întors în sufragerie, Eva s-a mirat că reușise să îl ascundă atât de bine.

– Poftim, a zis el, întinzându-i-l.

– Ce este?

El a mai aruncat o privire în lungul holului. Mama ei și *madame* Barbier încă nu se vedeau.

– Deschide-l. Iute.

Eva a dezlegat sfoara din jurul pachetului și a desfăcut hârtia de ambalat maronie. Înăuntru se afla un teanc de hârtii diverse, unele mai groase, altele subțiri cât hârtia de sugativă, totul, începând cu cartele pentru rații și sfârșind cu ordine de demobilizare în alb. Eva le-a frunzărit, apoi s-a uitat la Joseph plină de admirație.

– Sunt diferite față de tot ceea ce am reușit să obținem până acum. Cum...?

– Sunt fabricate în Algeria liberă și apoi parașutate aici.

– Parașutate?

Eva auzise zvonuri despre arme lansate cu parașutele de către aliați, dar documente în alb?

– De către cine?

Joseph a zâmbit, dar nu a răspuns.

– Cu cât știi mai puține, cu atât mai bine. Dar acestea ar trebui să îți ajungă o vreme. Acum, du-te și ascunde-le undeva în seara asta. O să pun câțiva oameni să te păzească mâine pe drum spre biserică, dar nu ar trebui să fie nici o problemă câtă vreme ascunzi pachetul sub palton. Nemții știu că funcționează chiar sub nasul lor un

loc unde sunt falsificate documente, dar nu caută o fată. Și, cu siguranță, nu una atât de frumușică ca tine.

Simțea că roșește.

– Mulțumesc. Le ascund în camera mea, a zis Eva, ridicându-se în picioare.

– Foarte bine. Joseph s-a bătut pe burtă. Mor de foame. Unde crezi că este mama ta cu toată mâncarea promisă?

*

Joseph a plecat o oră mai târziu – cu burta plină de pui, vin și cafea din înlocuitor, cu un strop de frișcă adevărată – și, în timp ce se îndrepta spre ieșire, a asigurat-o pe mama Evei că nu va uita să întrebe de Tatuś.

– Așadar, chiar crezi că este bine, sănătos, așa cum cred și eu? a întrebat Mamusia, strângându-i mâna între mâinile sale.

– Da, cred, *madame* Traube, a zis Joseph, sărutând-o pe ambii obraji. Avem toate motivele să fim optimiști.

Eva și-a tras paltonul pe ea, ca să îl conducă pe Joseph. Ningea, iar străzile de afară erau întunecate, goale și bătute de vânt.

– Chiar crezi că poți obține vești despre tatăl meu?

Joseph nu a răspuns imediat.

– Îți dai seama că este posibil să fie deja mort, Eva.

Eva și-a curmat un suspin. Desigur, știa că este cât se poate de probabil, dar să audă cuvintele rostite atât de prozaic a fost ca o palmă peste față. Mila din ochii lui Joseph nu făcea decât să îi înrăutățească starea.

– Atunci, de ce i-ai spus mamei mele că ești încredințat că este în viață?

– Am vrut să îi aduc un strop de mângâiere. Și cred că am reușit.

Când a trecut pe lângă ei o pală de vânt ce purta în zbor fulgii de zăpadă, Joseph și-a ridicat gulerul paltonului.

– Falsa speranță nu aduce mângâiere, Joseph, a protestat Eva.

Joseph s-a apropiat de ea și a mângâiat-o duios pe obraz, cu un deget aspru și rece.

– Nu sunt de acord, a zis el moale. Doar ne prefacem toți că suntem alții, nu-i așa? S-a aplecat și a sărutat-o ușor pe buze, rămânând nemișcat câteva clipe. În astfel de vremuri, cred, nu există mod mai bun de a trăi în propria piele.

Capitolul 18

În următoarele patru zile, Eva a lucrat cu febrilitate, producând permise de bibliotecă, adeverințe de sindicalist, cartele de rații, certificate de demobilizare – tot felul de acte pe care nu reușise să le reproducă cu exactitate înainte de a primi hârtiile din Algeria liberă. Cărțile de identitate fuseseră ușor de făcut, pentru că la magazine se găseau cu destulă ușurință documente în alb, iar certificatele de naștere și de botez erau relativ simple, odată ce căpătai deprinderea de a produce diferitele ștampile și sigilii, cât și diferențele de natură regională. Dar celelalte erau mult mai grele, și de aceea deveniseră documente de sprijin pentru germani, aceștia examinându-le cu mai mare atenție dacă aveau motive să suspecteze ceva.

Rémy nu se întorsese încă, dar el și Eva petrecuseră ultimele câteva luni transformând mica bibliotecă din biserică într-un atelier, dotat cu ghilotină manuală pentru tăierea precisă a hârtiei, o mașină de scris Underwood, două capsatoare, o duzină de sticluțe cu substanțe chimice, lichid corector pentru ștergerea cartelelor de rații și o colecție de cerneluri meticulos amestecate de Rémy, care încercase să obțină nuanțele cel mai frecvent folosite în documentele oficiale. Aveau ștampile obișnuite din cauciuc, pe care Eva le gravase cu atenție, alături de o duzină de rulouri goale, pentru ștampilele mai rar întâlnite, pe care aveau nevoie să le reproducă rapid, cât și un aparat simplu, cu manivelă, fabricat de Rémy, care folosea praf și mină de la creioane vechi pentru a da un aspect învechit documentelor. Aveau chiar și o mașină de cusut veche, de tip Singer, donată de un enoriaș cu multă vreme în urmă, pe care Eva își dăduse seama luna trecută că o putea folosi pentru a tăia timbre fiscale, dacă înlocuia acul subțire cu unul mai mare.

În fiecare seară, toate rezervele și echipamentele lor – cu excepția mașinii de scris și a mașinii de cusut – erau ascunse în sertare cu compartimente secrete sau între cărțile de pe rafturi, făcând încăperea să pară complet inofensivă, deși în aer persista un miros de chimicale.

Joseph a trecut pe la biserică joi dimineață, cu un nou teanc de documente în alb, sosite din nord cu un curier. *Père* Clément l-a condus în mica bibliotecă, făcând-o să tresară pe Eva, care era obișnuită să îi vadă numai pe Rémy și pe preot în spațiul acela intim. Când preotul s-a retras, lăsându-i singuri, Eva nu și-a putut stăpâni sentimentul că într-un fel îi violase încrederea. Dar nu putea pretinde ca *père* Clément să păstreze secretul camerei față de un om în care mișcarea de rezistență avea atât de multă încredere, nu-i așa?

– Faci o muncă extraordinară aici, Eva, a zis Joseph, privind în jur cu uimire la toate mașinăriile, cernelurile și chimicalele, înainte de a se așeza lângă ea și a pune o

mână, tandru, pe spatele ei.

Părea un gest intim, iar Eva a reacționat instinctiv depărtându-se de el. Nu că ar fi deranjat-o atingerea lui. Dumnezeu știe că, nu cu mult timp în urmă, visa la această atingere. Nu, era faptul că stătea pe un scaun care aparținea altcuiva.

– Mulțumesc, dar a fost destul de dificil săptămâna aceasta, de una singură. Ai primit vreo veste de la Rémy?

– Nu, dar am fi auzit deja dacă s-ar fi întâmplat ceva rău. Lucrurile acestea durează. Se va întoarce. S-a ridicat și a sărutat-o pe ambii obraji. Transmite-i mamei tale salutările mele.

A plecat, închizând cu grijă ușa în spatele lui.

Eva era aplecată peste masă, completând cartele de rații, când s-a deschis din nou ușa, douăzeci de minute mai târziu. A întors capul, așteptându-se să îl vadă pe Joseph revenind cu ceva ce uitase să îi lase mai devreme, dar când în locul lui a intrat Rémy, a sărit în picioare și s-a aruncat în brațele lui.

– Ah, Rémy, te-ai întors! a strigat ea, iar el a avut o mică ezitare înainte de a o strivi la piept și de a-și îngropa fața în părul ei.

Nu a scos nici un cuvânt, dar Eva îi simțea bătăile nebunești ale inimii, iar asta îi era de ajuns. Era viu, era aici și era în brațele ei. Se agăța de ea la fel de strâns cum se agăța și ea de el, iar lucrul acesta trebuia să însemne ceva.

Într-un final, când s-a desprins din îmbrățișare, Eva l-a privit fix, băgând de seamă zgârieturile proaspete de pe față, tăietura de la gât, vânătaia îngălbenită de sub ochiul stâng.

– Ești rănit.

El și-a atins vânătaia, surprins parcă să o găsească acolo.

– Nu este grav.

– Și copiii?

El a zâmbit slab.

– Erau patru, toți din Polonia. Cei ale căror documente le-am lucrat săptămâna trecută.

– Arlette, Jeanine, Jean-Pierre și Roland.

Prefera să își amintească numele lor adevărate, decât pe cele false, pe care le aleseseră pentru ei. Aveau vârste cuprinse între doi și șapte ani – mult prea mici ca să fie puși în situația de a fugi pentru a-și salva viața.

El a dat din cap.

– Paginile de la o sută șapte la o sută zece în cartea ta. Sunt bine, la adăpost, în Geneva.

– Ah, slavă Domnului. Dar tu? Rèmy, cine ți-a făcut asta?

– Eva, m-am întors și sunt în viață. Restul nu contează. Mi-am făcut griji pentru tine, a zis el, iar privirile i-au alunecat într-o parte.

– Dar tu erai cel care se afla în primejdie.

– Și totuși, numai la tine m-am gândit.

A tușit și s-a întors cu spatele, iar ea s-a bucurat că nu îi vede obrajii care îi luaseră foc.

– Prin urmare, a zis el fără să o privească, cum a decurs cina cu Faucon?

Tăișul din vocea lui a înlocuit căldura pe care o simțise cu numai câteva secunde mai înainte, iar schimbarea bruscă a tulburat-o.

– A fost bine, Rémy. Va lucra mai îndeaproape cu noi de-acum încolo, ne va aproviziona cu cele necesare.

Rémy a ridicat brusc sprâncenele.

– Cu ce ne va aproviziona?

Eva a făcut un semn către masă.

– Hârtie mult mai bună decât cea de care am făcut rost singuri. Avem nevoie de el.

Rémy și-a coborât privirile spre documentele de pe masă. A scrâșnit din fălci.

– Corect. Faucon, salvatorul nostru.

– Rémy...

– Îmi pare rău. A clipit spre ea de câteva ori, apoi a oftat, cu umerii lăsați în jos. Au fost... au fost zile lungi și grele. Distrugerile din afara marilor orașe... S-a oprit, clătinând din cap. Eva, simt că nu fac destul.

Ea a simțit că o traversează un fior.

– Sigur că faci. Munca pe care o facem aici este inestimabilă. Iar acum, că te-ai întors, putem face mult mai mult cu aceste documente în alb...

– Eva, într-o lume perfectă, nu mi-aș dori nimic mai mult decât să rămân aici, cu tine. Dar ce am simțit acolo, călătorind împreună cu copiii aceia... Sunt multe de făcut. Iar eu nu le pot face de aici.

Eva a simțit cum i se pune un nod în stomac. Înțelegea ce spunea, ce însemnau vorbele lui, dar trebuia să priceapă că greșește.

– Am nevoie de tine, Rémy, a zis ea. Adică, avem atâtea de făcut.

A făcut un gest întârziat spre hârtiile de pe masa aflată în fața ei, dar știa că el a intuit adevărata semnificație a vorbelor ei. Rémy și-a ferit privirile, iar când s-a uitat din nou la ea, în ochii lui era atâta suferință, încât o durea să îl privească.

– Vreau să îți făuresc o Franță mai bună, Eva, a zis el cu blândețe în glas. O Franță în care să ai un cămin. Nu pot face asta dacă stau aici.

– Promite-mi că vei mai aștepta până ce iei o hotărâre, a zis Eva și și-a ținut răsuflarea.

El a privit-o lung în ochi.

– Promit.

În seara aceea, la cina alcătuită din supă de vită apoasă, cu tăiței subțiri, Mamusia o țintuia pe Eva cu ochii îngustați, în vreme ce Eva flecărea cu *madame* Barbier și încerca să nu își facă prea multe griji în privința lui Rémy și a deciziilor pe care le lua fără ea. După ce au strâns masa, iar *madame* Barbier a urcat în cameră, Eva a rămas umăr lângă umăr cu mama ei la chiuvetă, uscând vasele pe care le spăla Mamusia.

– Arunci pe apa sâmbetei o ocazie trimisă de Dumnezeu, *moje serduszko*, a izbucnit Mamusia, rupând tăcerea.

– Ce ocazie?

– Joseph Pelletier, desigur.

– Mamusia...

– Este limpede că tânărul are sentimente pentru tine. A zis-o chiar el: ești o partidă bună. Ești atât de subjugată de mica ta operațiune de falsificare, încât să nu vezi? Este perfect pentru tine, Eva. Cu siguranță, soarta l-a adus aici.

– Cred că a fost mai degrabă vorba de Rezistență.

– Glumește tu cât vrei, dar nu poți fugi de voia Domnului. El ți l-a trimis pe Joseph la ușă. Ce dovadă mai mare vrei? Îți imaginezi cât de fericit ar fi tatăl tău dacă s-ar întoarce din Polonia și te-ar găsi măritată cu un evreu ai cărui părinți ne sunt cunoscuți?

– Cred că Tatuś ar fi fericit dacă s-ar întoarce și ne-ar găsi în viață, nimic mai mult.

– Nu poți să mă asculți măcar o dată, Eva? Simt că tu ai impresia că nu știu despre ce vorbesc, că sunt o bătrână proastă. Dar tradiția are însemnătate. Este important să strângem rândurile în vreme de restriște. *Credința* noastră înseamnă ceva, chiar dacă tu pari hotărâtă să o abandonezi.

Eva a aruncat din mână prosopul de bucătărie, clipind repede, pentru a-și potoli lacrimile.

– Nu îmi abandonez credința, Mamusia!

– Te porți de parcă aș fi oarbă, dar eu văd, Eva, văd cum vorbești încă despre băiatul acela catolic. Te-am avertizat, iar tu nu m-ai ascultat.

Cuvintele, rostite rece și cu rușine, le-a simțit ca o palmă peste obraz. Obrajii îi ardeau, iar prin vene îi galopau sentimente de vinovăție și confuzie.

– Mamusia, nici măcar nu îl cunoști. Rémy este un om bun.

– Este lumea plină de oameni buni, Eva, dar tu vrei să îți pierzi vremea cu un papistaș? Te crezi mai bună decât noi, dar nu poți fugi de cine ești cu adevărat.

– Dar nu încerc să fug.

– Ah, Eva, de când am ajuns aici nu faci decât să fugi.

Când s-a întors să o privească, Eva a fost surprinsă să vadă cât de mult slăbise mama ei. Cum de nu observase până acum? Omoplații îi semănau cu aripile unei păsări, iar clavicula i se vedea ca un punct ascuțit sub decolteul bluzei. Eva a fost năpădită de un val de îngrijorare care i-a acoperit furia și durerea.

– Mamusia, nu fug. Doar că... am sentimente la care nu mă așteptam. Dar nu s-a întâmplat nimic.

Mamusia s-a aprins la față.

– Așadar, recunoști? Îl iubești?

– Nu spus am asta.

– Nu uita ce îți spun. Tatăl tău și cu mine am părăsit Polonia când eram foarte tineri, în căutarea unei vieți mai bune, pentru noi și pentru copilul pe care speram să îl avem într-o bună zi. Tu, Eva, ai fost copilul acela, născut în libertate datorită sacrificiilor pe care le-am făcut noi. Dacă întorci spatele acestui lucru, ne trădezi, iar asta nu se poate șterge niciodată.

– Mamusia...

Dar mama ei se îndrepta deja spre ușă.

– Sunt dezamăgită de tine, Eva, mai dezamăgită decât am fost vreodată.

Eva a rămas țintuită locului, privind pierdută în urma ei mult după ce dispăruse, în vreme ce în minte gândurile i se învolburau, iar ea se lupta cu impresia că toți cei pe care îi iubea păreau hotărâți să îi frângă inima.

Eva lucra singură în după-amiaza următoare, când în pragul bibliotecii a apărut *père* Clément.

– Cum merge treaba? a întrebat el.

– Îmi sunt de mare ajutor hârtiile cele noi, a zis Eva, gesticulând cu un oftat spre teancul de documente pe care le terminase deja. Știți... nu aș putea face toate astea fără Rémy.

– Și eu aș vrea să nu plece, a zis *père* Clément. Dar s-ar putea ca mișcarea să aibă nevoie de el în altă parte. S-a dovedit un curier isteț și le-ar putea fi de folos și în alte moduri.

– Dar este de folos aici. Nu pot face totul singură.

Père Clément a oftat.

– Probabil vor trimite pe altcineva în locul lui să te ajute.

Eva a clipit de câteva ori, nevenindu-i să creadă. Cum își închipuia că ar putea cineva să îi ia locul lui Rémy?

– *Père* Clément... a dat ea să zică.

– Munca pe care o faci aici este foarte importantă, Eva. Doar știi asta, nu-i așa?

Ea a lăsat capul în jos.

– Da, dar eu...

– Eva, a întrerupt-o el, poți să lipsești o oră-două? Aș vrea să îți arăt ceva.

Ea a șovăit o clipă, apoi a încuviințat din cap. Fără nici o altă vorbă, preotul a condus-o spre ușa micuței biblioteci, iar apoi afară, în lumina soarelui de după-amiază.

În tăcere, au traversat centrul orașului. De streșini atârnau țurțuri care sclipeau în lumina limpede, iar zăpada imaculată acoperea acoperișurile făcute din argilă. *Père* Clément i-a salutat politicos pe cei doi soldați naziști care stăteau rezemați de zidul unei clădiri, iar Eva și-a ferit privirile. Erau tot mai mulți în ultima vreme, cu uniforme bățoase și căutături amenințătoare. Ieșeau în evidență în micul orășel, unde nou-veniții – chiar și cei care nu erau îmbrăcați în uniforme germane – atrăgeau toate privirile.

– Pot să vă întreb ceva? a zis Eva, în timp ce se îndepărtau de piațetă, pe pașnica rue Girault.

– Orice, Eva.

– Credeți că îmi... Vocea i-a pierit și a inspirat adânc. Credeți că îmi trădez religia? Că îmi trădez părinții?

El a privit-o surprins și au tăcut amândoi pentru a-i face semn cu mâna lui *monsieur* Deniaud, aflat în fața măcelăriei sale, adâncit în conversație cu un jandarm în uniformă pe care Eva îl remarcase prin oraș. *Monsieur* Deniaud părea distras când le-a răspuns la salut, iar jandarmul nu le-a aruncat nici o privire.

– Eva, să fii sigură că nu cred așa ceva, a zis *père* Clément în timp ce coteau pe o alee îngustă și întunecată, dintre două clădiri din piatră. De ce întrebi?

Eva s-a rușinat de lacrimile pe care le avea în ochi.

– Mama mea, a fost tot ce a reușit să zică.

– Ah, Eva.

În ochii i se citea tristețe când a privit-o din nou. O pisică păduchioasă, cu coastele ieșite în relief pe sub blana soioasă, a ieșit furișându-se din dreptul unei uși și s-a repezit în spatele unei biciclete acoperite de zăpadă, sprijinită de un zid, iar Eva a simțit cum o potopește un sentiment de milă față de sărmanul animal. Va muri de foame sau de frig dacă nu o prinde cineva.

– Poate că are dreptate, a murmurat Eva. Nu mă rog la fel de mult ca ea și știu că ar trebui să o fac. Întotdeauna tradițiile au însemnat mai mult pentru părinții mei decât pentru mine și cred că ar trebui să îmi fie rușine din cauza aceasta, mai ales acum. Mai ales acum, când germanii și-au pus în gând să ne șteargă de pe fața pământului.

Père Clément a oftat.

– Eva, este important să urmezi cu fidelitate regulile religiei. Dumnezeu știe că regulile de genul acesta alcătuiesc o mare parte a vieții de preot. Dar dacă am învățat un lucru de la începutul războiului, este acela că atâta vreme cât avem credință, o purtăm în inimile noastre, orice am face, oriunde am merge, dacă motivele noastre sunt pure.

Au cotit pe rue Flandin, o străduță frumoasă, de unde se vedeau coamele dealurilor troienite de omăt.

– Cred că ceea ce contează cel mai mult se află în inima ta. Mai crezi în Dumnezeu?

– Sigur că da.

Întrebarea a luat-o prin surprindere, deoarece chiar și în mijlocul acestui întuneric, chiar și atunci când se întreba dacă El o aude, nu s-a îndoit niciodată de El.

– Și ai devenit catolică pentru că ai lucrat în interiorul bisericii?

Eva i-a aruncat o privire pătrunzătoare.

– Sigur că nu!

Père Clément a zâmbit.

– Asta o îngrijorează pe mama ta, nu-i așa? Că vei deveni brusc una dintre noi?

Eva a șovăit.

– Da. Vorbește... despre catolicism ca și cum ar fi una dintre cele mai rele năpaste care se pot abate asupra cuiva. Îmi pare rău, a adăugat ea în grabă.

Père Clément a clătinat din cap.

– Eva, este speriată. Și nu o învinovățesc deloc. Tu ai găsit o cale de a ajuta, de a face ceva bun, dar gândește-te cât de neputincioasă se simte ea, mai ales că tatăl tău nu îi este alături. Nu o poți acuza pentru că își face griji că te va pierde și pe tine. Iar dacă asta o va liniști, ai putea să încerci să te rogi mai des împreună cu ea. Poate îți va face și ție bine. Dar mai presus de orice, nu uita să îți asculți inima. Nu trebuie să te lași convinsă de vorbele ei, nici de ale mele. Numai tu știi care este relația ta cu Dumnezeu și să nu lași pe nimeni să îți răpească acest lucru.

Pe Eva a cuprins-o o senzație de ușurare când între ei s-a așternut o liniște odihnitoare.

– Îți mulțumesc, *père* Clément.

– Poți veni la mine oricând, Eva. Și la Dumnezeu poți veni oricând. Cărarea vieții este întunecată când alegem să o străbatem singuri.

O clipă mai târziu, *père* Clément a luat-o brusc la dreapta, cotind pe o străduță laterală, rue Nicolas Tury, și a tras-o pe Eva după el. S-a oprit pe neașteptate în fața unei case din piatră, înaltă de trei etaje, cu un singur balcon care ieșea în afară, deasupra străzii. A bătut o dată în ușa neagră, plină de aschii, a făcut o pauză, apoi a bătut din nou, de trei ori, în succesiune rapidă. A trecut mult până ce ușa a fost deschisă de o persoană pe care Eva o văzuse la biserică, dar cu care nu vorbise niciodată, o femeie cu aspect respectabil, cu ochi îngușți și păr argintiu prins într-un coc, și care a zâmbit larg de îndată ce l-a recunoscut pe preot.

– *Père* Clément!

A făcut un pas în față și l-a sărutat pe obraji, apoi ochii i-au zburat spre Eva și i s-au îngustat din nou.

– Cărui fapt îi datorez plăcerea?

– *Madame* Travere, aș vrea să v-o prezint pe *mademoiselle* Moreau, a zis *père* Clément, cu un gest formal spre Eva.

Madame Travere a salutat-o pe Eva cu o înclinare a capului, dar era încă suspicioasă.

– Și ce o aduce astăzi aici pe *mademoiselle* Moreau? a întrebat ea, reîntorcându-și privirile la *père* Clément.

– Este una dintre noi, a zis *père* Clément. Și aș dori să îi cunoască pe copii.

Madame Travere a rămas nemișcată preț de o clipă.

– *Père* Clément, cu tot respectul, încercăm să le limităm interacțiunile cu străinii.

Când a întors capul spre Eva, zâmbetul ei era ca de gheață.

– Sunt sigură că înțelegeți.

– *Madame* Travere, a zis *père* Clément. Sunt convins că vă sunt cunoscute documentele false și permisele de călătorie pe care le folosim pentru a transporta copiii.

– Nu sunt sigură ce vreți să...

– *Mademoiselle* Moreau este cea care le fabrică, a zis *père* Clément, curmând protestele lui *madame* Travere.

O parte din atitudinea glacială a femeii s-a topit când a reexaminat-o pe Eva.

– Nu mai spune!

– Este greu pentru ea, cred, să stea închisă în biserică toată ziua, fără nici o legătură cu cei pe care îi salvează. I-ar fi de folos să i se reamintească pentru ce își asumă un risc atât de mare.

Femeia a deschis gura și apoi a închis-o și, cu toate că expresia de pe chip i-a rămas neîncrezătoare, într-un final s-a retras și le-a făcut semn preotului și Evei să intre. Eva a murmurat un *merci*, iar *madame* Travere a dat ușor din cap.

Au mers în spatele femeii, urcând cele două scări până la ultimul etaj, și au ajuns într-un salon gol. Eva a privit în jur, fără să înțeleagă. Nu era nici un copil în preajmă. Dar apoi, cu buzele strânse, *madame* Travere a apucat o mătură și a lovit tare cu ea în tavan de trei ori. S-a oprit, a mai bătut de două ori, s-a oprit din nou și apoi a lovit în tavan o ultimă dată.

– Ce face? i-a șoptit Eva lui *père* Clément, care nu a făcut decât să îi zâmbească.

După câteva secunde, s-a deschis o trapă ascunsă în tavan, iar din bezna de deasupra a coborât o scară pliantă. În timp ce Eva privea cuprinsă de uimire, a coborât un băiat de vreo zece ani, urmat de un alt băiat, ceva mai mic, o fetiță de vreo treisprezece ani și o alta cu codițe lungi, care nu părea a avea mai mult de șapte ani.

– Tocmai ce terminau orele de școală când ați bătut la ușă, a zis *madame* Travere. Ne-a luat mai mult decât de obicei să îi urcăm pe toți în pod.

Eva a rămas cu privirile ațintite asupra ei.

– Se ascund de cele mai multe ori când este cineva la ușă, a explicat *père* Clément. Ca măsură de precauție.

– Și... merg la școală?

– Ei, da, desigur, a răspuns scurt *madame* Travere. Doar nu vă închipuiți că aceasta este o vacanță pentru ei. Sper că nu vă așteptați să îi las să stea degeaba și să se *joace*. Creierul lor s-ar transforma în ciorbă.

– Ceea ce încearcă *madame* Travere să spună, a intervenit *père* Clément cu un zâmbet, este că ne străduim să le oferim o viață cât se poate de normală cât timp se află aici. Iar asta înseamnă să ne asigurăm că își continuă studiile. *Madame* Travere îi meditează aici.

– Războiul se va sfârși într-o zi, a zis *madame* Travere, și dacă nu au o educație, ce se va alege de ei?

Copiii o priviseră pe Eva cu un interes temperat când coborâseră din pod, dar acum erau prinși de propriile activități și nu se mai sinchiseau de ea. Cei doi băieți jucau șah într-un colț, adolescenta scria cu frenezie într-un caiet, iar fetița mai mică se cuibărise într-un colț al canapelei pentru a citi o carte.

Asupra ei s-a oprit privirea Evei.

– Sunt refugiați evrei cu toții?

Madame Travere și-a ferit privirile, dar *père* Clément a încuviințat din cap.

– Da. Veniți din nord.

– Și ce se va întâmpla cu ei când vor ajunge în Elveția?

– Vor fi adoptați, a zis *madame* Travere, pe un ton tăios. Temporar. Până ce le vom putea găsi părinții.

Eva s-a gândit la tatăl ei și și-a înghițit lacrimile.

– Iar dacă nu pot fi găsiți?

– Sunt soluții și pentru cazul acesta, a zis *père* Clément. Unii se vor întoarce în Franța, alții vor rămâne cu noile lor familii. Dar ne vom asigura că toți vor fi îngrijiți. Este cel mai important lucru pe care îl facem. Iar tu, draga mea, ai o mare contribuție în această străduanie, a mai adăugat după o scurtă pauză.

– Acum, a zis *madame* Travere, bătând din palme o dată, ați văzut tot ce este de văzut. Mergem?

S-a îndepărtat câțiva pași, dar fetița cu codițe ridicase capul și privea în ochii Evei, care era fermecată de fetiță. A traversat camera, ignorând-o pe *madame* Travere, care mormăia ceva despre neobișnuitul acestei interacțiuni cu copiii.

– Cum te cheamă, draga mea? a întrebat Eva, aplecându-se lângă fetița care ținea cartea deschisă în poală.

Fata a clipit de câteva ori.

– Anne.

Din felul în care își spusese numele, cu privirile alunecându-i într-o parte, Eva și-a dat seama că nu era numele cu care se născuse, ci o identitate nouă, pe care i-o dăduse cineva pentru a o putea aduce aici în siguranță.

– Mă bucur să te cunosc, Anne. Eu sunt *mademoiselle* Moreau.

Anne a studiat-o.

– Dar nu este numele tău adevărat, nu-i așa, *mademoiselle*?

Eva a clătinat din cap, copleșită de un val de vinovăție. Cum putea să o mintă pe copilă? Dar era mai periculos să spună adevărul.

– Nu, nu este.

Într-o zi, când va trebui să producă documentele false pentru fetiță, Eva va afla numele ei adevărat. Oare de unde venea și încotro va pleca de aici? Părea mult prea tânără ca întreaga viață să îi fie răpită.

– Câți ani ai, Anne? a întrebat-o.

– Șase și jumătate. Aproape șapte.

– Și ce citești?

Fata și-a coborât privirile spre cartea pe care o ținea în mână.

– *Vrăjitorul din Oz.* O știi? Este despre o fetiță pe nume Dorothée, care ajunge într-o țară ciudată, care se cheamă Oz, unde întâlnește o sperietoare, un om de tinichea și un leu fricos.

Eva a zâmbit.

– Am citit-o. Dar nu este o carte dificilă pentru o fetiță atât de mică?

Fata a ridicat din umeri.

– Știu aproape toate cuvintele, iar *madame* Travere mi-a dat un dicționar să le caut pe cele pe care nu le știu. În plus, cred că nu contează, atât timp cât înțelegi personajele.

– Este distractiv să citești despre personaje fantastice.

– Da, dar nu asta am vrut să spun. Am vrut să spun că, într-un fel, și eu sunt ca Dorothée, nu-i așa? Am plecat într-o mare aventură, iar într-o zi îmi voi găsi drumul spre casă.

Eva a trebuit să își înghită nodul din gât înainte de a putea răspunde.

– Cred că este o observație foarte bună.

Fetița i-a căutat privirile.

– Știi cum se termină? Dorothée ajunge înapoi acasă, da?

– Da. Da, ajunge înapoi acasă.

– Iar familia ei o așteaptă acolo?

Eva nu a reușit decât să încuviințeze din cap.

– Asta-i bine, a zis Anne. Într-o zi, cărarea din cărămizi galbene mă va duce și pe mine acasă, știu sigur.

În clipa aceea, *père* Clément a apărut lângă Eva și i-a pus un braț pe umeri.

– Eva, trebuie să plecăm. Dar văd că ai făcut cunoștință cu cititoarea noastră.

Anne i-a zâmbit preotului.

– *Mademoiselle* Moreau a citit *Vrăjitorul din Oz, père* Clément!

– Îți vine să crezi, Anne, că *madamoiselle* Moreau lucra altădată într-o bibliotecă foarte mare, plină de cărți? Cred că îi place să citească la fel de mult cât îți place ție.

Anne s-a uitat din nou spre Eva, cu ochii mari.

– Într-o bună zi, sper să lucrez și eu într-o bibliotecă. Crezi că este posibil?

– Desigur, a replicat Eva, cu o voce gâtuită. Bibliotecile sunt locuri magice.

Anne a încuviințat solemnă din cap și apoi și-a întors atenția spre paginile cărții, pierdută deja în țara lui Oz. Eva a mai privit-o câteva clipe, apoi *père* Clément a condus-o afară.

Se făcuse deja noapte când *madame* Travere a închis bine ușa în urma lor, iar Eva și *père* Clément au pornit înapoi spre biserică, îndepărtându-se de casa copiilor. Fulgii de nea cădeau în liniște, agățându-se de streșini.

– Îți mulțumesc, *père* Clément, a zis Eva încetișor, în timp ce coteau după un colț.

– Mai sunt încă șaisprezece astfel de case în oraș și șapte ferme în regiunea din jur unde sunt adăpostiți copii. *Madame* Travere le oferă adăpost de cel mai mult timp. A fost prima care s-a oferit să o facă atunci când au început să ajungă copiii veniți dinspre Paris.

Cei patru copii pe care îi văzuse Eva astăzi erau doar o mână din numărul orfanilor ai căror părinți fuseseră răpiți. Ce se va alege de ei? Vor reveni vreodată la normalitate viețile lor? Mai era posibilă reconstrucția, după ce îți fusese răpit totul?

– Cum vom reuși să îi salvăm pe toți? a întrebat ea într-un sfârșit, în șoaptă.

– Cu mult curaj, a venit fără ezitare răspunsul lui *père* Clément. Și cu un strop de credință.

Capitolul 19

La începutul anului 1943, puțini își mai aminteau cum era vremea caldă. Iarna își înfipsese colții de gheață în Aurignon și îl ținea strâns, aruncând cu promoroacă și zăpadă, înghețând străzile, măturând aleile cu vârtejuri glaciale de vânt amarnic.

Singurul lucru bun adus de vremea rea era acela că îi ținea pe germanii speriați înăuntru. În loc să își ocupe posturile pe la colțuri, stăteau ascunși în singura cafenea din oraș, lângă focul care trosnea, sorbind din cafeaua adusă de ei din Germania. Uneori plutea până în stradă mirosul de ciocolată caldă și îi provoca Evei o reacție de furie animalică, ce o lua pe nepregătite. Cine erau ei, încât să se bucure de toate privilegiile iernii franceze, în vreme ce copiii ascunși prin casele din jur sufereau de foame și de frig? Deși locuitorilor din Aurignon nu le erau străine pregătirile pentru iarna lungă și friguroasă, populația se mărise peste măsură odată cu venirea refugiaților în ultimul an și nu era destulă hrană pentru toată lumea.

În ciuda bodogănelilor lui *madame* Travere, Eva începuse să îi viziteze pe copii o dată pe săptămână, având mare grijă să se furișeze în casă numai când nu mai era nimeni altcineva pe stradă, ca să nu vadă nimeni unde dispărea. Aurignon era o localitate mică, cu numai o mie de locuitori, ceea ce însemna că toată lumea avea o oarecare idee despre ce fac ceilalți. Cu cât era văzută mai puțin în afară de slujba de duminică, cu atât mai bine, mai ales că uneori simțea în ceafă privirile sfredelitoare ale unora dintre jandarmi când îngenunchea să se roage. Ar fi fost periculos să se lase văzută – de ei sau de oricine altcineva – apropiindu-se de casa lui *madame* Travere în fiecare săptămână.

Nu mai sosiseră alți refugiați pe vremea aceasta friguroasă. De aceea, copiii pe care Eva îi cunoscuse imediat după Hanuka erau încă aici și se obișnuiseră cu noua lor casă. Aveau lecții în fiecare dimineață cu *madame* Travere, iar în restul zilei se distrau singuri în salon.

– Crezi că părinții mei mai sunt în viață? a întrebat-o deodată Anne pe Eva, într-o zi din februarie.

Stăteau alături pe canapea, iar Anne ținea deschis în poală un exemplar jerpelit din *Copiii căpitanului Grant*. În fața lor, cei doi băieți mai mari și adolescenta erau ghemuiți laolaltă, în jurul unui pick-up pe care Rémy reușise să îl procure, și ascultau muzică de jazz la volum mic, șușotind. *Madame* Travere declarase că existența unui pick-up în casa ei era un lucru de-a dreptul scandalos, dar *père* Clément o convinsese că le va ridica moralul copiilor. „Prea bine“, bombănise ea. „Dar să nu danseze.“

– Cred că avem toate motivele să sperăm că sunt în viață, a răspuns Eva precaută, după o pauză lungă.

Știa foarte puține lucruri despre viața lui Anne dinainte de venirea ei la Aurignon, căci copiilor li se interzisese să vorbească despre trecut, dar înțelesese de la *père* Clément că Anne venea dintr-un orășel de lângă Paris și că părinții ei fuseseră arestați la finalul lunii octombrie.

– Știi, a zis Anne după un moment de tăcere, când Dorothée este în orașul Oz, nu știe dacă locuința lor din Kansas a fost distrusă de tornadă. Încearcă din răsputeri să se întoarcă la unchiul și la mătușa ei, dar nu are de unde ști dacă se mai află acolo sau nu.

– Da, a zis Eva prudentă.

Anne terminase cartea la scurtă vreme după Anul Nou, iar de atunci numai despre ea vorbise, agățându-se de magia plăsmuită a cărții, care îi arătase unei fetițe dintr-un loc numit Kansas drumul înapoi spre viață.

– Dar ei se aflau acolo, *mademoiselle* Moreau. Erau acolo tot timpul și își făceau griji pentru ea. Iar când Dorothée s-a întors acasă, au format din nou o familie.

– Da, a încuviințat Eva din nou și a inspirat adânc. Dar Anne, draga mea, noi nu ne aflăm în Oz.

– Știu asta, *mademoiselle* Moreau, a zis Anne numaidecât. Dar ne putem imagina, nu?

Eva nu a spus nimic, pentru că fetița avea dreptate, desigur. În definitiv, la asta servesc cărțile. Sunt culoare către alte lumi, alte realități, alte vieți pe care îți poți închipui că le trăiești. Dar în timpuri ca acestea, nu era periculos să ai visuri nerealiste?

– *Mademoiselle* Moreau, a zis Anne din nou, căci Eva rămăsese tăcută prea mult timp, știu că uneori este greu să speri la mai bine. Dar nu este mai bine decât să crezi că totul se va termina rău?

Eva a privit-o clipind. Fetița avea numai șase ani, de unde îi venise un asemenea gând?

– Ai perfectă dreptate, Anne.

– Eu prefer să am speranță, orice ar fi, a concluzionat copila, bătând-o pe Eva pe mână, așa cum ar face un adult unui copil. Cred că și dumneata ar trebui să faci la fel. Altfel, realitatea ar deveni prea înfricoșătoare și ar fi greu să mergi mai departe. Și acum, cartea aceasta ai citit-o, *Copiii căpitanului Grant*?

Eva a zâmbit.

– De Jules Verne? Da, am citit-o când eram de vârsta ta.

– Bine. Atunci știi că există speranță chiar și atunci când lucrurile par lipsite de orice speranță.

Eva își amintea vag de copiii din titlul cărții, care și-au reîntâlnit într-un final tatăl după o călătorie înfiorătoare în jurul lumii.

– Cred că ai dreptate, Anne. Există speranță.

În după-amiaza aceea, Eva lucra singură în biblioteca bisericii, la lumina unei singure lumânări, când a intrat *père* Clément cu o expresie gravă pe chip.

– Este nevoie urgentă de lotul acesta de documente, a zis el, întinzându-i o listă. Până mâine-dimineață dacă poți.

Eva a coborât privirea la ele. Erau patru nume, care îi deveniseră foarte apropiate în ultimele câteva luni. Când a ajuns la ultimul, s-a oprit tremurând: mica Anne.

– Credeam că se așteaptă vreme mai bună, a zis ea încet, ridicând capul.

– Am primit de veste că germanii sunt pe cale să facă o razie la casa lui *madame*

Travere, poate chiar mâine. O bănuiesc că ascunde copii evrei.

Eva a simțit că îi îngheață sângele în vene.

– Dar cum? Cine ar fi putut să le spună?

În locul gurii lui *père* Clément se vedea o dungă subțire.

– Ar putea fi oricine: un vecin invidios, un trecător curios, un polițist care încearcă să intre în grațiile cuiva. Deși majoritatea oamenilor de aici urăsc ocupația germană, există câțiva oameni care o văd ca pe o ocazie de care pot să profite.

– Dar cum pot să trădeze niște *copii*? Eva simțea că își pierde controlul. Și, în definitiv, ce vor germanii de la ei? Ce rău le-ar putea face?

Père Clément a oftat.

– Asta nu are nici o importanță acum.

– Măcar pot să îmi iau la revedere?

– Mă tem că nu. Dacă nemții pândesc casa, nu ne putem permite să ai vreo legătură cu povestea asta. În plus, cred că ai mult de muncă în seara asta, dacă este ca documentele să fie gata până în zori. Vrei să îi transmit mamei tale să nu te aștepte acasă diseară?

Eva a încuviințat cu o mișcare molcomă a capului și și-a trecut degetul peste falsul nume al lui Anne, devenit atât de cunoscut, și peste data de naștere falsă, care îi dădea vârsta de cinci ani, în loc de șase.

– Cine este ea cu adevărat?

Père Clément a căutat în buzunar și a scos o a doua listă, pe care i-a întins-o. Devenise o regulă între ei: înregistra numele copiilor, numele lor adevărate, iar apoi ardea bucățile de hârtie. Numele adevărate erau ținute separat de cele false, în caz că descoperea cineva hârtiile înainte de a putea fi distruse.

– Este prima.

Eva a privit la hârtie.

– Frania Kor, a citit ea cu voce tare. A ridicat ochii spre *père* Clément, încețoșați de lacrimi. Numele este polonez. Știți ce înseamnă?

– Nu.

– *Frania* înseamnă *din Franța* sau *liberă*. Eva și-a înghițit nodul din gât. Probabil s-a născut în Franța, la fel ca mine, iar părinții ei și-au închipuit că faptul acesta o va apăra, îi va da șansa la o viață mai bună.

– Dar asta facem noi, Eva, a zis *père* Clément. Putem să o facem noi în locul părinților ei, să o protejăm, să ne asigurăm că are un viitor. Nu ar fi trebuit să te las să te atașezi de ea, a zis el după o ezitare.

Eva și-a șters o lacrimă.

– Ba nu, mă bucur că m-ați lăsat. Mi-a amintit pentru cine muncesc.

Pe lângă asta, *père* Clément nu ar fi putut face nimic să o împiedice. Din clipa în care privirile Evei au căzut asupra fetiței, recunoscuse în ea un suflet înrudit, o altă visătoare care se pierdea și se regăsea în cărți.

– Dar nu aduce nimic bun să dăruiești bucăți din inima ta în mijlocul unui război.

Père Clément a așteptat până ce Eva a ridicat capul și l-a privit în ochi.

– Este periculos, Eva.

Eva și-a dat seama că nu se referea numai la copii. S-a gândit la Rémy, pe care îl văzuse din ce în ce mai rar, deoarece făcea tot mai multe treburi pentru Rezistență.

– Este și mai periculos dacă nu o faci, așa cred.

Cu un oftat, s-a întors la raftul din spatele ei și a întins mâna după Cartea copiilor pierduți.

– Trimit după Rémy, a zis *père* Clément. Ai nevoie de ajutorul lui ca să poți termina toate documentele la timp.

– Vă mulțumesc, a zis Eva.

Când *père* Clément a plecat, încuind ușa în spatele lui, ea s-a întors la carte și a deschis-o la pagina 147. A desenat o steluță neagră deasupra *F*-ului din *Fils*, de pe al doilea rând, și un punct deasupra *r*-ului din *parconséquent*. Aici, cel puțin, fetița pe nume Frania Kor va continua să existe, în ciuda încercării lumii de a o uita. Dacă reușea să ajungă în lumea lui Oz, într-o bună zi va avea nevoie să își găsească drumul înapoi spre casă.

Eva reușise deja să termine primele două seturi de documente când Rémy a intrat grăbit, o oră mai târziu, cu paltonul lui negru pudrat cu zăpadă și o geantă aruncată peste umăr. A pus jos geanta într-un colț și și-a scos căciula, frământând-o neliniștit între mâini.

– Cum merge cu documentele?

Eva a oftat.

– Va fi o noapte lungă.

– Bine. Eu cu ce te pot ajuta?

Eva a arătat spre numele băiatului pe care îl privise de zeci de ori jucând dame, un copil de zece ani pe care îl știa drept Octave. Numele lui, o știa acum, era de fapt Johann, ceea ce o făcea să creadă că părinții lui erau originari din Germania sau din Austria, dar era imposibil de știut. Era unul dintre cei mai mari și avea șansa de a duce cu el secretele trecutului său, dar Eva l-a adăugat totuși în carte, așa cum făcea cu toți copiii. Dacă era capturat sau ucis în timp ce încerca să scape, cel puțin numele lui va rămâne înregistrat. Dacă venea vreodată o rudă să îl caute, i-ar putea spune cel puțin o parte din ceea ce se întâmplase cu el, că pentru o vreme fusese primit în sânul unei mici comunități de la munte.

– Ai fost plecat mult timp în ultima vreme, a zis Eva cu glas blând, în timp ce Rémy începea să completeze cu atenție informațiile false într-unul din certificatele aduse de Joseph în noiembrie.

Terminaseră aproape toată rezerva de certificate în alb, iar Eva știa că în scurtă vreme va fi nevoită să îl caute și să ceară altele.

Rémy și-a ferit privirile.

– Se adună oameni în pădure, a zis el încet. Se antrenează. Se pregătesc.

– Pentru ce?

– Pentru lupta care va veni.

– Dar credeam că nu faci decât o muncă de curier.

S-a întors spre ea și a privit-o, iar în ochii lui citea durere, dar și o hotărâre de fier.

– Știu că *père* Clément crede că singura cale de a câștiga acest război este printr-o rezistență pașnică, dar mă tem că eu nu mai sunt de aceeași părere.

– Ce vrei să spui?

Eva știa deja răspunsul, iar în clipa următoare își înghițea lacrimile pe care știa că le va vărsa mai târziu, odată rămasă singură.

– Că cineva trebuie să ducă lupta împotriva germanilor, Eva. Nu vine nimeni să ne salveze. Britanicii ne ajută, sigur, dar ei nu sunt aici, așa-i? Și nici americanii. Suntem pe cont propriu, iar nemții sunt din ce în ce mai puternici, în vreme ce noi ne

mulțumim să stăm de pomană și să ne plimbăm de colo-colo pe sub nasul lor cu actele noastre false. Trebuie să îi oprim înainte de a fi prea târziu, altfel numai noi vom fi vinovați pentru pierderea Franței.

– Rémy, eu...

El s-a uitat la ea, dar Eva nu știa ce ar mai putea zice. Cum să îl implore să nu o facă, când în adâncul sufletului era de acord cu el? Și cum să îi explice că tot ciorovăindu-se cu el cât au lucrat unul lângă celălalt timp de șapte luni o făcuse să devină extrem de protectoare față de el? Învățase să îi aprecieze simțul umorului, abilitățile de care era atât de sigur, dar și incertitudinile pe care nesăbuința lui ocazională încerca să le mascheze. Însă nu avea dreptul să nutrească aceste sentimente, nu-i așa? Nu își făcuseră promisiuni, nu își juraseră nimic. Așa că nu au mai zis nimic nici ea, nici el timp de câteva minute.

– Eva, nu voi păți nimic, a zis el într-un târziu. Niciodată nu am pățit nimic rău. Întotdeauna găsesc o cale de a ieși din încurcături, îți amintești?

– Rémy, îmi este teamă că asta s-ar putea să nu mai conteze până la urmă.

El nu a răspuns, ci au lucrat în tăcere următoarele câteva ore, Eva gravând cu atenție ștampilele necesare pe rulou, iar Rémy completând spațiile goale cu precizia unui funcționar îndemânatic. A lăsat-o pe micuța Anna – Frania Kor – la urmă, iar când a luat documentele din mâna lui Rémy și a întrebat dacă ar putea să completeze ea spațiile goale, a simțit că îi scapă o lacrimă pe obrazul stâng. Și-a ferit privirile, dar era prea târziu. Rémy o văzuse și încet, cu o blândețe care a surprins-o, a întins o mână și i-a șters-o tandru, cu degetul mare.

S-a oprit cu degetul arătător sub bărbia ei, iar când ea a ridicat privirile, fața lui se afla la numai câțiva centimetri. Primele raze ale răsăritului străpungeau întunericul din fața ferestrelor, iar în scurtă vreme *père* Clément urma să vină după documente, iar copiii vor pleca spre est. Dar deocamdată timpul înghețase la fel ca țurțurii atârnați de streșini afară, iar când Rémy s-a aplecat să o sărute, i s-a părut ca o întoarcere acasă.

Când a tras-o spre el, ea s-a potrivit perfect în arcul format de corpul lui, moliciunea curbelor ei și soliditatea pieptului său musculos formând piesele unui mozaic de a cărui existență nu fusese conștientă până atunci. Felul în care a sărutat-o a făcut-o să simtă, într-un mod improbabil, că o cunoștea de când lumea, poate mai bine decât se cunoștea ea singură. Mâinile lui i s-au prins în păr și apoi au rătăcit peste corpul ei, timid la început, sfios, iar apoi cu tot mai multă siguranță.

Nimeni nu o sărutase pe Eva așa până atunci, ca și cum ar fi cunoscut-o pe dinăuntru și pe dinafară. Întreaga ei viață fusese rezervată și la locul ei, hotărâtă să își facă părinții mândri de ea, simțindu-se vinovată în cele câteva ocazii în care se sărutase cu băieți buni, evrei, de la școală, deși nu lăsase niciodată lucrurile să meargă mai departe de atât. Acum, când Rémy i-a prins în palme șoldurile și a ridicat-o pe masa unde lucrau, nu își dorea nimic altceva decât să îi simtă pielea pe pielea ei, să fie cât se poate de aproape de el.

Apoi, deodată, s-a oprit, retrăgându-se în grabă și lăsând-o acolo, încă îmbrăcată, cu obrajii aprinși, cu tot trupul arzând.

– Nu pot... nu putem, a zis el, ferindu-și privirile în timp ce își băga cămașa în pantaloni.

– Dar... a șoptit ea, neînțelegând.

Greșise cu ceva? Poate că fusese evidentă lipsa ei de experiență.

– Nu este vina ta, a zis el, răspunzând la întrebarea pe care Eva nu o pusese.

Se ferea să privească spre ea, dar când ea s-a ridicat și și-a îndreptat părul sălbăticit, a avut senzația că el știe că se abține să nu plângă.

– Atunci ce...?

– Nu pot.... nu pot să dezamăgesc încă o persoană, a bâiguit el, privind spre podea.

– Dar Rémy, nu mă vei...

– Ba da, o voi face, a oprit-o el, iar ea a auzit în vocea lui un vag tremur. Așa se va întâmpla, Eva, nu îți dai seama? Te voi dezamăgi, iar apoi nu voi mai putea trăi cu gândul acesta. Îmi... îmi pare rău. Trebuie să plec.

A plecat în grabă, ieșind în goană pe ușa micii biblioteci secrete, de parcă ar fi luat foc clădirea. Singura mângâiere pe care a avut-o Eva a fost aceea că, înainte ca ușa să se închidă în urma lui, a întors capul și a privit spre ea o singură dată, iar ochii li s-au întâlnit. Iar în clipa aceea, a citit pe chipul lui suferință și tristețe. Spunea adevărul, Eva o știa; fugea deoarece credea că o va face să sufere.

Probabil că o va bântui pentru tot restul vieții gândul că, în loc să se ducă după el, rușinea și loialitatea față de mama ei o țintuiseră locului. Până când și-a venit în fire și a reușit să ajungă la ușa cea mare a bisericii, el dispăruse de mult. Urmele lăsate în zăpadă, care mergeau în direcția casei copiilor, erau singurul semn că fusese acolo.

Eva nu s-a dus acasă în dimineața aceea; voia să fie acolo pentru a-i înmâna personal noile documente lui *père* Clément, iar în sinea ei spera că Rémy se va răzgândi și se va întoarce.

Nu putea nici să dea ochii cu mama ei, cu toată furtuna de emoții izbucnită în sufletul ei. Când o sărutase Rémy, i se păruse cel mai plăcut lucru pe care îl făcuse vreodată, cel mai natural gest din lume. Dar cum putea să simtă astfel, dacă el nu era evreu? Mama ei nu ar ierta-o niciodată, și ce s-ar alege de ea dacă nici Tatuś nu ar ierta-o? Cum putea să îi trădeze în acest moment? Cu cât stătea mai mult pe treptele bisericii, cu atât mai mult se adâncea în confuzie. Ar fi mai curajos din partea ei să își urmeze chemarea inimii, riscând să își dezamăgească părinții? Sau să întoarcă spatele unui bărbat pe care îi era interzis să îl iubească, pentru a apăra istoria pe care alții voiau să o răpească poporului ei? Nici una dintre alegeri nu părea cea corectă.

Până când a sosit *père* Clément, o oră mai târziu, și a găsit-o stând în frig, urmele lui Rémy dispăruseră sub un strat proaspăt de zăpadă.

– Ce faci aici? a întrebat *père* Clément, urcând scările în grabă, cu obrajii roșii de frig. S-a întâmplat ceva?

– Nu... Cum să îi explice fără să pară o neghioabă? Voiam să iau un pic de aer.

Nu părea convins, dar a dat din cap și a ajutat-o să se ridice.

– Intră, Eva, să nu răcești. Tu și Rémy ați terminat ce aveați de făcut?

Și-a ferit capul, ca *père* Clément să nu vadă că roșise.

– Da, *mon père*.

Era cald înăuntrul bisericii, dar în timp ce îl conducea pe *père* Clément spre mica bibliotecă, Eva încă se simțea ca sculptată în gheață, cu o inimă aproape la fel de rece ca obrajii roșii care o usturau.

– Dumnezeule mare, Eva, a zis *père* Clément, uitându-se la ea cu îngrijorare de îndată ce au intrat în camera secretă. Cât timp ai stat afară? Pari pe jumătate degerată.

– Nu mult, a răspuns ea vag.

Pierduse șirul minutelor. Știa doar că trecuse destul timp ca ultimele urme lăsate de Rémy în zăpadă să se șteargă.

– Rémy a plecat.

– Da, a zis *père* Clément, iar ea și-a dat seama că preotul știa deja.

– Știți unde îl pot găsi? a întrebat Eva, șovăind. Cred că sunt unele lucruri pe care ar trebui să i le spun, lucruri pe care ar fi trebuit să i le spun aseară.

Père Clément s-a încruntat.

– Nu ți-a spus?

– Ce să îmi spună?

– Eva, îi va escorta pe câțiva dintre copii astăzi.

– Ce va face?

– A zis că știe cât de mult te-ai atașat în ultimele luni de protejații lui *madame* Travere, mai ales de Anne, și că vrea să îi treacă granița în siguranță.

Eva și-a înghițit nodul din gât.

– A plecat din cauza mea?

Zâmbetul lui *père* Clément era blând, iar Eva a simțit, pentru a nu știu câta oară, că poate citi ce se află în sufletul ei.

– A plecat pentru că este un om bun și pentru că încearcă să facă ceea ce trebuie.

– Dar nu mi-a spus.

– Poate că nu a vrut să îți faci griji.

Sau poate pentru că știa că va încerca să îl oprească. Poate că sărutul fusese felul lui de a-și lua rămas-bun. Oare asta voia să spună când zisese că nu putea să o dezamăgească? Se temea că nu se va întoarce? A cuprins-o un tremur mai rece decât orice simțise afară, în frig.

– Traversarea va fi periculoasă pe vremea aceasta, a zis ea cu o voce moale.

– Da.

– Cât timp credeți că îi va lua să se întoarcă la Aurignon?

– Eva, nu sunt sigur dacă se va întoarce, a zis el după un moment. Mi s-a spus că Rezistența are nevoie de expertiza lui.

– Expertiza lui?

În ochii lui *père* Clément se citea îngrijorarea.

– Înainte de a ajunge la Aurignon, se pare că lucrat o vreme cu explozibili.

– *Explozibili*? Rémy?

– Are pregătire de chimist.

– Desigur, a murmurat Eva. Acidul lactic.

Père Clément a încuviințat din cap.

– După câte înțeleg eu, fabricarea materialelor explozive necesită ceva experiență în domeniu.

Prin urmare, Rémy va fi departe de ea, va arunca lucruri în aer, își va pune viața în primejdie. Oare îl va mai vedea vreodată? Deodată a avut senzația că se scufundă.

– Dar eu am nevoie de el, a zis ea cu o voce pierită.

Nu era sigură că *père* Clément înțelesese greșit sensul vorbelor ei sau preferase să o scutească de stingherealа unui răspuns sincer.

– Totul va fi bine, Eva. De fapt, mișcarea trimite un alt falsificator în locul lui, să te ajute o vreme.

– Un alt falsificator?

Eva a privit în jur uluită. Acesta fusese spațiul pe care îl împărțise cu Rémy. Nu își putea imagina o altă persoană aici, respirând aerul care ar fi trebuit să fie al lui, ocupând spațiul care nu îi era destinat decât lui.

– Am auzit că fata este de aceeași vârstă cu tine.

– Este o femeie?

Eva nu se așteptase la asta, dar, la urma urmei, de ce nu?

Père Clément a dat din cap în semn că da.

– Ar trebui să ajungă până într-o lună.

Fără să se grăbească, Eva a întins o mână spre documentele pe care le plăsmuiseră ea și Rémy în noaptea trecută, cele care vor permite copiilor acces liber în Elveția, dacă totul va merge conform planului. Întinzându-i-le lui *père* Clément, și-a luat inima în dinți și a zis:

– Pot merge cu dumneavoastră, să îmi iau bun-rămas de la el?

După felul în care o privea în ochi, Eva simțea că putea citi ce era în inima ei.

– Nu, Eva, mă tem că nu poți. De fapt, copiii și curierii au părăsit deja orașul. Trimit pe cineva cu documentele acestea de îndată. Este prea periculos altfel.

– Deci, nici dumneata nu îl vei mai vedea pe Rémy.

Preotul i-a luat mâinile într-ale lui.

– Sunt convins că îl vom revedea amândoi în curând. Eva, nu uita că trebuie să avem credință.

Vorbele lui nu au avut puterea de a o alina, căci știa despre credința catolicilor de a se reîntâlni pe lumea cealaltă, după moarte. Iar *père* Clément nu îi promisese că Rémy se va întoarce viu. Poate că tot ce voia să spună era că într-o zi, dacă vor duce o viață bună, se vor regăsi undeva, departe de aici. Dar atunci va fi prea târziu.

Capitolul 20

Noua falsificatoare trimisă de mișcarea de Rezistență două săptămâni mai târziu era o femeie de douăzeci și șase de ani, pe nume Geneviève Marchand. Părul ei negru, ondulat, tuns scurt, i-a amintit Evei pe dată de actrița Marie Bell, și mai avea și o pereche de picioare lungi și o înfățișare frumoasă care, în alt timp și în alt loc, ar fi făcut-o vedetă. Dar aici, aspectul ei izbitor o făcea ușor de remarcat, iar Eva se întreba cum se face că o femeie care arăta așa lucrează pentru Rezistență, care se baza mai tot timpul pe oameni capabili să se piardă în mulțime, oameni ca Eva.

Venea dintr-o zonă numită Platoul, aflată la 150 de kilometri sud-est de Aurignon. Acolo, locuise într-un sat unde falsificarea de acte era o afacere mare și unde erau ascunși peste o mie de evrei, sub protecția pastorului protestant de acolo, care lucra și el pentru Rezistență. Păruse o exagerare când lucrul acesta fusese menționat prima dată de Geneviève, dar *père* Clément îi explicase că povestea era adevărată.

– Acum, că rețelele încep să fie mai bine organizate, menținem legătura cu ele, a zis el. Așa au ajuns să o trimită pe Geneviève aici. Omul care a pregătit-o, un oarecare Plunne, a contrafăcut mii de documente.

S-a dovedit că metodele lui Plunne nu erau foarte diferite de cele ale Evei, cu toate că lucra la o scară mult mai mare. Părea să fi ajuns la aceleași idei despre falsificarea de acte pe scară mare, printre care și utilizarea de mici copiatoare cu rulouri din gel pentru a duplica ștampile. De aceea, Geneviève s-a acomodat imediat și, cu toate că Eva nu ar fi recunoscut-o nicicând cu voce tare, era mai bună decât Rémy, mai meticuloasă, mai atentă. Uneori surprindea mici erori – greșeli de scriere sau mărunte discrepanțe – înaintea Evei, și numai pentru lucrul acesta Eva simțea că merită să suporte compania ei. Dacă privirea ei ageră salva chiar și o singură persoană de examinarea la fel de meticuloasă a unui neamț, aici era locul ei.

Când, în cele din urmă, a început dezghețul, Geneviève lucra de mai bine de o lună pe locul care fusese odată al lui Rémy, iar Rémy nu se întorsese nici acum. Eva își făcea griji că va începe să îl uite, dar în fiecare dimineață, în acele câteva secunde dintre somn și trezie, simțea încă pe buze gustul lui dulce, simțea încă năluca trupului său lipit de al ei. Dar apoi se trezea de-a binelea, iar acele senzații dispăreau și își reamintea cât de singură este.

Dar cu cât rămânea plecat mai mult timp, cu atât mai des se întreba dacă nu cumva se păcălise singură spunându-și că sentimentele ei pentru el puteau duce undeva. Chiar și într-o lume perfectă – o lume în care nu se aflau în război cu un inamic care voia să îi omoare pe cei asemenea ei – el rămânea un catolic, iar ea, fiica unor părinți evrei care nu ar fi niciodată de acord cu relația lor. Dacă ultimele nouă luni o învățaseră

ceva, era cât de mult trebuie apreciată și respectată familia. Poate că mama ei avea dreptate, iar Eva trebuia să îl uite, să încerce să își deschidă mintea față de cineva mai potrivit, ca Joseph. Singura problemă era că, oricât încerca să își bage în cap că așa trebuie să facă, nu își putea convinge inima că Rémy nu merita iubirea ei.

Dar era adevărat că o părăsise, nu-i așa? Știa că este departe, că luptă, că își face datoria – dacă mai era în viață – dar în nopțile cele mai întunecate, Eva se trezea spunându-și că nu ar fi plecat dacă ar fi iubit-o îndeajuns.

Geneviève nu vorbea mult, ceea ce îi convenea de minune Evei. Și, cu toate că a ajuns să aibă încredere în ea, Eva nu i-a povestit niciodată despre Cartea copiilor pierduți. La început, i-a trecut prin minte de mai multe ori să o facă, căci lucrau cot la cot în fiecare zi și nu încăpea nici o îndoială că Geneviève era la fel de dedicată cauzei lor ca Eva. Dar secretul ei era în siguranță dacă îl știau numai Rémy și *père* Clément, așa că preotul a fost de acord să nu rostească nici o vorbă de față cu Geneviève, iar Eva înscria nume în carte numai în lipsa ei.

În prima zi cu adevărat caldă a lui ۱۹۴۳, abia către sfârșitul lui aprilie, la mult timp după ce se topiseră zăpada și gheața, Eva a părăsit ceva mai devreme biblioteca secretă și a întrebat-o pe mama ei dacă voia să meargă la o plimbare. La Paris, ea și mama ei fuseseră *comme les deux doigts de la main*, ca două degete ale aceleiași mâini, ca două picături de apă. Își mărturiseau totul, iar Eva își dorea cu disperare să o facă mândră de ea. Dar aici, totul se schimbase. Mama ei nu era de acord cu ceea ce făcea Eva, iar pentru a suporta oprobriul ei, Eva se prefăcea că nu îi pasă. Dar îi păsa și, cu toate că știa că munca ei era importantă, distanța tot mai mare dintre ele o măcina. Acum, cu Rémy plecat, Eva vedea mai deslușit golul din viața ei, în locul unde altădată era loialitate și afecțiune.

– *Tu* vrei să mergi la plimbare cu *mine*? întrebase mama ei, oprindu-se din împăturirea unei cuverturi pentru a îndrepta o privire uluită spre Eva.

Pentru că Eva se cufundase tot mai mult în activitatea de contrafacere de documente, mama ei se ocupa de curățenie și gătit pentru *madame* Barbier. La vară, spusese *madame* Barbier, ar putea avea clienți, dar deocamdată Mamusia îi făcea un serviciu întreținând locuința în schimbul unei mici sume de bani. Eva se întreba dacă mama ei bănuia, la fel ca ea, că lui *madame* Barbier îi fusese milă de ea și încerca să îi ocupe timpul.

– Este chiar atât de neobișnuit, Mamusia?

Eva nu intenționase ca vocea să îi fie tăioasă, dar așa a fost.

Mamusia a reluat împăturirea cuverturii.

– Eram sigură că ai uitat de mine, așa cum se pare că ai uitat că nu ești catolică.

– Nu vorbi așa.

– Cum să nu vorbesc? Ca o mamă care a renunțat la tot pentru ca tu să ai o viață bună, iar apoi a fost dată la o parte?

Eva a inspirat adânc.

– Mamusia, nu s-a întâmplat asta.

Mamusia a pufnit, dar în cele din urmă a lăsat cuvertura jos și s-a întors spre Eva.

– Bine. Cred că putem merge la o plimbare. Dar i-am promis lui *madame* Barbier că voi găti eu tocana în seara aceasta, așa că trebuie să ne întoarcem într-o oră.

Cinci minute mai târziu, se îndepărtau de centrul orașului, în direcția opusă bisericii și casei lui *madame* Travere, iar pentru prima dată de săptămâni bune, Eva simțea că poate să respire. Mușcatele începeau să înmugurească în jardinierele de la balcoane, scăldate de razele soarelui, ba chiar și soldații germani răsfirați pe străzi

păreau neinteresați de ele. I-a făcut un semn cu mâna lui *madame* Noirot, care aranja cele câteva cărți expuse în vitrina librăriei sale, și lui *monsieur* Deniaud, care astăzi nu purta șorțul de măcelar, dar a evitat privirile jandarmului vigilent, al cărui nume aflase că este Besnard. Ochii lui au părut să le urmărească pe ea și pe Mamusia până ce au cotit pe altă stradă.

– *Madame* Barbier a fost bună cu noi, a zis Eva, numai pentru a sparge liniștea așternută între ele.

Mamusia i-a aruncat o privire.

– Muncesc pentru ea. Îi țin casa imaculată. Nu insinua că ne ține de milă.

– Nu asta am vrut să spun.

– Bine, pentru că *madame* Barbier este norocoasă că sunt aici. Și în orice caz, nu mă plătește destul. Este mult prea puțin pentru munca pe care o depun. Ei nu ne apreciază, să știi.

Eva a oftat. Adevărul era că *père* Clément se oferise să îi acorde Evei o sumă mai mare, bani care veneau dinspre mișcarea de Rezistență, dar Eva ceruse ca banii să meargă în schimb către casele care adăposteau copii. Era deja un nou grup de refugiați în Aurignon care aștepta să traverseze în Elveția, iar niște bani în plus ar ajuta.

– Nu avem nevoie de mai mult decât avem, i-a amintit Eva mamei sale.

– Ba sigur că avem nevoie. Pun bani deoparte pentru viitor. Vom avea nevoie de ei când ne vom reîntâlni cu tatăl tău la Paris.

Mama ei încă era convinsă, în ciuda oricăror evidențe, că Tatuś se va întoarce acasă.

– Mamusia, a dat să zică Eva.

– Ești fiica tatălui tău, Eva, a oprit-o Mamusia. Dar, cu toate acestea, pari decisă să îți construiești o viață în care nu este loc pentru el.

– Nu este adevărat. Eu... eu voi avea întotdeauna un loc pentru el. Pentru voi amândoi.

Mama ei a pufnit și a rămas tăcută. Eva simțea în spatele pleoapelor lacrimi de frustrare.

– Rémy a plecat, Mamusia. Voiam să știi asta.

Mama ei nu a zis nimic.

– Dar încă te gândești la el.

– Încerc să nu mă gândesc.

Și de data aceasta a durat mult timp până ce mama ei a vorbit din nou, iar când a făcut-o, în glasul ei era o căldură pe care Eva nu o mai auzise de ceva vreme.

– Atunci, poate că totuși nu ai uitat cine ești.

A doua zi, Eva și Geneviève lucrau cot la cot la masa din mica bibliotecă, în liniște, în timp ce mânjeau cu grijă liniile fine ale literelor pe care abia ce le scriseseră pe un nou lot de cartele de rații, pentru a face cerneala să pară mai veche, mai ștearsă. Când au terminat, au început să îndoaie și apoi să împăturească documentele, un proces mecanic, ce nu necesita nici un strop de gândire, dar era necesar pentru a părea că documentele au fost păstrate de cineva în buzunar o vreme.

– Ce făceai înainte de a veni aici? a întrebat deodată Geneviève, iar ruperea tăcerii a făcut-o să tresară atât de tare pe Eva, încât mâna i-a alunecat și a lăsat o dungă de cerneală peste cartelă, care acum trebuia aruncată. Îmi pare rău, a zis Geneviève, zâmbind vinovată spre Eva.

– Nu este nimic, a oftat Eva, întinzând mâna după o cartelă nouă. Și așa nu o

lucrasem cum trebuie.

Geneviève a dat din cap, dar nu a mai spus altceva. Eva știa că așteaptă un răspuns la întrebarea ei.

– Vrei să mă întrebi cu ce mă ocupam? a presupus Eva.

Geneviève a încuviințat din nou din cap.

– Te pricepi atât de bine, a zis ea, după care a șovăit. Vezi tu, Plunne voia să devină doctor, dar legea nu i-a permis să studieze medicina, de aceea s-a apucat să repare mașini de scris la Nisa, până ce el și mama lui au fost forțați să fugă. Dar cred că lucra cu precizia unui chirurg.

Eva a ridicat din sprâncene. Respectul lui Geneviève pentru fostul ei mentor era cumva deranjant și la fel era și ușurința cu care dezvăluia informații personale despre el. Desigur, se stabilise deja că Eva este o persoană de încredere, dar nici așa nu era cazul să facă cu atâta lejeritate schimb de date care îi puteau identifica. Să presupunem că Eva era arestată și torturată pentru a dezvălui informații; acum știa de unde vine și ce meserie avusese unul dintre cei mai prolifici plastografi – un om pe care naziștii, cu siguranță, doreau să pună mâna.

– Ar trebui să fii precaută, a zis Eva cu blândețe. Nu ar trebui să știu aceste lucruri despre Plunne, care se pare că este un om minunat.

Geneviève s-a făcut trandafirie.

– Nu acesta este numele lui adevărat, Eva, ci doar numele de cod. Îmi pare rău. Nu voiam decât să fac conversație.

– Știu. Sunt prea circumspectă.

În ochii de un căprui intens ai lui Geneviève sclipeau lacrimi, așa că Eva a adăugat:

– Iar pentru a răspunde la întrebarea ta, studiam literatură engleză.

Geneviève și-a șters lacrimile și a surâs. Părea să înțeleagă că vorbele Evei fuseseră o concesie. Adevărul este că Eva îi dezvăluise probabil prea mult, dar erau foarte multe școli la Paris, ceea ce o făcea greu de identificat, chiar pentru cineva care deținea acea informație.

– Dar tu? a întrebat Eva după o clipă. Nu știu decât că vii din sud.

– Eu... a dat să zică Geneviève, dar au fost întrerupte de ușa bibliotecii, care s-a deschis cu un scârțâit în spatele lor. S-au repezit amândouă să ascundă cartelele de rații sub cărțile împrăștiate pe masă; așa reacționa Eva de fiecare dată când se deschidea ușa și intra un vizitator neașteptat. Ea și Geneviève erau expuse ca niște pești într-un acvariu.

Dar pericolul nu sosise astăzi. În schimb, în prag se afla Joseph.

– Îmi pare foarte rău că v-am speriat, doamnelor, a zis intrând și trăgând ușa după el. *Père* Clément mi-a dat cheia lui.

Geneviève a îndreptat o privire întrebătoare spre Eva, în timp ce Joseph o cântărea din ochi pe tânăra brunetă. Eva și-a dat seama că nu făcuseră cunoștință, cu toate că Geneviève făcea de-acum parte din viața ei de zi cu zi.

– Geneviève, acesta este... Gérard Faucon.

Era încă straniu să îi spună pe numele lui de cod, care nu se potrivea lui Joseph, cel pe care îl cunoștea la Paris.

– Iar, hmm, Gérard, aceasta este Geneviève Marchand, noua mea parteneră.

– Ah.

Joseph a traversat camera, a apucat mâna lui Geneviève și a sărutat-o ușor, galant. A zâmbit mai întâi către Eva, apoi către Geneviève, iar Eva abia s-a stăpânit să nu dea ochii peste cap văzând reacția lui Geneviève. Se făcuse roșie, se hlizea emoționată și

bătea din genele lungi.

– Habar nu aveam că partenera Evei este atât de frumoasă, a adăugat Joseph rânjind. Aș fi putut veni în vizită mai devreme.

Geneviève a chicotit.

– Mă bucur să vă cunosc, *monsieur* Faucon.

– Și eu mă bucur să te cunosc, *mademoiselle*. Te rog, zi-mi Gérard.

– Prea bine. Dar numai dacă și dumneata îmi vei spune Geneviève.

– Voi fi onorat. Iar acum, Geneviève, sper că nu te superi dacă o împrumut pe Eva o clipă.

– Sigur că nu.

Geneviève era încă roșie ca racul.

– Foarte bine, o aduc înapoi într-o clipită.

Joseph a condus-o pe Eva în biserică și i-a făcut un semn spre o strană.

– Nu vom da de bănuit dacă intră cineva, a zis el. Părem doi îndrăgostiți veniți să se roage pentru pace.

Vorbele lui o iritau; nu exista nici un alt motiv pentru care un bărbat și o femeie s-ar afla împreună într-o biserică? Dar ochii lui Joseph erau întunecați, expresia serioasă, iar Eva a înțeles că s-a întâmplat ceva grav.

– Ce este, Joseph?

El a așteptat până ce au îngenuncheat unul lângă altul, prefăcându-se că se roagă.

– Au fost câteva arestări în Annecy acum câteva zile. Partenerul tău de aici, Rémy, s-a aflat printre cei ridicați de poliție.

Deodată, Eva a simțit că nu mai poate respira.

– Ce?

– Escorta un grup de copii spre Elveția. Hârtiile lui nu au trecut de inspecție când a fost interogat.

– Joseph, este...

Nu a putut să o spună.

El o privea cu o expresie goală.

– ...mort? s-a forțat ea să rostească cuvântul. L-au executat?

– Nu, nu. Acum îl interoghează, la fel și pe femeia cu care era.

Femeia cu care era. Cu siguranță, era numai una dintre acei *passeuri*, dar cuvintele lui i-au răsucit stomacul de gelozie. S-a întrebat în treacăt dacă nu cumva aceasta fusese intenția lui Joseph.

– Dar copiii? a reușit ea să întrebe.

– Copiii sunt în siguranță. A fost arestat pe drumul înapoi, când a trecut granița, după ce i-a pus la adăpost.

– Dar... am crezut că lucrează cu explozibili, în misiuni ale Rezistenței.

Joseph a ridicat din umeri.

– Lucra. Dar a mai trecut granița și aveam nevoie de cineva care știe ce face. Pur și simplu, nu ne așteptam ca tocmai documentele lui să îi pună bețe în roate.

A ridicat din nou din umeri, iar chipul Evei ardea de rușine.

– Dar cum? a întrebat ea. Cum să nu treacă de inspecție actele lui?

– Naziștii au început să deschidă ochii bine, Eva.

– Da, sigur. De asta folosim de atâta vreme *Journal Officiel*.

Păruse o măsură sigură, luni întregi creaseră identități imposibil de pătruns.

– Din păcate, folosea identitatea unui om pe care îl cunoștea jandarmul din localitate. De aceea jandarmul știa că tânărul fusese ucis într-un accident la fermă anul

trecut.

– Oh, Doamne, a murmurat ea, strivită sub greutatea înțelegerii situației.

– Uite, Eva, știu că este un mare pas înapoi, a zis Joseph, punându-și brațul peste umerii ei. Dar trebuie să ne gândim la viitor. Voi vorbi și cu *père* Clément, dar voi două, tu și Geneviève ar trebui să vă dați la fund în următoarele câteva zile.

Ea a clipit, fără să înțeleagă.

– Dar de ce?

– În caz că te trădează Rémy.

Lacrimi de furie au izbucnit în ochii Evei.

– Nu ar face asta.

– Eva, fără îndoială este torturat. Nu se știe niciodată ce va face cineva care este supus unei asemenea suferințe.

I se făcea rău.

– Dar eu îl *cunosc* pe el.

– Eva.

A așteptat până ce s-a uitat la el.

– Este imposibil să cunoști pe cineva cu adevărat. Poți spune măcar că pe tine însăți te cunoști?

Eva i-a înfruntat privirile.

– Desigur.

Joseph a zâmbit trist.

– Chiar poți? În definitiv, nu mai ești aceeași fată care erai la Paris, așa-i? Oamenii se schimbă, Eva. S-a ridicat în picioare. Sunt sigur că ai dreptate în privința lui Rémy, dar este mai bine să sufli și în iaurt.

A plecat înainte ca ea să mai protesteze, iar după plecarea lui s-a simțit ca o trădătoare pentru că nu îl apărase pe Rémy mai hotărâtă. O jumătate de oră mai târziu stătea încă în strană, simțindu-și tot corpul amorțit, când a intrat *père* Clément pe ușa din spate a bisericii și s-a așezat lângă ea.

– Ai vorbit cu Faucon?

Eva a dat din cap în semn că da, iar când a întors capul spre preot, a simțit cu surprindere că din nou îi curgeau lacrimi.

– Rémy nu ne-ar trăda niciodată, *père* Clément.

– Cred că ai dreptate, Eva, dar și Faucon are dreptate. Tu și Geneviève trebuie să plecați imediat și să stați ascunse câteva zile, pentru orice eventualitate.

În ochii lui se citea milă.

– Nu pot, a zis ea după o tăcere îndelungată, iar el a dat din cap, de parcă îi știa deja răspunsul. Trebuie să găsesc o cale de a-l salva. Dacă actele pe care le-am făcut împreună sunt cele care l-au băgat în bucluc, îi sunt datoare să îl scot de acolo.

– Eva, nu este vina ta.

– Știu.

Era conștientă de lucrul acesta. Dar dacă exista o cale de a-l scăpa pe Rémy din mâinile naziștilor, o va găsi.

– Mă duc să vorbesc cu Geneviève, să îi spun să plece o vreme. Pleacă și tu, părinte. Trebuie să fii precaut.

Père Clément a clătinat din cap.

– Aceasta este casa mea, Eva, a zis, cu un gest spre Iisus cel tăcut de pe cruce și cu un zâmbet pe chip. Eu rămân cu El, orice s-ar întâmpla.

Eva a încuviințat din cap. Înțelegea. Când iubești pe cineva, nu îl abandonezi.

Acum, lucrul acesta însemna mai mult pentru ea decât însemnase înainte.

Capitolul 21

Când s-a întors în biblioteca secretă, Geneviève era aplecată peste masă și lucra la un act de identitate pentru un tânăr luptător din Rezistență.

– Geneviève, a zis Eva cu un glas blând, iar cealaltă femeie a ridicat capul cu un zâmbet care a pierit de cum a văzut expresia gravă a Evei.

– Ce este?

– Trebuie să pleci.

– Cum?

– Există... există posibilitatea de a fi descoperite. Faucon vrea să stăm departe de locul acesta timp de câteva zile, până ce ne asigurăm că suntem în siguranță.

Geneviève părea să nu înțeleagă.

– Dar este multă muncă de făcut și un alt lot de copii este programat să plece la începutul săptămânii următoare.

– Mă ocup eu singură. Nu vreau să fii în pericol.

– Ce s-a întâmplat? a întrebat ea, iar tonul i s-a înmuiat cercetând chipul Evei.

Eva a lăsat capul în jos.

– Rémy, bărbatul care era aici înaintea ta, a fost arestat.

Geneviève nu a zis nimic, iar Eva nu a auzit-o când s-a ridicat, dar deodată, brațele ei au înconjurat-o pe Eva și au strâns-o la pieptul ei, într-o îmbrățișare viguroasă. Surprinsă, Eva a rămas nemișcată mai întâi, apoi a răspuns îmbrățișării ei, iar după aceea s-a tras înapoi și și-a șters lacrimile.

– Omul acesta înseamnă mult pentru tine, a zis Geneviève.

– Da.

Eva nu putea spune mai mult.

– Cum de a fost...?

În timp ce Eva îi povestea pe scurt că actele lui Rémy nu s-au potrivit cu datele oficiale, ceva s-a schimbat pe chipul lui Geneviève.

– Ce este? a întrebat Eva, oprindu-se în mijlocul unei propoziții. Crezi că l-au ucis deja?

– Nu, nu este asta, a zis Geneviève și abia atunci a observat Eva că în ochii celeilalte femei lucea ceva ce aducea a speranță. Spui că identitatea lui a fost împrumutată din *Journal Officiel*? Iar voi doi ați ales un fermier pe care jandarmul îl cunoștea, întâmplător?

Eva a încuviințat din cap, nefericită.

– Dar dacă găsim o poveste care să explice de ce împrumutase identitatea acelui tânăr? Dacă îl facem cetățean naturalizat, dintr-o țară care este aliată cu Germania, și

ar explica și el, cu teamă și sfioșenie, că avea la el acte de identitate falsificate pentru că îi era teamă că vecinii lui francezi l-ar hărțui dacă ar ști adevărul? În cel mai rău caz, ar fi nevoit să stea o săptămână-două în închisoare pentru că folosea acte false, dar l-ar eticheta drept un idiot, în loc să îl execute ca pe un trădător, mai ales dacă este aliat al Germaniei. Nu am avea nevoie decât de informații despre un bărbat naturalizat în urmă cu mulți ani, pe când era copil, ca să justificăm lipsa accentului.

Inima Evei a început să bată cu putere.

– Ar cere să afle de unde a făcut rost de actele false.

– Și noi le vom da numele unui falsificator din Paris care a fost deja executat. Laurent Boulanger, de pildă, sau Marius Augustin.

Eva a rămas cu privirile la chipul ei.

– Chiar crezi că ar merge?

– Da, dacă găsim identitatea corectă, care să se potrivească mănușă cu întreaga poveste. Geneviève se îndrepta deja spre ușă. Uite, ce ar fi să mă lași pe mine să caut numele potrivit, iar tu apucă-te de documentele care așteaptă la rând. Mă întorc cât pot de repede.

– De ce mă ajuți, Geneviève? nu s-a putut abține Eva să întrebe. Ar putea fi periculos.

– Eu nu fug de pericol, Eva, altfel nu m-aș afla aici.

– Îți mulțumesc, a șoptit Eva.

Geneviève i-a primit cuvintele cu o simplă ridicare din umeri, după care a dispărut, lăsând-o pe Eva în tăcerea unei biblioteci pustii, care nu îi va mai părea casă până la întoarcerea lui Rémy. Dar și Geneviève îi era aliată acum, iar Eva înțelegea că totuși poți găsi oameni de încredere în întuneric.

Neputând să închidă ochii fără a-și închipui toate torturile la care naziștii l-ar putea supune pe Rémy, Eva a lucrat toată după-amiaza și toată noaptea. Dimineață, când Geneviève a apărut ducând o sacoșă din pânză, Eva terminase toate actele de identitate și documentele suport pentru următorul lot de copii care vor pleca și deja îi înscrisese în Cartea copiilor pierduți.

– Ai rămas aici toată noaptea? a întrebat Geneviève, lăsând sacoșa pe masă și privind la teancurile frumos ordonate din jur.

– Nu am avut somn.

– Bravo, a spus Geneviève și a scos câteva ziare din sacoșă. Sper că mai ai putere să lucrezi la un alt set de acte. Am găsit pe cineva care se potrivește perfect cu Rémy al tău – un tânăr de douăzeci și șapte de ani, naturalizat în urmă cu douăzeci de ani, după ce a sosit din Austria, și care reapare într-un certificat de căsătorie din august 1942, ceea ce înseamnă că vei avea de produs două lucruri care să stea în picioare la o verificare în arhivele oficiale. Am cercetat cu atenție toate numerele din *Journal Officiel* aflate în biroul lui *père* Clément ulterioare acestei date și nu am găsit nici un anunț mortuar, așa că putem presupune că este în viață. Uite cele două ziare în care apare.

Eva a luat gazetele, dintre care una era ușor îngălbenită, și a clătinat din cap, uluită.

– Nici nu știu ce să spun.

– Nu este nevoie să spui nimic, Eva. Suntem împreună în povestea asta. Ei, cum te pot ajuta?

În grabă, dar cu multă migală, Eva s-a apucat să producă documentele false care să

îl identifice pe Rémy drept Andras Konig, născut pe 12 mai 1915, care a emigrat în Franța, venind din prima Republică Austriacă împreună cu părinții săi, și a primit cetățenia în octombrie 1922. Era fermier, ceea ce explica de ce nu fusese convocat pentru serviciul militar obligatoriu și, potrivit unui număr din *Journal Officiel* din august, se căsătorise în departamentul Ain cu o franțuzoiacă pe nume Marie Travers, născută în 1920. Mai avea câteva dintre fotografiile lui Rémy, ascunse împreună cu câteva de-ale ei, pregătite pentru cazul în care ar avea nevoie urgentă de acte de identitate, așa că i-a fost ușor să o lipească pe una dintre ele pe noul document și să o acopere cu ștampilele necesare. O amendă pentru că a mers cu bicicleta fără far în Servas și un abonament la biblioteca din Bourg-en-Bresse completau travestiul.

La prânz, când a venit *père* Clément să vadă ce fac, Eva aproape terminase.

– Cât de aproape ești de final? a întrebat el, trăgând ușa grea după el și închizând-o.

– Aproape am terminat.

– Excelent. Când termini, le iau eu.

Evei i-a pierit zâmbetul de pe față.

– Cum?

– Am de gând să îl scot eu însumi pe Rémy din mâinile lor.

– *Père* Clément...

A ridicat o mână, să o oprească.

– M-am rugat toată noaptea, Eva. Așa este corect. Mă voi duce fără nici o deghizare – ca preot îngrijorat de soarta unuia dintre membrii congregației sale – și voi putea să îi conving că este pur și simplu rușinat de originea sa austriacă și, pe deasupra, un pic cam netot. Voi cere iertare în numele lui pentru utilizarea de acte false și le voi da cuvântul meu că nu se va mai întâmpla.

– Dar dacă l-au silit deja să facă o confesiune...

Eva abia a reușit să pronunțe cuvintele.

– Sunt de acord cu ceea ce ai zis mai devreme, Eva, și sunt convins că nu s-a întâmplat asta. Există un risc? Da. Dar până acum, tot războiul acesta am stat ascuns în biserică, la adăpost, în timp ce alți bărbați, ca Rémy și Faucon, sunt afară și își riscă viața zi de zi. Este timpul să o fac și eu.

– Vin cu dumneata, a zis Eva.

El a clătinat din cap cu fermitate.

– Nu ai face decât să complici lucrurile și ar fi chiar mai periculos. Pe lângă asta, dacă ceva merge rău, nu ne putem permite să te pierdem și pe tine.

Nu îi plăcea, dar știa că are dreptate.

– Nici... nu știu cum să îți mulțumesc.

– Eu îți sunt dator ție, Eva, a zis *père* Clément.

I-a cuprins mâinile în mâinile lui și le-a strâns o dată, cu un gest mângâietor, apoi i-a dat drumul.

Trei zile mai târziu, Eva lucra singură în bibliotecă atunci când a văzut ușa deschizându-se.

– Rémy? a strigat ea, sărind în picioare.

Dar nu era decât *père* Clément, purtând pe chip o expresie sumbră, și deodată Eva a simțit că îi sare inima din piept.

– *Père* Clément, a...?

– Nu a pățit nimic, a răspuns *père* Clément în grabă. Rémy s-a priceput de minune

să intre în rol. Ba chiar, printr-un miracol, știa câteva cuvinte în austro-bavareză, destule cât să îi păcălească pe jandarmi. Slavă Domnului că nu se afla încă în custodia germanilor.

Eva a fost cuprinsă de ușurare, care era încă temperată de frică. A mai aruncat o privire în spatele lui *père* Clément.

– Atunci, unde este?

Père Clement a traversat camera și a apucat mâinile Evei.

– Nu se întoarce deocamdată.

– Dar...

– Totul este în regulă, Eva, dar este nevoie de el în nord. Nu înțeleg de ce Gaudibert și Faucon rearanjaseră lucrurile astfel ca Rémy să traverseze atât de des granița, dar Rezistența are nevoie de cunoștințele lui despre explozivi. Însă nu va mai face drumuri în calitate de curier, acum, că a intrat în radarul autorităților. Este, așa cum se spune, *grillé*.

– L-au... rănit?

– L-au scuturat puțintel, dar asta-i tot. Se pare că și-au închipuit că face contrabandă cu țigări pe piața neagră. Nici nu le-a trecut prin cap că lucrează împotriva lor. Această neînțelegere probabil i-a salvat viața.

Eva a răsuflat ușurată.

– Iar acum este dincolo de orice primejdie?

– Deocamdată. Dar ceea ce face el este periculos. Dacă nemții îl prind într-un act de sabotaj, va fi executat pe loc. Eva, trebuie să înțelegi că sorții sunt împotriva lui.

– Așa cum sunt și împotriva mea. Dar iată-mă încă aici.

– Presupun, a zis preotul, cu un surâs slab, că acum tot ce putem face este să ne rugăm pentru el și să facem tot ce ne stă în putință aici pentru a sprijini mișcarea, ca întotdeauna.

– *Père* Clément, a întrebat Eva după o clipă, a întrebat de mine?

– Sigur că da.

– Și?

Père Clement a privit-o în ochi.

– Voia să se asigure că ești bine, că ești la adăpost.

– Asta-i tot? Nu mi-a transmis nici un mesaj?

– Mă tem că nu, Eva.

Abia după ce a plecat *père* Clément s-a lăsat în voia lacrimilor. A încercat să le alunge, să își spună că veștile de astăzi fuseseră bune: Rémy era în viață. Era aproape nevătămat și nu va mai trece granița ca însoțitor.

Dar nu avea să se întoarcă la ea. Iar de acum, nu mai avea cum să afle dacă este bine sau nu. Actele de identitate cu numele Andras Konig îi vor asigura un strat suplimentar de protecție, dar știa prea bine că vor fi inutile dacă va fi prins făcând ceva ilegal sau dacă greșea ceva și sărea în aer. *Père* Clément avea dreptate, tot ce putea face era să se roage.

Și așa, s-a întors la teancul de numere din *Journal Officiel* și a început să le frunzărească, în căutarea unor identități pe care le putea fura pentru alți oameni asemenea lui Rémy, care luptau în primele linii ale unei bătălii la care germanii nici nu se așteptau.

În săptămâna care a urmat, Eva s-a dus la pensiune să doarmă lângă mama ei numai de trei ori; celelalte nopți le-a petrecut închisă în biserică, cercetând paginile gazetelor, falsificând documente și furând câteva ore de somn când putea. Erau cartele de rații de imprimat, noi identități de creat, copii de protejat, luptători din Rezistență de ascuns. Munca pe care o aveau de făcut părea să nu încetinească niciodată și, spre lauda ei, deși pleca înainte de lăsarea serii, Geneviève muncea la fel de mult ca Eva în timpul zilei și aducea o neîndoielnică luminozitate sumbrei biblioteci.

În seara zilei de joi, după ce *père* Clément îi adusese vestea despre Rémy, Eva și-a îngăduit în sfârșit să plece mai devreme. A găsit-o pe mama ei stând la fereastra din salon, privind afară cu o expresie pierdută.

– Mamusia, s-a întâmplat ceva? a întrebat Eva, aplecându-se lângă ea.

Mama ei nici nu a privit-o.

– Mă întreb unde este tatăl tău acum.

Eva a închis ochii strâns și apoi i-a deschis.

– Mamusia, a început ea cu un glas dulce.

– Știi ce făceam acum exact treizeci de ani? a întrerupt-o mama ei.

– Nu, Mamusia.

– Ne căsătoream. El purta un costum de împrumut, iar eu o rochie albă și credeam că toate visele mele s-au adeverit. Credeam că vom avea o viață minunată împreună. O viață *lungă*. Iar acum, uită-te la noi. El este undeva în est, probabil făcându-și griji din cauza mea, iar eu sunt aici, singură.

– Vai, Mamusia. Eva uitase data. La mulți ani. Îmi pare rău că nu am spus nimic. Dar nu este adevărat că ești singură. Eu sunt cu tine.

– Tu ești în propria ta lume, Eva, iar eu nu am loc în ea.

Eva ar fi vrut să îi spună că era loc pentru oricine, dar nu ar fi fost adevărat; fusese loc pentru Rémy, iar acum colțișorul acela era rece și întunecat.

– Mamusia, eu voi fi mereu alături de tine. Îmi pare rău dacă te-am făcut să te simți așa.

Mamusia a scos un oftat.

– Scuzele nu mi-l aduc înapoi pe tatăl tău.

S-a îndepărtat, iar după câteva secunde Eva a auzit ușa de la camera lor trântindu-se.

Madame Barbier a ieșit din bucătărie, ștergându-și mâinile pe un prosop.

– S-a întâmplat ceva?

– Am... am impresia că o dezamăgesc întruna pe mama mea.

– Draga mea, mama ta este epuizată, este obosită să tot spere, să tot aștepte. *Madame* Barbier a traversat camera și a pus o mână pe umărul Evei. Toți suntem obosiți. Războiul acesta a durat prea mult. Tot ce vede ea este că oamenii cei mai dragi – tu și tatăl tău – i-au fost luați.

– I-au fost luați? Dar eu sunt aici.

– Ea nu simte asta, dar nu este vina ta.

– Dar ea este familia mea.

– În mijlocul unui război ca acesta, îți dai seama că familia înseamnă mai mult decât sângele. Eu îți sunt familie acum, la fel și *père* Clément. Și toți copiii pe care i-ai salvat, precum și bărbații și femeile care continuă să lupte pentru Franța pentru că i-ai protejat.

– Dar asta nu repară lucrurile între mine și mama mea.

– Într-o bună zi, își va da seama că ai făcut lucrul pentru care te-ai născut să îl faci.

Eva s-a uitat la ea.

– Dar cu tatăl meu plecat...

Nu a putut să termine propoziția.

– Draga mea, nu înțelegi? i-a zâmbit slab *madame* Barbier. Fără oameni ca tine, Franța va cădea pradă lupilor. Singurul mod de a o salva pe mama ta este să salvezi Franța. Iar tu asta faci acum.

După ce *madame* Barbier s-a întors în bucătărie, Eva a bătut la ușa încuiată a camerei pe care o împărțea cu mama ei, dar nu s-a auzit nici un răspuns.

– Mamusia, te rog, deschide, a rugat-o Eva prin lemnul ușii. Te iubesc. Nu vreau să te fac să suferi.

– Pleacă de aici.

Răspunsul mamei s-a auzit înfundat, dar cuvintele nu puteau fi confundate.

– Mamusia...

– Te rog, Eva. Nu vreau decât... să fiu singură.

Eva s-a gândit dacă să rămână, să încerce să o înduplece pe mama ei cu scuze pentru suferințele pe care i le provoca neintenționat, dar *madame* Barbier avea dreptate. Dacă Franța cădea, ea și mama ei ar fi în cele din urmă deportate pentru simplul motiv că le curge sânge evreiesc prin vene. Eva trebuia să preîntâmpine această tragedie, iar singurul mod prin care putea să o facă era întorcându-se la treabă.

Străzile erau pustii și nimeni nu a deranjat-o în timp ce își croia drum înapoi spre biserică. În încăperea principală ardeau lumânări pe altar, iar Eva a îngenuncheat să se roage. Nu îi mai păsa că omul cu ochi triști și buni, care atârna pe cruce, nu ar fi trebuit să însemne nimic pentru ea. Știa acum că erau cu toții de aceeași parte. S-a rugat pentru mama și pentru tatăl ei, s-a rugat pentru Rémy și s-a rugat pentru ca Dumnezeu să îi dea puterea de a face cea mai bună alegere, oricare ar fi aceea.

Când s-a strecurat pe nesimțite în mica bibliotecă și a aprins felinarul, o jumătate de oră mai târziu, simțea în suflet o pace cum nu mai simțise de multă vreme. Poate datorită celor spuse de *madame* Barbier despre misiunea de salvare a Franței, sau poate Dumnezeu îi ascultase rugile și o îndreptase în direcția corectă. S-a așezat și s-a apucat de lucru și, poate pentru că i se luase o greutate de pe umeri, cerneala curgea mai lin, iar munca mergea repede. Până la miezul nopții terminase trei noi seturi de documente pentru ultimii copii care ajunseseră la Aurignon.

Era mult trecut de ora stingerii și nu se mai putea întoarce la pensiune acum, iar deși degetele o dureau, gândurile îi goneau prin cap. S-a ridicat să se întindă, iar după ce a făcut câțiva pași, a decis să se întoarcă în biserică și să mai spună o rugăciune; mai devreme o ajutase să se calmeze, iar Eva știa că are nevoie de ajutor de orice fel.

Abia deschisese ușa camerei secrete când a auzit voci în biserică. Cu inima bubuindu-i în piept, s-a pierdut înapoi între umbre. Cine putea să fie aici, la o oră atât de târzie? Dar acum ar fi fost prea periculos să mai închidă ușa bibliotecii. Cum discuția continua, era sigură că nu fusese auzită ieșind, dar ar putea să nu mai fie atât de norocoasă dacă încerca să se retragă. A rămas nemișcată ca o stană de piatră și a încercat să respire cât de puțin putea.

Vocile – ambele bărbătești – veneau din cealaltă parte a bisericii și i-a luat ceva timp până ce a priceput că una dintre ele îi aparținea lui *père* Clément. Lucrul acesta a mai relaxat-o; avea tot dreptul să se afle aici, chiar dacă ora era neobișnuită. Celălalt

bărbat putea foarte bine să fie un membru al Rezistenței sau chiar un enoriaș tulburat, care venise în căutarea lui Dumnezeu.

Dar chiar în clipa în care începea să răsufle ușurată, omul a mai spus ceva, iar Eva abia și-a înăbușit un icnet. Accentul bărbatului era german, fără nici o îndoială. S-a strecurat mai aproape, atentă să nu scoată nici un sunet. *Trebuie să existe o explicație logică*.

Dar când a reușit într-un final să arunce o privire peste o strană de lângă intrarea în bibliotecă și l-a văzut pe *père* Clément în cealaltă parte a bisericii, a simțit că îi îngheață sângele în vene. Omul în compania căruia se afla era de aceeași vârstă cu ea, avea părul auriu, ondulat și obraji rumeni.

Și purta uniformă nazistă.

Eva a dus o mână la gură și s-a retras în umbră. Nu trebuia să scoată nici un sunet; dacă o auzeau, era terminată. „Asta dacă nu cumva întâlnirea nu are nimic vinovat", și-a reamintit ea. „Poate că neamțul l-a căutat pe *père* Clément pentru că avea nevoie de consiliere religioasă. Poate că mă pripesc să trag concluzii."

Dar când s-a încordat să le audă discuția, i-au pierit și ultimele fărâme de speranță.

– Vor pleca pe treisprezece, zicea neamțul cu voce joasă, iar cuvintele abia dacă se înțelegeau.

– Este mai devreme decât am plănuit.

Vocea lui *père* Clement se auzea mai limpede.

– Da. De asta am venit. Am nevoie de nume.

– Și apoi?

– Ne așteptăm ca Schröder sau Krause să își facă apariția la începutul săptămânii.

– În acest caz, asta-i tot.

– Deocamdată. Ai lista?

– Iat-o.

– Voi face tot ce pot.

A auzit un foșnet, iar după câteva secunde, niște pași. S-a mai dat înapoi câțiva centimetri, încercând să se facă invizibilă, lipindu-se de perete, dar sunetele se îndepărtau, se apropiau de partea din față a bisericii. Și-a ținut din nou răsuflarea până ce a auzit ușa principală deschizându-se și apoi închizându-se. *Père* Clément probabil ieșise împreună cu neamțul, pentru că nu s-au auzit pașii lui întorcându-se dinspre ușă. Deși își simțea inima zvâcnind în piept, Eva a mai așteptat două minute și abia apoi s-a ascuns înapoi în bibliotecă, închizând ușa în urma ei în grabă. Dacă dădea peste ea *père* Clément, se va comporta de parcă ar fi rămas aici, înăuntru, tot timpul.

Îi tremurau mâinile când s-a așezat la mica masă de scris. Oare *père* Clément îi trăda? Făcea schimb de informații cu un nazist? A reluat conversația în minte și a auzit din nou tonul prietenos dintre cei doi și familiaritatea preotului cu numele menționate de soldat. Și, în mod evident, i se înmânase o listă. Dar ce puteau să însemne toate acestea? Să joace *père* Clément un joc cu bătaie lungă, pe care ea nu îl înțelegea? Sau înțelesese greșit?

Chiar atunci s-a auzit un zgomot venind dinspre ușa bibliotecii, iar Eva și-a ținut răsuflarea. Când s-a deschis ușa, și-a așezat brațele și capul pe masă și s-a prefăcut că adormise în timp ce muncea. Deși tremura încă, s-a forțat să respire prelung și încet. Când i-a simțit prezența deasupra ei, a simulat chiar și un sforăit slab, sperând să mascheze faptul că mâinile îi tremurau incontrolabil.

– Eva? a șoptit *père* Clément. Eva, ești trează?

Eva a strâns din ochi și s-a rugat să plece. El a mai rămas câteva secunde, apoi a oftat și a mormăit ceva neinteligibil, iar apoi i-a auzit pașii care se retrăgeau și ușa bibliotecii care se deschidea. A întredeschis un ochi, la timp pentru a-l vedea pe *père* Clément, îmbrăcat încă în sutană, dispărând în interiorul bisericii la fel de discret cum apăruse. A închis ușa în spatele său, lăsând-o într-un întuneric de nepătruns.

Capitolul 22

Eva nu a îndrăznit să se miște sau să plece din bibliotecă până ce nu s-a crăpat de ziuă și, în timp ce aștepta, epuizarea a făcut-o în cele din urmă să intre într-o stare ciudată de semitrezie, plină de coșmaruri și monștri îmbrăcați în haine de om.

Când a ieșit în cele din urmă, la opt dimineața, *père* Clément nu se vedea pe nicăieri, dar nu a respirat ușurată până când a ajuns la pensiune. Mama ei era încă în cămașă de noapte și halat de casă, luându-și cafeaua din înlocuitor în salon, și a ridicat capul obosită, de cum a intrat Eva.

– Noapte de noapte îmi fac griji din cauza ta, a zis ea în loc de salut. Dar presupun că asta nu contează pentru tine, așa-i?

Eva simțea că îi bubuie inima în piept.

– Mamusia, nu am timp de asta acum. Trebuie să îl găsesc pe Joseph.

Mama ei s-a înveselit pe dată.

– Pe Joseph? Ce minunat. De ce nu îl inviți din nou la cină? Este un băiat plăcut, este tânăr, este singur...

– Oprește-te, te rog.

– Nu mă concedia atât de ușor, Eva. Este un om bun, un bărbat de *familie*. Știi că a venit să vadă ce mai fac în fiecare săptămână?

Eva s-a oprit și a rămas cu privirile țintă la ea.

– Ce a făcut?

Mamusia și-a umflat pieptul, plină de mândrie.

– Zice că îi amintesc de mama lui. Stă și se roagă cu mine, Eva, ceea ce tu nu faci. Ai putea învăța câte ceva de la el, zău. Ar fi un ginere minunat.

– Mamusia, destul!

– Nu zic decât că ar trebui să te gândești la el, Eva. Ar trebui să fii cu unul de-al nostru.

– Da, dar vezi tu, nu asta spun și naziștii când își încurajează tinerii să se ralieze împotriva celor care sunt diferiți?

Eva știa că mersese prea departe, dar nu se putea abține. Mama ei trăise într-o lume în care totul era alb și negru, iar Eva știa că nici una dintre acestea două nu există cu adevărat; că totul era un amestec de tonuri de gri.

Mamusia a mijit ochii.

– Este ușor să ignori spusele mele. Dar Joseph este o persoană în care poți avea încredere. Cum poți să îi întorci spatele?

Eva a oftat.

– Te rog, Mamusia, nu mai face pe pețitoarea pentru mine.

Mama ei s-a încruntat, dar nu a mai rostit nici un cuvânt când Eva a ieșit din dormitor, zece minute mai târziu, după ce își schimbase hainele și aruncase câțiva pumni de apă pe față. I-a făcut un semn de rămas-bun cu un zâmbet slab, încurajator, sperând în mod vădit ca Eva să îi urmeze sfatul.

Eva însă nu știa unde poate să dea de Joseph, iar pe *père* Clément nu îl putea întreba. Și nici nu putea străbate orașul, întrebând de Faucon. Însă și-a dat seama că *madame* Travere ar putea ști cum să îl contacteze în caz de urgență și, cu siguranță, în ea putea avea încredere. Își punea viața în joc de peste un an numai pentru a salva copii nevinovați.

Douăzeci de minute mai târziu a bătut la ușă, iar femeia cu părul argintiu a apărut aproape instantaneu, crăpând ușa numai atât cât să privească afară bănuitoare.

– Ce este? s-a răstit ea.

– Sunt eu, Eva Moreau.

I se părea o dovadă de nesinceritate să folosească încă numele de cod față de oameni în care avea încredere, chiar și după atât timp. Dar dacă noaptea trecută o învățase ceva, era că nu poți avea încredere în nimeni.

Madame Travere a țuguiat buzele, cântărind ce să facă, apoi a deschis ușa larg, ca să îi permită Evei să intre.

– Este foarte neobișnuit, *mademoiselle* Moreau. Nu am primit de veste că vei veni.

– Îmi pare foarte rău, *madame*. Este... o situație neobișnuită. Trebuie să iau legătura cu Gérard Faucon și mă întrebam dacă m-ați putea ajuta.

Madame Travere nu a spus nimic cât timp a condus-o pe Eva pe cele două șiruri de scări până în salon, unde cinci copii, cu vârste între cinci și opt ani, se jucau în liniște. După raidurile din februarie, când autoritățile nu găsiseră nimic, *madame* Travere și ceilalți așteptaseră numai două săptămâni înainte de a reîncepe să primească copii. Altfel nu se putea; nu erau destule locuri unde să fie găzduiți, nu erau destui oameni în grija cărora să fie încredințați. Un val de tristețe a cuprins-o pe Eva privindu-i.

– *Mademoiselle* Moreau, a zis *madame* Travere, iar când Eva a întors capul spre ea, și-a dat seama că femeia o privise cu atenție cât timp ea se uitase cu privirea pierdută la copii.

Expresia de pe chipul ei se îmblânzise puțin, iar Eva a avut senzația că trecuse un test la care nici nu fusese conștientă că este supusă.

– Înțeleg că sunt câteva tinere doamne în oraș care ar dori să ia legătura cu Faucon, dar...

– Ce? Nu, nu asta vreau... Eva s-a oprit și a clătinat din cap, stânjenită. Trebuie să vorbesc cu el urgent și nu știu cum să îl contactez.

Madame Travere a privit-o din nou fix, un răstimp neliniștitor de lung, înainte de a-i accepta explicația cu o încuviințare din cap.

– De ce nu l-ai întrebat pe *père* Clément?

Eva a înghițit în sec. Cu toate că discuția pe care o auzise din întâmplare păruse acuzatoare, dacă nu era totuși nimic culpabil? Nu voia să răspândească zvonuri despre preot câtă vreme nu era sigură. Îi datora măcar atâta lucru.

– Nu... nu l-am întâlnit pe *père* Clément în dimineața aceasta, așa că am venit la dumneavoastră. Vă rog, este ceva foarte important.

Madame Travere a strâns din buze, părând să îi cântărească rugămintea.

– Ai făcut o treabă excelentă cu documentele pentru copii, a zis ea într-un final. Ai riscat mult ca să ne ajuți. De ce?

Eva a fost descumpănită de bruschețea întrebării, dar s-a gândit totuși la răspuns.

– Pentru că nici unul dintre acești copii nu merită ceea ce li se întâmplă. Ajutându-i, simt că pot aduce un strop de lumină în lume, chiar și în mijlocul acestui întuneric.

– Și eu simt la fel, a zis *madame* Travere, încuviințând ușurel din cap. Foarte bine, *mademoiselle* Moreau. Poți întreba de Faucon la ferma de la marginea de nord a orașului, cea cu hambar albastru și trandafiri roșii. Proprietarii sunt prieteni ai Rezistenței. Înțeleg că acolo stă Faucon când se află în zonă. Ia-o spre nord, pe rue de Chibottes, și vei da de fermă la un moment dat, în susul dealului. Este locul unde se adună de luni bune acei *résistants* care vor să ia drumul pădurii, pentru a da o mână de ajutor.

Eva a clătinat din cap. În fiecare zi mai afla câte ceva despre acest oraș și secretele care roiau în jurul lui.

– Vă mulțumesc, *madame* Travere.

– *Eu* îți mulțumesc, *mademoiselle* Moreau, a răspuns ea, privind-o pe Eva în ochi. Și, indiferent despre ce este vorba, păzește-te. Avem nevoie de tine.

Evei i-a luat patruzeci și cinci de minute să ajungă la fermă, pe un drum care la marginea orașului se transforma în șleauri. Nu a întâlnit pe nimeni, iar când șirurile de dealuri cultivate i-au apărut într-un sfârșit în fața ochilor, Eva a înțeles motivul pentru care era un loc bun de ascunzătoare.

Moșia fermei era punctată de câteva clădiri, printre care o casă mare, din piatră, un hambar albastru înconjurat de tufe de trandafiri roșii și alte clădiri mai mici, aparent cu destinație agricolă. Cei câțiva bărbați care lucrau în tăcere printre șiruri au ridicat capetele la apropierea ei. Ea le-a făcut prietenoasă semn cu mâna și a simțit cum privirile lor o ard în timp ce se apropia de ușa casei mari.

A răspuns o femeie cam de vârsta Evei, cu părul negru și lung, ochi mari, căprui. Avea o piele perfect bronzată și era roșie în obraji. Fruntea i s-a încrețit a neînțelegere când a văzut-o pe Eva stând în fața ușii.

– Iar dumneata cine ești? a întrebat ea pe dată.

– Ăăă, sunt Eva Moreau, a zis Eva ezitând, luată prin surprindere de primirea ostilă. Încă mai gâfâia după urcușul spre casă.

Cu o căutătură aspră, femeia a cercetat-o pe Eva din cap până în picioare.

– Și? Ce cauți aici? Nu avem grâne de vânzare. Nici ouă. Va trebui să stai la coadă, la fel ca toată lumea.

– Nu am venit nici pentru grâne, nici pentru ouă, *madame*, a zis Eva și a inspirat adânc. Îl caut pe Faucon.

Femeia a făcut un pas înapoi, iar expresia de pe chipul ei s-a făcut glacială.

– Șoimi?[12] Mă tem că nu ținem păsări aici, în această perioadă a anului. Poate că veți avea mai mult succes la păsări în altă parte.

– Nu, eu...

– Vă mulțumim că ați trecut pe aici.

Și, cu asta, ușa s-a trântit în fața Evei. A rămas locului, clipind des, după care a bătut din nou, dar nu a mai răspuns nimeni.

Într-un final, Eva s-a întors și s-a îndreptat spre câmpuri, cu intenția de a-i întreba pe bărbații care munceau acolo dacă știu unde l-ar putea găsi pe Faucon, dar și ei dispăruseră. Parcă toată ferma fusese părăsită brusc, ca un oraș fantomă.

Eva s-a apropiat de hambar și a aruncat o privire înăuntru, dar era cufundat în întuneric și tăcere, un tractor și câteva piese de echipamente agricole stând de pază lângă baloturile de fân.

– Alo? a strigat Eva, dar nu i-a răspuns decât ecoul.

Înfrântă, a plecat în cele din urmă și s-a îndreptat spre oraș, cu umerii lăsați în jos. Ce mai putea face acum? Ar putea lăsa vorbă la *madame* Travere că trebuie să vorbească cu Faucon. Dar cât timp va trece până ce va ajunge mesajul la el? Între timp, Eva va trebui să continue să meargă la biserică de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, căci altminteri ar da naștere la bănuieli.

Tocmai trecea prin fața casei lui *madame* Travere, când privirea i-a fost atrasă de o mișcare în umbrele de peste drum. Oare era cineva acolo? A cercetat întunericul, așteptând să apară cineva.

Cum nu a apărut nimeni, și-a zis că îi juca feste imaginația. Dar în timp ce se grăbea să se îndepărteze, a văzut o altă mișcare și s-a întors la timp pentru a vedea un soldat german în uniformă cu capul întors, care a cotit pe stradă venind dinspre una dintre alei.

„Calmează-te“, și-a zis ea. „Doar vezi soldați germani în fiecare zi.

Apoi, neamțul s-a uitat spre ea și, când privirile li s-au întâlnit timp de o clipă, l-a recunoscut. I-a înghețat sângele în vene. Era omul pe care îl văzuse stând de vorbă cu *père* Clément în biserică, era aproape sigură. O urmărea oare? Dar asta era o nebunie, nu? Era sigură că nu o văzuse în seara trecută, dar nu același lucru se putea spune despre *père* Clément. Să îi fi spus neamțului că probabil le surprinsese conversația tainică?

A grăbit pasul, simțind cum i se tensionează mușchii, pregătiți de fugă la nevoie, dar, după câteva secunde, neamțul a cotit pe o altă alee. Aproape că fugea acum, dar când a ajuns pe rue Valafon, strada mai largă care dădea în piața centrală, neamțul nu se mai vedea nicăieri. I se păruse că o urmărea? Poate că nici nu era același bărbat pe care îl zărise în noaptea dinainte; fusese întuneric în biserică.

Dar instinctul îi spunea totuși că avusese dreptate. Ceva era în neregulă. A schimbat direcția și s-a îndreptat spre una dintre puținele persoane din oraș în care avea încredere.

Librăria părea pustie când a intrat Eva, câteva minute mai târziu, dar clopoțeii de la ușă au alertat-o pe *madame* Noirot, care a ieșit în grabă, purtând pe chip un zâmbet care i-a pierit de îndată ce a văzut expresia Evei.

– Draga mea, a exclamat ea, grăbindu-se să ajungă lângă Eva și punându-și ambele palme peste obrajii ei. Ce este? Arăți de parcă ai fi văzut o stafie.

Eva a șovăit o clipă. Ce căuta aici? La urma urmelor, *père* Clement era apropiat de *madame* Noirot. Dacă era și ea amestecată în trădarea lui? Apoi, Eva a privit în jur la toate acele cărți frumoase și în ochii mari, îngrijorați, ai femeii care fusese prima ce o făcuse să se simtă bine-venită aici și a simțit că ceva se frânge în sufletul ei. Dacă și *madame* Noirot avea intenții rele, nimic nu mai avea rost. Avea nevoie să aibă încredere în cineva, iar *madame* Noirot părea persoana cea mai vrednică de încrederea ei.

– Eram... eram în biserică aseară și l-am auzit pe Père Clément vorbind cu un soldat neamț.

Madame Noirot a clipit de câteva ori, iar mâinile i s-au dezlipit de pe obrajii Evei.

– Și? Ce spuneau?

– Ceva despre niște nemți care sunt așteptați să sosească în curând. Și despre o listă. Cred că *père* Clément i-a dat o listă. Mi... mi s-a părut ceva suspect.

– Trebuie să existe o explicație.

– Și dacă nu există?

Madame Noirot avea încheieturile degetelor albe când a strâns mâinile Evei.

– Eva, să nu faci vreo prostie. *Père* Clément nu a făcut decât să te ajute și l-am văzut de multe ori riscându-și viața pentru a-i ajuta pe ceilalți. Suntem datoare să îi acordăm prezumția de nevinovăție.

Eva a plecat capul.

– Știu.

De asta nu îi spusese nimic lui *madame* Travere. Dar era îngrozită.

– Am încercat să dau de Faucon. El va ști ce este de făcut.

– Și ești sigură că poți avea încredere în el?

Eva a încuviințat din cap. Aveau un trecut, iar el făcuse atât de multe pentru cauză.

– Da, sunt.

– Totuși, eu cred că mai întâi ar trebui să vorbești cu *père* Clément. De îndată ce vei deschide discuția cu Faucon, nu mai depinde de tine, înțelegi? Iar uneori Rezistența reacționează înainte de a cunoaște toate faptele. Și ei sunt speriați, să știi, iar frica nu face casă bună cu gândirea limpede.

Eva a încuviințat încet din cap. *Madame* Noirot avea dreptate. Cu toate astea, era îngrozită. Dacă, vorbind cu *père* Clément, își semna propria condamnare la moarte?

– Dacă se întâmplă ceva cu mine...

– O să dau de Faucon și o să îi spun. Și o voi căuta pe mama ta. Dar, draga mea, nu cred că ai de ce să te temi.

– Sper că aveți dreptate, a zis Eva moale. În orice caz, știu că trebuie să fac ceva.

La urma urmei, era în viață acum numai datorită întâmplării. Fiecare clipă scursă după razia din iulie de la Paris era o clipă pe care nu ar fi trebuit să o trăiască. Iar *père* Clément fusese cel care dăduse un scop vieții ei aici. Nu avea de ales, trebuia să intre în foc și să spere că nu va fi arsă de vie.

– Noroc, draga mea, a zis *madame* Noirot. Mă voi ruga pentru tine.

Eva a părăsit librăria adâncită în gânduri. Trebuia să îl confrunte pe *père* Clément fără întârziere, înainte de a-și pierde curajul. Singurul lucru pe care îl putea face acum era să se îndrepte spre biserică și să îl caute. Cel puțin în toiul zilei i-ar fi mai dificil să îi facă vreun rău, dacă instinctul ei o înșela. Dar pe cine încerca ea să păcălească? Dacă se aliase cu nemții, soarta ei era deja pecetluită. Ciudat lucru, dar gândul acesta a făcut-o să se simtă mai bine, căci dacă lucrurile stăteau așa, nu avea nimic de pierdut.

– Eva!

O șoaptă venită din întuneric a oprit-o brusc în timp ce se grăbea spre biserică. A privit în direcția de unde venea vocea, dar nu era nimeni acolo.

– Eva! s-a auzit vocea din nou, iar apoi de pe aleea din dreapta a ieșit *père* Clément, cu o pălărie trasă peste ochi.

Eva a simțit să îi stă inima în loc. Adevărat, avea de gând să vorbească cu el, dar nu era încă pregătită. Nu își pusese gândurile în ordine și nici nu își formulase un plan de scăpare. Ochii îi fugeau dintr-o parte în alta și s-a forțat să zâmbească, pentru a câștiga timp.

– *Père* Clément, ce faceți aici?

– Aș putea să te întreb același lucru, Eva. A părăsit umbra aleii, cu chipul încruntat. De obicei, te găsesc în bibliotecă la acest moment din zi.

– Am... am avut niște lucruri de făcut.

El a privit-o lung și insistent.

– M-ai auzit aseară în biserică, nu-i așa?

Eva simțea cum i se aprind obrajii.

– Nu... nu știu ce vreți să spuneți.

În timp ce el îi scruta stăruitor chipul, Eva și-a dat seama că dincolo de oboseala de pe fața lui, ochii îi erau triști.

– Ai spus cuiva?

Eva a ezitat.

– Nu.

Dacă avea de gând să îi facă vreun rău, îi va urmări pe toți cei care știau.

– Îl căutai pe Faucon, nu-i așa?

– Da, a zis ea, lăsând capul în jos.

– Mă bucur că te-am întâlnit eu primul. Te rog, Eva, aș dori să mă însoțești. Vreau să îți arăt ceva.

Ea a ridicat capul și i-a întâlnit privirea.

– Eu...

Preotul a clipit de câteva ori.

– Eva, jur că nu am de gând să îți fac nici un rău.

Dar cum Eva nu s-a clintit din loc, a făcut un pas spre ea.

– Eva, mă cunoști. Nu mi-aș trăda în veci jurămintele de credință și nu aș face nimic care să te rănească vreodată. Este important să înțelegi ce ai văzut aseară.

Fata a inspirat adânc.

– Dar v-am văzut cu un nazist. Am văzut că i-ați dat o listă.

– Da. A întins o mână spre ea. Te rog, Eva, am nevoie de încrederea ta.

Ea a șovăit înainte de a întinde mâna spre el, lăsându-l să i-o apuce. Avea dreptate, nu își imagina că ar face ceva care contravenea legilor lui Dumnezeu. Iar dacă urma să îi ofere o explicație, Eva avea nevoie să o audă.

A condus-o pe aleea umbroasă în tăcere. În timp ce își croiau drum pe străzile laterale, tot mai departe de piața din centrul orașului, Eva a întrebat:

– Unde mergem?

– Vei vedea.

A cotit brusc pe rue de Levant, iar apoi a intrat în Boulangerie de Levant, brutăria orașului. La ora aceasta târzie a dimineții, nu mai erau cozi pentru rații, iar rafturile și vitrinele fuseseră golite. Eva a recunoscut-o pe femeia solidă, cu părul cărunt, îmbrăcată cu un șorț, care se afla în spatele tejghelei. Deși nu venise niciodată aici să cumpere pâine, lăsând cumpărăturile în seama lui *madame* Barbier, obișnuia să se salute cu proprietara brutăriei, *madame* Trintignant, în timp ce trecea prin fața ei, întorcându-se de la biserică, o dată sau de două ori pe săptămână.

Femeia a ridicat capul și a zâmbit când au intrat.

– Ah, *père* Clément, a zis ea, aruncând o privire spre Eva, apoi îndreptându-și atenția spre preot. Coca dospește în spate.

– *Merci*, *madame*, a zis *père* Clément, apropiindu-se de ea și sărutând-o pe ambii obraji. Eva, aș vrea să te prezint doamnei Trintignant. *Madame*, aceasta este *mademoiselle* Moreau.

– Desigur, te-am văzut prin oraș. Este o plăcere să te cunosc în sfârșit, a zis *madame* Trintignant, cu o privire pătrunzătoare dincolo de zâmbetul politicos. S-a uitat spre preot și a adăugat: o să încui ușa de la intrare și o să fiu cu ochii în patru.

– *Merci*.

Père Clément a apucat din nou mâna tremurătoare a Evei și a condus-o în spatele

tejghelei, unde au pătruns pe o ușă cu o ușurință care sugera că fusese acolo de multe ori. Au ajuns într-o bucătărie cu un aer cald și jilav datorită cuptoarelor. Zeci de franzele – probabil umflate cu cartofi, ovăz, hrișcă sau chiar talaș, pentru a combate penuria de grâu – se răceau pe tejghea, iar mirosul de drojdie al pâinii coapte i-a învăluit. Eva și-a auzit stomacul chiorăind. Nici nu își amintea când mâncase ultima dată.

– *Père* Clément, ce...? a dat Eva să întrebe, dar s-a oprit brusc.

De dincolo de o ușă ce părea să dea într-o magazie, a apărut un bărbat îmbrăcat într-o uniformă germană perfect călcată. Eva a tras aer în piept, l-a recunoscut fără urmă de ezitare. Era neamțul pe care îl văzuse în biserică în noaptea trecută, împreună cu *père* Clément, cel pe care i se păruse să îl recunoaște mai devreme urmărind-o. A scos un scâncet și a dat să fugă, dar *père* Clément i s-a pus în față.

A prins-o de încheieturile mâinilor, cu blândețe.

– Eva, te rog. Acesta este Erich. Ne este prieten.

Eva a încetat să se mai opună și s-a întors să îl privească lung pe neamțul care o privea cu ochi mari, fără să clipească. Era mai tânăr decât crezuse Eva – avea probabil numai un an-doi mai mult decât ea. Părul lui ondulat părea mai blond sub luminile din bucătărie, iar ochii erau de un albastru-închis. În alte împrejurări, l-ar fi considerat atrăgător.

– Dar este nazist.

Ceva s-a schimbat pe chipul germanului.

– Jur, sunt de partea voastră.

Avea un accent gros, care îi acoperea cuvintele ca laptele bătut.

Eva l-a privit cu ochi mijiți.

– Cum ai putea fi de partea noastră? Doar lupți pentru Germania!

– Port uniforma Germaniei, a corectat-o el cu blândețe. Dar vreau să cred că, de luptat, lupt pentru libertate.

Eva a privit spre *père* Clément uluită. Cum putea să aibă încredere în vorbele acestui om?

– Eva, el este cel care ne-a avertizat în legătură cu raziile la casele unde se află copii, i-a explicat *père* Clément pe un ton blând, fără să își desprindă privirile din ochii ei. Avertizările lui ne-au ajutat să salvăm zeci de copii.

Eva s-a întors și l-a privit pe neamț, care nu mai părea la fel de amenințător și impresionant.

– De ce ne ajuți?

– Pentru că ceea ce face țara mea este greșit. Una este ca *Führerul* să vizeze extinderea teritorială, dar ceea ce ni se ordonă să le facem copiilor, evreilor, bătrânilor sunt barbarii. A privit spre *père* Clément, apoi din nou la Eva. Nu sunt perfect. Dar încerc să fiu un om bun, un bun catolic. De aceea l-am căutat pe *père* Clément. Nu mai pot ignora chemările conștiinței mele.

– Dacă vor descoperi că ne ajuți...

– Aș fi executat pe loc.

Eva l-a privit fix un răstimp, apoi a întors capul spre *père* Clément.

– Faucon nu știe?

– Nu.

– De ce?

Doar avea o poziție înaltă în cadrul mișcării de Rezistență, iar Eva avea impresia că *père* Clement are încredere în el.

– Cu cât știu mai puțini oameni, cu atât mai bine, a zis *père* Clément. Erich a venit la mine anul trecut, iar până acum i-am ținut identitatea secretă.

– Și de ce mi-o dezvăluiți mie acum?

– Pentru că ne-ai văzut. Și pentru că am încredere în tine, Eva. Am nevoie, la rândul meu, de încrederea ta. Va veni o zi când Erich va avea nevoie de documente ca să poată fugi, iar tu trebuie să fii pregătită pentru ziua aceea.

Eva s-a întors spre Erich. De aproape, chiar și îmbrăcat în uniforma lui severă, nu mai părea un monstru înfricoșător. Era doar un om – un om în care *père* Clément avea încredere.

– În februarie, tu ai fost cel care ne-a avertizat în legătură cu raziile plănuite la câteva dintre casele care adăposteau copii?

– Da.

Eva s-a gândit la mica Frania Kor, care visa să găsească ieșirea din țara lui Oz. Datorită acestui german, fetița ajunsese în Elveția, unde va avea șansa de a supraviețui.

– Dacă *père* Clément are încredere în tine, presupun că pot avea și eu.

Erich i-a zâmbit și i-a întins mâna.

– În cazul acesta, o luăm de la început? Eu sunt Erich.

Eva a inspirat adânc. Simțea că i se mișcă pământul sub picioare.

– Eva. Mă bucur să te cunosc.

„Faucon“ înseamnă șoim în limba franceză.

Capitolul 23

Eva nu l-a mai văzut pe Erich în următoarele câteva săptămâni, dar cumva, știindu-l acolo, știind că îi transmite informații preotului, se simțea mai liniștită, deși avea încă nevoie de timp pentru a se obișnui cu ideea unui aliat german. Îi amintea că nu contează de unde vine un om, virtutea poate sălășlui în oricine. Ideea că Erich apăra binele cu prețul propriei vieți o făcea să își dorească să fie la fel de curajoasă.

În iulie, toate plantele înfloriseră, iar șuvoiul de copii refugiați se întețise din nou, din cauza zelului crescut cu care germanii încercau să îi stârpească pe evrei, oriunde s-ar fi ascuns. Erau mai mulți adulți decât înainte care se ascundeau în pădurile și dealurile din jurul Aurignonului, din pricina cererii tot mai mai a germanilor pentru mână de lucru. În ianuarie, germanii încercaseră să includă forțat un alt sfert de milion de francezi, ceea ce a dus la adoptarea unei legi franceze, în februarie, care obliga bărbații născuți între 1920 și 1922 să muncească pentru *Führer*. În aprilie au fost mobilizați încă 120.000 de oameni. Drept urmare, tot mai mulți se săturaseră de invadatori și erau pregătiți să lupte. Numărul membrilor Rezistenței din păduri crescuse de la câteva sute la mii, poate chiar zeci de mii în toată Franța. Nu se putea ști nimic cu siguranță, pentru că acei *maquisard*, luptătorii care alcătuiau grupurile armate *Maquis*, erau specializați în camuflare și se puteau deplasa în orice clipă. Tot mai des îi înfruntau pe germani cu violență. Rémy nu se întorsese încă, iar Eva era tot mai îngrijorată, pe măsură ce trecea timpul, că, dată fiind priceperea sa în materie de explozibili, se afla în prima linie a acțiunilor periculoase întreprinse acum. *Père* Clément îi auzise numele menționat ici-colo – că jucase un rol în bombardarea unei șine de tren de lângă Tresnay[13], că fusese amestecat în furtul de arme dintr-o secție de poliție din Riom[14] – dar Eva simțea că toate aceste vești se află la mare depărtare de ea. Dar se simțea alinată de fiecare dată când auzea că este în viață.

La finalul unei dimineți însorite, Eva și Geneviève lucrau la o nouă serie de acte pentru o sută de oameni care încercau să evite recrutarea pentru muncă forțată, când *père* Clément a apărut în ușa bibliotecii, urmat de Joseph. Femeile au ridicat privirile, iar Geneviève a sărit în picioare.

– Gèrard! a exclamat ea, înaintând spre el cu obrajii trandafirii, dar el nici nu a privit-o.

Privirile lui erau ațintite asupra Evei, care s-a ridicat încet.

– Ce este? a întrebat ea.

– Grupul pentru care lucrați documentele trebuie să plece cât mai repede, a zis el.

– Ce s-a întâmplat?

– Germanii se apropie prea tare. Trebuie să pătrundă mai în adâncul pădurii,

înainte de a fi descoperiți, iar eu vreau să îi ajut, dar liderii de aici nu au încredere în mine încă. Sunt dintr-o altă regiune a Franței și nu mă cunosc bine. Dacă le-aș duce documente...

– Vrei să folosești documentele pentru a aduce oameni aici? a întrebat Eva.

El s-a încruntat.

– Eva, încerc să le salvez viața. Te rog, ajută-mă să fac asta.

Eva l-a căutat din ochi pe *père* Clément, care a încuviințat printr-o mișcare ușoară din cap.

– Suntem departe de final, Gérard, a zis ea. Îmi pare rău.

El a privit la harababura de acte care acopereau masa.

– Ce ați finalizat? Cărțile de identitate?

– Numai câteva zeci. Dar sunt terminate aproape toate cartelele de rații.

Joseph a dat din mână neinteresat.

– Cartelele de rații nu vor fi de nici un folos în mijlocul pustietății. Dar cel puțin este ceva. Haide, dă-mi ce ai gata.

Ceva a făcut-o pe Eva să ezite.

– Nu aceasta este înțelegerea pe care o avem cu *maquisarzii*. Trimit ei un curier.

Joseph a făcut un pas în față și a prins bărbia Evei în palma sa, cu delicatețe.

– Eva, ai încredere în mine, nu-i așa?

Ea l-a privit în ochi și l-a văzut deodată pe tânărul care o așteptase pe treptele Bibliotecii de la Sorbonne, în urmă cu unsprezece luni, și o avertizase că trebuie să își salveze familia. A cuprins-o un val de vinovăție și de remușcare pentru să s-a îndoit de el și atunci, și acum.

– Sigur că da.

– Fac ceea ce fac pentru a-i apăra pe oamenii aceia. Înțelegi asta? Rémy s-ar putea afla printre ei. Îi ținea încă bărbia cu mâna, privind-o în ochi, iar Eva a înțeles că îi citește în ei suferința. Dacă mă ajuți cu aceste documente, promit să fac tot ce pot pentru a-l localiza. Dar, Eva, dacă germanii ajung acolo înaintea mea...

Amândoi știau că nu este nevoie să termine propoziția.

– Gérard, ți-aș putea fi eu de ajutor, a zis de lângă Eva Geneviève, care îi privea pe amândoi cu îngrijorare. Lasă-mă să merg cu tine.

– Este mai bine să mă duc singur.

– Dar dacă ți se întâmplă ceva...

– Nu mi se va întâmpla nimic, a zis el întorcându-se spre Eva. Nu avem timp de pierdut. Ce decizie ai luat?

Eva a mai schimbat o privire cu *père* Clément, care a încuviințat din cap. Dacă Rémy se afla acolo, în pădure, iar germanii îi aveau în vizor pe *maquisarzi*, nu avea de ales. Trebuia să facă tot ce putea pentru a-i salva. A adunat cartelele de rații și documentele într-un teanc, în grabă, și i le-a întins lui Joseph.

– Promite-mi că, dacă îl vezi pe Rémy, o să îi spui că mă gândesc la el.

Joseph s-a încruntat.

– Eva, nu se poate întoarce. Este nevoie de el acolo.

– Te rog, promite-mi.

El a ezitat înainte de a da din cap în semn de încuviințare.

– Îi voi transmite mesajul.

Iar apoi a dispărut cu documentele la care se spetiseră, cele pe care se găseau numele false și chipurile reale ale bărbaților ascunși prin păduri, care așteptau să lupte. Și, cu toate că Eva și-ar fi pus viața în mâinile lui Joseph, cu toate că știa că

încercase să o salveze o dată și că ar face-o din nou, nu putea să amuțească firava voce a îndoielii pe care o auzea. Dacă nu era destul de precaut, dacă i se încrucișa drumul în călătoria lui cu persoana greșită, putea să predea în mâna germanilor o listă cu nume de ținte sigure, în loc să le ducă luptătorilor din Rezistență speranța salvării. Iar ea va avea un amestec în treaba asta.

– Ai făcut bine, a zis *père* Clément, privind-o pe Eva cu atenție.

– Oare? a întrebat ea.

– Trebuie să profităm de toate ocaziile pentru a salva vieți, a zis el.

– Dar dacă îl urmărește cineva? Dacă îl conduce direct la ei?

– Este un risc pe care trebuie să ni-l asumăm, cred.

– Nu vă întrebați niciodată dacă nu cumva totul este inutil? Dacă ceea ce facem nu este decât o prelungire a inevitabilului? Dacă nu facem decât să jucăm cum ne cântă ei?

– Nimic din ce facem nu este în zadar, câtă vreme este salvată chiar și o singură viață, iar tu ai salvat deja sute, a zis el, zâmbindu-i blând. Cât despre restul, trebuie să ai încredere în Dumnezeu și să aștepți să îți trimită un semn. De multe ori am descoperit că, în momentele mele cele mai grele, El îmi este alături.

Dar când *père* Clément s-a întors ca să plece, Eva nu se simțea deloc mai bine. Simțea că plasa din jurul Aurignonului se strângea tot mai tare, cu fiecare zi care trecea. Dacă germanii știau unde se ascund *maquisarzii* din pădure și dacă fuseseră înștiințați de mai multe ori despre prezența copiilor refugiați, cine putea spune că despre ea nu știau nimic? Când s-a așezat pe scaun să își reia lucrul, a trecut-o un fior.

– Este ceva între tine și Gérard? a întrebat Geneviève câteva clipe mai târziu.

În tulburarea ei, Eva aproape uitase că cealaltă femeie se afla acolo. Acum, ridicând privirile, i-au trebuit câteva clipe să își amintească faptul că Gérard era numele pe care îl folosea Joseph. În oraș, nimeni nu îi spunea altfel decât Faucon.

– Nu, sigur că nu, a zis Eva.

După privirea îndurerată de pe chipul lui Geneviève și îmbujorarea care i se vedea încă în obraji, Eva și-a dat seama deodată ce se întâmplă.

– Geneviève, este ceva între *tine* și Gérard?

Geneviève a plecat capul și, după câteva secunde, a încuviințat.

– Da, dar eu cred că pentru tine are sentimente. Îți vorbește cu o așa căldură, a bâiguit Geneviève. Iar când suntem singuri, vorbește deseori despre tine.

– Geneviève, îl știu de multă vreme. Suntem prieteni vechi, nimic mai mult.

– Pare atât de îngrijorat de soarta ta...

– Geneviève, nu este nimic între noi. Te asigur. Tu și Gérard sunteți un cuplu?

Îmbujorarea celeilalte femei a căpătat o nuanță stacojie.

– Am avut câteva întâlniri.

– Întâlniri?

Nu că Eva ar fi fost invidioasă. Doar că nu își putea imagina când găsiseră timpul necesar cealaltă femeie și Joseph.

– Când?

– Ne... ne întâlnim noaptea târziu, uneori. Pe proprietatea unde locuiește există un pod deasupra hambarului. Este foarte intim, familia nu îl folosește decât pentru depozitare. Știu că nu pare mult, dar în realitate este un loc foarte romantic.

Eva s-a mulțumit să clatine din cap. Poate că ar fi trebuit să fie mulțumită că cel puțin una dintre ele găsea motive de fericire în mijlocul întunericului, dar, cumva, idila lor îi amintea că Rémy este atât de departe.

– Nu ești supărată pe mine, nu-i așa? a întrebat Geneviève când Eva a rămas tăcută. Eu... am vrut să îți spun, dar Gérard mi-a cerut să păstrez secretul.

– Nu, nu-i nici o problemă. Mă bucur pentru tine, a zis Eva, silindu-se să zâmbească.

– Bine. Geneviève nu părea convinsă. Este plăcut să ai pe cine să te bazezi în timpuri ca acestea.

– Da, este bine că vă aveți unul pe celălalt.

– Nu, Eva, la tine mă refeream. Voiam să spun că este plăcut că mă pot baza pe *tine*.

De data aceasta, zâmbetul Evei a fost unul real.

– Și eu simt la fel în privința ta, Geneviève. Mă bucur foarte mult că ești aici.

Au lucrat în tăcere ore întregi, iar mai târziu în după-amiaza aceea, când Geneviève a întrebat dacă poate lua o pauză, Eva a dat din cap în semn că da.

– Te duci să te întâlnești cu Faucon?

Geneviève a roșit și și-a ferit privirea.

– Vreau să fiu la locul de întâlnire, pentru orice eventualitate. Nu știu cât timp îi va lua să ajungă la pădure și înapoi, dar, dacă se va întoarce acasă, s-ar putea să aibă nevoie de o mângâiere.

– Este norocos să te aibă pe tine, Geneviève. Te rog, ai grijă de tine.

Cu un *merci* murmurat, Geneviève a plecat, iar Eva s-a întors la teancul de cartele de rații, oftând.

La sfârșitul săptămânii, Joseph se întorsese cu vești bune: ajunsese la *maquisarzi* la timp și, cu toate că liderul lor încă nu părea să îi acorde încredere totală, acceptase documentele cu recunoștință și fusese de acord să se urnească din loc.

Dar Rémy nu se aflase acolo, îi spusese Joseph, și nici nu știa încotro pornise. Trecuseră aproape patru luni de când Eva îl văzuse ultima oară și se întreba dacă se mai gândea la ea sau dacă se stabilise într-un alt oraș, găsindu-și chiar și o altă femeie care să îl ajute să lupte cu nemții, o catolică, la fel ca el, care să nu îl respingă din cauza religiei și a devotamentului față de familie. Dacă îl pierduse, ea era singura vinovată.

„Trebuie să ai încredere în Dumnezeu și să aștepți să îți trimită un semn.“ În urechi îi răsunau și acum cuvintele lui père Clément, dar începuse să se întrebe dacă Dumnezeu va avea timp pentru cineva ca ea. Avea lucruri mult mai importante de care să se ocupe decât de o femeie care înțelesese prea târziu că iubea un bărbat care s-ar putea să nu afle de sentimentele ei și care s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată.

Cinci săptămâni mai târziu, Eva era singură în camera secretă, unde lucra la ultimele detalii ale documentelor a opt copii ce trebuiau trecuți granița în Elveția a doua zi. Când a deschis la pagina 233 a cărții, pentru a-l înregistra pe cel de-al 231-lea copil pe care îl ajutaseră, inima i-a stat în loc. Pe pagină era un punct – deasupra unui *à* aflat la jumătatea paginii – pe care era sigură că nu îl scrisese ea. Și mai știa că pagina făcea parte din propria secvență: *unu, unu, doi, trei, cinci, opt, treisprezece, douăzeci și unu, treizeci și patru, cincizeci și cinci, optzeci și nouă, o sută patruzeci și patru, două sute treizeci și trei* – numere atât de familiare, încât le putea recita și în somn.

A rămas cu ochii holbați și cu mâna înțepenită pe pagină. Punctele care scriseseră *Traube* se sfârșiseră la pagina treizeci și patru și, cu toate că existau puncte care

alcătuiau literele ce formau numele câtorva copii și un triunghi din propria-i secvență inversă, semnele acelea se terminau în primul paragraf. Cine ar fi adăugat un punct suplimentar pe această pagină? Să fie o greșeală? O picătură de cerneală care picase fără ca ea să își dea seama? Sau poate îi lăsase Rémy un mesaj secret în carte? Cu mâini tremurătoare, s-a întors la prima pagină și a găsit o a doua stea nou-nouță. Prima – cea aflată deasupra literei *e* din *Le* – și punctul de deasupra *v*-ului din *l'Avent* îi erau cunoscute, dar nu și steaua de deasupra *J*-ului din *Jean*, aflat câteva rânduri mai jos, și nici punctul de lângă ea, scris deasupra literei *e* din același cuvânt.

Grăbită, cu pulsul crescut, a dat pagina și a mai găsit un punct nou deasupra *r*-ului din *car* și altul deasupra *e*-ului din *de*, pe al doilea rând de pe pagina următoare. A mers la paginile din secvența pe care o știa pe de rost de-acum, până la pagina 610, iar când a notat litera de sub fiecare nou semn, mesajul era clar.

Je reviendrai à toi. Mă voi întoarce la tine.

L-a privit fix, printre lacrimile care i se îngrămădiseră în ochi. Rémy îi lăsase totuși vorbă, îi lăsase o promisiune, un jurământ că se va întoarce.

Era genul de semn pe care *père* Clément o îndemnase să îl caute. Iar acum, când se afla în fața ei negru pe alb, Eva credea. A privit spre ceruri, a închis ochii și a murmurat:

– Îți mulțumesc, Doamne. Îți mulțumesc pentru semn. Și, te rog, adu-l înapoi la mine.

Comună în departamentul Nièvre din centrul Franței

Oraș în Franța, în regiunea Auvergne

Capitolul 24

Mai 2005

Avionul meu aterizează la Berlin la puțin timp după ora unsprezece dimineața. Ar trebui să fiu epuizată – este abia cinci dimineața acasă, în Florida, și am dormit cu intermitențe în timpul zborului – dar întoarcerea în Europa după atâtea zeci de ani îmi dă o stare ciudată. Mă simt tânără din nou și, în timp ce privesc pe geam la vehiculele de pe aeroport, care sunt mai pătrățoase și mai solide decât cele din State, nu mă pot abține să murmur o replică dintr-un film la care nu m-am mai gândit de ani întregi: „Cred că nu mai suntem în Kansas".

Cuvintele acestea îmi amintesc de o fetiță care avea șase ani când am văzut-o ultima dată, un copil al cărui nume adevărat – Frania Kor – l-am înscris la pagina 147 din Cartea copiilor pierduți. Mă întreb dacă a revenit vreodată în Franța, dacă părinții ei s-au întors acasă, dacă a văzut filmul bazat pe cartea pe care o iubea atât de mult. Timp de șaizeci de ani, am suferit pentru că nu am știut care dintre copii au supraviețuit și care și-au regăsit familiile, iar acum mă înnecă plânsul. Scot o batistă din geantă și îmi șterg obrajii umezi.

Femeia din scaunul de lângă mine, care nu a vorbit deloc, în ciuda încercării mele de a schimba câteva politeți, îmi aruncă o privire perplexă și se depărtează câțiva centimetri, ca și cum durerea mea ar fi contagioasă.

Când părăsim avionul și pășim pe aeroportul aglomerat din Berlin, sunt luată pe sus de o mulțime. În jurul meu, oamenii vorbesc în germană, iar eu trebuie să îmi reamintesc că Hitler a murit de mult. Răul nu mai locuiește aici, este un loc ca oricare altul, iar oamenii din jurul meu sunt oameni ca toți alții. În definitiv, nu asta este morala poveștii? Nu poți judeca un om după limba pe care o vorbește sau după locul din care provine, deși am impresia că fiecare generație insistă să învețe lecția aceasta pe cont propriu. Gândul îmi zboară la Erich, al cărui chip am încercat cu disperare atât să îl uit, dar și să mi-l amintesc de-a lungul anilor, iar ochii mi se înnegurează de lacrimi neașteptate. Mă împiedic, iar bărbatul care mă prinde este tânăr și blond și are ochi albaștri, pătrunzători.

Spune ceva în germană și, în pofida bunului-simț și a faptului că războiul s-a terminat de peste șaizeci de ani, tresar și inima îmi bubuie în piept. Pare surprins și se depărtează de îndată ce sunt sigură pe picioarele mele.

– *Danke!* strig eu în urma lui, dar este prea târziu, a plecat deja.

După o oprire, din fericire scurtă, pentru controlul pașaportului și o alta la ghișeul

de schimb valutar, mă opresc la coada pentru taxiuri, iar câteva clipe mai târziu urc într-un taxi care așteaptă. Șoferul întreabă ceva în germană și din nou sunt nevoită să reprim senzația vâscoasă de neliniște.

– Îmi pare rău, dar nu vorbesc germana, îi spun eu când închid portiera.

– Ah, engleză.

– Da.

– Întrebam unde vă este bagajul.

Are un accent puternic, dar sunt ușurată că putem comunica. Probabil este cu vreo zece ani mai tânăr decât mine și are părul dat pe spate, într-un fel care îmi amintește de răposatul meu soț, Louis.

– Nu am adus cu mine decât geanta aceasta, zic eu cu un gest spre geanta de mână de pe locul de alături. Nu stau mult.

– Vă duc la hotel, în acest caz?

– De fapt, merg la o bibliotecă, la Zentral-und Landesbibliothek.

Scot o bucată de hârtie din portofel și citesc adresa cu glas tare.

El face semn din cap că a înțeles și mă privește în oglinda retrovizoare după ce pornește mașina.

– Și ce vă aduce la Berlin?

Mă gândesc ce să răspund.

– Cred că s-ar putea spune că vreau să revăd un vechi prieten.

Berlinul este modern și tumultuos, mai frumos decât mi l-am imaginat. Știu că a fost distrus în zilele din urmă ale războiului, așa cum s-a întâmplat și cu Franța, și mă uimește întinerirea din jurul meu. Nici nu s-ar spune că, în urmă cu șaizeci de ani, orașul fusese redus la ruine. Mă întreb cum arată acum Aurignonul, dacă și el a fost reconstruit și dacă au supraviețuit vechile cicatrice. Dar oare biserica lui *père* Clément o mai fi în picioare?

Când taxiul oprește în fața bibliotecii, treizeci de minute mai târziu, sunt epuizată emoțional. Dar cântecul de sirenă al Cărții copiilor pierduți se aude tot mai tare, iar eu sunt incapabilă să pun stavilă amintirilor care vin spre mine ca valurile.

– O vizită plăcută, spune șoferul voios, după ce îi întind câteva bancnote nou-nouțe, iar el mă ajută să cobor de pe bancheta din spate.

Când taxiul a plecat, mă întorc în sfârșit cu fața spre bibliotecă, iar inima îmi bate cu putere.

Este enormă și are șiruri de ferestre identice și, chiar dacă această clădire este modernă, cu linii drepte, are ceva ce îmi amintește de Biblioteca Mazarin[15] de la Paris. Încerc să îmi alung din minte de câte ori am stat așteptând pe treptele acelea, așteptând un viitor care nu a mai venit niciodată. Dar, desigur, uitarea este imposibilă. Amintirile mă înconjoară. Încet, urc spre intrare și deschid ușa.

Înăuntru, inspir adânc în timp ce ochii mi se acomodează cu lumina scăzută. Este incredibil cât de familiar mi se pare locul acesta, deși nu am fost aici niciodată. Odată ce te-ai îndrăgostit de cărți, prezența lor te face să te simți acasă oriunde, chiar și acolo unde nu te-ai simți confortabil altminteri. Mă îndrept spre biroul aflat la capătul holului lung de la intrare, iar tânăra așezată acolo ridică privirile spre mine, zâmbind.

– *Guten Tag, gnädige Frau,* zice ea. *Kann ich Ihnen helfen[16]?*

Clatin din cap.

– Mă scuzați, vorbiți limba engleză?

Văd cum i se încrețește fruntea.

– Engleza mea nu este foarte bună.

– *Français?* întreb eu, deși au trecut secole întregi de când nu am mai vorbit limba mea maternă. Hm, *französisch*?

Chipul femeii se luminează.

– *Oui*, zice ea. *Je parle un peu français. Puis-je vous aider*[17]*?*

Cât de ciudat mi se pare să vorbesc franceză în Germania, o țară care, nu cu mult timp în urmă, a încercat să îmi șteargă poporul de pe hartă. Îi explic în franceză că am venit pentru o întâlnire cu Otto Kühn și sunt surprinsă să aud tremurul din propria-mi voce.

– *Certainement*.

Se întinde după telefon și mă întreabă dacă îi poate spune cine dorește să îl vadă.

Inspir puternic. Simt că totul m-a condus către acest moment.

– *Je suis…*

Ezit, pentru că nu contează cine sunt. Ceea ce contează este pentru ce am venit să fac. Așa că îi spun, pur și simplu, că am venit după carte.

Ea își lasă capul într-o parte.

– *Le livre, madame*?

– *Oui*. Deodată, lumea nu se mai învârte. Am venit, îi spun în franceză, după Cartea copiilor pierduți.

Cea mai veche bibliotecă publică din Franța, localizată în interiorul Palatului Institutului Francez, în arondismentul al șaselea, pe malul stâng al Senei, cu fața spre Pont des Arts și Muzeul Luvru. Înființată de cardinalul Mazarin în sec. al XVII-lea, deține una dintre cele mai bogate colecții de cărți rare și manuscrise din Franța.

„Bună ziua, doamnă. Vă pot ajuta cu ceva?“ (în limba germană în original)

„Vorbesc un pic limba franceză. Vă pot ajuta?“ (în limba franceză în original)

Capitolul 25

Ianuarie 1944

Până în ianuarie 1944, peste Aurignon căzuse întunericul, iar Rémy tot nu se întorsese. Iarna era friguroasă, una dintre cele mai friguroase ierni pe care și le amintea Eva, iar rațiile abia dacă se mai găseau. Germania suferea înfrângere după înfrângere, căci Aliații bombardau Berlinul, iar Armata Roșie pătrunsese în Polonia, alungându-i pe nemți din est. Cu cât li se înrăutățea situația, cu atât păreau mai hotărâți să își verse furia pe francezi. Aici, în munții din sud-estul părții centrale a Franței, nu se găsea niciodată destul combustibil, nu era destulă căldură și nici destulă mâncare. Chiar și fermierul care o aproviziona pe *madame* Barbier dispăruse, ceea ce însemna că zilele fericite ale ocazionalelor fripturi de pui dispăruseră și ele de mult. Majoritatea luptătorilor pe care Eva îi cunoștea renunțau la o parte din rațiile lor în fiecare lună, în favoarea rezidenților din casele unde se ascundeau copii, ca să fie pregătiți pentru viitoarea călătorie peste munți, iar asta însemna că erau toți numai piele și os. Eva se privea în oglindă uneori și abia dacă mai recunoștea liniile aspre ale propriului ei chip subțiat.

La începutul lunii decembrie, chiar înainte de începutul sărbătorii Hanuka, poliția franceză îl arestase pe Joseph cu un buzunar plin de cartele de rații falsificate și îl predaseră în mâna nemților, dar, dintr-un motiv sau altul – poate pentru că *père* Clément se dusese la Vichy ca să stăruie pe lângă înaltul comandament german – fusese eliberat. Germanii, a zis Joseph când s-a întors la Aurignon cu un braț rupt, pus în ghips, nu își dăduseră seama că are legături cu Rezistența; fusese arestat pentru că îl bănuiau că vindea cartele de rații falsificate pe piața neagră. Reușise să profite de greșeala lor, câștigând astfel o sentință de două săptămâni de închisoare și avertismentul că, dacă va fi prins din nou, pedeapsa va fi mult mai severă.

– Imaginați-vă ce s-ar fi întâmplat dacă și-ar fi dat seama că sunt evreu, a zis el într-o seară, în timp ce lua cina cu Eva și Mamusia, cu un zâmbet care nu i se regăsea și în ochi.

Dar era și bucurie în inima întunericului. Relația dintre Geneviève și Joseph devenise mai serioasă după ce scăpase ca prin urechile acului din mâinile nemților – deși, după câte știa Eva, încă nu îi dezvăluise adevăratul lui nume. Dar un nume nu este decât o înlănțuire de cuvinte, lucru pe care Eva îl învățase temeinic. Păreau să se iubească cu adevărat, iar în nopțile în care Joseph se afla la Aurignon, Geneviève întotdeauna părăsea biblioteca secretă devreme, cu stele în privire, pentru a petrece

noaptea cu el în podul de deasupra vechiului hambar, sub mormane de pături din lână.

– Crezi că îmi va cere mâna vreodată? a întrebat-o într-o zi pe Eva, timidă. Visez câteodată că merg spre el pe o potecă care este albită de cireșii în floare și duc în mână un buchet de crini. Visul se termină întotdeauna înainte de a ajunge la el, dar mă trezesc simțind că este posibil. Poate că mă va cere când se termină războiul.

– Poate, a încuviințat Eva, cu un zâmbet pe chip, dar se întreba în sinea ei dacă nu cumva Geneviève se minte singură.

I se părea că războiul nu se va termina niciodată, dar dacă, totuși, lucrurile se schimbau deja? Aparent, Germania pierduse Bătălia Atlanticului și era forțată să se retragă și din est, și din vest, potrivit emisiunilor radio difuzate de BBC, pe care uneori Mamusia și *madame* Barbier îl ascultau clandestin. Era posibil ca Franța să fie salvată, totuși? Era posibil ca Rémy să se întoarcă la ea? Eva își permitea uneori să viseze la un viitor care îl includea și la un viitor în care tatăl ei se întorcea de la Auschwitz. Dar știa că se mințea singură închipuindu-și că Tatuś supraviețuise atât de mult timp și se întreba dacă nu cumva speranța ei la o viață petrecută alături de Rémy era la fel de nerealistă.

În după-amiaza ultimei zile de sâmbătă a lunii, Eva și Geneviève lucrau la un lot de documente pentru grupul *maquis* din pădurile de lângă Aurignon, care creștea în forță și număr de aderenți într-un ritm prea rapid pentru ca micul lor birou de plastografiere să poată ține pasul. În plus, erau mai mulți copii decât oricând înainte, aproape patruzeci ascunși prin diferite case din tot orașul, mai toți veniți de la Paris, toți nevoiți să petreacă iarna aici, până ce vremea avea să se încălzească destul, încât să poată traversa Alpii. Eva nu se apucase încă de documentele lor, pentru că mai era destul timp până la plecarea acestora.

– Te gândești vreodată la viața pe care o aveam înaintea războiului? a întrebat Geneviève în șoaptă, rupând tăcerea care se lăsase între ele.

Lucra la carte de o identitate pentru un bărbat tânăr, cu părul negru, iar când a ridicat capul spre Eva, în ochi avea o privire hăituită.

– Uneori, a zis Eva, după o tăcere de o clipă. Dar este dureros, nu-i așa, să ne gândim la ceea ce aveam odată?

– Și la ceea ce ar fi putut fi. Geneviève a atins ușor fotografia tânărului. Acesta seamănă mult cu fratele meu.

– Nu știam că ai un frate.

– Geamăn. Zâmbetul ei era slab și trist. Jean-Luc. Ne scoteam din minți unul pe altul, dar era cel mai bun prieten al meu. A fost mobilizat și a murit pe front în mai 1940. Nu a avut nici o șansă.

– Îmi pare foarte rău, Geneviève.

– Totul s-a năruit după aceea. Pe mama nu o putea consola nimic. Tata a început să bea. Ne-am îndepărtat tot mai mult, deși locuiam sub același acoperiș. Abia dacă ne mai vorbeam în ziua în care m-am întors acasă și am găsit-o pe mama moartă, pe podeaua din bucătărie. Stresul, a zis doctorul, sau poate inima rea. Tata a pierit după o lună, a făcut un atac cerebral.

Eva a dus o mână la gură.

– Geneviève, nu știam. Îmi pare groaznic de rău.

Dar Geneviève i-a refuzat compătimirea cu un gest al mâinii.

– Uneori, când sunt tentată să renunț la munca pe care o facem aici, să plec undeva și să trăiesc o viață simplă, obișnuită, mă gândesc la ei – la Jean-Luc, la mama, la tata

– și îmi dau seama că nu mă pot opri. Dacă germanii nu ar fi sosit, fratele meu ar avea acum grijă de fermă împreună cu tata, iar mama ar fi în bucătărie, ar coace pâine și s-ar întreba când am de gând să îi dăruiesc nepoți. Poate aș avea deja copii și i-aș pune la culcare seara, cântând „Au Clair de la Lune“, așa cum îmi cânta ea în fiecare seară când eram mică. Germanii au răpit deja atât de multe de la atât de mulți oameni. Trebuie să îi salvăm pe cei pe care îi putem salva, pentru că nu i-am putut salva pe cei dragi.

Geneviève nu vorbise niciodată atât de mult despre motivele pentru care se afla aici, iar Eva era mișcată. Nu știuse că cealaltă femeie suferise pierderi asemănătoare cu cele pe care le suferise ea.

– Și eu am eșuat, nu l-am putut salva pe tatăl meu, a recunoscut ea. A fost arestat de nemți.

– Știu, a zis Geneviève. Când Eva a întors privirea spre ea, a adăugat: Gérard a menționat lucrul acesta. Dar tu nu ai eșuat, Eva. Nu puteai face nimic.

Eva a ridicat din umeri, deși o deranja faptul că Joseph îi împărtășise lui Geneviève tragedia cu atâta ușurință.

– Dacă aș fi insistat să îl conving să se ascundă... Dacă aș fi deschis ochii la timp...

– La fel simt și eu când mă gândesc la trecut. Dar nu ne putem acuza pe noi înșine. Tot ce putem face este să ne asumăm responsabilitatea de a nu lăsa să se petreacă același lucru altora.

– Crezi că îi putem ajuta cu adevărat? a întrebat Eva după o tăcere prelungă. Uneori, este greu să îmi păstrez convingerea că facem parte dintr-o rezistență eficientă. Sunt zile când uit că există o lume întreagă dincolo de aceste ziduri.

Dar, după încă o zi, totul s-a schimbat. Eva făcea curat în micuța bibliotecă înainte de a se îndrepta spre casă – ascundea ștampilele și cerneala, camufla documentele necompletate și pe cele falsificate într-un dicționar gol pe dinăuntru, punea Cartea copiilor pierduți înapoi pe raft, unde nu dădea de bănuit – când a apărut în prag *père* Clément, palid la față.

– Geneviève este cu tine? a întrebat el.

– Nu, a plecat deja. S-a întâmplat ceva, *père* Clément?

– Mă tem că da, Eva. Vino cu mine.

În tăcere, Eva l-a urmat în biserica pustie, iar de acolo, către micul lui birou din spatele altarului. Când i-a făcut semn să intre, l-a văzut pe Erich, care o aștepta stând pe un scaun, cu o expresie gravă pe chip.

– Este vorba despre...? a întrebat ea, apoi s-a oprit brusc.

Fusese gata să întrebe de Rémy, dar nu era sigură că Erich știa de el și nu voia să îl dea de gol față de un neamț, chiar dacă Erich se dovedise un aliat. În plus, întrebarea fusese prostească. Ar fi fost anunțată dacă s-ar fi întâmplat ceva cu el? Poate era ridicol că, la aproape un an după ce îl văzuse ultima dată, îi ocupa atât de mult gândurile, inima. Dar se gândea la el tot timpul, își făcea griji pentru el, se întreba în nopțile întunecate dacă va afla vreodată dacă a murit. A priceput pe dată, întorcând capul spre *père* Clément, că el înțelesese exact ce voia să spună.

– Nu, Eva, vechiul nostru prieten nu a pățit nimic, din câte știu, s-a grăbit *père* Clément să zică, arătând cu un gest spre scaunul de lângă Erich. Te rog, așază-te.

S-a așezat, tot mai tulburată, iar preotul a luat loc în spatele biroului.

– Eva, suntem îngrijorați, a zis neamțul imediat.

Așa cum se întâmplase ultima dată când îl văzuse, era îmbrăcat civil și, dacă nu ar fi fost accentul, ar fi putut cu ușurință să treacă drept unul dintre ei, un prieten, un

vecin.

– Cred că superiorii mei sunt foarte aproape de a vă depista rețeaua.

– Ce? De ce crezi asta?

– Au câteva nume – nu al tău, nici al lui *père* Clément, după câte știu – dar cred că sunt iminente niște arestări. Erich și *père* Clément au schimbat o privire. Nu știu cine este cel care vorbește, Eva, dar copiii sunt în pericol.

– Copiii? Care?

– Toți.

Cuvintele au plutit între ei trei, dezolante și înspăimântătoare, înainte ca Erich să continue.

– Acum au adresele tuturor celor șaisprezece case din oraș care adăpostesc copii și ale celor șapte ferme de la țară. Raziile ar putea începe poimâine. Au *nume*, Eva. Numele copiilor, numele celor care îi ajută. De asta trebuie să îi mutăm cât de curând posibil. Cred că s-a sfârșit, Eva.

Eva a întors capul brusc și l-a privit lung.

– Ce s-a sfârșit?

– Totul. Într-un fel sau altul, celula voastră a fost compromisă.

S-a întors spre *père* Clément și l-a privit, nevenindu-i să creadă. Cu siguranță, Erich greșea. Dar preotul a dat din cap grav.

– Ce ne facem? a întrebat ea.

– Am nevoie să te ocupi de documentele pentru copii și pentru însoțitori fără întârziere.

– Sigur, a zis Eva și s-a oprit, năucită. Geneviève și cu mine am lucrat numai la documentele pentru *maquisarzi* în ultimele două săptămâni. Nici nu ne-am apucat de actele pentru copii. Apoi a dus o mână la gură. Doamne, Geneviève. Trebuie să o avertizeze cineva. Dacă am fost compromiși...

– Mă duc eu, a zis *père* Clément.

– Și mama?

– Nu avem nici un motiv să credem că știe cineva despre ea. De îndată ce îl localizez pe Faucon, îi voi cere să trimită pe cineva care să aibă grijă de ea. Dar de tine avem nevoie aici, Eva. Nu avem nici o clipă de pierdut.

Eva a încuviințat printr-o mișcare din cap, simțindu-și inima bubuindu-i în piept.

– Și apoi? Ce facem după ce terminăm documentele?

– Cred că este timpul să ne împrăștiem. Așa că trebuie să faci și acte de care crezi că veți avea nevoie tu și mama ta. În sfârșit, i se va îndeplini dorința de a pleca spre Elveția.

– Iar dumneata?

Ochii lui *père* Clément erau triști, iar zâmbetul îndârjit.

– Voi rămâne aici și voi face tot ce pot. De-acum, totul este în mâinile lui Dumnezeu.

Geneviève nu a mai venit la biserică, iar *père* Clément s-a întors pentru scurtă vreme să îi spună Evei că nu o găsise; nu se afla în apartamentul ei, deși era trecut de ora stingerii. Când *père* Clément i-a spus că nu reușise să dea nici de Faucon, Eva a respirat oarecum ușurată, cu siguranță erau împreună. Da, absența lui Geneviève o silea pe Eva să termine tot ce avea de lucrat în noaptea aceea, dar dacă voiau să plece din Aurignon a doua zi, era bine că Geneviève se bucura de o ultimă noapte de somn odihnitor.

Dar în dimineața zilei următoare, Geneviève încă nu sosise la biblioteca secretă, iar Eva a început să își facă griji. Rămăsese trează toată noaptea și aproape terminase toate documentele, dar i-ar fi fost de ajutor dacă făcea ea retușurile finale și verifica să nu existe greșeli.

Cu siguranță, Geneviève aflase de-acum despre furtuna iminentă. Joseph a fost probabil anunțat cât se poate de repede. Poate că fugiseră împreună, dar Eva nu putea să creadă că Geneviève ar fi plecat fără nici un cuvânt, fără o ultimă vizită la bibliotecă, încât să se asigure că Eva nu avea nevoie de ea. Dar poate că Joseph insistase. Poate că îi promisese să se ocupe de Eva mai târziu, odată ce o punea la adăpost pe Geneviève.

Dar nici Joseph nu a mai apărut și, până când s-a uscat cerneala și a mai verificat o dată fiecare act de identitate, Eva a simțit în stomac un nod de neliniște. S-a grăbit să traverseze biserica pustie în căutarea lui *père* Clément și l-a găsit măsurând biroul cu pasul, părând la fel de îngrijorat ca ea. A ridicat privirea la apariția ei și a încercat să zâmbească, dar tristețea din ochi nu i s-a șters.

– Îmi pare tare rău, Eva, a zis el, înainte ca ea să fi rostit vreo vorbă. Eu te-am amestecat în toată povestea asta.

– Vă rog, să nu vă pară rău. Acest an și jumătate a însemnat enorm pentru mine. Sunt convinsă că destinul meu era să fiu aici.

– Dar pericolul...

– Am știut de la început că vor fi riscuri.

El a cercetat-o îndelung și a oftat.

– Eva, mai am ceva să îți cer.

– Orice.

Felul în care o privea i-a făcut stomacul să se strângă și mai tare.

– Mă tem că rețeaua mai are nevoie de o persoană care să escorteze copiii peste graniță. A fost propus numele tău.

Eva l-a privit țintă.

– Vreți să mă duc eu? Dar nu am traversat niciodată granița.

– Știu. Te vor cupla cu cineva mai experimentat. Le lipsește o femeie. Bărbații care călătoresc singuri cu grupuri de copii dau de bănuit, Eva. Cuplurile care călătoresc însoțite de copii pot fi luate drept părinți. Aș prefera să o rog pe Geneviève, dar a plecat deja. Gérard mi-a promis ca se va întoarce după mama ta și se va asigura că ajunge în Elveția.

Eva simțea cum îi vuiesc gândurile prin cap.

– L-ai găsit pe Gérard? Geneviève a plecat?

– M-a asigurat că s-a ocupat de ea.

Eva a clătinat din cap. O rănea puțin faptul că Geneviève plecase fără să își ia la revedere, dar se bucura că cel puțin era la adăpost.

– Și a promis că o va aduce el pe mama?

– Da. Vă veți întâlni la Geneva, peste numai câteva zile. Veți rămâne amândouă acolo.

– Dar ai nevoie de mine aici, *père* Clément.

El a schițat un zâmbet trist.

– Așa cum a spus Erich, celula noastră a fost compromisă. După toate probabilitățile, nemții știu deja unde te afli. Nu se vor opri până când te vor găsi. Ai fi torturată și apoi executată, Eva.

– Aș putea să mă duc în altă parte, să inițiez o altă operațiune de falsificare...

– Te rog. Profită de ocazie ca să scapi. Dacă avem nevoie de un alt falsificator, vom trimite pe cineva după tine. Dar ai făcut deja foarte multe. Nu mi-aș ierta-o niciodată dacă naziștii te-ar descoperi.

– Dar dumneata? Nu ți-ai schimbat decizia de a rămâne aici?

El a clătinat din cap.

– Locul meu este aici, la biserică.

– Dar dacă au numele dumitale...

– Orice se va întâmpla, este voia Domnului.

S-au privit în ochi un lung răstimp.

– Vă voi revedea vreodată?

A prins-o de mâini, iar de data aceasta, când a zâmbit, ochii îi erau luminoși și limpezi.

– Sunt sigur că ne vom reîntâlni, Eva. După război. Iar până atunci, mă voi ruga pentru tine.

– Și eu pentru dumneata.

Înainte a se pune pe plâns, a căutat în buzunarul adânc al rochiei ei din lână decolorată și i-a întins lui *père* Clément un teanc de acte pentru copii.

El le-a acceptat cu o înclinare a capului.

– Va trebui să mai faci un nou set de documente pentru tine. Vei fi Lucie Besson, soția lui André Besson, negustor de textile care face afaceri în Elveția. El și-a primit deja actele.

– Făcute de un alt birou de falsificatori?

Père Clément a ezitat, apoi a încuviințat.

– Va trebui să faci un alt set de acte și pentru mama ta, în caz că identitatea ei a fost compromisă.

Eva a închis ochii. Cum va putea să trăiască, știind că primejduise viața mamei sale?

– Doar nu crezi că...

– Încercăm să fim precauți, Eva. Sunt sigur că mama ta nu va păți nimic.

Eva s-a liniștit un pic.

– *Père* Clément, înainte de a pleca, trebuie să o mai văd o dată.

El a oftat.

– Știu. Dar fii cu băgare de seamă, să nu fii urmărită. Trebuie să te întorci aici până la ora unu. Te vei întâlni cu „soțul“ tău în seara asta, la Lyon.

– Prin urmare, mă părăsești.

Mamusia nu s-a întors când Eva a intrat în camera pe care o împărțeau, douăzeci de minute mai târziu, dar chiar și așa, Eva îi simțea căutătura mânioasă, furia care se prelingea dinspre ea.

– *Madame* Barbier mi-a explicat totul. Mă părăsești aici.

– Mamusia, este ceea ce ți-ai dorit! Plecăm, în sfârșit! Ne ducem în Elveția.

– *Tu* te duci în Elveția.

– Joseph va avea grijă să te aducă și pe tine, îndată ce vor fi făcute pregătirile necesare. Dar acum sunt copii care trebuie să plece fără întârziere, înainte de a fi găsiți de nemți.

– Iar ei sunt mai importanți decât mama ta? a întrebat Mamusia, întorcându-se în cele din urmă, cu ochii scăpărând.

Eva abia dacă o mai recunoștea pe femeia din fața ei, femeia care tremura de furie, femeia a cărei hotărâre de a se agăța de un trecut ce nu avea să se mai întoarcă și care o transformase într-o ființă rece și străină.

– Mai importanți decât sângele tău? Presupun că mă vei da uitării la fel de repede ca pe tatăl tău.

– Mamusia, nu l-am dat uitării! a zis Eva, ștergându-și lacrimile. Ceea ce se întâmplă acum este mai important decât noi două. Este vorba despre salvarea de vieți nevinovate. Pentru tine nu contează?

Mamusia a strâns din dinți, dar Eva vedea că i se strecurase îndoiala în ochi, iar umerii îi căzuseră.

– Ceea ce contează este că preferi să faci parte din această falsă familie în care te-ai convins că trebuie să crezi. Tatăl tău ar fi rușinat de faptele tale.

Eva a dat drumul brațelor mamei sale și a făcut un pas în spate.

– Asta crezi, cu adevărat? Nu crezi că Tatuś ar fi mândru de faptul că încerc să fac ce este bine?

– Ar vrea să fii omul care te-a crescut să fii.

Mamusia a întors spatele și a fluturat din mână a indiferență.

– Așa că pleacă, Eva. Fugi în Elveția cu prietenii tăi papistași și lasă-mă pe mine aici. Să fim cinstite, da? De fapt, tu ai dispărut de mult.

Eva a rămas cu privirea ațintită asupra spatelui mamei sale, consternată. Ar fi vrut să rămână, să o facă să înțeleagă punctul ei de vedere, dar nu mai era timp. Se vor reîntâlni în Elveția în mai puțin de o săptămână și îi va explica totul, în mod repetat dacă va trebui. Cum atunci nu va mai fi implicată în mișcarea clandestină, va avea tot timpul din lume să o facă pe mama ei să vadă adevărul.

– Mamusia, a zis ea încet.

Mamusiei i-a luat un minut întreg să se întoarcă spre ea, iar când a făcut-o, o parte din furia de pe chipul ei fusese înlocuită de tristețe. În timp ce se uitau una în ochii alteia, Eva a înțeles că, în vreme ce ea își găsise alinarea dând un scop vieții ei, Mamusia și-o găsise înfășurându-se în indignare. Era armura ei, noua ei identitate.

– Te iubesc, Mamusia. Eva a făcut un pas în față și a îmbrățișat-o pe mama ei, care a rămas țeapănă și nemișcată la început, dar într-un final a oftat și a înconjurat-o cu brațele pe Eva. Joseph va avea grijă de tine. Ne vedem în Elveția peste câteva zile, iar atunci nu vom mai fi decât noi două.

– Promiți?

– Îți dau cuvântul meu, Mamusia.

Mamusia s-a tras înapoi.

– Atunci, Dumnezeu să te păzească, *moje serduszko*. După o ezitare, a adăugat: și eu te iubesc.

Iar apoi, Eva nu a mai avut de ales decât să plece și să o lase pe mama ei în urmă. Ieșind din pensiune, după un scurt schimb de îmbrățișări și urări de bine cu *madame* Barbier, a simțit lacrimile care îi curgeau pe obraji și nu s-a obosit să le șteargă.

Capitolul 26

A durat o oră până ce a reușit să alcătuiască un nou set de acte pentru Lucie Besson, falsa soție a unui bărbat pe care nu îl întâlnise niciodată. Așteptând să se usuce cerneala, s-a așezat în genunchi și s-a rugat pentru mama ei, pentru *père* Clément și pentru Geneviève. A adăugat o rugăciune și pentru tatăl ei, deși probabil soarta lui fusese deja pecetluită. În cele din urmă, l-a rugat pe Dumnezeu să îi dea puterea și curajul de a-i conduce pe copii peste munți în siguranță.

Când s-a oprit la biroul lui *père* Clément pentru a primi ultimele instrucțiuni și a-și lua la revedere, preotul a tras-o fără ezitare într-o îmbrățișare strânsă. I-a amintit de felul în care o îmbrățișa tatăl ei la începutul războiului, pentru a-i reaminti că, atâta vreme cât se aveau unul pe altul, nu i se va întâmpla nimic rău. Deși era liniștitor să audă bătăile inimii preotului și să știe că se va ruga pentru ea cu ardoare, știa că nu va fi destul. Nici un om de pe pământ nu putea să îi promită timp, noroc, o traversare ușoară a graniței. Numai Dumnezeu o putea face.

– Poftim, a zis ea, desprinzându-se din îmbrățișare.

I-a întins cheia ușii de la biblioteca secretă, cea pe care o ținuse pe un șnur la gât, în dreptul inimii, încă de când i-o dăduse. O durea să se despartă de ea, dar nu va mai avea nevoie de ea.

Père Clément a clătinat din cap și a ridicat cu blândețe cheia din palma ei. I-a pus șnurul înapoi peste cap și a zâmbit.

– Ține-o, Eva, ca să îți amintești că ești bine-venită aici de cum se termină războiul. Vei avea mereu o casă în Aurignon.

Ea a înclinat din cap, stăpânindu-și lacrimile.

– Vă mulțumesc, *mon père*.

– Acum, trebuie să iei autobuzul spre Clermont-Ferrand, iar de acolo, trenul de ora trei spre Lyon, via Vichy. Te vei întâlni cu soțul tău, André Besson, și copiii – fiii tăi, Georges, Maurice și Didier, și fiica ta Jacqueline – în gara Lyon, de unde veți face restul călătoriei împreună. Copiii vor călători cu acte false, care ar trebui să treacă de o inspecție de rutină, dar vor avea nevoie de unele mai bune și, de aceea, când te vei întâlni cu ei le vei da documentele pe care le-ai făcut deja, iar soțul tău va ieși din gară să le distrugă pe cele cu care au sosit copiii. Este un tren care pleacă de la Lyon către Annecy la miezul nopții. Copiii vor putea dormi în tren, iar soțul tău îți va explica restul. Veți trece granița în Elveția în apropiere de Geneva.

– Cum îl voi recunoaște pe cel cu care trebuie să mă întâlnesc?

– Așteaptă lângă intrarea laterală, în stânga porții principale, și îl vei vedea apropiindu-se cu copiii.

Eva a dat din cap, iar inima îi bubuia în piept. Erau atât de multe lucruri care puteau merge prost.

– *Mon père*, îmi este teamă.

– Și mie îmi este, dar cele mai nobile fapte în viață ne cer să ne ridicăm deasupra fricii. Gândește-te la Moise. Când Dumnezeu i-a vorbit din rugul aprins și i-a cerut să își salveze poporul din sclavie, și el a fost speriat. A pus cuvântul lui Dumnezeu sub semnul întrebării, așa cum s-ar putea să faci și tu acum. „Cine sunt eu să mă duc la Faraon și să îi scot pe israeliți din Egipt?“, a întrebat el. Dar Dumnezeu i-a promis să îi stea alături, așa că s-a dus, căci acesta era destinul lui. Dumnezeu va fi cu tine, Eva, orice s-ar întâmpla. Trebuie numai să ai încredere.

– Vă mulțumesc, a zis Eva, simțind deodată un nod în gât. Din tot sufletul. Vă mulțumesc pentru tot.

– Eva, a fost o onoare să te cunosc.

Când s-a uitat la ea, avea lacrimi în ochi, iar lucrul acesta, venind din partea unui preot, a emoționat-o mai mult decât orice altceva.

– Ești vitează, puternică și curajoasă și sunt sigur că vei trăi o viață lungă și fericită.

Ea i-a zâmbit.

– Cât aș vrea să vă cred, *père* Clement. Vă doresc același lucru.

– Până când ne vom revedea, Eva.

– Până când ne vom revedea.

Père Clément i-a pus în palmă biletele de tren și i-a dus o mână la obraz, apoi s-a întors la *Biblia* deschisă pe biroul lui. Când s-a întors să plece, Eva a auzit cum și-a dres glasul de câteva ori și a înțeles că și el, la fel ca ea, încerca să nu se lase copleșit de emoție. Mai aveau lucruri de făcut și, pentru ca misiunea să fie încununată de succes, trebuia ca fiecare să acționeze ca și cum lumea lor nu era pe punctul de a exploda.

Trenul a ajuns la Lyon la câteva minute după șase și jumătate, iar când Eva a coborât pe peron, ducând în mână mica valiză pe care o pregătise în grabă, a fost copleșită de un sentiment de groază. Era punctul cel mai înaintat spre est în care ajunsese vreodată. Era mai aproape de libertate, cu siguranță, dar în același timp era mai aproape de Germania. Se îndrepta oare spre brațele deschise ale libertății? Sau mergea spre primejdie? Oricum ar fi, era prea târziu să se întoarcă din drum. Copiii se bazau pe ea.

La ora șase și jumătate se afla în stânga intrării principale, așteptându-i pe copii și pe bărbatul împreună cu care va fugi în Elveția. Încerca să pară nepăsătoare, dar își făcea griji în legătură cu întâlnirea. Va putea convinge pe cineva că este căsătorită cu acest bărbat pe care nu îl întâlnise niciodată? Că este mama unor copii pe care nu îi văzuse până acum? Le-a repetat numele în minte din nou și din nou. *Soțul meu, André. Copiii mei, George, Maurice, Didier și Jacqueline*. Și-i imagina pe copii, căci le făcuse chiar ea actele de identitate: fetița, născută în 1939, se numea în realitate Eliane. Băieții erau Joel, Raoul și Daniel, născuți în 1935, 1936 și 1940. Documentele lor false erau bine ascunse, la jumătatea mânecii paltonului pe care îl purta, într-un buzunar secret cusut în căptușeală. Dar bărbatul acesta? Cine era? Nu știa nimic despre el, în afară de numele lui conspirativ.

Ora șapte a venit și a trecut, iar la șapte și un sfert Eva a început să simtă că prezența ei bătea la ochi și să își facă griji. Unde erau? Nu cumva un ofițer neamț nu

se lăsase convins de actele lor temporare? Noaptea se lăsase groasă și neagră peste Lyon și, cercetând întunecimea din jur, Eva se întreba ce să facă dacă nu sosesc. Dacă se întorcea aici a doua zi, ar putea da de bănuit. Dar, cu siguranță, nu putea porni spre Annecy fără ei.

Era aproape șapte și jumătate când a văzut un băiat brunet ieșind din gară, apoi un altul; păreau a avea vârsta potrivită pentru a fi copiii care călătoreau sub numele de Maurice și Georges, de șapte, respectiv opt ani. După câteva secunde, a apărut în spatele lor un băiat de vreo trei ani; dacă avea dreptate, acesta trebuia să fie Didier. A pornit spre ei, sperând că zâmbetul ei părea matern, și nu unul de ușurare, dar s-a oprit brusc când a văzut că apare ultimul copil – fetița de patru ani care călătorea sub numele Jacqueline – strângând mâna unui bărbat.

Chipul lui era întors, cercetând mica mulțime din fața gării, dar Eva l-a recunoscut îndată. Curbura umerilor, forma conică a taliei, chiar și mersul lui încrezător, îi erau la fel de cunoscute ca ale ei. A rămas fără suflare câteva clipe, iar când el a întors capul și a privit-o, ochii i s-au mărit și timpul a părut să încetinească. Era Rémy, viu și sănătos, în fața ei. Deodată, Eva a reînceput să creadă în miracole.

Ochii lui nu s-au dezlipit de ai ei în timp ce se apropia și, cu toate că știa că ar trebui să se aplece pentru a-i saluta pe copii cât mai firesc, cu îmbrățișări și sărutări, nu își putea dezlipi privirea de la el.

– Tu ești, a zis el moale, când a ajuns lângă ea.

– Tu ești, a răsuflat ea, iar apoi buzele lui le-au găsit pe ale ei și au sărutat-o într-un fel care a făcut-o să uite de lumea din jurul lor timp de câteva secunde neprețuite.

Erau numai ei doi, până când un icnet neașteptat al fetiței care îl ținea de mână pe Rémy i-a făcut să tresară.

– Ce este, Jacqueline? a întrebat Rémy, iar în clipa în care buzele sale s-au dezlipit de ale Evei, era deja prea departe. S-a întâmplat ceva, draga mea? Eu și *maman* a ta suntem chiar aici.

Când s-a aplecat spre fetiță, Eva și-a simțit inima tresărind, căci văzuse o imagine trecătoare a unui viitor pe care nu avusese curajul să și-l imagineze, un viitor în care ea și Rémy erau *maman* și *papa* pentru o fetiță ca Jacqueline sau un băiețel ca Didier. La fel de repede și-a amintit cuvintele mamei sale din dimineața aceea: *Preferi să faci parte din această falsă familie în care te-ai convins că trebuie să crezi.* Și-a înfrânat sentimentul de vinovăție și a urmărit privirile fetiței spre soldatul neamț în uniformă care tocmai ieșise din gară la o țigară.

– Nu uita, Jacqueline, a zis Rémy calm, blând, pe un ton care nu trăda nici măcar o frântură din tulburarea pe care trebuie să o fi simțit. Nu avem de ce să ne temem de oamenii în uniformă. Sunt prietenii noștri.

La numai câțiva pași de ei, soldatul se chinuia să aprindă un chibrit în vântul rece ca gheața. Cu un zâmbet liniștit, Rémy a dat drumul fetei, care s-a agățat imediat de mâna Evei, și s-a apropiat de soldat, scoțând din buzunarul paltonului un pachet de chibrituri. A aprins unul și și-a făcut palma căuș în jurul flăcării cât timp soldatul și-a aprins țigara.

Neamțul, blond cu față de prunc, a salutat cu o mișcare din cap mai întâi spre Rémy și apoi spre Eva.

– *Danke*, a zis el, adăugând grăbit, adică... *merci*, și a zâmbit în semn de scuze.

Rémy a făcut un pas în spate și și-a trecut brațul peste umărul Evei, ca și cum o făcuse de o mie de ori înainte.

– *De rien*, a zis el.

Soldatul s-a îndepărtat, iar Eva a putut să răsufle.

– Tu ești cel care le-a făcut actele false? i-a șoptit lui Rémy, cu un gest din cap spre copii.

– Da, dar actele mele nu au fost niciodată la fel de bune ca ale tale. Eva i-a simțit zâmbetul lipit de obrazul ei când i-a șoptit în ureche: acum pot să recunosc. Așa că mă bucur că ai venit cu documente făcute de tine. A făcut o pauză, după care a adăugat: de fapt, mă bucur că ai venit, cu sau fără documente.

– Și eu mă bucur, a șoptit ea, iar când el a întors capul spre ea din nou, buzele i s-au atins ușor de ale ei, iar Eva și-a dorit să oprească timpul.

Dar știa că trebuie să intre, să îi ducă pe copii înăuntru, să le dea ceva de mâncare și să îi liniștească în vederea drumului care îi aștepta în noaptea aceea.

– Veniți, iubirile mele, a zis ea, întorcând capul dinspre Rémy pentru a le zâmbi copiilor. Să găsim un loc unde să ne așezăm, da?

– Vin după voi îndată, a zis Rémy încet. Trebuie să scap de actele copiilor înainte.

– Și cum vei face asta?

Zâmbetul lui pe care îl cunoștea atât de bine i-a încălzit inima.

– Aproape întotdeauna arde un mic foc în biroul șefului de gară, unde se încălzesc gardienii. Biroul stă gol și neîncuiat, mai tot timpul. Nu ar trebui să îmi ia mai mult de un moment să mai pun ceva pe foc.

Cinci minute mai târziu, Rémy i-a găsit pe peronul al doilea, iar membrii familiei de ocazie s-au strâns unul în altul, încercând să se încălzească. Noaptea era friguroasă și, în afara biroului, gara nu oferea nici un strop de căldură; de aceea, când vorbeau, cuvintele rămâneau în aer, norișori de alb în întuneric.

– Cum vă merge acolo? a șoptit Eva, în timp ce copiii împărțeau pâinea și bucata de brânză scoase de Rémy din buzunarul paltonului.

– Aș putea să te întreb același lucru.

Respirația lui îi atingea caldă urechea, iar Eva tânjea să se sprijine de el, să închidă ochii și să viseze că sunt doi îndrăgostiți plecați undeva. Dar trebuia să fie cu ochii în patru după soldați germani sau jandarmi francezi suspicioși.

– Celula noastră a fost deconspirată, a murmurat ea, iar când el a încuviințat din cap, și-a dat seama că, desigur, știa deja. *Père* Clément m-a rugat să însoțesc un grup de copii, iar apoi să rămân în Elveția.

Chiar și simpla rostire a acestor cuvinte părea o greșeală, ca și cum își abandona postul, se debarasa de cauza pentru care muncise atât de mult. Peste chipul lui Rémy a trecut un val de ușurare când a lipit-o de el.

– Slavă Domnului. În sfârșit, m-au ascultat.

– Tu ești cel care a propus să plec? Dar Rémy, locul meu este aici. În Franța. Unde pot lucra.

– Nu, locul tău este undeva în siguranță. Când a întors privirile spre ea, avea lacrimi în ochi, iar Eva a trebuit să își reprime dorința de a se apleca spre el pentru a-l săruta. Meriți să îmbătrânești, să ai copii și nepoți și să duci o viață fericită. Dacă rămâi aici, nu vei avea parte de toate astea.

– Și tu?

El a ezitat.

– Eu trebuie să rămân aici, Eva. Dar nu pot face ceea ce am de făcut până ce nu te știu în siguranță.

– Dar nu înțelegi, Rémy? Și eu simt la fel. Nu pot pleca acum.

– Trebuie. Tu trăiești la vedere, Eva. Lucrurile sunt diferite pentru mine. Eu trăiesc

în pădure, cu alții, și încercăm să găsim moduri în care să le punem bețe în roate germanilor.

– Aș putea trăi și eu alături de voi, a zis ea cu o voce firavă. Cu siguranță vor mai avea nevoie de documente false...

El a mângâiat-o pe obraz.

– Ne mutăm la fiecare câteva zile și suntem gata să o luăm la fugă în orice moment. Nu am avea cum să te ținem alături de noi pe tine și materialele de care ai nevoie. În plus, Eva, lupta se schimbă acum. Nu mai este vorba despre o rezistență pașnică, despre scoaterea oamenilor din țară. Ne războim direct cu nemții de-acum.

– Rémy...

– De îndată ce copiii se vor afla în siguranță, va începe faza următoare pentru noi. A ezitat, după care a adăugat pe o voce mai slabă decât o șoaptă: am strâns arme, Eva. Nu mai contează documentele false acum.

Ea a dus o mână la gură.

– Va fi prea periculos.

– Este singura cale. Acum, ceea ce contează este să salvăm Franța, poate chiar lumea întreagă. Dacă putem să îi întoarcem din drum pe nemți, respingând valul, putem apăra umanitatea.

Eva a clătinat din cap.

– Dar vine armata Aliaților, nu-i așa? *père* Clément spune...

– Germanii știu că vine, a zis Rémy, întrerupând-o. Ceea ce nu știu este că și noi suntem gata de luptă. Mai întâi le vom slăbi forțele, îi vom ataca acolo unde îi doare cel mai tare. Iar când vor sosi în cele din urmă Aliații, nemții nu vor mai ști încotro s-o apuce.

Ochii îi străluceau când s-a tras în spate, iar Eva și-a dat seama că abia aștepta șansa de a lupta.

– Te rog, i-a șoptit ea. Te rog, rămâi cu mine în Elveția. Dacă îți pierzi viața, Rémy?

El a întors capul.

– Dacă mor pentru Franța, viața mea nu va fi irosită. În schimb, țara va fi salvată. Singurul meu regret este că mă va costa șansa unui viitor alături de tine.

Eva a simțit cum i se ridică un hohot de plâns în gât și a reușit să îl înăbușe când a văzut un jandarm francez în uniformă, care se apropia.

– Documentele, a lătrat el, iar Eva a îndreptat spre el ceea ce spera să fie un zâmbet plăcut, în timp ce căuta documentele false ale ei și ale copiilor în geantă, unde le băgase numai cu câteva clipe mai devreme, după ce le scosese din mânecă.

Rémy i-a întins propriile acte, iar polițistul le-a scrutat încruntat, trecând de la un set la altul.

– Ar trebui să fie totul în ordine, a zis Rémy după ce trecuse un minut prelung, fără ca omul să fi spus ceva.

Eva o simțea pe Jacqueline tremurând lângă ea.

– Poate, a zis bărbatul în uniformă, ridicând spre Rémy o privire feroce, fără nici o intenție evidentă de a le returna actele. Dar, vedeți dumneavoastră, aceasta este o rută preferată de contrabandiști.

– Contrabandiști? Hohotul de neîncredere al lui Rémy fu convingător. Domnule, noi călătorim împreună cu copiii noștri. Îi bănuiți că fac contrabandă cu ce? Cu bani? Cu arme?

Eva și-a mușcat buzele, oprindu-și un icnet; oare Rémy îl provoca în mod voit?

Omul și-a mutat privirile dinspre Rémy spre copii, oprindu-se într-un final asupra Evei.

– După cum sunt convins că știți, sunt trecuți peste graniță *oameni*. De unde știu eu că acești copii sunt ai voștri?

– Cum puteți sugera un asemenea lucru? s-a prefăcut indignată Eva. Doar eu însămi le-am dat naștere. Pur și simplu, mergem să o vizităm pe mama mea, care locuiește la Annecy. Ne întoarcem peste două zile.

A privit-o insistent și apoi și-a întors privirile spre băiatul cel mai mare, cu un rânjet pe chip.

– Tu, de colo. Georges, nu-i așa? Aceștia sunt părinții tăi? Ia zi, cum îi cheamă?

Băiatul s-a făcut roșu și a rămas cu gura căscată la ofițer. Eva era gata să intervină, să rostească numele lor false, dar a întrecut-o mica Jacqueline, în vârstă de numai patru ani.

– *Maman* este Lucie Besson, iar *papa* este André Besson, a zis ea calmă, cu ochii larg deschiși. Îi vedeți și dumneavoastră. Dar dumneavoastră cine sunteți? Părinții mei mi-au spus că ofițerii germani nu sunt înfricoșători, că ne sunt prieteni, dar dumneata nu ești german.

Omul a privit-o uimit și apoi a întors capul spre Rémy.

– I-ați spus fetei voastre că poate să aibă încredere în germani?

Rémy a ridicat din umeri, în timp ce Eva a încercat să nu răsufle prea tare. Omul o numise pe Jacqueline fata lor, ceea ce însemna că îi credea.

– În acest caz, a zis jandarmul, îmi este clar că nu sunteți contrabandiști. Sunteți numai proști.

Le-a întins actele și s-a îndepărtat, clătinând din cap. Rémy și Eva au așteptat până când a dispărut după colț, apoi s-au aplecat amândoi deodată deasupra capului fetiței.

– De unde ai știut ce să spui? a zis Eva. Ne-ai salvat.

Fata a zâmbit.

– Am avut doi frați mai mari, care m-au învățat că atunci când spui gogoși, trebuie să faci ochii mari, ca să fii crezut. Apoi zâmbetul i-a pierit și, lăsând capul în jos, a adăugat în șoaptă: au fost luați odată cu părinții mei adevărați.

Eva a îmbrățișat-o pe fetiță, dorind să îi poată șterge durerea pe care o suferise deja. Dar era prea târziu. Suferința îi va rămâne gravată în suflet pentru tot restul vieții, ca un tatuaj; s-ar putea să se mai atenueze în timp, dar de șters nu se va șterge niciodată.

Cu puțin timp înainte de miezul nopții, trenul de Annecy a oprit în gară, iar Rémy și Eva și-au condus noua „familie“ în vagoane, cu capetele plecate. Petrecuseră ultimele ore păzindu-i pe copiii care dormeau și vorbind în șoaptă despre lucrurile care se petrecuseră de când se văzuseră ultima oară. Eva dorea să savureze fiecare moment, dar după ce copiii s-au așezat pe scaune, iar trenul a pornit prin întunecimea zonei rurale a Franței, a început să îi dea târcoale epuizarea. Nu dormise de două zile, iar aici, cu Rémy alături, se simțea apărată, așa cum nu se mai simțise de luni întregi.

– Odihnește-te, i-a șoptit el, în timp ce copiii moțăiau alături. Stau eu de pază mai întâi și te trezesc dacă cere cineva să ne vadă actele.

Eva și-a curmat un căscat.

– Cred că și tu ești foarte obosit.

El a atins-o pe obraz, afectuos.

– Eva, îmi va face plăcere să te privesc dormind.

Și așa a dormit pe umărul lui câteva ore, iar după ce un polițist neamț a aruncat o privire superficială și plictisită peste documentele lor, Eva a insistat să se culce și el. Rémy s-a sprijinit de ea, iar Eva i-a mângâiat părul, minunându-se de miracolul care îi readusese împreună. Dar cât timp va trece până ce se vor despărți din nou?

Dimineață la ora șase, Eva l-a trezit pe Rémy, iar apoi, împreună, i-au deșteptat pe copii. Trenul a oprit în micuța gară Annecy la șase și jumătate, iar ei și-au croit drum în grabă, pe o alee îngustă ce pornea din dreptul intrării gării, spre o biserică protestantă din apropiere. Era o clădire pătrățoasă, din cărămidă, cu o cruce mare în față. Înăuntru, stranele erau făcute din lemn lucios, închis la culoare, iar deasupra altarului lucea o cruce simplă, din metal.

– Rămâi aici cu copiii, i-a șoptit Rémy. Dacă intră cineva, prefă-te că te rogi. Pastorul de aici se numește Chapal. El se poate pune chezaș pentru tine.

– Dar tu unde te duci?

– Să mă întâlnesc cu un preot.

Eva a clipit, neînțelegând.

– Un preot?

– Aici, la Annecy, protestanții și catolicii lucrează laolaltă ca să îi scoată din țară pe cei ca noi. Preotul îmi va spune dacă șoferul autobuzului care pleacă astăzi spre Collonges-sous-Salève ne este prieten sau dușman. Dacă nu este unul dintre noi, vom rămâne aici în seara aceasta. Dacă este, fii gata de plecare.

– Ai făcut asta de multe ori.

Vedea acum o latură nouă a lui Rémy.

El a încuviințat din cap.

– Dar niciodată cu cineva la care să țin atât de mult. Totul trebuie să fie perfect.

A plecat înainte ca ea să mai apuce să spună ceva.

Copiii s-au așezat tăcuți lângă ea, cei doi băieți mai mari holbându-se la cruce, Georges bătând darabana pe genunchi, iar Jacqueline răsucindu-și câte o buclă de păr pe un deget. Eva simțea teama care se revărsa dinspre ei în valuri.

– Totul va fi bine, a zis ea cu voce joasă, aplecându-se spre ei. Se întoarce repede. Știe bine ce are de făcut.

– De unde știi? a întrebat „fratele“ mijlociu, Maurice.

– Știu. Nu este prima dată când face asta. Mi-aș încredința viața în mâinile lui.

– Este cu adevărat soțul tău? a întrebat Jacqueline.

I s-a pus un nod dureros în gât și, timp de câteva clipe, Eva nu a putut spune nimic.

– Nu. Nu este. Dar trebuie să ne prefacem.

– Dar el nu se preface, a zis Georges. El te iubește cu adevărat. Se vede.

Eva a clipit des.

– Ne știm de multă vreme.

– Nu, este mai mult de atât. Te privește când nu te uiți la el. Este exact la fel cum se holbează Herbert Marshall la Claudette Colbert în *Zaza*.

Eva a simțit că roșește.

– Poți să îmi spui de ce te uiți tu la filme americane de dragoste?

Nu voia decât să îl tachineze, dar băiatul a devenit deodată abătut.

– *Papa* iubea filmele. Mă lua cu el de fiecare dată când avea bani pentru a intra la cinematograful de lângă apartamentul nostru din Paris. *Papa* nu mai este aici, a adăugat el după o clipă de șovăială, vorbind atât de încet, încât abia dacă i se auzea glasul. Nu mai mergem la filme.

– Îmi pare foarte rău.

Eva nu știa ce altceva să zică.

Băiatul și-a tras nasul și a întors spre ea un zâmbet forțat.

– Și, oricum, și tu te uiți la el așa cum se uită Claudette Colbert la Herbert Marshall. Tu ești Zaza și el este Dufresne.

Eva a deschis gura să răspundă, dar chiar atunci s-a deschis ușa bisericii și a apărut Rémy, luminat din spate de soarele de afară.

– Veniți, a făcut el semn spre Eva și copii. Autobuzul pleacă devreme azi. Nu avem nici o clipă de pierdut.

Capitolul 27

Patruzeci și cinci de minute mai târziu, Rémy o ținea pe Eva de mână, ajutând-o să urce împreună cu copiii într-un autobuz șubred, cu destinația Geneva. Judecând după felul în care Rémy și șoferul s-au salutat din cap, Eva a înțeles că se cunosc deja.

În timp ce autobuzul se îndrepta spre nord, Eva simțea că privirea lui Rémy se oprise asupra ei, care privea pe geamul din dreapta la Alpii scânteietori, avântați spre cer. Deși petrecuse ultimul an și jumătate în Aurignon, de unde se vedeau munții în depărtare, nimic nu se compara cu momentul acesta, când se afla în umbra lor; păreau să se întindă drept în sus, iar crestele înzăpezite semănau cu cele din povești. Dacă nu ar fi fost îngrozită de călătoria care îi aștepta și îngrijorată pentru copii, priveliștea i-ar fi tăiat răsuflarea.

S-au oprit în Épagny, Allonzier-la-Caille, Cruseilles, Copponex, Beaumont, Neydens și Archamps[18], înainte de Collonges-sous-Salève, unde șoferul a oprit autobuzul brusc, în vârful unui deal, și nu în centrul orașului. Rémy i-a făcut semn Evei să îl urmeze și au coborât împreună cu copiii. Șoferul i-a mai salutat o dată și a pornit mai departe.

– Iată-ne, a zis Rémy voios, destul de tare ca să fie auzit, deși nu părea să se afle nimeni pe afară, pe o vreme atât de rece. Orașul mamei tale. Să mergem să îl salutăm pe prietenul ei, preotul, înainte de a ajunge la ea, bine?

– Un alt preot? a murmurat Eva

Au pornit târându-și picioarele prin zăpada proaspăt căzută, înaltă până la glezne, spre o căsuță din piatră de la capătul potecii. Fumul șerpuia spre cer, ieșind dintr-un horn din cărămidă, ușor înclinat.

– Mâna lui Dumnezeu este pretutindeni, a răspuns Rémy, cu o voce blândă și un zâmbet încurajator spre copii, în timp ce se apropiau de casă.

Ușa s-a deschis înainte ca ei să ajungă la ea, dând la iveală un bărbat scund, corpolent, îmbrăcat într-o sutană lungă și neagră. Era chel, avea un chip rumen, ochii limpezi și albaștri.

– Intrați, intrați, a zis el, făcându-le gesturi grăbite. Să nu vă vadă cineva.

Rémy și Eva i-au grăbit pe copii, iar omul a închis ușa în spatele lor cu un bufnet.

– Eva, acesta este *le père* Bouyssonie. *Père* Bouyssonie, ea e Eva.

Sprâncenele preotului s-au înălțat rapid.

– Ah, Eva. Am auzit multe despre dumneata.

Eva a aruncat o privire spre Rémy, care deodată părea foarte interesat de podeaua camerei. Preotul a chicotit.

– Iar aceștia, presupun că sunt cei patru copii pe care îi aveți în grijă?

Eva a încuviințat.

– Da. Georges, Maurice, Jacqueline și Didier.

Preotul s-a aplecat până ce a ajuns la același nivel cu ochii fetiței. L-a privit pe fiecare copil, pe rând.

– Este minunat să vă cunosc. Vreau să vă amintesc că Dumnezeu știe cine sunteți. A știut mereu și nu o va uita. El vă vede inimile, chiar și în întuneric.

Cei trei băieți păreau perplecși, dar fetița dădea din cap, ca și cum înțelegea perfect ce voia să spună.

– Ca întotdeauna, vă mulțumesc că ne-ați primit, *père* Bouyssonie, a zis Rémy. Putem traversa, arată totul bine?

– Da, da. Mai întâi să ducem mica ta familie în pod, bine? Apoi te pot pune la curent cu mișcările de astăzi ale patrulelor de la graniță. Îmi pare rău, i-a zis el Evei zâmbind, că nu sunt mai comode camerele, dar podul este un loc sigur și liniștit, unde să vă odihniți pentru restul zilei. Și cel mai bun lucru este o fereastră mică, de unde puteți privi spre nord. Se vede Elveția la nici cinci sute de metri de aici, dincolo de gardul din sârmă ghimpată.

I-a condus în sus pe o scară rabatabilă șubredă, până la un mic spațiu aflat deasupra, care fusese utilat deja cu perne și pături. O carafă cu apă aștepta pe o masă mică, alături de câteva pahare, o pâine și un borcănel cu murături.

– Nu este mult, a zis *père* Bouyssonie, ridicând din umeri în semn de regret. Dar, cu puțin noroc, nu veți rămâne aici mult timp. A făcut un gest spre fereastră. Uite, Eva. Privește dincolo de copaci.

Eva s-a apropiat de geam, iar ceea ce a văzut i-a tăiat răsuflarea. Dincolo de curtea casei preotului și de un câmp mare, se întindea cât vedea cu ochii un gard din sârmă ghimpată. Pe partea elvețiană, scheletele înalte și subțiri ale unor plopi întindeau ramuri spre cerul iernatic, iar în spatele lor, santinelele din Armata elvețiană, îmbrăcate în paltoane din lână, lungi și grele, și încălțate în ghete negre, groase, patrulau de-a lungul graniței, cu puștile sprijinite de umăr. Eva a simțit răsuflarea lui Rémy pe obraz când s-a ghemuit lângă ea.

– Aceea este libertatea, Eva, a șoptit el. Atât de aproape, încât îi simți gustul.

Când s-a întors pentru a privi în ochii cunoscuți, căprui cu striații verzi, Eva se simțea năucită.

– Dar sârma ghimpată... Gardienii...

– Nu îți face griji, a zis el, luând-o pe după umeri și strângând-o încet. Există o cale de a trece dincolo. Plecăm în seara aceasta, după ora nouă, dacă santinelele își fac patrula obișnuită. Între timp, tu și copiii ar trebui să vă odihniți.

– Și tu, nu?

El a zâmbit ușor.

– Eu am dormit destul în tren. Știam că sunt în siguranță cu tine alături, adăugă el șoptit, aplecându-se spre ea.

– Vino, a zis preotul, zâmbind blând către Eva, în timp ce îi făcea un semn cu mâna lui Rémy. Avem multe de făcut. Apoi i-a spus Evei: ai grijă ca tu și copiii să mâncați un pic și să dormiți. Veți avea nevoie de puteri. Ne întoarcem după lăsarea întunericului.

Rémy a sărutat-o pe Eva pe obraz și a coborât în urma preotului pe scara care a fost apoi ridicată înapoi pe podeaua podului, lăsând-o pe Eva și pe cei patru copii aflați în grija ei într-o beznă luminată numai de mica fereastră către libertate.

– Vom fi în siguranță? a întrebat Jacqueline, venind lângă Eva și așezându-se.

– Da, sunt sigură.

Și, pentru prima dată de când plecase din Aurignon, Eva și-a dat seama că era convinsă de acest lucru. Se vedea deja limanul și, cu voia lui Dumnezeu, va putea să le ofere acestor copii o viață, un viitor. Dar cu ea ce se va întâmpla? Dar cu Rémy? Cum putea să îl lase să se întoarcă în miezul luptei, atât de curând după ce se regăsiseră? A scuturat din cap, alungând întrebările, și a înconjurat-o pe fetiță cu un braț.

– Haide să mâncăm ceva, vreți?

Copiii au murmurat fericiți în timp ce mâncau pâinea și borcanul de murături și se uitau pe rând pe fereastră, spre Elveția. După prânzul frugal, Eva a rămas de pază, în timp ce copiii s-au vârât sub pături și au adormit. Lăsându-se condusă de tăcerea care se așternuse și de căldură, a ațipit și ea în cele din urmă. S-a trezit tresărind mai târziu și l-a găsit alături pe Rémy, care o privea cu lacrimi în ochi și care și-a ferit grăbit privirile.

– De când ești aici? a întrebat Eva.

Afară se lăsase întunericul, iar singura lumină din pod venea de la razele plăpânde ale lunii, care intrau pe geam. În jurul lor, copiii dormeau încă, iar unul dintre băieți sforăia ușor.

– Nu de multă vreme, a zis Rémy, cu vocea răgușită.

– La ce te gândeai?

Nu i-a răspuns imediat.

– La tine, a zis el într-un final. La noi. La trecut. La viitor.

Dar Rémy trebuia să rămână în viață dacă era să aibă un viitor împreună. O știa la fel de bine ca ea, așa că și-a mușcat limba, abținându-se să i-o amintească.

– Unde vrei să mergem după război? a întrebat ea în schimb.

– Eva, voi merge oriunde te afli tu. Vocea i s-a frânt după ultimul cuvânt, dar apoi și-a dres glasul. Destul. Este timpul să plecăm. Patrulele din această parte a graniței trec la intervale regulate, așa că traversarea nu ar trebui să ne pună probleme.

– Rémy... a apucat Eva să zică.

Erau atâtea de spus. Voia să îi spună că îl iubește, că nu își putea imagina viața fără el, dar cuvintele refuzau să se formeze.

– Nu-i nimic, a zis el după câteva clipe, s-a aplecat și a sărutat-o ușor pe obraz. Știu, Eva. Și... și eu simt la fel.

– Dacă nu te voi revedea niciodată?

– Mă vei revedea, Eva. Îți promit.

Chiar atunci s-au auzit pași pe scară, iar capul lui *père* Bouyssonie a apărut în spatele lor.

– A venit timpul, a zis el. Să îi pregătim pe copii.

Eva a dat din cap și s-a forțat să se desprindă de lângă Rémy. Sentimentele care o încercau de luni întregi, lucrurile pe care nu avea curajul să le spună nu își aveau rostul aici, în acest moment. Avea un singur lucru de făcut, iar acela era să se asigure că erau salvate cele patru vieți tinere și nevinovate. Și, așa cum i-ar fi amintit *père* Clément, restul era în mâinile Domnului.

Douăzeci de minute mai târziu, copiii erau treji și înfofoliți din nou în paltonașele lor zdrențuite, din lână. *Père* Bouyssonie stătea în fața micului grup îndoit de spate, în timp ce Rémy stătea alături de Eva, cu degetele împreunate cu ale ei.

– Mă voi ruga pentru voi, a zis preotul privindu-i pe copii unul câte unul, apoi către Eva și Rémy. Trebuie să fiți curajoși și trebuie să aveți încredere că Dumnezeu vă

privește. Am văzut mulți oameni care au traversat pe aici în Elveția și știu sigur că și voi veți ajunge în siguranță. A mai privit-o o dată pe Eva și a adăugat: Dumnezeu va fi cu tine. Întotdeauna.

Eva a încuviințat din cap, iar Rémy i-a strâns mâna, apoi s-au pus în mișcare, coborând scara înspre încăperea principală a căsuței preotului. S-au încălzit pe rând în fața șemineului din piatră în timp ce Rémy le-a explicat scurt ce urma să se întâmple.

– Germanii patrulează granița de aici, dar orarul lor este previzibil și are goluri, a zis el repede, cu ochii ațintiți mai tot timpul asupra Evei. Sunt două patrule care se îndreaptă în direcții opuse de-a lungul șoselei care se află la două sute de metri de ușa aceasta. Singurul mod în care îi putem evita este să ne îndreptăm spre șosea după ce a trecut prima patrulă germană, iar apoi să așteptăm până trece a doua; altfel, nu avem destul timp până când revine prima patrulă. *Père* Bouyssonie va merge până la șosea și, de cum a trecut prima patrulă, va da fuga înapoi să ne dea semnalul. Împreună, vom înainta către șosea și vom aștepta într-un șanț până ce trece a doua patrulă. Apoi, tot ce va trebui să faceți va fi să mergeți după mine cât de repede puteți. Bine?

Eva și copiii au încuviințat dând din cap, iar Rémy a continuat.

– Odată ce trecem granița, fugiți spre primul soldat elvețian pe care îl vedeți. El vă va duce la adăpost. Dar să fiți siguri că este un soldat elvețian, nu un neamț. Cel mai simplu mod de a vă da seama este acela că mantaua elvețienilor are o nuanță mult mai închisă de gri, iar coifurile lor seamănă cu niște țestoase. Germanii poartă cizme mai înalte. Dacă vedeți un soldat german, cu cizme negre, înalte, fugiți în direcția opusă cât puteți de repede. Înțelegeți?

Unul câte unul, copiii au încuviințat și, în cele din urmă, privirile lui Rémy s-au oprit asupra Evei.

– După ce ajungeți în Elveția, trebuie să rămâneți acolo până ce se va termina războiul. Veți fi în siguranță. Nu va mai trebui să vă temeți.

Vorbele lui erau pentru toți, dar Eva le-a auzit ca pe o admonestare menită urechilor ei. Ar fi o prostie, își spunea el, să părăsească îmbrățișarea caldă a neutralității pentru a se întoarce în Franța.

– Voi veni să te caut de îndată ce voi putea, a zis el, iar de data asta nu mai era nici o îndoială că vorbele lui erau sortite Evei.

Ea a înghițit nodul din gât. Dar tot nu își putea imagina că, în doar câteva minute, se vor despărți din nou, că s-ar putea să nu îl mai vadă niciodată.

– În cazul acesta, eu plec, a zis preotul. Așteptați semnalul meu. Mult noroc tuturor. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Iar apoi a dispărut, lăsându-i pe copii cu Rémy și Eva. Focul trosnea în spațiul care ar fi trebuit să fie ocupat de cuvintele lor, iar după câteva minute, Rémy le-a făcut semn copiilor să îl urmeze.

– Veniți, a zis el. Vom aștepta în fața ușii. Fiți gata să o luăm la fugă când ne dă semnalul.

– Îmi este teamă, a șoptit Jacqueline.

Rémy s-a aplecat spre ea și i-a vorbit pe un ton hotărât.

– Vom fi aici. Vă vom apăra până ce traversați granița. Odată ajunși în Elveția, veți fi deja liberi. Veți alerga fiecare cu un alt copil, ca să reducem șansa de a fi văzuți, iar mama voastră va veni după voi. Mergeți către primul gardian elvețian pe care îl vedeți și spuneți-i că aveți nevoie de ajutor.

Fata a dat din cap și, cu toate că nu părea că se liniștise complet, a lăsat-o pe Eva să o ia de mână și să o conducă afară, împreună cu ceilalți. Ajunși pe treptele casei

preotului, au fost înghițiți de întunericul gros. Aerul înghețat îi mușca de obraji, deși vântul, cel puțin, se domolise.

– Nu văd nimic, i-a șoptit Eva lui Rémy, iar el a prins-o de mâna liberă.

– Ți se vor obișnui ochii, a murmurat el. Până atunci, nu uita că sunt lângă tine.

Avea dreptate. Când preotul a apărut în vârful cărării și le-a făcut semn, Eva vedea deja forme în întuneric, iar când au pornit către graniță alergând, destul de încet încât toți copiii să poată ține pasul, câteva lumini aflate în fața lor, dincolo de gardul din sârmă ghimpată, le lumina drumul.

Au trecut de preot, care nu a spus nici un cuvânt când s-au strecurat pe lângă el, iar când au ajuns la șoseaua pavată, Rémy a șoptit:

– Coborâți în șanțul acela. Veți auzi soldații care vor trece în câteva clipe. Țineți-vă răsuflarea. Vă spun eu când puteți porni.

Cu inima bătându-i în piept ca un ciocan, Eva a făcut ce i s-a spus, i-a ajutat pe copii să se întindă pe pământul rece în canalul puțin adânc care se întindea de-a lungul drumului. Când fetița a început să scâncească, Eva a alinat-o strângând-o lângă ea. Tânguirea moale a fetei a încetat în clipa în care s-a auzit în apropiere pocnetul surd al ghetelor pe pietriș și zăpadă.

Cei șase au rămas nemișcați și muți în vreme ce pașii s-au apropiat, zgomotoși și grei, prin noaptea liniștită. S-a auzit un hohot de râs, câteva cuvinte în germană și apoi alte râsete, în timp ce zgomotul soldaților se pierdea în direcție opusă. Într-un final, s-a lăsat din nou tăcerea, iar Rémy a șoptit:

– A venit timpul.

Împreună, el și Eva i-au ajutat pe copii să se ridice.

– În liniște, le-a amintit Rémy, și au pornit spre gardul ghimpat, încercând să nu facă nici un zgomot.

Când au ajuns la gard, numai câțiva centimetri de metal îi despărțeau de Elveția, dar deodată Eva și-a dat seama că nu se vedea nici o trecere.

– Cum...? a întrebat ea, dar Rémy era deja câțiva pași înaintea lor și fără nici o ezitare a ridicat gardul destul de sus ca să se poată strecura pe rând pe sub el.

– L-am tăiat cu mult timp în urmă, a explicat el în șoaptă. Este un miracol că nu au observat până acum. Apoi a adăugat către copii: duceți-vă! Fiți liberi și aveți grijă de voi.

Cel mai mare dintre băieți, Georges, a fost primul care s-a strecurat dincolo de graniță. Când Didier a început să se strecoare pe sub gard, Eva a privit uimită cum Georges l-a ajutat să treacă de sârmă, l-a ridicat în picioare și a început să alerge. Al treilea băiat, Maurice, a traversat și el și apoi a așteptat până ce s-a strecurat și Jacqueline.

– Am prins-o, a șoptit el către Rémy și Eva. Vă mulțumim pentru tot.

Și apoi cei doi au plecat, două siluete micuțe în noaptea neagră, alergând spre luminile îndepărtate ale unui sat elvețian.

– Este timpul să treci și tu, a zis Rémy, strângând cu putere mâna Evei. Repede, înainte ca cei mici să atragă atenția nemților asupra noastră.

Eva s-a întors spre el. În urmă cu o clipă, fusese gata să îi urmeze pe copii, în ciuda sentimentului de pierdere devastatoare care începuse să o copleșească. Acum știa cu aceeași convingere cu care își cunoștea inima că nu va ajunge în Elveția în seara aceasta.

– Nu pot.

– Eva, trebuie. Chipul lui Rémy era la numai câțiva centimetri de al ei, iar ochii lui

negri și insistenți se vedeau prin noaptea adâncă. Este șansa ta.

– Știu.

Iar apoi, încet, tandră, l-a sărutat, iar când el nu s-a dat înapoi, a știut că a înțeles. Nu putea pleca, iar el nu o putea lăsa, chiar dacă amândoi înțelegeau ce ar fi trebuit să facă.

– Ești sigură? a întrebat Rémy când Eva s-a desprins din îmbrățișare, rămasă fără suflare.

– Da.

– Atunci, trebuie să ne mișcăm acum. Eu stau într-o casă conspirativă, la marginea orașului, până ce mă voi întoarce în pădurile de lângă Aurignon.

– Nu te întorci la casa preotului?

– Este prea periculos. Vino.

A luat-o de mână și, după o ultimă privire aruncată spre Elveția și o rugăciune ca cei mici să își găsească drumul spre libertate, l-a urmat prin întunericul care acoperea Franța.

Casa conspirativă era o căsuță de țară din piatră, la marginea orașului, la depărtare de cincisprezece minute de mers pe jos, în pas grăbit, din locul unde tăietura în gardul din sârmă ghimpată oferea o șansă la viață. Mergând grăbiți și în tăcere, Rémy a prins-o strâns de mână, iar Eva a lăsat greutatea strângerii de mână să o învăluie. Seara aceasta îi arătase viitorul pe care îl făcuse posibil munca ei de falsificatoare.

Rémy a folosit o cheie pentru a descuia ușa casei, înăuntrul căreia era frig și întuneric. În momentul în care s-a închis ușa, lăsându-i în beznă, a tras-o spre el. Fără să piardă nici o clipă, buzele lui s-au lipit de ale ei, mâinile lui i-au prins fața și i s-au încâlcit în păr, iar apoi îi căutau curbele trupului.

– Nu ar fi trebuit să rămâi, a zis el printre sărutări flămânde. Nu ar trebui să fii aici.

– Dar...

– Mă bucur că ai făcut-o, Eva, a zis Rémy, abia dezlipindu-și buzele de ale ei când a tras-o înapoi spre el. Te iubesc.

Îi spunea aceste cuvinte pentru prima dată, făcându-i inima să se deschidă.

– Și eu te iubesc, a murmurat ea.

Mâinile lui erau reci când i-a luat fața între palme și i-a mângâiat ușor, cu degetele mari, golul de sub gât. Eva tremura când buzele lui le-au regăsit pe ale ei.

– Ești înghețată de frig, a zis el, trăgându-se înapoi. Lasă-mă să fac focul.

– Nu vreau să pleci, a protestat ea.

– Dar vreau să te privesc în ochi, Eva. Lasă-mă să fac un pic de lumină. Îți promit că nu plec nicăieri. Ar trebui să fie ceva de mâncare în bucătărie. *Père* Bouyssonie de obicei face rost de câte ceva.

Eva nu voia să se dezlipească de el, dar Rémy avea dreptate. Era ger și cu greu îl zărea prin întuneric. Și-a scos cizmele și s-a îndreptat spre bucătărie, în căutarea a ceva de mâncare, în timp ce Rémy rearanja buturugile în șemineul din piatră. Pe masa de lângă plita cu un singur ochi era o sticlă de vin roșu, o bucată de pâine și un triunghi mare de brânză, alături de un bilet scris de mână: *Dumnezeu este cu tine* scria și, privind la festinul din fața ei, a înțeles că *père* Bouyssonie știuse, înainte chiar să o știe ea însăși, că se va întoarce împreună cu Rémy în seara aceasta. Biletul, spera ea, era binecuvântarea lui.

S-a întors în încăperea principală, unde l-a găsit pe Rémy stârnind focul abia pornit, și a văzut mantaua lui aruncată peste spătarul unui scaun. El a întors capul și a zâmbit

când a văzut sticla de vin pe care o ținea într-o mână și pâinea cu brânza în cealaltă.

– *Père* Bouyssonie are grijă de noi, după cum văd, a zis el.

– Nu crezi că i-ar displăcea dacă ar afla că petrecem noaptea împreună? a întrebat Eva.

În definitiv, omul era preot.

– Eu cred că înțelege ce este dragostea, a răspuns Rémy.

A lăsat din mână vătraiul de fier și a traversat camera spre ea, i-a luat din mână vinul și mâncarea și le-a așezat pe măsuța din lemn aflată în colț. Apoi, când focul a început să trosnească și să încălzească camera, i-a scos paltonul de pe umeri și i-a tras ușor rochia peste cap, lăsând-o să stea în fața lui numai în lenjerie. A făcut un pas în spate să o privească timp de o clipă, cu ochi scânteietori, înainte de a-și lipi din nou buzele de buzele ei. De data aceasta, sărutul lui a fost plin de dorință, iar ea i-a răspuns, trăgând de cureaua lui, desfăcându-i nasturii cămășii.

Au făcut dragoste repede, pripit, iar durerea ascuțită a primei ei experiențe s-a șters imediat într-un val de senzații – senzația pielii lui Rémy lipită de pielea ei, mirosul de fum de lemn din aer, căldura respirației lor în aerul rece. Apoi, înveliți în pături și ghemuiți lângă foc, au băut sticla de vin și au atacat hămesiți mâncarea, înainte de a face dragoste din nou. De data aceasta, sărutările lui Rémy au fost mai tandre, mai prelungi și au avut timp să-și exploreze trupurile unul celuilalt. După aceea, ea a rămas întinsă, asudată și zâmbind, peste pieptul lui gol, iar el a sărutat-o pe creștetul capului.

– Trebuie să pleci mâine, Eva, a murmurat el. Trebuie să traversezi granița în Elveția. Nu pot suporta gândul că ți s-ar putea întâmpla ceva.

– Nu pot rămâne cu tine? a întrebat ea, oftând când el a mângâiat-o pe păr, trecând cu degetele prin buclele ei încâlcite.

– Știi bine că nu, dulcea mea Eva. Dar după război, voi veni să te caut.

– Cum mă vei găsi?

A rămas tăcut un timp îndelungat, dar mâinile nu i s-au oprit, iar asta i-a adus mângâiere.

– Spune-mi un loc care îți este drag.

Eva a închis ochii și i-a inspirat parfumul de mosc, de sare și pin.

– La Paris este o bibliotecă numită Mazarin, a zis ea. Când eram mică, tata mă ducea acolo o dată pe săptămână. Se ocupa cu repararea mașinilor de scris de la multe biblioteci înainte de a obține slujba de la prefectura de poliție, dar Biblioteca Mazarin a fost mereu preferata mea. Stăteam pe trepte și îl așteptam, cu capul în nori, visând la prinți și prințese și regate îndepărtate. A râs încetișor. Știi, îmi imaginam că într-o bună zi mă voi mărita cu un prinț chiar acolo, pe treptele bibliotecii.

– Mazarin? a repetat Rémy.

– Da, face parte din Palais de l'Institut de France, pe malul drept.

Rémy a chicotit și a sărutat-o pe creștet.

– Știu. Mă jucam pe trepte când eram mic. Eu și mama traversam Pont des Arts și mă lăsa afară când intra să citească. „Să nu pleci de pe trepte, Rémy", așa îmi spunea. „Sunt mulți oameni răi în lume." Așa că stăteam acolo și mă prefăceam că sunt un cavaler care îi înfruntă pe dușmanii veniți să fure cărțile.

Eva s-a ridicat în capul oaselor și l-a privit cu neîncredere.

– Crezi că ne-am întâlnit vreodată acolo?

– Este posibil. Am tot fost acolo ani întregi, până când a murit mama, în vara când

am împlinit doisprezece ani. Nu m-am mai dus niciodată după aceea.

– Iar când tatăl meu a primit o slujbă la prefectura de poliție, nici eu nu m-am mai dus.

Eva a clătinat din cap și s-a așezat din nou peste pieptul lui. Oare era posibil ca prințul la care visa atât de mult pe când era o copilă să fi fost chiar lângă ea? Coincidența i se părea extraordinară – destinul, mai degrabă decât întâmplarea. A oftat mulțumită.

– Îmi pare foarte rău că ți-ai pierdut mama la o vârstă atât de mică, Rémy. Nu te-am auzit niciodată vorbind despre ea.

– Credeam că amintirile nu sunt atât de dureroase când le ții pentru tine. Dar acum cred că nu este așa. Acum cred că durerea își pierde din putere când o destăinuim.

Cu ochii în lacrimi, Eva a încuviințat din cap.

– Întotdeauna îmi vei putea destăinui suferințele tale.

– Acum știu asta.

Rémy i-a sărutat din nou creștetul capului.

– Într-o zi, după ce se va termina războiul, vrei să ne întoarcem acolo? La Biblioteca Mazarin?

Ea și-a ascuns zâmbetul la pieptul lui.

– Parisul va fi din nou Paris, și nimeni nu se va mai holba la mine pentru că sunt evreică. Vom fi doi oameni care se întâlnesc pe treptele unei biblioteci.

Când s-a lăsat din nou tăcerea, Eva a început să își simtă pleoapele grele. Aproape adormise când Rémy a rupt tăcerea.

– Ai spus că odată visai să te căsătorești acolo.

– Pare o aiureală acum, știu.

– Ba nu, a zis Rémy și a așteptat până ce Eva a ridicat privirea spre el. Ce ar fi să facem chiar așa?

– Ce să facem?

– Să ne căsătorim. Pe treptele Bibliotecii Mazarin.

– Rémy, eu...

Dar nu și-a putut termina propoziția. A închis ochii, simțind cum i se frânge inima. Voia să se căsătorească cu el, mai mult decât orice pe lume. Dar cum să îi facă asta Mamusiei, o femeie care pierduse totul, o femeie care nu ar ierta niciodată ceea ce ar considera o respingere a iudaismului din partea Evei? Însă nici nu putea spune nu, căci cum ar putea lăsa judecata mamei să îi eclipseze propria judecată? Ideea unei vieți trăite după cum dictează prejudecățile altuia era înspăimântătoare. Alegere corectă nu era.

Când a deschis din nou ochii, a văzut că Rémy o urmărea și a înțeles din expresia de pe chipul lui că îi citise gândurile.

– Mama ta, a zis el cu un glas moale. Nu și-ar da niciodată acordul.

– Nu ar trebui să conteze, a zis Eva, ștergându-și o lacrimă care îi aluneca pe obraz.

– Sigur că trebuie, a spus el blând și a sărutat-o pe frunte. Familia înseamnă totul, iar acum familia ta este destrămată.

– Va înțelege într-o zi. Acum este atât de furioasă, furioasă și înspăimântată. Și îi este tare dor de tatăl meu...

– Cine o poate învinui? a zis Rémy și a început să îi mângâie părul. Se teme că dacă iubești pe cineva diferit de tine, cineva care nu aparține credinței tale, te va pierde și pe tine.

– Dar nu este adevărat. Nu mă va pierde niciodată. Nu voi permite asta. Felul în care ne-am găsit unul pe altul, Rémy, trebuie să fie planul lui Dumnezeu.

– Atunci, trebuie să ne încredem în El să ne readucă împreună. A oftat adânc. Nu contează cât de mult te iubesc. Nu îți pot cere să îți împarți viața cu mine cât timp mama ta nu înțelege.

– Dar, Rémy...

– Dacă este scris să fim împreună, vom avea destul timp. Dar nu te pot face să îți pierzi și ultimul membru al familiei. Te iubesc prea mult ca să îți cer un asemenea preț.

– Și eu te iubesc. Eva simțea cum îi curg lacrimile în întuneric, umezind pieptul lui Rémy. Îmi pare atât de rău, Rémy. Îmi pare rău că nu sunt mai puternică.

– Eva, tu ești cea mai puternică persoană pe care o cunosc; atât de puternică, încât și acum tu alegi să faci ceea ce trebuie, chiar dacă ți se frânge inima.

Știa, în timp ce îi accepta cuvintele, că va regreta acest moment tot restul vieții.

– Voi vorbi cu ea de îndată ce ajunge în Elveția. O voi face să înțeleagă. Abandonând-o însă, nu aș face decât să îi adeveresc acuzațiile. Nu pot deveni persoana care se teme că sunt. Nu mi-aș ierta-o niciodată dacă aș răni-o în felul acesta.

Rémy i-a prins între palme bărbia și a privit-o în ochi.

– Draga mea, știu.

– Și te vei întoarce la mine chiar și așa? După război?

– Sigur că da. Ne vom întâlni pe treptele de la Mazarin și atunci va putea începe restul vieții noastre.

– *Ani l'dodi v'Dodi li*, a șoptit ea.

– Ce înseamnă?

– Este în ebraică și înseamnă „Sunt a iubitului meu, iar iubitul meu este al meu". Este din Cântarea Cântărilor. Se... se rostește când se căsătoresc doi oameni, o promisiune pe care o faci pentru totdeauna.

Rémy i-a zâmbit.

– În acest caz, *Ani l'dodi v'Dodi li.*

S-a aplecat asupra ei și a sărutat-o atât de blând, încât i se părea că a plecat deja.

Și, cu toate că era frământată de nesiguranță, iar căldura focului scădea, lăsând casa tot mai întunecată și mai friguroasă, Eva a adormit în cele din urmă, căci oboseala ultimelor zile și bucuria de a-l revedea pe Rémy își cereau tributul. El a continuat să îi mângâie părul până ce a adormit.

Localități pe ruta Annecy – Collonges-sous-Salève

Capitolul 28

Eva a visat că se afla pe treptele Bibliotecii Mazarin îmbrăcată într-o rochie albă, căutând un mire care nu mai venea. S-a trezit tresărind, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji, și i-au trebuit câteva secunde să își dea seama că nu se afla în Paris, că nu fusese părăsită la altar și că Rémy se afla acolo, lângă ea.

Dar când a clipit, orbită de lumina dimineții care se filtra pe la marginea jaluzelelor de camuflaj ale micii case de țară, și-a dat seama că era frig în cameră, focul se stinsese, iar Rémy nu mai era acolo.

A sărit în picioare, simțind cum îi bubuie inima, dar nu l-a găsit în bucătărie și nici în spălător. A deschis larg ușa spre dimineața înghețată, sperând că ieșise pentru o gură de aer, dar grădina era pustie, iar în zăpada proaspăt căzută nu se vedeau urme de pași. Însemna că plecase de câteva ore, încât ultimele lui urme dispăruseră deja.

Eva a închis ușa. Amorțită, s-a întors în interiorul casei. Abia atunci a observat o bucată de hârtie pe măsuța din lemn lângă care dormise noaptea trecută. Era o scrisoare adresată ei, iar când a ridicat-o și a început să o citească, i-au pierit și ultimele fărâme de speranță.

Draga mea Eva,

Timpul petrecut cu tine aici m-a făcut să cred că miracolele sunt posibile și voi păstra în inima mea noaptea petrecută împreună până ce te voi revedea. Singura mea speranță este ca, într-o bună zi, lucrurile să fie diferite pentru noi.

Trebuie să pleci în Elveția în noaptea aceasta, iubirea mea. Este singurul mod în care vei supraviețui, iar tu trebuie să supraviețuiești, Eva. Trebuie să continui. Îi voi spune lui père Bouyssonie să te aștepte; întoarce-te la casa parohială după lăsarea nopții, iar el te va ajuta să traversezi granița.

Eva, te rog să nu uiți că te iubesc și că te voi iubi tot restul vieții mele.

Sunt al iubitei mele, iar iubita mea este a mea.

Rémy

Eva a citit scrisoarea de două ori, cu lacrimile șiroindu-i pe față. Rémy plecase prin noaptea rece știind că ea nu putea să îi promită eternitatea, iar gândul acesta o îndurera nespus. Era vina ei, știa că greșise. La urma urmelor, mama ei privise situația dintr-o perspectivă îngustată de furie și de durerea pierderilor suferite. De ce lăsase lucrul acesta să îi definească viața, viitorul?

Dacă Rémy nu se va mai întoarce? Dacă nu va supraviețui următoarelor luni? Dacă

pierea ea însăși? Nu va mai putea îndrepta răul făcut, să îi spună că răspunsul ei nu putea fi decât da, să îi spună că îl iubea din tot sufletul.

Deodată însă, Evei i-a trecut un gând prin minte. Cu siguranță, autobuzul spre Annecy nu trecea atât de devreme dimineața. Asta însemna că Rémy era încă undeva în oraș, nu-i așa? Poate că avea încă timp să îl găsească, să își îndrepte greșeala, să îi spună că numai el conta, că se va căsători cu el și va găsi o cale de a o face să înțeleagă pe mama ei.

Înainte de a se putea opri, își trăsese deja paltonul pe ea și ieșise pe ușă, deși, în timp ce înainta cu greu prin zăpada proaspăt căzută, spre casa preotului, a început să aibă îndoieli. Oare nu i-ar crea probleme preotului apărând la ușa lui în plină zi? S-a oprit brusc și s-a gândit mai bine, dar nu a durat decât câteva secunde până ce s-a pus iar în mișcare. Trebuia să dea de Rémy.

Fumul ieșea șerpuind din șemineul casei parohiale, iar luminile erau aprinse, ceea ce însemna că era deja treaz. Să fie și Rémy cu el? Eva a spus o rugăciune în grabă, a oftat adânc și a bătut la ușă.

Un minut mai târziu, când *père* Bouyssonie a răspuns la ușă, a părut surprins să o vadă pe Eva. A clipit de câteva ori, a luat-o de braț și a tras-o înăuntru fără nici o vorbă, închizând în grabă ușa în spatele ei.

– Nu ar fi trebuit să vii înainte de lăsarea nopții, a zis el, dar tonul lui era blând, nu mânios.

– Îmi pare rău. Trebuie să vorbesc cu Rémy.

– Îmi pare rău, draga mea, dar a plecat deja.

– A fost aici de dimineață?

Preotul a dat din cap în semn că da.

– A plecat înainte de lăsarea zorilor, împreună cu un membru al Rezistenței care se întorcea la Lyon.

Curajul a părăsit-o pe Eva. Era prea târziu. Nu avea cum să mai dea de el înainte ca desișul pădurilor de lângă Aurignon să îl înghită iar. Ochii i s-au umplut de lacrimi, le-a șters, dar nu înainte să le vadă preotul. A strâns-o la pieptul lui, iar ea a hohotit pe umărul lui câteva clipe, după care s-a adunat și s-a tras înapoi.

– Îmi pare rău, a zis ea. Nu... nu ar fi trebuit să vin.

– Mă bucur că ai venit, Eva. Abia atunci și-a dat seama de expresia gravă de pe chipul lui. Mă tem că am niște vești. Le-am primit la o oră după plecarea lui Rémy.

– Vești?

Preotul a oftat.

– Vino cu mine.

A condus-o pe Eva spre scara ce dădea în pod, care era deja lăsată, și a arătat în sus.

– Avem un vizitator.

I-a făcut semn să urce scara și a urmat-o în spațiul aflat deasupra.

Evei i-a luat câteva secunde să se obișnuiască cu întunericul, dar când a început să vadă, a rămas fără suflare. Într-un colț se afla *madame* Trintignant, brutăreasa din Aurignon, cu părul în dezordine și mâneca bluzei ruptă, cu ochii congestionați.

– *Madame*? a zis Eva. Ce căutați aici? Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

– Vai, Eva! a zis *madame* Trintignant, aplecându-se să o îmbrățișeze cu stângăcie. Totul s-a terminat în Aurignon.

– Ce?

– Arestările... a izbucnit în hohote, dar și-a revenit repede. Au venit nemții. I-au arestat pe mulți dintre noi. Pe *madame* Barbier, pe *madame* Travere, pe *madame* Noirot. Pe toți.

Pe Eva a trecut-o un fior.

– Și *père* Clément?

Madame Trintignant a clătinat din cap.

– Era bine când am plecat. El mi-a spus cum să ajung aici, el a insistat să fug fără întârziere. A ezitat, iar privirile i-au alunecat. Au luat-o pe mama ta, Eva.

– Pe mama? Nu, nu, este imposibil. Ea nu are nimic de-a face cu toate astea.

Din ochii brutăresei s-a scurs o lacrimă.

– Nemții te căutau pe tine, iar mama ta a refuzat să le spună încotro ai plecat, așa că au ridicat-o pe ea în schimb.

– Nu, nu, nu. Au...?

Eva nu a putut termina propoziția.

– Era în viață când am plecat, s-a grăbit să spună *madame* Trintignant. Dar au dus-o la închisoarea din Clutier, așa cred. Mi-e teamă că îi cunosc adevărata identitate.

Evei i-a înghețat sângele în vene.

– Cum?

Dar *madame* Trintignant a clătinat din cap.

Preotul s-a aplecat și a pus o mână pe umărul Evei, în semn de mângâiere.

– Mă voi ruga pentru ea, Eva. Ne vom ruga toți.

– Dar... Eva simțea că se învârte pământul cu ea. Eu... trebuie să mă întorc.

Madame Trintignant și *père* Bouyssonie au schimbat o privire.

– Nu se poate, a zis *madame* Trintignant fermă. Știu cine ești. Te caută. Te vor executa, Eva.

– Nu o pot abandona pe mama.

– Las-o în seama Rezistenței, a zis *père* Bouyssonie. Ei vor face tot ce se poate.

Dar Eva știa că luptătorii ascunși în pădure vor avea lucruri mai importante de făcut decât să salveze o femeie de vârstă mijlocie aflată în închisoare și care nu le era de nici un folos. Trebuia să plece îndată, altfel mama ei avea să moară. Eva și-a curmat un hohot de plâns.

– Nu, a zis ea când și-a recăpătat suflul. Trebuie să repar ceea ce am stricat.

– Ceea ce s-a întâmplat cu mama ta nu este din vina ta.

– Ba sigur că este! Dacă nu m-aș fi implicat în toate astea, ea și cu mine am fi ajuns în Elveția în urmă cu un și jumătate.

– Dacă te întorci acum, vei fi fără îndoială ucisă, a zis *madame* Trintignant pe un ton blând. Vrei să le faci jocul?

Eva a rămas cu privirile ațintite spre ea, în vreme ce inima îi bubuia de teamă. Brutăreasa avea dreptate, dar nu avea de ales. Nu și-ar ierta-o niciodată dacă ar lăsa-o pe mama ei să fie ucisă din cauza alegerilor făcute de ea. Când tatăl ei a fost arestat, nu avea ce să facă. Dar viața Mamusiei putea fi salvată dacă se întorcea.

– Trebuie să mă duc, a zis ea încet, hotărâtă deja în clipa când s-a întors spre preot.

El a ezitat o clipă, apoi a mișcat din cap, în semn de resemnare.

– Atunci, trebuie să te grăbești. Autobuzul de Annemasse pleacă în treizeci de minute.

– Îți mulțumesc, *père* Bouyssonie.

– Nu îmi mulțumi. Mă tem că te trimit la moarte, a oftat el. Dumnezeu fie cu tine,

Eva. Mă voi ruga pentru tine.

Eva a ajuns înapoi la Aurignon abia târziu, în dimineața următoare, după ce a luat un tren de la Annemasse la Lyon, a petrecut o noapte albă tremurând în gară și apoi a luat un alt tren către Clermont-Ferrand și un autobuz până în oraș. S-a dus direct la biserică și l-a găsit pe *père* Clément stând în picioare în fața altarului, printre stranele rupte, făcute țăndări. A întors capul auzind-o și a făcut ochii mari.

– Ar trebui să fii în Elveția! a zis, înaintând spre ea cu o privire sălbatică în ochi. Sutana îi era strâmbă, fața învinețită. Dumnezeule mare, Eva, ce cauți aici? Nu ești în siguranță. Nu știi?

– Mama mea, a reușit ea să îngaime și, deodată, chipul lui s-a înmuiat și a făcut ultimii pași spre ea, strângând-o la piept când i s-a prăbușit în brațe. Ce s-a întâmplat, *père* Clément? a întrebat ea printre suspine. Unde este? Trebuie să o ajut.

– Vino, drăguța mea, a zis preotul, trăgându-se în spate și privind în jur. Nu suntem în siguranță aici. Nu m-au arestat încă, dar mă tem că nu așteaptă decât întoarcerea ta, ca să îi pot conduce la tine.

Eva și-a șters lacrimile.

– Au distrus biserica...

– Nu este distrusă, Eva. O biserică stă în picioare câtă vreme există Dumnezeu. Să nu uiți asta. Iar acum, iute, ieși prin spate și ascunde-te în școala unde te-ai întâlnit prima oară cu Faucon. Îți amintești?

– Da.

– Vin și eu cât pot de repede. Ai grijă, s-ar putea să fi pus pe cineva să te urmărească.

Dar când Eva a ieșit pe ușa din dos, dimineața era cufundată în tăcere și nu se auzeau pași pe zăpadă în spatele ei. A ales o rută ocolită, din precauție, iar când a cotit spre școală, era încredințată că este singură.

Clădirea era friguroasă și întunecată, golită de mult de elevi și profesori. De când o văzuse ultima oară, școala fusese jefuită, birourile răsturnate, cărțile scoase de pe rafturi, paginile rupte și îngrămădite în mormane care acum pândeau din colțuri, fără rost. În aer stăruia ceva straniu, ca din altă lume. Jaluzelele erau trase, dar lumina soarelui se strecura prin tăieturile crestate și despicături, aruncând umbre mișcătoare de fiecare dată când vântul vuia afară. Una dintre ferestre era spartă, iar palele de aer tăios pătrundeau înăuntru.

Eva s-a ghemuit în colțul cel mai apropiat de tablă, cu spatele la perete, simțindu-se ca o pasăre în bătaia puștii. Pe măsură ce minutele treceau, creștea și teama ei. Nu cumva *père* Clément fusese urmărit? Arestat? Veneau după ea germanii? Oare fusese naivă să vină la el, din moment ce rezultatul nu putea fi decât amenințarea vieții amândurora?

Apoi ușa clasei s-a întredeschis și, într-o explozie de zăpadă și de lumină, a intrat *père* Clément, care a tras repede ușa în urma lui.

– Eva, a șoptit el. Am ajuns.

Eva s-a ridicat și a ieșit la lumină.

– *Père* Clément. Eram foarte îngrijorată.

Rămași față în față în lumina înfiorată, preotul a luat-o de mână.

– Nu avem mult timp, Eva. Trebuie să pleci din Aurignon înainte să își dea cineva seama că te-ai întors.

– Nu pot. Nu pot pleca fără mama.

– Eva, îmi pare rău, dar probabil au ucis-o deja.

Eva a clătinat din cap.

– Nu. Nu, nu cred asta.

– Eva...

– Ce s-a întâmplat, *père* Clément? l-a întrerupt ea. Cum de au luat lucrurile o întorsătură atât de urâtă?

– Ne-a trădat cineva din cercul nostru, Eva. Este singura posibilitate. Germanii îi știau pe toți cei din oraș care erau implicați.

– Să fi fost oare Erich?

– Așa m-am gândit și eu la început, dar eu am fost singura lui persoană de contact și am avut mare grijă ce i-am dezvăluit. A oftat din rărunchi. Eva, Claude Gaudibert a fost arestat și torturat de germani. Sunt sigur că Erich nu știa nimic despre el, nu l-a întâlnit niciodată, așa că nu avea cum să fie el cel care l-a dat pe mâna nemților.

Dacă germanii ajunseseră la liderul mișcării de Rezistență, trebuie să fi avut acces la informații din interior, căci numai o mână de oameni au cunoscut identitatea lui și locul unde poate fi găsit.

– Gaudibert este mort?

Preotul a încuviințat trist.

– I-au atârnat trupul la intrarea în oraș, ca un avertisment pentru noi, ceilalți.

Eva a simțit un nod în gât.

– Unde este Erich acum?

– Aproape sigur și el este mort, a zis *père* Clément, cu o privire nenorocită. Dacă nemții au știut unde să îl găsească pe Gaudibert, nu este greu de ghicit că știau și despre faptul că Erich ne furniza informații.

– Dar Faucon? L-au capturat pe Faucon?

– După câte știu, este încă în libertate.

– Atunci pe el îl voi căuta. El va ști ce este de făcut în legătură cu mama.

– Nu, a venit replica lui *père* Clément, fermă și neîntârziată. Chiar dacă ar fi de găsit, i-ai putea conduce pe nemți direct la el. Ar distruge și ce a mai rămas din rețea, Eva. Te rog, nu poți face asta.

– Știu. Dar mă simt atât de neputincioasă, a spus ea, lăsând capul în jos. Cum mi-aș putea-o ierta dacă deciziile pe care le-am luat o vor costa pe mama viața?

– Eva, deciziile pe care le-ai luat *au salvat* viața mamei tale. Nu poți privi înapoi, ci numai înainte. Iar în clipa asta, *pe tine* te caută, Eva. Dacă rămâi, vei muri.

– Dar dacă plec, nu voi putea să mă mai suport. A inspirat adânc și și-a îndreptat umerii, privindu-l fără ocoliș în ochi. Nu îmi pot părăsi mama. Trebuie să fac tot ceea ce pot pentru a o salva.

El a privit-o lung, apoi a scos un oftat.

– Știu. Speram să te răzgândești, dar știu. Și cred că am un plan. Te ascunzi undeva, într-un loc sigur. Iar eu negociez cu nemții în numele tău. Le voi spune că dacă o eliberează pe mama ta, te vei preda.

– Dar nu te vor aresta pe dumneata, ca să te tortureze și să afle unde mă ascund?

– Este un risc pe care sunt dispus să mi-l asum.

– Dar chiar dacă o eliberează pe mama, nu o vor aresta din nou după ce pun mâna și pe mine?

– În Lyon sunt câțiva oameni în care am încredere și care nu au fost ridicați încă. *Madame* Trintignant a trecut granița în siguranță, nu-i așa? La fel va face și mama ta. Și, ca să ne creștem șansele, voi încerca să trimit un mesaj către *maquisarzi* că avem

nevoie de o diversiune care să o ajute să traverseze granița în siguranță.

– Și mă predau, după ce aflu că mama este în siguranță?

– Nu, Eva, sigur că nu. Vei da bir cu fugiții. Te vei întoarce în Elveția, vei îmbătrâni și le vei povesti oamenilor lucrurile care s-au petrecut aici.

– Dar dacă eu fug, pe dumneata te vor ucide.

– Oamenii aceștia au încă impresia că îl cunosc pe Dumnezeu. Că îndeplinesc misiunea Lui. Trebuie să cred că până și un nazist s-ar gândi de două ori înainte de a ucide cu sânge rece un preot catolic.

Gândurile îi vuiau prin cap în timp ce se uita la el. Nu îi putea cere preotului să își dea viața pentru a ei și nici pentru viața mamei ei. Ea singură era vinovată de situația în care se afla Mamusia, iar asta însemna că ei îi revenea obligația de a o salva.

– Nu, *père* Clément. Îți mulțumesc, dar nu. Voi găsi o altă cale.

– S-ar putea să nu existe altă cale.

– Nu dumneata mi-ai spus că Dumnezeu deschide uși despre a căror existență noi nici nu știm? Curajul și credința vor face orice posibil, trebuie să cred asta.

Preotul i-a zâmbit trist.

– Eva, mă tem că uneori nu sunt de ajuns.

– Este tot ce am. Îți mulțumesc pentru tot. Pentru că voiai să îți riști viața pentru mine. Pentru că m-ai salvat la bun început. Pentru că mi-ai dat un scop în viață, un cămin. Dar acum este rândul meu să apăr ceea ce este drept. Dumneata trebuie să pleci, înainte de a fi prea târziu. Pleacă în Elveția. Trăiește. Eu și mama te vom reîntâlni acolo când vom putea veni.

Vedea în ochii lui că era încredințat că Eva nu va mai ajunge acolo, că va muri pentru libertatea mamei sale.

– Nu plec, Eva, a zis *père* Clément. Locul meu a fost întotdeauna – și va fi întotdeauna – în Aurignon. Dumnezeu nu m-a părăsit și nici eu nu îl voi părăsi pe El. Și voi face tot ce pot pentru mama ta, pentru că nici eu nu pot întoarce spatele unei vieți nevinovate, la fel cum nici tu nu poți. Este decizia mea, nu a ta. Acum pleacă, Eva. Pleacă, înainte să ne dea de urmă germanii.

Eva l-a îmbrățișat strâns, apoi i-a dat drumul. Știa că era ultima dată când îl vedea pe preotul care o ajutase să se izbăvească. O clipă mai târziu, când a ieșit în aerul geros al dimineții, se ruga la Dumnezeu să îi rămână alături, ca să mai poată salva o ultimă viață.

Capitolul 29

Câteva ore mai târziu, în timp ce traversa orașul Clutier spre mica închisoare locală pe care puseseră stăpânire germanii, Eva era conștientă că intra în gura lupului și că, cel mai probabil, va fi mâncată de vie. Însă nu avea de ales. Singura ei speranță era că germanii care erau de gardă nu o cunoșteau și vor fi înșelați de deghizarea ei – se înfășurase într-un strat suplimentar de haine voluminoase, ceea ce o făcea să pară cu cinci kilograme mai rotofeie. Crease în grabă documente care o identificau drept o văduvă de patruzeci și nouă de ani, al cărei soț murise eroic la Verdun în urmă cu o generație și, cu toate că planul îi părea nesăbuit, spera ca nemții pe care îi va întâlni să muște momeala, chiar și timp de numai câteva minute. Nu îi trebuia mai mult ca să verifice dacă mama ei mai era în viață.

„Te rog, Doamne“, se ruga în minte în timp ce mergea șontâc-șontâc spre închisoare, cu umerii lăsați, târșâindu-și piciorul drept și sprijinindu-se într-un baston. „Te rog, ajută-mă să îmi salvez mama. Orice se întâmplă cu mine, este voia ta.“ Cu cât se apropia, cu atât era mai convinsă că, dacă va muri astăzi, totul va fi bine. Întotdeauna crezuse că după moarte sufletul trăiește, deși în iudaism explicația nu era la fel de limpede ca în credința creștină. Dar dacă avea dreptate și dacă exista un fel de grădină a Edenului care o aștepta după moarte, îl va revedea pe Tatuś, nu-i așa? Și într-o zi, peste mulți, mulți ani, spera ea, ar putea veni și Rémy în lumea cealaltă. Credința ei îi spunea că în viața de după moarte puteai citi sufletele celorlalți, iar Rémy va afla în sfârșit ce simțea și cât de mult regreta că îl lăsase să plece.

Dar dacă scăpa cu viață, trebuia să îi trimită de veste că răspunsul ei era da, că fusese mereu da, că va fi mereu da. După ceea ce se întâmplase aici, mama ei va trebui să înțeleagă că, în fața unui asemenea rău, barierele dintre creștini și evrei nu mai înseamnă nimic. Tot ce conta era faptul că Rémy este un om bun și că timpul este prea prețios încât să îți permiți să-l irosești. „Dacă mă lași să scap cu viață“, îi spunea lui Dumnezeu în timp ce cotea spre rue de Gravenot, „îți promit că voi face tot ce pot pentru a îndrepta lucrurile cu Rémy. Trebuie să îmi îndrept toate greșelile înainte de a fi prea târziu“.

Închisoarea i-a apărut în fața ochilor întunecată și amenințătoare, chiar și scăldată în lumina începutului după-amiezii. Sau poate era numai un vicleșug al umbrelor care învăluiau cărămizile în cruzime și disperare.

Adunându-și puterile, Eva a pătruns pe ușa principală, trăgând piciorul după ea și simțind cum îi bubuie inima. O eșarfă îi acoperea partea inferioară a feței, iar o pălărie îi umbrea cealaltă jumătate. Apropiindu-se de birou, a fost surprinsă să constate că gardianul de serviciu nu era german, așa cum presupusese ea că va fi. Era în schimb

un jandarm francez, care muta niște hârtii dintr-un loc într-altul, cu ochii înroșiți de epuizare, cu gura încremenită formând o dungă dreaptă sub mustața subțire.

A ridicat privirile spre ea când s-a apropiat de el. În acel moment îl ura cu o furie fierbinte, care o surprindea. Nu era o persoană născută de cealaltă parte. Era francez, iar odată jurase să își apere poporul. Însă dăduse uitării acea promisiune și alesese să se dea de partea invadatorilor, cel mai probabil încercând să își asigure o poziție de putere la finalul războiului. Germanii vor plăti într-o zi pentru ceea ce au făcut, Eva era sigură de asta, dar în iad era un loc anume pregătit pentru francezii și franțuzoaicele care își vânduseră frații și surorile.

Jandarmul a ridicat spre ea o privire goală și i-a aruncat o căutătură fugitivă.

– *Madame*?

Eva a inspirat adânc, luându-și inima în dinți, iar apoi s-a gârbovit mai tare.

– Am venit să o văd pe Yelena Moreau, a zis ea cu o voce firavă și tremurătoare, ca a unei femei nefericite, bătute de soartă.

– Și ce treabă aveți cu *madame* Moreau? a întrebat jandarmul, în sfârșit aprinzându-i-se în ochi un licăr de interes. Nu că acesta ar fi adevăratul ei nume, o evreică puturoasă.

A mijit ochii și a privit-o încordat pe Eva, dar ea și-a ținut bărbia în piept și pălăria trasă mult peste ochi, încercând să nu lase furia să îi lucească pe chip. Când s-a aplecat ca să o vadă mai bine, ea a slobozit un acces violent de tuse seacă, fără să se deranjeze să își acopere gura. Omul s-a dat înapoi, strâmbându-se scârbit.

– Am fost trimisă de biserică, a șuierat ea și, înainte ca jandarmul să apuce să întrebe care biserică sau de ce, a tușit din nou, prelung și tare, scuipând în direcția lui cât de multă salivă a putut.

Omul părea copleșit de repulsie, iar când și-a tras scaunul și mai departe de ea, Eva și-a dat seama că îl evaluase corect. Că îl va interesa mai degrabă să evite un aparent caz de tuberculoză decât să îndeplinească ordinele date de germani.

– Da, bine, este prea târziu, a zis el, întorcându-se la hârțoagele lui.

– Prea târziu? a reușit să spună Eva, pe un ton stăpânit.

– Așa am zis.

– În acest caz, a fost strămutată?

Dar de ce ar fi trimis-o pe mama ei spre est, dacă plănuiau să o folosească drept momeală?

– Strămutată? Jandarmul a părut aproape amuzat când a pufnit. Nu, *madame*, a fost executată. În dimineața aceasta, a zis el, ridicând arătătorul și degetul mare al mâinii drepte și prefăcându-se că trage cu pistolul.

Peste lume s-a lăsat tăcerea. Eva s-a clătinat pe picioare, rămasă fără suflare. A încercat să înghită, dar gura îi era uscată. De data aceasta, când a tușit îndoindu-se de spate, nu se mai prefăcea, era durere adevărată.

– Nu, nu. Este imposibil. Nu a făcut nici un rău.

Expresia de pe chipul omului a ezitat între suspiciune și indiferență timp de o secundă, apoi s-a oprit la prima.

– Înțeleg că avea o fată care dădea o mână de ajutor celor din ilegalitate. A refuzat să o denunțe. S-a aplecat un pic în față și a încercat să vadă chipul Evei, dar ea și-a lăsat capul în jos, pentru a-și ascunde lacrimile. Nu cumva știți ceva despre asta? Despre fiică-sa?

– Sigur că nu.

Eva a reușit să simuleze un ton indignat, deși îi tremura vocea.

– Sigur nu o confundați cu altcineva?

Poate că totuși era o greșeală, iar lumea ei întreagă nu se transforma în scrum în timp ce omul acesta o privea, fără să aibă habar de cele ce se petreceau sub nasul lui.

– Am văzut totul cu propriii mei ochi.

Jandarmul s-a lăsat din nou pe spate în scaun, părând satisfăcut, iar în clipa aceea Eva a simțit că îl urăște cum nu mai urâse pe nimeni vreodată. *Moartă*. I se părea imposibil.

– Înțeleg.

Dar omul nu terminase. Devenise deodată animat, interesat, ca un animal care simte mirosul de sânge proaspăt.

– Și știți care este cea mai rea parte a întregii povești?

– Nici nu îmi pot imagina.

Eva simțea în gură gustul de fiere, amar, ca un reflux. Îi venea să vomite și, pentru o fracțiune de secundă, și-a imaginat cum își deșartă conținutul stomacului pe uniforma imaculată a jandarmului. Dar nu putea risca să lase ca repulsia să i se transforme în furie.

– Tot își apăra fiica, chiar și când a murit! a hohotit el, de parcă împărtășea o glumă unui prieten, nu ca și când ar fi frânt inima unui inamic. Neamțul care a dat ordinul a întrebat-o dacă avea un ultim cuvânt de spus, iar ea a bătut câmpii despre cât de mândră se simțea că este mama unei persoane atât de curajoase. Omul a clătinat din cap și a pufnit. Babă caraghioasă! Este numai vina fiicei.

– Da, așa este. Nu am nici o îndoială.

Eva și-a îndesat cât a putut de adânc bărbia în șal, încercând să ascundă lacrimile care îi curgeau pe obraz în timp ce inima i se făcea fărâme în piept. Nu și-o va ierta niciodată.

– Dar femeia arestată odată cu ea? *Madame* Barbier?

Jandarmul a ridicat din umeri.

– Moartă și ea. La ce te aștepți? Îi ajuta pe cei din mișcarea de rezistență. Ar fi trebuit să aibă mai multă minte.

– Înțeleg.

Eva și-a auzit vocea răgușită de durere, dar jandarmul nu părea să observe.

– Ei, eu trebuie să mă întorc la biserică. Voi spune o rugăciune pentru *madame* Moreau și *madame* Barbier, dar mai sunt și alți enoriași care au nevoie de ajutorul nostru.

– Desigur, a zis omul. Dar poate ar trebui să vorbiți cu biserica să nu îi mai ajute pe trădători, da?

– Sunt sigură, domnule, a replicat Eva cu voce tremurândă, că trădătorii vor primi ceea ce li se cuvine când se vor afla față în față cu Dumnezeu.

Omul a dat din cap satisfăcut, iar Eva a mai adăugat un ultim acces de tuse seacă, cu picături de spută, ca să se asigure că nu venea în urma ei. A vomitat în tufișurile aflate la ieșirea din închisoare, dând afară totul din stomac, în timp ce lacrimile topeau gheața pe care cădeau.

Eva nu mai avea ce pierde.

Germanii îi luaseră tatăl; acum îi luaseră și mama, iar Eva știa că ea era singura vinovată. „Se simțea mândră că este mama unei persoane atât de curajoase“, spusese

jandarmul, dar Eva nu era curajoasă. Era înspăimântată, așa fusese tot timpul. Se minți singură, spunându-și că își putea înfrânge teama și că putea schimba ceva. Singura schimbare pe care o adusese era pierderea femeii care îi dăduse viață. Ultimele cuvinte ale lui Tatuś fuseseră să aibă grijă de mama ei. În loc să îl asculte, Eva o aruncase în calea lupilor.

La Paris, Eva nu îl putuse salva pe tatăl ei, iar acum o lăsase de izbeliște și pe mama ei. Părinții ei erau morți, iar totul, din vina ei. Îl rănise și pe Rémy, lăsându-l să plece crezând că nu voia să se căsătorească cu el. Cine știe ce va păți în inima pădurilor reci și periculoase înainte ca ea să poată îndrepta lucrurile? Iar totul a fost în zadar, mama ei murise crezând că Eva își trădase credința.

Într-o zi friguroasă din iarna trecută, când Rémy îi spusese că dorea să facă mai mult pentru a lupta împotriva nemților, ea nu înțelesese cu adevărat. Nu le opuneau deja rezistență falsificând acte? „Cineva trebuie să ducă lupta împotriva germanilor, Eva“, spusese el. „Nu vine nimeni să ne salveze.“ Cuvintele lui o speriaseră, dar asta era înainte de a-și pierde mama. Era înainte ca viața ei să facă implozie din cauza propriilor greșeli.

Era înainte ca nemții să îi fi luat totul.

Nu mai conta dacă trăia, de aceea a hotărât să se îndrepte spre ferma unde știa că se adăpostea uneori Joseph. Avea să se asigure că nu o urmărește nimeni, dar trebuia să facă ceva. Trebuia să ducă lupta împotriva monștrilor care îi furaseră familia. Petrecuse războiul dând un ajutor pasiv celorlalți, dar acum nu mai era de ajuns. Voia sânge și, dacă era nevoie, va îngenunchea înaintea lui Joseph, implorându-l să o ajute. El se putea pune chezaș pentru ea, o putea trimite la luptătorii din păduri, le putea spune că va face tot ce i se va cere.

Drumul cu autobuzul înapoi la Aurignon și drumul lung pe jos până la periferia orașului nu au avut darul de a vindeca rana adâncă din inima Evei, iar în momentele în care se apropia de fermă, strivind sub bocanci cei peste douăzeci de centimetri de zăpadă de pe drum, era și mai furioasă decât atunci când ieșise de la închisoare. Luase un drum ocolit pentru a ajunge aici, traversând orașul în zigzag, ascunzându-se brusc într-un magazin abandonat, pentru a scăpa de stratul de haine suplimentar și de baston și pentru a-și lega mai strâns șalul, ca să se apere de vântul ce se înteți se de când părăsise adăpostul micii piețe centrale din Aurignon. A mai aruncat o privire peste umăr, în timp ce se apropia de ușa casei mari, dar era cu desăvârșire singură.

A bătut la ușă, dar nu a primit nici un răspuns, nici chiar când a strigat. Ușa era bine încuiată, iar când s-a furișat în spate și s-a uitat înăuntru printr-o fereastră ale cărei perdele nu fuseseră bine trase, interiorul casei era cufundat în beznă și locul părea abandonat. Dincolo de geam, luceau firele unei pânze de păianjen.

Părea că fermierii care locuiau acolo plecaseră, arestați poate și ei de nemți. Dar oare Joseph se mai adăpostea în hambar, ca înainte? Părea puțin probabil, dar Eva nu știa încotro să o ia. Simțind groaza cum îi curge prin vene, Eva și-a croit drum prin zăpadă către clădirea veche. Înăuntru, mirosea a fân stătut și a lapte stricat.

– Alo? a strigat Eva, în caz că Joseph o auzise venind și se ascundea. Sunt eu, Eva! Te rog, am nevoie de ajutorul tău!

Ceva s-a mișcat deasupra capului ei, iar Eva a privit în sus.

– Te rog! Ești aici?

Întrebarea ei a fost întâmpinată cu tăcere, iar într-un final a simțit cum i se prăbușesc umerii, înfrântă. Zgomotul pe care îl auzise fusese probabil un șoarece sau o altă creatură norocoasă care își găsise aici un refugiu din calea iernii aspre când

plecaseră oamenii.

– Te rog! a mai strigat o dată.

Știa însă că rugămințile ei erau zadarnice. Joseph plecase de mult și, odată cu el, dispăruse orice speranță că s-ar putea alătura rezistenței armate.

Eva s-a întors să plece. Pe obraji îi curgeau din nou lacrimi. Totul părea imposibil, lipsit de orice speranță.

Dar chiar atunci, când era pe punctul de a păși dincolo de pragul hambarului, reîntorcându-se în gerul după-amiezii, a auzit o șoaptă în spatele ei.

S-a întors, privind încremenită întunericul dinăuntru. I se păruse? Era atât de disperată, încât își închipuise?

– Eva.

Din nou șoapta stinsă, dar de netăgăduit. Venea din podul de deasupra capului ei. Era cineva acolo.

– Joseph? a strigat ea, grăbindu-se să urce scara îngustă sprijinită de peretele din spate.

Însă în clipa în care a ițit capul printre baloții de fân de deasupra, a fost nevoită să își înfrâneze un țipăt. Câțiva baloți erau stropiți cu roșu intens, iar pe podeaua din lemn se vedeau pete întunecate. Podul mirosea a fier, iar Geneviève zăcea într-un colț, prăbușită într-o poziție incomodă spre dreapta, cu rochia din bumbac, de un albastru spălăcit, impregnată de sânge. Acolo unde ar fi trebuit să se afle stomacul, se vedea o gaură mare și neagră.

– O, Doamne, Geneviève! a țipat Eva, apropiindu-se repede de ea și îndepărtându-i de pe obrazul palid părul negru, încâlcit, plin de sânge.

– Eva, a șoptit Geneviève, iar pleoapele i-au tremurat slab. Abia se mai agăța de viață. S-a uitat fix la Eva, fără să focalizeze privirile. Ești chiar tu?

– Da, Geneviève! Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

Geneviève a tușit și i-au apărut câteva bule de sânge în colțul gurii.

– Gérard, a șoptit ea.

Eva a privit în jur.

– S-a dus după ajutor?

– Nu, Eva. A tușit din nou, iar sângele i s-a scurs pe bărbie. El a fost.

– Ce?

– El... el m-a omorât.

Cu siguranță, Geneviève vorbea prostii.

– Nu, Geneviève, ești în viață.

Râsul lui Geneviève era slab și amar.

– Sunt pe moarte, Eva.

– Mă duc după ajutor.

– Este prea târziu. Geneviève a tușit din nou și a mai scuipat o gură de sânge. Gérard este trădătorul, Eva. Cel care ne-a trădat pe toți.

Eva tremura de-acum.

– Nu. Nu, nu, nu. Este imposibil. Îl știu de ani întregi. Niciodată nu ar fi... dar vocea i s-a stins. Nu, a adăugat în șoaptă.

– Mi-a spus că, atunci când l-au arestat nemții, în decembrie, s-au oferit să îl plătească dacă era de acord să devină informator.

– Dar este evreu!

Geneviève a vorbit greu, cu sângele bolborosindu-i la gură.

– Nu se aștepta să pleci atât de repede, așa a zis. A promis că te dă pe mâna lor, le-

a promis că le-o aduce pe evreica aflată în spatele tuturor documentelor falsificate din regiune. Nu îi venea să creadă că habar nu aveam încotro ai plecat.

Eva simțea că îi îngheață sângele în vene.

– Din cauza *mea* ți-a făcut asta?

– Nu este vina ta, a zis Geneviève, bâjbâind după mâna Evei, iar pleoapele i-au fluturat din nou. Este a mea. A tras aer în piept cu greu. Eva îi auzea hârâitul din plămâni. Am... am avut încredere în persoana greșită.

– Și eu am avut încredere în el.

– Trebuie să pleci. Înainte să se întoarcă.

– Nu te pot părăsi.

– Pentru mine, s-a sfârșit totul. Vocea lui Geneviève slăbea. Fă-l să plătească pentru ceea ce a făcut.

– Dar...

– Eva. Pleacă.

Eva a ezitat. A pus o mână pe mijlocul ei și nu a simțit decât sânge adunat într-o băltoacă fierbinte. Joseph o împușcase și o lăsase să înfrunte o moarte îngrozitoare, singură. Dar nu va fi singură. Măcar atât putea face Eva pentru ea.

– Nu te părăsesc, prietena mea. Sunt aici.

Geneviève era prea slăbită să se mai poată opune. Cât timp a zăcut într-o stare de semiconștiență, Eva a ținut-o de mână și a fredonat încetișor Au Clair de la Lune, cântecul de leagăn cu care mama lui Geneviève o adormea când era mică. *Ma chandelle este morte*, cânta Eva, *Je n'ai plus de feu. Ouvre-moi ta porte pour l'amour de Dieu*. Lumânarea mea a murit. Nu mai am lumină. Deschide-mi ușa, pentru numele lui Dumnezeu.

În timp ce Geneviève părăsea lumea aceasta, Eva a cântat cântecul încă o dată, prefăcând ultimele cuvinte ale versului într-o rugăciune: „Deschide-i ușa, Doamne, te rog". Apoi Geneviève a murit, iar suferința ei a luat sfârșit. Eva s-a ridicat, cu mâinile acoperite de sângele prietenei sale, și s-a îndreptat spre scară, având pe conștiință moartea unui alt nevinovat și un motiv în plus să lupte, care îi ardea sufletul.

*

Singurul loc unde se putea duce era înapoi la biserică. Era încă năucită de trădarea care o uluise și o făcuse să se simtă vinovată. Cum de se întorsese Joseph împotriva lor? Împotriva *ei*? Înțelegea acum limpede că nu îl cunoscuse niciodată pe hoțul de inimi, brunet, cuceritor și cu o inimă de piatră. În sufletul ei mocnea furia față de Joseph și de ea însăși. Cum de fusese atât de oarbă, cum de se grăbise să îl creadă numai pentru că îl cunoscuse în viața dinainte?

Trebuia să îl avertizeze pe *père* Clément. Dar cum l-ar putea opri pe Joseph dacă era deja acolo? El avea un pistol, iar Eva nu avea decât... ce? Furia ei justificată? Durerea ei? Dar trebuia să îi fie destul. Le părăsise pe mama ei și pe Geneviève. Nu îl putea părăsi și pe bunul preot.

S-a oprit numai cât să-și spele sângele lui Geneviève de pe mâini și față, apoi a luat bicicleta lui Geneviève și a pornit spre oraș. A trebuit să meargă pe jos prin troienele de omăt până la drumul principal, care fusese deszăpezit. A urcat pe bicicletă și a străbătut restul drumului în vreme ce soarele se scufunda spre orizont, iar vântul îi înghețа lacrimile.

Biserica era întunecată și tăcută, deși ușa principală era descuiată. „Aceasta este casa Domnului", îi spusese odată *père* Clément. „Porțile ei nu se vor închide niciodată

în fața unui suflet aflat în căutarea păcii lui Dumnezeu.“ Dar astăzi, Eva nu căuta pacea lui Dumnezeu.

A verificat biroul lui *père* Clément, confesionalul și biblioteca secretă, dar biserica era pustie. O privire aruncată rapid spre micul lui apartament din spatele bisericii nu a dat nimic la iveală; ușile erau închise și încuiate, iar ferestrele, întunecate. Eva s-a retras în bibliotecă, cu toate că știa că era o țintă ușoară cât timp rămânea acolo. Joseph știa locul și știa că *père* Clément avea o cheie a încăperii, iar mai devreme sau mai târziu avea să vină.

Dar avea ceva de făcut.

În tăcere, a aprins câteva felinare și a scos Cartea copiilor pierduți de la locul ei de pe raft. Era singurul lucru pe care Joseph nu i-l putea răpi. I-a mulțumit lui Dumnezeu că nu împărtășise secretul decât lui *père* Clément și lui Rémy.

A rămas cu cartea în mână, privind țintă la ea. Pielea maronie era chiar mai uzată decât prima dată când o ridicase în mâini, cotorul mai încrețit, cu două pete decolorate pe spatele cărții și una pe prima copertă, urmele propriilor degete, din cauza tuturor acelor dăți când o ridicase fără să își curețe mai întâi degetele de chimicale și de cerneală. Era ultima dintr-un șir lung de oameni care își lăsaseră urmele pe carte. Oare câți credincioși catolici o ținuseră în mâini în ultimele două secole, înainte de a-și croi drum spre ea? Exista dinainte de Revoluția franceză, dinainte de nașterea lui Napoleon, dinainte ca Ludovic al XVI-lea și Maria Antoaneta să își piardă capetele în numele libertății, dinainte ca părinții Evei să vină în Franța, crezând că astfel vor duce o viață liberă, cu mai multe șanse. Și iat-o acum, în mâinile unei evreice mândre, într-o biserică unde Dumnezeu privise cum se dezlănțuie forțele răului și ale perfidiei.

Eva și-a înghițit lacrimile și a deschis cartea la pagina doi, pagina lui Rémy. Știa exact ce voia să îi spună, ce ar fi trebuit să îi spună în căsuța aceea de la marginea Franței, în urmă cu numai câteva zile. Cu o mână tremurândă, a desenat pe primul rând o steluță peste *é*-ul din *étoit*, apoi un punct deasupra *p*-ului din *prions*. La pagina următoare a adăugat un alt punct peste *o*-ul din *recevoir*, iar la pagina patru a lăsat un punct deasupra literei *u* din *leurs*. A continuat astfel pe paginile rezervate lui Rémy – șase, nouă, paisprezece, douăzeci și doi, treizeci și cinci și așa mai departe – până ce a reușit să spună ceea ce voia să spună: *Épouse-moi. Je t’aime*.

A închis cartea după ce a desenat un punct peste primul *m* de la pagina 611; nu erau destule pagini rămase pentru ultimul *e*, dar era de ajuns pentru a reconstitui mesajul: Însoară-te cu mine. Te iubesc. Când a băgat cartea la locul ei, și-a lăsat mâna să zăbovească pe cotor timp de numai o secundă. O va găsi Rémy? Va afla că îl iubește? Sau cartea nu va însemna nimic în cele din urmă?

Chiar atunci, s-a auzit un zgomot la ușă, iar Eva și-a retras în grabă mâna de pe raft. Era prea târziu, și-a dat ea seama, prea târziu pentru tot. Când Joseph a intrat în cameră, strângând în mână un pistol, Eva s-a lipit de perete. Nu avea cu ce să se apere, în afară de cărți. A bâjbâit în spatele ei și a prins între degete cotorul unei *Biblii* grele. O va împușca, știa asta, dar nu voia să se dea bătută fără luptă.

– Joseph, a murmurat ea.

Chipul lui s-a schimonosit când a pătruns în spațiul pe care altădată Eva îl împărțea cu Rémy.

– Eva, ești mai nesăbuită decât mi-am închipuit. Te-ai întors? În singurul loc unde știai că te-aș putea găsi?

Ea a tras adânc aer în piept, tremurând.

– Am fost nevoită.

Chiar dacă murea azi, aici, lucru care era aproape sigur, Rémy va afla că l-a iubit.

– Știi, nu te-am înțeles niciodată, Eva Traube, nici când eram la Paris, cu ochii tăi mari și nasul îngropat în cărți, de parcă lumea de dincolo de paginile cărții nu ar conta. Ai fost mereu o pasăre ciudată, nu-i așa? Și crezi că nu vedeam cum mă priveai? La fel ca toate celelalte. Te-aș fi putut avea, dacă aș fi vrut, oricând.

Eva i-a ignorat spusele.

– Ce ai făcut, Joseph? Ce i-ai făcut lui Geneviève? Ce i-ai făcut mamei mele?

În ochii lui albaștri luminoși s-au văzut lacrimi, timp de o clipă, când și-a ferit privirea.

– Nu am vrut să le fac rău, Eva. Mi-a scăpat de sub control.

– *Ce* ți-a scăpat de sub control? Cum ai putut să faci așa ceva, ticălosule?

Când a întors din nou capul, lacrimile dispăruseră, înlocuite de o hotărâre de oțel, care i-a dat fiori pe șira spinării.

– Nu am avut de ales. Nemții știau că fac parte din mișcarea de rezistență. Voiau să mă execute, așa că le-am propus un târg.

– A fost ideea *ta* să lucrezi pentru nemți?

– Ai fi făcut același lucru pentru a-ți salva viața.

– Nu, Joseph. Nu aș fi făcut. Nici într-un milion de ani.

El a mijit ochii.

– Oricum, nu ți-ar fi oferit această șansă. Tu ești evreică.

– Și tu ești evreu!

A clătinat din cap, iar pe buze îi juca urma unui zâmbet încrezut.

– Tata era catolic. Mama era numai pe jumătate evreică. Nemții au zis că am noroc, încă un strop de sânge evreiesc, iar soarta mi-ar fi fost pecetluită.

– Soarta ți-a fost pecetluită oricum, Joseph. Chiar crezi că se va găsi un loc pentru tine în Germania, dacă ei câștigă războiul? Nu vor putea niciodată să vadă dincolo de sângele tău evreiesc. Iar dacă va câștiga Franța, îi vor executa pe trădători.

– Crezi că nu mi-am plănuit totul bine? Nemții au promis să mă plătească destul încât să dispar după război și să îmi trăiesc viața. Expresia de pe chip i s-a îndârjit. Și apoi, nu va mai fi nimeni în viață care să le spună ce am făcut, Eva.

Ea a înghițit în sec.

– Prin urmare, ai de gând să mă omori și pe mine. La fel cum ai omorât-o pe mama.

Lumina din ochi i-a pierit.

– Nu am vrut să se întâmple așa. Am ținut la mama ta, Eva, chiar am ținut. A fost mereu bună cu mine. Doar că s-a aflat la locul nepotrivit. Veniseră după *madame* Barbier și, după ce au arestat-o și pe mama ta, m-au întrebat dacă o cunosc. Voiam să neg, dar ea m-a implorat să o ajut. Mi-a spus pe numele meu adevărat, proasta! După aceea, nu am mai putut nega că o cunosc, mai ales că deja era evident că este mama ta. Și a refuzat să le spună nemților ce știa, Eva. Poate ar fi trimis-o în est, în loc să o execute, dacă le-ar fi spus unde plecaseși. A fost vina ei.

– Nimic din ceea ce s-a întâmplat nu a fost din vina ei, a zis Eva, stăpânindu-și nodul din gât. Dar Geneviève?

Joseph și-a încordat maxilarul.

– Dacă lucrurile ar fi stat altfel, poate am fi avut o șansă. Dar trebuia să aflu unde erai. Tu ești biletul meu spre o nouă viață, Eva. Pe Gaudibert l-am dat deja. Tu ești a

doua jumătate a înțelegerii. Dacă te dau pe mâna germanilor, dacă le-o dau pe evreica din spatele celei mai mari operațiuni de falsificare din zonă, voi putea trăi. Înțelegi dilema mea, da? Geneviève deținea informații și a refuzat să mi le dea. Nu am vrut decât să o amenințț, dar era egoistă. I-am spus că singurul lucru care îmi poate salva viața este să te dau pe mâna lor, iar ea a refuzat să o facă.

– Așa că ai împușcat-o în stomac și ai lăsat-o să moară?

– Este păcat că a trebuit să se termine așa.

– Ești un monstru.

El și-a ferit privirea.

– Știam că nu vei înțelege. Cum ai putea? Voi, evreii, nu aveți nici un viitor aici, în Franța, dar eu am. Cu siguranță, înțelegi asta.

Eva simțea furia care se ridica în ea fierbinte și puternică. Și-a reamintit că trebuie să rămână calmă.

– Și acum ce se va întâmpla, Joseph?

– Tu îmi vei spune tot ce ai făcut aici în ultimul an. Știu de unde primești hârtiile, desigur – și le-am spus nemților totul despre rezervele de la aliați parașutate de avioane algeriene –, dar cum de sunt atât de convingătoare documentele? Încerc de luni întregi să obțin informația de la Gaudibert și de la *père* Clément, dar sunt amândoi prea precauți, prea rezervați. Gaudibert a refuzat să îți dea de gol secretul până și sub tortură! Cum faceți tu și Rémy de ștergeți datele? Cum copiați ștampilele atât de bine și de repede, până când germanii își schimbă metodele și cerneala? Care sunt celelalte rețele cu care lucrați? Care sunt contactele voastre? Nemții vor să știe, ca să poată lichida toate birourile de falsificatori din Franța. Dacă le duc informația aceasta, mă vor lăsa să plec din Aurignon, să încep o viață nouă.

– Ești un prost dacă ai impresia să își vor ține promisiunea, Joseph. Te vor ucide.

El a clătinat din cap.

– Tu nu știi nimic. Așadar, ce alegi? Crede-mă, îți va fi mai ușor dacă îmi dai mie informațiile.

– De ce ți-aș spune, delator ticălos ce ești?

– Pentru că, dacă nu o faci, te dau pe mâna germanilor, iar ei te vor bate până ce vor scoate totul de la tine. Te vor tortura până ce le vei implora mila, până ce îi vei ruga să îți tragă un glonț în cap. Eu sunt un prieten vechi, Eva. Prefer să te văd murind în pace. Ajută-mă, iar eu te voi ajuta pe tine.

– Așa cum ai ajutat-o pe Geneviève?

Ceva a trecut peste chipul lui Joseph timp de o clipă, ceva care semăna a regret. Apoi, la fel de repede cum apăruse, a dispărut.

– Ți-am zis, s-ar fi putut salva. Aș fi luat-o cu mine. Dar nu m-a iubit destul. Este numai vina ei.

– Este vina *ei*?

Furia bolborosea în Eva și, înainte să aibă timp să se răzgândească, a scos de pe raftul din spatele ei *Biblia* cea grea și a aruncat-o spre el cu toată puterea. El a ridicat mâna ca să pareze lovitura, dar surpriza l-a făcut să apese pe trăgaci. Glonțul a trecut pe lângă umărul drept al Evei atât de razant, încât aproape l-a simțit. Când Joseph s-a îndreptat, deasupra sprâncenei drepte avea o mică pată de sânge, iar pe buze, un rânjet disprețuitor. Cel puțin reușise să îl rănească, chiar dacă era ultimul lucru pe care îl va mai face.

– Ah, Eva, vei regreta asta, a mârâit el.

Eva și-a îndreptat umerii și s-a gândit la mama ei, la tatăl ei, la Rémy și la tot ce

pierduse din cauza acestui război.

– Am mai multe regrete decât ți-ai putea tu închipui. Dar faptul că te-am lovit nu va face parte dintre ele.

El a ridicat din nou arma.

– Spune-mi despre falsificări, Eva, sau te voi tortura eu însumi. Grozav mi-ar mai plăcea, vită ridicolă! Îl vei da pe mâinile noastre pe neprețuitul tău Rémy și pe toți ceilalți.

– Aș prefera să mor, Joseph.

– Ah, de murit, vei muri. Rămâne de văzut însă cât te va durea. Dacă nu începi să vorbești, o să îți trag un glonț aici, în picior. Vei sângera încet, până la moarte, și vei suferi îngrozitor. Voi avea eu grijă de asta.

– Vei plăti pentru asta, pentru tot ce ai făcut, a zis ea și l-a scuipat.

Chipul i s-a întunecat, iar în ochii pe care altădată îi crezuse atât de frumoși, acum mocnea furia.

– Nu vreau să fac asta, Eva, dar nu îmi dai de ales. Ai zece secunde să te hotărăști – și îți acord acest timp numai datorită vechii noastre prietenii, înțelegi – dar, dacă te arăți la fel de încăpățânată când termin de numărat, mă tem că nu îmi rămâne de făcut decât să apăs pe trăgaci. Este clar? Zece, nouă, opt...

– Du-te dracului, Joseph.

În timp ce el număra secundele, a închis ochii și a început să se roage – nu ca să supraviețuiască, căci știa că nu mai avea nici o șansă.

– ...șapte, șase, cinci...

În schimb, Eva se ruga să aibă puterea și tăria sufletească de a-și da ultima suflare fără să trădeze pe nimeni. Nimeni nu mai trebuia să moară din cauza ei, nu mai putea suporta acest gând.

– ...patru, trei, doi...

Când Joseph a ajuns la capătul numărătorii inverse, Eva s-a încordat în așteptarea durerii care știa că urmează, a agoniei care urma să fie numai începutul.

Când a răsunat împușcătura, s-a auzit ca o explozie. A reverberat în cameră, iar urechile i-au țiuit. I-a luat o fracțiune de secundă să își dea seama însă că nu simțea nimic. Oare ratase ținta? Ochii i s-au deschis imediat și a rămas cu gura căscată.

În fața ei, pe podea, Joseph zăcea întins pe burtă, cu capul sucit într-o parte, cu ochii deschiși, gura căscată, iar în ceafă avea o rană de glonț din care se scurgea sânge.

Deasupra sa, cu fumul ridicându-se încă din pistolul pe care îl ținea în mână, stătea Erich, îmbrăcat în uniformă nazistă completă, cu ochii ațintiți asupra Evei.

– Trebuie să pleci, Eva, a zis el. Pleacă chiar acum. Vin după tine.

Ea a început să tremure în timp ce îl privea, în stare de șoc, nevenindu-i să creadă.

– Cum...?

– Joseph m-a trădat și pe mine. Superiorii mei știu că i-am ajutat pe cei din Rezistență. Mi-a spus un prieten și am reușit să fug înainte să mă aresteze. Am venit aici să îl avertizez pe *père* Clément. Nu l-am găsit, dar am auzit vocea lui Joseph și apoi împușcătura din urmă cu câteva clipe.

– M-ai salvat.

El a zâmbit slab.

– Cel puțin, am făcut un lucru de care mă voi putea simți mândru când îmi voi întâlni Creatorul.

– Ce vrei să spui, Erich? Vino cu mine, repede. Putem fugi împreună.

– Este prea târziu pentru mine. Dar nu și pentru tine. Fugi, Eva. Salvează-ți viața. Nu îți face griji, le distrag eu atenția timp de câteva minute. Este singura șansă pe care o ai.

– Erich...

– Înainte de a veni la *père* Clément să mă confesez, am făcut lucruri care nu pot fi iertate, Eva. Am ajuns să accept ce îmi rezervă eternitatea. Însă știind că ultimul meu act a fost salvarea ta, acest lucru îmi va da un strop de pace la final. Te rog, dă-mi voie ca viața mea să însemne măcar atât.

Deodată, a înțeles ce spunea.

– Erich, nu!

S-a repezit spre el, dar el s-a retras, scuturând din cap.

Atunci s-au auzit voci venind din afara bisericii, voci ridicate, care dădeau ordine scurte în germană.

– Să ai o viață frumoasă, Eva, a șoptit Erich, iar apoi, fără nici o ezitare, a închis ochii, a dus pistolul la cap și a apăsat pe trăgaci.

Când a căzut la podea, Eva și-a înăbușit un strigăt, dar într-o clipită și-a dat seama ce avea de făcut. Erich crease confuzia care îi va permite să scape. Astfel, cu câteva clipe înainte ca naziștii să pătrundă în biserică, a țâșnit afară din biblioteca secretă și s-a băgat sub o strană, ținându-și respirația în timp ce o duzină de cizme negre au trecut în goană pe lângă ea, repezindu-se spre trupurile neînsuflețite ale lui Erich și Joseph. A așteptat până ce au intrat cu toții în mica încăpere, exclamând unii spre alții uluiți, apoi s-a strecurat afară de sub strană și s-a îndreptat în tăcere și în mare grabă spre ușa din spate a bisericii. A aruncat o ultimă privire spre Iisus aflat deasupra altarului și a spus o scurtă rugăciune pentru sufletul lui Erich înainte de a ieși în noaptea înghețată de afară.

Iar apoi, așa cum o îndemnase Erich, a profitat de întuneric și a fugit să își salveze viața.

Capitolul 30

Șaisprezece luni mai târziu
Iunie 1945

Lumina pălea pe bulevardul Raspail din Paris într-o caldă după-amiază de iunie, în timp ce Eva se îndrepta, pentru ceea ce îi părea a fi a suta oară, spre Hôtel Lutetia, ambițioasa capodoperă albă ca zăpada, în stil *art-nouveau* din Saint-Germain-des-Prés, care fusese odată raiul scriitorilor și al artiștilor. Războiul îl transformase în altceva, în sediul spionilor și al experților în tortură aflați în solda Abwehr-ului[19] german, dar Parisul fusese eliberat în urmă cu zece luni, iar în aprilie, mărețul hotel își asumase un nou rol, acela de centru de repatriere pentru refugiații din lagărele de concentrare germane.

Eva se întorsese la Paris, din Elveția, în toamna anului 1944, cu două luni după eliberarea orașului, și rătăcise pe străzi, sperând să găsească pe cineva pe care îl cunoștea din viața ei dinainte, cineva care să îi spună ce se întâmplase cu tatăl ei. Dar nu era nimeni. Nimic. O familie necunoscută de francezi locuia în apartamentul ei, dar nu mai rămăsese nici unul dintre vechii vecini. A început să meargă în fiecare zi la Biblioteca Mazarin, unde aștepta pe trepte, în speranța că Rémy va veni după ea, dar pe măsură ce treceau zilele, iar lunile se făceau tot mai friguroase, a început să recunoască în sinea ei că probabil el nu supraviețuise războiului. Aproape nimeni nu supraviețuise.

Monsieur Goujon, fostul șef al tatălui ei, o ajutase să găsească o slujbă cu jumătate de normă ca reparatoare de mașini de scris, așa cum făcea altădată tatăl ei, iar munca aceasta îi permitea să plătească chiria unui minuscul studio în arondismentul șapte. Încă nu se putuse decide să se întoarcă la Aurignon, deși știa că o va face într-o zi, când va fi mai puternică, iar călătoriile cu trenul spre zona rurală, distrusă de război, vor fi reluate. Simțea nevoia să afle dacă *père* Clément supraviețuise, dacă *madame* Noirot, *madame* Travere și *madame* Trintignant scăpaseră cu viață după război. În adâncul sufletului, știa că răspunsul era cel mai probabil nu, dar încă nu putea să înfrunte realitatea. Cât timp aștepta la Paris, își putea închipui că erau toți bine, sănătoși. În plus, îi spusese lui Rémy că se vor întâlni aici. A pleca, fie și numai pentru câteva zile, ar însemna să recunoască faptul că el nu mai era.

În primăvară, evrei murdari, în zdrențe, care petrecuseră războiul în lagărele de concentrare din est, începuseră să se întoarcă. Cei care își pierduseră rudele cercetau cu atenție chipurile acestor schelete ambulante, încercând să îi regăsească pe cei pe

care crezuseră că nu îi vor mai vedea niciodată. Uneori aveau loc revederi fericite. De cele mai multe ori însă, supraviețuitorii întorși aflau că toți cei dragi pieriseră, iar recompensa primită după ce înduraseră chinurile iadului era un reînnoit sentiment de disperare și pierdere.

Când Hôtel Lutetia a început procesarea refugiaților, mai era speranță. Crucea Roșie și-a stabilit acolo sediul, iar ei păstrau liste atent întocmite cu foștii prizonieri și cu cei care îi căutau. Toți cei care supraviețuiseră primeau mâncare, o locuință temporară, două sute de franci și un cupon pentru un costum nou. Eva afișase o fotografie prețioasă cu tatăl ei, iar în fiecare zi se posta în față cu o pancartă pe care scria numele lui, sperând că cineva îi va putea oferi un răspuns despre soarta lui. Știa că este mort, o simțea în adâncul sufletului. Dar avea nevoie ca cineva să rostească cuvintele, ca să poată încheia în mod oficial acest capitol din viața ei. Speranța era un tâlhar periculos, care îi fura ziua de azi cu promisiunea unui mâine ce nu avea să vină niciodată.

Sute de oameni se perindau pe ușile hotelului în fiecare zi, iar Eva scruta cu atenție toate chipurile și devenise indiferentă la corul de lacrimi și la sângele închegat pe hainele lor dungate, de deținuți. Dar nu se putea opri să mai vină cât timp nu primea un răspuns.

Iar apoi, pe patru iunie, a primit în sfârșit unul. Cerceta obosită ochii refugiaților, când cineva i-a rostit numele cu o voce pe care abia dacă o recunoștea. I-a tresărit inima și, când a întors capul, a privit la chipul unui bărbat care nu putea cântări mai mult de cincizeci de kilograme. Obrajii îi erau scofâlciți și parcă scobiți în oase; părul îi încărunțise, iar barba îi părea făcută din petice. Dar l-a recunoscut pe loc.

– Tatuś? a șoptit ea, temându-se să îl atingă, gândindu-se că este doar o iluzie care se va risipi în fața ochilor ei.

– Chiar tu ești, *słoneczko?* a întrebat el, vocea lui fiind acum un ecou hârșâit al vocii de altădată.

Nu a putut decât să încuviințeze din cap, iar când a strâns-o în brațe, trupul lui i s-a părut fragil și necunoscut, dar puterea dragostei sale a semănat cu o reîntoarcere acasă. I-a plâns în hohote pe umăr, iar el și-a amestecat lacrimile cu ale ei. Într-un final, când s-au desprins unul de altul, ea l-a regăsit pe tatăl pe care îl cunoscuse altădată în ochii lui căprui, înțelepți.

– Și mama ta? a întrebat-o el. Unde este mama ta?

– Oh, Tatuś, a reînceput ea să plângă. A murit. Iarna trecută.

Ochii lui s-au umplut de lacrimi.

– Am simțit-o, să știi. O voi plânge, Eva, dar îi voi mulțumi lui Dumnezeu toată viața că tu ai supraviețuit.

– Îmi pare atât de rău, Tatuś. Regret din tot sufletul că ea a murit, iar eu am supraviețuit.

– Ah, *słoneczko*, Dumnezeu are un plan pentru tine. Pentru fiecare dintre noi, i-a zis Tatuś, ștergându-i lacrimile. Întotdeauna trebuie să mergem mai departe.

*

A durat o săptămână până ce Eva a putut să îi spună lui Tatuś ce se întâmplase cu mama ei, iar când el a plâns și i-a spus că nu este vina ei, nu a găsit puterea de a-l crede, nici când el i-a repetat că Mamusia a fost foarte mândră de ea.

– Nu își dorea pentru tine decât o viață fericită, a zis Tatuś. Ar fi atât de fericită să afle că ai supraviețuit.

– Tatuś, nu i-am adus decât dezamăgiri.
– Nu este adevărat, Eva.
– Ba da.

A rămas tăcut cât timp i-a spus povestea lui Rémy, despre cum s-a îndrăgostit de el în ciuda opoziției mamei sale, cât de furioasă fusese Mamusia în legătură cu acest lucru și multe alte alegeri făcute de Eva.

– Am dezamăgit-o, Tatuś, a concluzionat ea nefericită. Dacă aș fi ascultat-o, poate că ar fi în viață astăzi.

– Dacă ai fi ascultat-o, *słoneczko*, ai fi moartă și tu, căci i-ai fi urmat sfatul și te-ai fi aruncat în brațele lui Joseph Pelletier. Expresia de pe chipul lui era gravă. Faptul că ți-a fost mamă nu înseamnă că avea dreptate.

– Dar dacă aș fi respectat-o...

– O respecți și pe ea, și pe mine, în fiecare zi fiind un om bun, așa cum te-am educat noi.

Eva și-a acoperit fața cu mâinile, iar Tatuś a mângâiat-o cu blândețe pe spate.

– Pe acest Rémy îl mai iubești? a întrebat-o el după câteva clipe.

– Sunt sigură că a murit, Tatuś.

– La fel ai crezut și despre mine, nu-i așa? Și când colo, iată-mă. A făcut o pauză, apoi a continuat. Știi, părinții mamei tale nu voiau să o lase pe fiica lor să se căsătorească cu mine.

Eva a ridicat ochii spre el.

– Chiar așa?

– Ziceau că sunt prea sărac, că nu îi voi putea oferi o viață bună. Voiau să o mărite cu un bărbat pe nume Szymon Lozinski, fiu de doctor. Dar Lozinski acesta era un om rău și i-ar fi frânt inima mamei tale. Îmi place să cred că în anii pe care i-am petrecut cu ea am făcut-o fericită.

– Ai făcut-o, Tatuś. A fost fericită.

El a zâmbit.

– Ce vreau să spun este că fiecare părinte vrea tot ce este mai bine pentru copilul său. Dar cu toții ne facem vinovați de a privi lucrurile prin lentila propriei vieți. Uneori, uităm că trebuie să vă trăiți propria viață.

– Dar religia lui Rémy? Mamusia spunea că a-l iubi înseamnă a trăda credința evreiască, mai ales într-un moment când se încerca ștergerea noastră de pe fața pământului.

– Nu trădezi pe nimeni dacă îți urmezi chemarea inimii, a spus Tatuś ferm. În adâncul sufletului tău, și tu știi asta.

Pentru că ea nu a răspuns, s-a aplecat spre urechea ei și i-a șoptit:

– Du-te, Eva. Întoarce-te la Aurignon și vezi dacă cineva de acolo știe ce s-a întâmplat cu el. Este singurul mod în care vei avea liniște, iar orice om merită să aibă parte de liniște.

– Vrei să vii cu mine, Tatuś?

– Nu, Eva, nu pot, a zis el, cutremurându-se. Nu suport ideea de a mă mai urca într-un tren. Dar tu du-te. Te voi aștepta aici la întoarcere.

O săptămână mai târziu, când Eva a coborât din autobuz la Aurignon, orașul arăta la fel ca în ziua aceea de vară a anului 1942, când ea și mama ei au ajuns acolo prima oară. Florile erau larg deschise, parfumul lor plutea în aer, iar străzile erau înviorate

de lumina ca de miere și de mirosul de pin. Eva a închis ochii pentru o clipă și a tras aer în piept, încercând să și-o imagineze pe Mamusia stând alături de ea, dar în zadar. Mama ei era suflare de vânt, pierise de mult.

Église Saint-Alban arăta la fel cum și-o amintea, deși fusese proaspăt zugrăvită față de ultima dată când o văzuse, iar copacii din față crescuseră, arcuindu-se deasupra intrării ca un baldachin de primire. Soarele se prefira printre ei când Eva s-a apropiat de intrare.

Înăuntrul bisericii era liniște, dar statuia atât de familiară a lui Iisus pe cruce era în același loc.

– Bine te-am regăsit, a șoptit ea, simțind că salută un vechi prieten.

Stranele fuseseră recondiționate, biserica zugrăvită și renovată, ca și cum toate lucrurile petrecute aici nu ar fi fost decât un vis urât.

A verificat confesionalul din spate și biroul din dosul altarului, dar era singură. A tras aer în piept și s-a apropiat de ușa bibliotecii secrete. Avea încă cheia, dar când a băgat-o în broască, ușa nu s-a deschis. A încercat din nou, zgâlțâind cheia, dar nu a mers nici așa. Curajul a părăsit-o.

– Eva?

Vocea venea din spatele ei, iar când s-a răsucit pe călcâie, a simțit un val de ușurare. Era *père* Clément, iar el se uita la ea de parcă o vedea prin vis.

– Tu ești cu adevărat? a întrebat-o.

Și ei i se părea că vede o stafie. Era umbra celui care fusese odată, cu cincisprezece kilograme mai slab, părul nisipiu încărunțit și sutana care îi atârna neglijent pe trupul lui scheletic. Dar era aici, viu, iar Eva abia se mai ținea pe picioare, gata să se prăbușească sub greutatea valului de ușurare.

– *Père* Clément, a șoptit ea.

– Eva, tu ești. S-a apropiat și a tras-o spre el, îmbrățișând-o. Eram convins că ai murit.

– Și eu m-am temut că dumneata ai murit.

I-a inspirat mirosul atât de cunoscut, de tămâie și de pin. Se mai simțea un miros, un iz de fum, ca și cum ar fi trecut prin foc.

– Ce s-a întâmplat cu dumneata?

El s-a tras înapoi și a îndreptat spre ea un surâs slab.

– Am petrecut ceva timp ca oaspete al Germaniei în Polonia.

– Îmi pare tare rău.

El a dat din mână.

– Dar am reușit să mă întorc, asta-i tot ceea ce contează. Biserica a rămas închisă cât am fost plecat, așa că m-am bucurat că am putut să o repar și să o redeschid. Dar tu, Eva? Ai ajuns în Elveția?

A răspuns dând din cap și i-a povestit pe scurt despre întoarcerea ei la Paris și reîntâlnirea cu tatăl ei. Apoi, pentru că nu mai putea aștepta, i-a pus întrebarea care îi ardea inima încă din noaptea aceea friguroasă de iarnă, petrecută în umbra libertății oferite de Elveția.

– Dar Rémy, *père* Clément? Ce s-a întâmplat cu el?

După umbra care a trecut peste chipul lui *père* Clément și durerea care i-a umplut ochii, Eva a înțeles răspunsul înainte ca el să îl rostească.

– Of, Eva, nu știi. A întins o mână spre ea. Îmi pare rău, draga mea. Nu a supraviețuit.

O știuse, căci dacă ar fi fost în viață, ar fi căutat-o. Dar până în această clipă nu își dăduse seama că încă se agăța de această speranță absurdă. Tot trupul i-a înghețat și s-a prăbușit în genunchi într-o mișcare ce a perceput-o încetinită, ca și cum genunchii i s-ar fi prefăcut în cârpe. Simțea sângele care îi gonea prin vene, lacrimile care îi usturau ochii, aerul suspendat în plămânii sugrumați, golul dureros din inimă, acolo unde altădată sălășluia speranța unui viitor.

– Nu, a șoptit ea în cele din urmă, după care a început să înghită aer cu sorbituri disperate, incapabilă să controleze tremurul care îi zguduia întreg corpul, iar *père* Clément a îngenuncheat alături și a mângâiat-o pe spate, în vreme ce ea plângea cu hohote în palme. Ce s-a întâmplat? a întrebat când a putut să respire din nou. Ce s-a întâmplat cu el?

– S-a întors la Aurignon, a zis *père* Clément rostind cuvintele încet. L-am zărit de două ori în apropiere de centrul orașului, dar de fiecare dată s-a prefăcut că nu mă cunoaște. Mai târziu am aflat că îl urmărea pe un jandarm pe nume Besnard, un enoriaș căruia i-am botezat copiii.

Eva a clipit de câteva ori.

– Mi-l amintesc.

Era jandarmul care se holba la ea, cel ale cărui priviri stăruitoare o neliniștea, deși încercase să se convingă că totul era în imaginația ei.

Père Clément a încuviințat din cap și a tras aer în piept.

– Se pare că Besnard își trăda colegii ofițeri, cei care le arătau înțelegere francezilor, raportându-i comandantului neamț. Se apropia tot mai mult de familiile unor *maquisarzi*. Rémy fusese trimis să îl captureze înainte de a provoca mai mult rău.

Eva abia mai putea respira.

– Ce s-a întâmplat?

– Cineva l-a prevenit pe Besnard, așa că era bine înarmat când l-a găsit Rémy. Din câte am înțeles, s-a dat o luptă în fața hambarului unde a murit Geneviève, iar amândoi au pierit.

Eva a început să plângă.

– Când?

– În prima săptămână din iunie a anului 1944.

La patru luni după fuga ei. Dacă ar fi așteptat mai mult, l-ar mai fi văzut o ultimă oară pe Rémy? L-ar fi putut convinge să nu se lase prins în capcană? Să rămână cu ea? Știa că aceste întrebări o vor bântui veșnic.

– A fost... a fost îngropat aici?

Père Clément a clătinat din cap.

– *Maquisarzii* se îngrijeau de ai lor, Eva. Au venit să îi ia trupul înainte de a fi pângărit de germani. Îmi pare rău. A ezitat, apoi a adăugat: am rostit ritualul de îngropăciune pentru el, chiar și așa.

– Ar fi însemnat mult pentru el, cred.

Timp de o clipă, a rămas tăcută, imaginându-și o lume fără Rémy. Era uimitor că soarele continuase să strălucească, că Pământul continuase să se învârtă, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat. Realitatea faptului de a fi mort de mai bine de un an părea acum imposibilă.

– Îmi pare foarte rău, Eva. Știu cât de mult l-ai iubit.

– Dacă i-aș fi spus că vreau să mă căsătoresc cu el...

– Nu face asta, a zis *père* Clément, întrerupând-o. Sfârșitul ar fi fost același, copila mea. Tot ar fi luptat. Simțea că este datoria lui. A murit un erou al Franței.

– Un erou al Franței, a repetat ea în șoaptă. Dar ceilalți? *Madame* Noirot? *Madame* Travere?

– Amândouă, trimise în est. Nici una nu s-a mai întors.

– Dar *madame* Trintignant? Măcar ea a supraviețuit?

Preotul a oftat.

– Mă tem că a fost prinsă la graniță când încerca să fugă în Elveția. A murit în închisoare.

Eva a clătinat din cap. Numărul de vieți pierdute era aproape inimaginabil. S-a gândit de Rémy, stând în fața hambarului albastru, știind că poate merge înspre propria-i moarte. Murise știind că ea îl iubea? Sau murise crezând că răspunsul ei va rămâne pentru totdeauna nu?

– *Père* Clément? Rémy s-a întors în biblioteca secretă înainte de a muri? S-a uitat în Cartea copiilor pierduți?

Ceva s-a schimbat pe chipul preotului.

– Eva, mă tem că nu știu.

– Poți să îmi descui ușa? Trebuie să văd cartea.

Deodată, părea cel mai urgent lucru din lume. Oare Rémy citise mesajul ei? Îi lăsase și el unul?

– Te rog, *mon père*.

Dar preotul nu s-a mișcat din loc, iar tristețea de pe chip i s-a adâncit.

– Eva, biblioteca a fost jefuită de naziști în jurul datei când Rémy și-a pierdut viața. Era clar că războiul este pierdut, iar ei se retrăgeau, dar voiau să ducă tot ce puteau în Germania. Mai multe case particulare au fost prădate, ca și librăria lui *madame* Noirot, dar biblioteca noastră secretă a suferit cele mai mari pierderi, poate pentru că li s-a părut foarte valoroasă colecția noastră de cărți vechi religioase.

– Ne-au luat cartea? Cartea copiilor pierduți? a șoptit ea.

El a dat încet din cap în semn că da.

Au podidit-o din nou lacrimile. Era o nouă lovitură devastatoare. Acum, nu doar că nu îl va mai vedea niciodată pe Rémy, dar nici nu va afla dacă murise știind că ea voia să se căsătorească cu el. Și nici nu mai avea lista sutelor de copii ale căror nume fuseseră schimbate, cei al căror trecut voia cu disperare să nu fie uitat. Pierderea cărții o resimțea ca pe o moarte a speranței.

– Pot rămâne singură în bibliotecă câteva clipe? a întrebat.

– Am schimbat broasca și am încuiat-o bine când m-am întors la Aurignon, a zis *père* Clément. Mi-a fost prea greu să mai intru acolo. Îmi amintea de tine, de Geneviève și de Rémy și de toate lucrurile pe care am reușit să le facem acolo, dar și de cele pe care le-am pierdut.

Eva a lăsat capul în jos.

– De asta simt nevoia să îmi iau la revedere.

Père Clément a încuviințat din cap și a condus-o spre încăperea bine știută. A scos o cheie de sub sutană și i-a deschis ușa.

– Voi fi afară, a zis el, strângând-o de umăr. Poți să stai cât poftești.

Eva a avut nevoie de câteva secunde pentru ca ochii să i se obișnuiască cu lumina slabă. Nu se gândise să îi ceară un felinar lui *père* Clément. Dar lumina soarelui se revărsa înăuntru sub formă de panglici înguste dinspre vitraliile de deasupra capului, așa cum făcuse întotdeauna, iar Eva s-a simțit oarecum alinată de strălucirea bine cunoscută.

Însă acesta era singurul lucru pe care îl recunoștea în încăpere. Masa unde lucrase

odată dispăruse, la fel și scaunele plasate în jurul ei. Rafturile erau aproape goale, numai o sută și ceva de cărți rămânând din miile care altădată se înșiruiau de-a lungul pereților. Un strat fin de praf făcea ca locul să pară bântuit de stafii, iar când Eva și-a trecut palmele peste volumele rămase, a cuprins-o un sentiment de tristețe.

Nemții luaseră tot ce avea până și cea mai mică valoare, lăsând în urmă numai volumele cu aspect mai nou. Erau câteva cărți de rugăciuni tipărite prin anii 1920, câteva *Biblii* mai noi și o colecție de texte teoretice cu cotoare atât de jerpelite, încât nu mai puteau fi de folos nimănui. Păreau stinghere singure pe rafturi, lipsite de frații și de surorile cu care petrecuseră anii, iar Eva s-a simțit cuprinsă de un val de durere care știa că nu are nici o explicație logică.

Le-a mângâiat cu palmele, rostind ceea ce știa că este un ultim rămas-bun pentru acești vechi prieteni care se odihneau într-un loc pe care știa bine că nu îl va mai revedea. Dar când s-a apropiat de capătul unui șir de *Biblii* care îi erau cunoscute, s-a oprit brusc, cu degetele pe cotorul zdrențăros al unui volum care nu își afla locul aici.

L-a tras în afară și s-a uitat la copertă. Era o ediție în limba engleză a Aventurilor lui Tom Sawyer, o carte despre care îi vorbise odată lui Rémy în timp ce lucrau unul lângă celălalt, la două luni după sosirea ei la Aurignon. O întrebase despre tatăl ei, iar ea îi povestise despre toate cărțile care se înșiruiau odată în frumoasa lui bibliotecă de acasă. „Știai“, l-a întrebat ea, „că *Aventurile lui Tom Sawyer* este unul dintre primele romane dactilografiate? Este unul din obiectele cele mai prețuite de tatăl meu. Aveam un volum, dar am fost nevoiți să îl lăsăm în urmă. Nu-i ciudat că acesta este unul dintre lucrurile de acasă cărora le duc cel mai mult dorul?“

Cu precauție, a deschis coperta cărții și a rămas fără suflare. Acolo, pe pagina de titlu, era un mesaj, în caligrafia neglijentă a lui Rémy.

Pentru E: Am găsit această carte la Paris. Într-o zi, îți voi cumpăra un volum mai acătării. R
4 iunie 1944

Eva a citit mesajul o dată, de două ori, de trei ori, căutând un înțeles, un cod, dar cuvintele erau numai cuvinte, un ultim gest de bunătate din partea unui bărbat care se gândise la ea înainte de a muri. Dar oare îi lăsase un mesaj și în Cartea copiilor pierduți? Sau era grăbit și se oprise numai cât era necesar pentru a-i lăsa acest dar? Și de ce i-l lăsase aici, dacă știa că plecase deja spre Elveția? Oare pentru că se gândea că ea se va întoarce aici, dacă va supraviețui războiului?

Câteva ore mai târziu, în trenul ce mergea spre Paris, după ce își luase rămas-bun de la *père* Clément pentru ultima oară, frunzărea absentă prin cartea lui Twain, ultimul dar al lui Rémy, când s-a oprit deodată asupra unui pasaj din capitolul șaptesprezece. Deasupra primei litere din primul cuvânt era un semn – un punctuleț – iar asta i-a atras atenția, căci și-a amintit pe loc de semnele pe care le lăsaseră în Cartea copiilor pierduți.

Una câte una, alte perechi de ochi priviră încotro privea preotul, pentru ca, în cele din urmă, aproape într-o pornire, parohia întreagă să se ridice în picioare, holbându-se la cei trei băieţaşi morţi, care se apropiau de-a lungul cărării dintre bănci. Tom în frunte, după el Joe şi în coadă Huck, cu hainele mai zdrenţuite și mai mototolite ca oricând, cu capul plecat şi zâmbind prosteşte. Stătuseră ascunşi în galeria nefolosită, ascultând predica la propria lor înmormântare![20]

Eva a rămas cu ochii holbați la pagină, iar inima îi bătea cu putere. În poveste, Tom și prietenii lui își înscenează moartea, o întâmplare despre care Eva uitase cu totul, căci trecuse un deceniu și jumătate de când citise cartea. Era oare o nebunie să bănuiască că Rémy voise să îi lase un mesaj, un semn subtil că plănuia să facă la fel dacă lucrurile nu mergeau bine? Încerca să îi spună că este viu, că nu trebuie să renunțe la el?

Totuși, dacă era în viață, ar fi căutat-o până acum. Ar fi așteptat-o pe treptele Bibliotecii Mazarin, așa cum promisese. Cel puțin s-ar fi întors la Aurignon ca să vorbească cu pe *père* Clément. Nu, era cu totul și cu totul imposibil. Pata de cerneală de deasupra primului cuvânt din pasajul acesta putea să fie la fel de bine o murdărie întâmplătoare sau un semn fără nici o semnificație, lăsat de stiloul unui străin, cu mulți ani în urmă. Poate că nu era un semn.

Totuși, speranța e un lucru periculos. Creștea ca un câmp de flori sălbatice în sufletul Evei, înflorind în toate spațiile care fuseseră pline de întuneric și disperare, până ce a ajuns să creadă cu toată ființa ei în posibilitatea ca Rémy să fi supraviețuit totuși războiului. De aceea, s-a întors la Biblioteca Mazarin, unde și-a așteptat prințul în fiecare zi, dar în zadar, citind și recitind pasajul din Mark Twain și rugându-se pentru un miracol.

Un an mai târziu, în iunie 1946, tatăl ei zăcea pe patul de moarte și o implora să nu mai viseze la o revedere care nu va avea loc niciodată.

– Te rog, Eva, a zis el cu răsuflarea întretăiată. Murea de o moarte lentă și îngrozitoare, căci plămânii îi erau afectați de un cancer care pusese stăpânire pe ce lăsaseră în urmă germanii. Trebuie să îți alungi tristețea, speranța pe care ți-ai pus-o în întoarcerea lui Rémy al tău, altfel nu îți vei trăi viața.

– Cum să renunț la el?

– Ah, draga mea Eva, el nu mai este. Tatuś a tușit din nou, prelung și tare. Iar cartea pe care ți-a lăsat-o este doar o carte. Ții cu dinții de o fantomă. Nu asta îmi doresc eu pentru tine. Nici mama ta nu ar fi dorit asta. Eu nu l-am cunoscut, dar nici Rémy nu ar fi vrut să trăiești așa.

– Dar dacă...

– Eva, te rog. Trebuie să îmi promiți că te întorci la viață.

Eva i-a ținut mâinile într-ale ei, iar când a părăsit această lume s-a aplecat și l-a sărutat pe frunte, iar lacrimile îi cădeau ca o ploaie.

– Promit, Tatuś.

Iar apoi a rămas singură pe lume, singură cum nu mai fusese niciodată. L-a îngropat și, odată cu el, a îngropat speranța că visele imposibile se pot adeveri. A mai vizitat o ultimă oară Biblioteca Mazarin, într-o după-amiază însorită din toamna aceea și, când s-a oprit la Les Deux Magots dintr-o toană, ca să bea o cafea pe drum spre casă, s-a trezit angajată într-o discuție animată cu un turist evreu din America, iubitor de cărți, venit la Paris pentru a merge pe urmele lui Ernest Hemingway.

Înainte de a gândi bine la ceea ce face, Eva se oferise să îi arate bărbatului – care s-a prezentat drept Louis Abrams – orașul, iar la finalul celei de-a doua zile petrecute alături de el și-a dat seama că se simțea foarte bine. Era o minunată ocazie de a-și exersa engleza și o însufleți de-a dreptul să se afle lângă cineva care respecta cuvântul scris la fel de mult ca ea.

El a sărutat-o pentru prima oară între rafturile Bibliotecii Sainte-Geneviève, unde

își găsise o slujbă. În a patra zi, chiar înainte de data plănuită a plecării, s-a lăsat într-un genunchi pe când se aflau în Jardin des Tuileries și a rugat-o să vină în Statele Unite cu el, să îi fie soție.

– Știu că nu ne cunoaștem foarte bine încă, a zis el. Dar voi încerca tot restul vieții mele să te fac fericită.

A văzut în el un om care îi va fi prieten, un companion interesat de aceleași lucruri, care putea înțelege dragostea ei pentru cărți. Iar în oferta lui de a se căsători, a văzut șansa unui nou început. Tatuś avea dreptate, Rémy nu se mai întorcea. Eva știa că nu își va găsi niciodată pacea aici, în Franța, unde umbrele a tot ceea ce pierduse o înlănțuiau încă. Așa că a spus da, iar după o lună se afla pe un vapor cu destinația America și spre o viață nouă.

Iar odată cu trecerea anilor a ajuns să îl iubească pe Louis, dar niciodată așa cum îl iubise odinioară pe Rémy. Însă unele capitole trebuie terminate cumva, iar cartea închisă. După câțiva ani, când a avut un fiu, a înțeles că transformarea ei era completă. Copilul ei nu a cunoscut decât o stafie a persoanei care fusese odinioară. Familia ei nu știa că luptase pentru Franța, că fusese o falsificatoare care salvase sute de vieți, că fusese o femeie care iubise cu toată inima.

Era mai bine așa, își zicea. Trecutul rămăsese în trecut. Dar niciodată, în toți acei ani, nu l-a iubit pe Rémy mai puțin decât în ziua în care l-a văzut ultima oară. Și nici nu a încetat să se întrebe ce s-a ales de Cartea copiilor pierduți sau dacă Rémy văzuse, înainte de a muri, mesajul ei în paginile cărții.

Serviciul de informații și contrainformații al armatei, ce a funcționat pe lângă Marele Stat Major german între 1919 și 1944.

Mark Twain, *Aventurile lui Tom Sawyer*, traducere în limba română de Frida Papadache, Litera 2013, pagina 95

Capitolul 31

Mai 2005

Bibliotecarul german Otto Kühn arată la fel ca în fotografia care însoțea articolul din *New York Times*. L-am plăcut pe loc, i se citește în ochi bunătatea, iar engleza lui este aproape perfectă.

– Îmi pare foarte rău pentru lucrurile pe care le-au făcut germanii, pentru lucrurile pe care le-am luat, zice el odată ce m-am prezentat, conducându-mă prin bibliotecă, spre biroul lui. Și vreau să vă cer iertare din toată inima pentru furtul acestei cărți, care a însemnat atât de mult pentru dumneavoastră.

Vreau să o iau la goană înaintea lui, să pun mâna pe carte, să o deschid la pagina care este a mea din 1942, dar mă forțez să respir, să o iau încet. Îmi voi primi răspunsul în curând și s-ar putea să îmi frângă inima.

– Domnule, răspund eu, nu suntem răspunzători decât pentru ceea ce facem – sau nu reușim să facem – noi înșine. Nu îmi datorați scuze.

– Chiar și așa, zice el, a fost o tragedie. Sunt atât de multe cărți, doamnă Abrams, milioane de cărți. Nu voi trăi destul de mult ca să îi găsesc pe toți proprietarii lor. Și, desigur, mulți dintre oamenii ale căror cărți au fost luate sunt morți de multă vreme. În multe cazuri, este prea târziu.

Deschide ușa biroului său și, deodată, inima mea o ia la goană, pentru că acolo, în centrul biroului său aglomerat, se află cartea mea. Aș recunoaște-o oriunde. Simt că îmi sare inima din piept, îmi este greu să respir, să vorbesc.

– Este adevărat, șoptesc eu. Este aici, după toți acești ani. Cartea copiilor pierduți.

– Ah, da, Nicola – recepționera noastră – a menționat că ați numit-o așa. Trece în spatele biroului și ridică cartea. De ce? Și ce semnificație are codul din interior? Sunt nerăbdător să aflu.

Mă adun.

– Iar eu vă voi spune. Dar vă rog, *Herr* Kühn, pot să arunc mai întâi o privire asupra cărții? Am așteptat multă vreme acest moment.

– Desigur, desigur, doamnă, Mă iertați.

Îmi întinde cartea și, într-un răstimp de câteva secunde, lumea pare că s-a oprit pe loc, iar eu nu îmi pot smulge privirea de la ea, simțindu-i sub degete pielea caldă și luxoasă.

Îmi trec degetul mare peste familiarul cotor aurit și ating locul uzat din colțul din dreapta jos al coperții, iar deodată amintirile îmi revin năvalnic. Simt mâna lui Rémy

cum trece peste mâna mea pe deasupra acestei coperți în ziua în care l-am cunoscut. Îi aud vocea care îmi șoptește în ureche, un ecou dintr-un capitol de mult dispărut. Au trecut peste șaizeci de ani de când am văzut această carte pentru ultima dată – de când l-am văzut pe Rémy ultima dată – dar trecutul pare să fie din nou aici, aici, cu mine, în această cameră, și îmi dau lacrimile. Fără să vreau, duc cartea la buze și o sărut. Ridic privirile și îl văd pe Kühn care mă urmărește.

– Mă iertați, zic eu.

– Vă rog, nu îmi cereți iertare. Acestea sunt clipele pentru care trăiesc. Este un moment magic acela în care cartea și proprietarul ei sunt readuși împreună.

Dau din cap și apoi, încet, cu grijă, în timp ce inima îmi tresare de o speranță pe care credeam că am îngropat-o pentru totdeauna, deschid cartea și ajung la prima pagină. Pagina *mea*. Cea cu steaua deasupra literei *e* și punctul deasupra *v*-ului, steaua deasupra *J*-ului și punctul deasupra literei *e*. *Eva Traube*. *Mă voi întoarce la tine*. Mă uit țintă la cuvintele neornamentate, simțind cum mă cuprinde disperarea.

Nu există o a treia stea. Nici un nou mesaj de la Rémy.

Dau la pagina doi, pagina lui Rémy, pentru orice eventualitate, dar arată la fel ca ultima dată când am văzut-o. O stea deasupra primului *r*, un punct deasupra primului *é*. O stea și un punct pentru primele două litere din *Épouse-moi*.

„Însoară-te cu mine. Te iubesc“, i-am scris codat în urmă cu o viață de om, sperând că Rémy va citi mesajul, dar acum știu că nu a făcut-o, iar când închid cartea și o strâng la piept, tremur toată. Iubirea vieții mele a intrat în mormânt fără să știe ce simțeam. Acest lucru nicicând nu îl voi putea repara, nu îl voi putea schimba și simt deodată că tot ce am făcut în viață de atunci a fost lipsit de orice semnificație.

– Doamnă Abrams? pătrunde prin durerea mea vocea lui Kühn, iar când ridic capul, îl văd privindu-mă îngrijorat. Vă simțiți bine? Poate vreți un pahar cu apă?

Îmi șterg lacrimile, lacrimi pe care nu am dreptul să le vărs.

– Nu, mă simt bine. Nu am nimic.

Scutur din cap, încercând să scap de nălucile care au apărut deodată. Este 2005, nu 1944, iar eu îi datorez acestui om niște răspunsuri. Măcar atât pot face.

– Și acum, în legătură cu codul acela.

Se apleacă în față nerăbdător.

– Da, dar nu vă grăbiți, doamnă. Când sunteți pregătită.

Eu inspir adânc.

– Stelele și punctele sunt numele pierdute, numele copiilor prea mici ca să le țină minte, numele pe care a trebuit să le ștergem ca ei să poată supraviețui. Am sperat că într-o zi, când războiul se va termina, îi voi putea ajuta să își recupereze identitatea pierdută. Dar nu ne definesc numele pe care le purtăm sau religia pe care o practicăm, nici națiunea al cărei steag flutură deasupra capetelor noastre. Acum știu. Ne definește ceea ce suntem în sufletele noastre, cine alegem să fim pe acest pământ.

Mă ascultă în tăcere, cu ochii larg deschiși, în timp ce eu îi povestesc cum am învățat meseria de plastograf, cum i-am întâlnit pe Rémy și pe *père* Clément, cum am muncit din greu ca să ajutăm oamenii să scape din ghearele nemiloase ale naziștilor. Îi explic ideea lui Rémy de a folosi șirul lui Fibonacci pentru a crea codul necesar păstrării numelor, ca să ne asigurăm astfel că victimele cele mai tinere ale războiului nu vor fi uitate.

Îi spun că după război, la mulți ani după ce mă mutasem în America, soțul meu mi-a povestit într-o zi despre o organizație numită Yad Vashem, care fusese fondată la Ierusalim, primul memorial israelian al victimelor Holocaustului. Numele său, care în

ebraică înseamnă *memorial și un nume*, m-a făcut să mă gândesc la numele pe care le-am pierdut odată cu cartea, iar încet-încet, de-a lungul următoarelor luni, în vreme ce Louis dormea dus lângă mine, am stat trează noaptea și am făcut în minte o listă a celor pe care mi le aminteam. Erau peste o sută. Într-un final, când i-am contactat pe cei de la Yad Vashem în primăvara lui 1956 pentru a le da numele false și pe cele adevărate pe care reușisem să le scot din adâncurile memoriei, mi-au promis că vor încerca să îi găsească pe copiii care ajunseseră în Elveția, în speranța că unii dintre ei vor redescoperi de unde vin.

– Și i-au descoperit? întreabă Kühn. I-au găsit pe copii?

Oftez.

– Nu știu. Am refuzat să le dau numele meu sau date de contact. Voiau să îmi acorde recunoaștere pentru ceea ce făcusem, dar eu nu voiam. Nu am fost un erou. Nu eram decât o tânără care încerca să facă ceea ce credea este bine. În final însă, am făcut numai rău.

Kühn mă cercetează timp de un minut, iar când îmi vorbește, într-un târziu, glasul lui este blând.

– Doamnă Abrams, o femeie foarte înțeleaptă mi-a spus odată că nu suntem răspunzători decât pentru ceea ce facem – sau nu reușim să facem – noi înșine. Vorbele rostite îi sunt recompensate printr-un zâmbet slab, îmi zâmbește și el la rândul lui, apoi continuă. Iar mie mi se pare că ați petrecut războiul încercând să ajutați oameni nevinovați.

– Dar i-am pierdut pe cei pe care îi iubeam cel mai mult. Ezit, apoi rostesc în șoaptă: mama a murit din cauza mea. Și Rémy a murit, *Herr* Kühn. Nu contează câți oameni am ajutat, dacă față de ei nu mi-am făcut datoria.

– Nu dumneata ești cea care le-a făcut rău, doamnă Abrams.

Plâng ca o bătrână proastă, iar Kühn încearcă să mă liniștească, strângându-mă la pieptul lui, iar eu mă simt la fel ca atunci când am fost strânsă în brațe – și iertată – de *père* Clément, cu mulți ani în urmă. Într-un final, când mă îndrept și ridic privirile, el se uită în ochii mei.

– Știți ce mi-a mai spus această persoană foarte înțeleaptă? întreabă el. A spus că ne definește numai ceea ce suntem în sufletele noastre, cine alegem să fim pe acest pământ. Iar eu cred, doamnă Abrams, că ai ales să fii erou, chiar dacă nu privești lucrurile așa. Îmi întinde cartea și spune: este a dumitale, dacă o dorești, desigur, după întocmirea actelor necesare, dar, dacă nu te superi, aș vrea să o mai țin câteva zile pentru a face o listă cu nume. Poate voi reuși să dau o mână de ajutor în privința acelora pe care nu vi le-ați amintit în urmă cu toți acei ani. Nu ar fi un dar neașteptat să le putem reda trecutul unora dintre acei copii pierduți? De fapt, ce ar fi să rămâneți și să mă ajutați?

Mă uit spre carte și apoi înapoi la Kühn.

– Fiul meu își face probabil griji în privința mea. Am... am plecat fără să îi spun.

– Sunați-l. Explicați-i că aveți treburi neterminate de care trebuie să vă ocupați.

– Dar... nu știe nimic despre persoana care am fost odată.

– Atunci, nu ar fi timpul să îi spuneți? Poate că prima identitate care ar trebui recuperată este chiar a dumneavoastră.

Privesc țintă spre carte. Conține cel mai important mesaj pe care l-am trimis vreodată, dar l-am trimis prea târziu. Oare nu asta a fost povestea vieții mele, de fiecare dată când a fost vorba despre oamenii pe care i-am iubit? Am ajuns prea târziu

ca să îl salvez pe tatăl meu de la Drancy. Prea târziu m-am întors la Aurignon după mama. Dar nu vreau să ajung prea târziu și în cazul fiului meu.

Ridic privirile spre Kühn.

– Aș putea să împrumut telefonul dumneavoastră?

El radiază.

– Am crezut că nu mă mai întrebați, doamnă Abrams. Nu trebuie decât să apăsați pe doi pentru o linie externă, apoi zero-zero-unu pentru a suna în America.

Ridic receptorul, apăs tastele și apoi formez numărul de pe telefonul mobil al fiului meu. Ascult cum sună o dată, de două ori și apoi răspunde.

– Ben? încep eu.

– Mamă? Unde ești? Am fost foarte îngrijorat.

– Nu este cazul să îți faci griji în privința mea.

Zâmbesc din nou în direcția lui Kühn, care îmi răspunde la fel, iar apoi închid ochii, încercând să văd în minte chipul lui Rémy.

– Ben, dragul meu, a venit timpul să îți mărturisesc cine sunt.

Capitolul 32

S-a lăsat noaptea până când eu și Kühn reușim să decodăm primele șaizeci de nume înregistrate în paginile cărții. După ce am terminat convorbirea cu Ben, care m-a ascultat sceptic, m-am oferit să rămân, întrucât, în definitiv, eu sunt cea care a șters aceste nume, iar corect este să ajut la recuperarea lor.

– Aveți unde să stați, doamnă Abrams? întreabă Kühn, lăsându-se pe spate în scaun. Cred că ar trebui să ne odihnim un pic și să începem mâine. Pe strada aceasta este un hotel care găzduiește uneori oaspeții bibliotecii. Pot da un telefon ca să vă pregătească o cameră, dacă vreți.

Vreau să continui, dar numele acestea au așteptat deja peste șaizeci de ani și presupun că mai pot aștepta o zi. Sincer vorbind, sunt epuizată.

– Sună minunat, *Herr* Kühn. Vă mulțumesc.

Când ridică telefonul pentru a suna la hotel, dau la pagina 308, ultima pagină pe care am desenat o stea. Pagina aceasta aparține fetiței căreia îi spuneam Jaqueline, micuța pe care eu și Rémy am ajutat-o să treacă granița în Elveția în noaptea aceea friguroasă de iarnă, noaptea în care am făcut dragoste, noaptea în care mi-a oferit eternitatea, noaptea în care eu am spus nu. Numele ei adevărat era Eliane Meisel. Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea, dacă părinții ei au scăpat cu viață, dacă și-a găsit drumul spre casă.

Am închis ochii, încercând să îi văd chipul mic și dulce în minte, prin negura timpului, când, deodată, eu și Kühn suntem întrerupți de o voce care se aude din pragul ușii.

– *Entschuldigung*, spune o voce de femeie, iar eu deschid ochii subit.

O femeie paznic de la serviciul de securitate s-a oprit nesigură în fața ușii.

– *Guten Abend*, Mila. Kühn lasă telefonul jos și se întoarce spre femeia paznic. *Wie kann ich dir behilflich sein?*[21]

Femeia se uită spre mine și apoi răpăie câteva propoziții într-o germană pripită, adresându-se lui Kühn, dar făcând un semn din cap spre Cartea copiilor pierduți. Încerc să descifrez ce spune, dar nu o pot urmări. Kühn îi răspunde grăbit, apoi se ridică și se întoarce spre mine când ea părăsește încăperea.

– Ce este? întreb eu.

– Doamna este paznicul nostru de noapte, Mila. Spune că afară este un bărbat care zice că aceasta este cartea lui, că a venit tocmai din State și că trebuie să o vadă imediat, nu mai poate aștepta nici un minut.

– Cartea mea? O ridic și o strâng la piept protectoare. Este imposibil.

– Mă tem că am mai primit astfel de vizite, spune Kühn, clătinând din cap. Colecționari care încercau să solicite cărți pentru colecțiile lor. Normal că cel de acum vine seara târziu, când crede că ne poate intimida.

– Să chemăm poliția?

Kühn zâmbește.

– Mila este mai puternică decât pare, iar eu la fel. Același lucru îl bănuiesc și despre dumneata. Cred că vom fi în siguranță. Permiteți-mi să scap de el. Mă întorc imediat.

– Vin și eu. Dacă încearcă cineva să îmi fure cartea, vreau să îl privesc în ochi.

Ezită, apoi încuviințează din cap.

– Dar haideți să încuiem cartea, da?

Aștept până ce o pune bine în sertarul biroului său, iar când îl urmez în încăperea principală a bibliotecii, cufundată în întuneric, îmi dau seama că îi duc dorul deja, că îmi lipsește căldura sa în mâinile mele. O simt și acum ca făcând parte din mine, chiar și după atâția ani.

Mila stă în fața intrării principale.

– Acolo este, ne zice când ajungem în dreptul ei. Veniți.

Eu și Kühn o urmăm afară, unde vedem un bărbat cu părul alb, îmbrăcat într-un trenci ușor, aflat la depărtare de câteva trepte, cu spatele la noi, privind spre întinderea orașului.

– *Herr*? i se adresează Mila, pe un ton ferm și metalic, iar omul se întoarce încet, cu umbra unui surâs politicos pe chip.

Dar apoi surâsul îi piere și deschide gura larg când ochii lui îi întâlnesc pe ai mei, iar eu înțepenesc locului, la fel ca el. Îmi dau seama că, lângă mine, Kühn spune ceva, dar vorbele lui se aud de foarte departe, căci anii pier brusc, iar eu pășesc spre omul meu, simțind că se învârte totul în jur. Mă uit la o stafie și, cu toate că mintea îmi spune că este imposibil, inima mea știe că nu este.

– Ai greșit biblioteca, Eva, spune bărbatul în franceză, cu vocea spartă de emoție.

Am lacrimi în ochi acum, căci este o voce pe care eram sigură că nu o voi mai auzi vreodată.

– *Rémy*? Cum se poate?

R*é*my zâmbește, apoi face și el un pas spre mine, iar pe față îi curg lacrimile.

– Trebuia să ne întâlnim pe treptele Bibliotecii Mazarin, Eva, spune el, luându-mi mâinile într-ale sale.

Sunt înăsprite de vârstă acum, dar se potrivesc cu mâinile mele la fel cum se potriveau în viața dinainte.

– Te-am așteptat acolo, murmur eu. Am așteptat mult timp.

– Am crezut că ai murit, zice el. M-am întors la Aurignon la sfârșitul lui 1947. *Père* Clément murise, dar câțiva oameni din Rezistență care știau cine ești mi-au spus că ai fost ucisă în timpul războiului.

Am închis ochii. După sfârșitul războiului, domniseră haosul, confuzia și neînțelegerea.

– Și mie mi s-a spus că tu ai murit.

– În patruzeci și patru am înfruntat un trădător – un jandarm pe nume Besnard, dacă ți-l amintești – și am fost grav rănit. Am fost trimis în Anglia. Am stat mult timp în spital și apoi, din cauza unei încurcături diplomatice, s-a făcut 1947 până ce am primit permisiunea să revin pe continent. Am mers la Mazarin, Eva, luni întregi, în

eventualitatea că erai totuși în viață. Dar tu nu ai venit.

– Te-am așteptat doi ani, șoptesc eu. Eram încredințată că încercaseși să îmi lași un mesaj în *Aventurile lui Tom Sawyer*. Numai lucrul acesta m-a ajutat să merg mai departe.

A ridicat din sprâncene.

– Ai găsit cartea? Chiar era un mesaj, Eva – aveam de gând să îmi înscenez moartea dacă lucrurile mergeau prost cu Besnard. Dar nu am luat în calcul posibilitatea că voi zăcea atât de mult timp în spital, iar apoi mă vor ține pe loc complicații legate de viză.

Îmi șterg obrajii, dar lacrimile nu se opresc.

– Am crezut că sunt nebună. În cele din urmă mi-am zis că greșesc, că m-am agățat de o fantomă. Am plecat în America la finalul lui 1946.

– În America? Unde?

– Florida.

– Ei, ca să vezi! Eu locuiesc în New Mexico din 1952, zâmbește el. Am descoperit că Los Alamos avea nevoie de un chimist ca mine, după ce mi-am luat diploma în Anglia.

Clatin din cap, nevenindu-mi să cred.

– Dar ce cauți *aici*, Rémy?

– Am văzut cartea într-un articol din *New York Times*. Am venit fără întârziere. Trage aer în piept, fără să își ia ochii din ochii mei. Acum șaizeci de ani m-am întors după carte, Eva, înainte de a-l înfrunta pe Besnard, în ziua în care ți-am lăsat romanul lui Mark Twain. Plecaseși deja – am presupus că te afli deja la adăpost în Elveția – și m-am rugat la Dumnezeu să îmi fi lăsat un ultim mesaj. Dar naziștii jefuiseră deja biblioteca. Am înțeles că nu voi afla niciodată.

Mă uit țintă la el. Mi se pare un vis, dar nu este. Otto Kühn este pe trepte în spatele meu, privind în tăcere cum se desfășoară această poveste, iar Mila s-a retras în umbră. Suntem în Berlin, în inima teritoriului vechiului nostru inamic și ne-am regăsit, în ciuda șanselor aproape inexistente.

– Da, Rémy. Ți-am lăsat un mesaj.

– Chiar așa? Se uită la mine cu ochii lui calzi, pe care îi cunosc atât de bine. Care era mesajul, Eva mea?

Eva mea. După toți acești ani, sunt încă a lui, iar el este încă al meu.

– *Épouse-moi. Je t'aime*. Asta am scris. Eu... te iubesc, Rémy. Întotdeauna te-am iubit.

– Și eu te iubesc, Eva. Iar dacă oferta rămâne valabilă, răspunsul meu este da.

Apoi parcurge ultimii centimetri rămași între noi, iar buzele lui le acoperă pe ale mele. Eu am din nou douăzeci și cinci de ani și toată viața înainte, nu în urmă, și toate capitolele nescrise încă.

Bună seara... Cu ce te pot ajuta? (în limba germană în original)

Nota autoarei

În timp ce făceam muncă de cercetare în vederea scrierii romanului meu anterior, *The Winemaker's Wife* (apărut în limba română cu titlul *Ultima geană de lumină*, traducere de Mihaela Magdalena Dumitru, Litera, 2021), a cărui acțiune este plasată în regiunea Champagne din Franța, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, am întâlnit câteva mențiuni privind rolul jucat de falsificatori în mișcarea de rezistență. Era un lucru la care nu mă gândisem niciodată, dar în timp ce citeam despre pivnițele pline cu șampanie și despre contrabanda cu arme, în minte îmi persistau imagini ale bravilor oameni care și-au pus abilitățile artistice și ingeniozitatea științifică la treabă pentru a produce documente convingătoare, care le-au permis unor nevinovați să trăiască.

Când am terminat de scris *Ultima geană de lumină*, curiozitatea mea fusese bine stârnită, dar încă nu eram convinsă că o poveste despre falsificatorii de acte putea fi baza de la care să plec în scrierea unui roman. Apoi am citit *Adolfo Kaminsky: A Forger's Life (Adolfo Kaminsky: Viața unui falsificator)* de Sarah Kaminsky și *A Good Place to Hide: How One French Community Saved Thousands of Lives During World War II (O ascunzătoare bună: Cum a salvat o comunitate franceză mii de vieți în timpul celui de-al Doilea Război Mondial)* de Peter Grose – două cărți excelente care explorează munca de falsificare în timpul războiului – și mi-am dat seama că descoperisem ceva. Viața unui falsificator din al Doilea Război Mondial era mai promițătoare decât îmi imaginasem eu.

Dar încă simțeam că lipsește ceva – asta până ce agenta mea, Holly Root, mi-a trimis un articol din *New York Times* despre cărțile furate de către naziști în zilele de pe urmă ale Războiului Mondial. Citind articolul semnat de criticul de artă Milton Esterow, am găsit ultima piesă a puzzle-ului: puteam scrie un roman despre contrafacerea de acte încadrat de o poveste despre o carte furată, care a însemnat totul pentru cineva. Acest lucru mi-ar permite să cercetez tehnicile de falsificare și fascinanta istorie a jafurilor naziste și să le împărtășesc pe toate cititorului, ambalate într-o poveste despre iubire, pierderi, curaj și speranță.

Aceasta este cea de-a cincea carte pe care o scriu despre al Doilea Război Mondial, iar unul dintre aspectele mele preferate atunci când scriu despre război este acela că pot cerceta serios subiecte cu care majoritatea dintre noi nu suntem familiari. În romanul meu din 2012, *The Sweetness of Forgetting (Dulceața uitării),* de pildă, unul dintre firele narative este o poveste despre musulmanii care au ajutat la salvarea evreilor din Paris după invazia germană, un lucru despre care mulți cititori nici nu au

auzit vreodată. *When We Meet Again (Când ne vom revedea)*, romanul meu publicat în 2015, vorbește despre cei peste patru sute de mii de prizonieri de război germani din Statele Unite din anii 1940, un fragment de istorie care s-a pierdut odată cu trecerea timpului. Iar în 2019, în cartea *Ultima geană de lumină*, am scris despre rezistența de sub pământ și dintre lujerii răsuciți ai viței-de-vie din regiunea Champagne. Sunt încântată când cineva îmi spune că a citit una dintre cărțile mele și a învățat ceva ce nu știa înainte. Simt o mare satisfacție atunci când vă pot împărtăși fapte istorice (sper eu) fascinante într-o carte menită să placă.

Așa ajung la *Cartea copiilor pierduți*. Otto Kühn, bibliotecarul german din carte, este un personaj fictiv, dar activitatea lui se bazează pe realitate. La Biblioteca Centrală și Regională de la Berlin, de pildă, cercetătorii estimează că aproape o treime din cele 3,5 milioane de cărți au fost furate de naziști, potrivit ziarului *New York Times*. Cercetători ca Sebastian Finsterwalder – un Otto Kühn în carne și oase – și Patricia Kennedy Grimsted, de la Institutul de Cercetări Ucrainene de la Universitatea Harvard, lucrează neobosiți pentru a restitui cărțile furate proprietarilor de drept, dar este o luptă foarte dificilă, mai ales acum, când au trecut șaptezeci și cinci de ani de la război. Din nefericire, foarte puțini dintre cei care au deținut și prețuit aceste cărți mai sunt în viață astăzi.

Dacă vă interesează să aflați mai multe despre cărțile furate și despre efortul de localizare a proprietarilor lor, citiți *The Book Thieves: The Nazi Looting of Europe's Libraries and the Race to Return a Literary Inheritance (Hoții de cărți: Jaful nazist al bibliotecilor Europei și cursa pentru returnarea unei moșteniri literare)* de Anders Rydell, o carte care mi-a fost de mare ajutor în cercetarea mea.

În romanul meu, bibliotecara Eva călătorește la Berlin pentru a recupera un tom din secolul al XVIII-lea, care i-a fost furat în urmă cu câteva decenii. Acesta este cadrul unei povești plasate în trecut și bazate, în parte, pe istoriile de viață ale unor falsificatori ca Adolfo Kaminsky și Oscar Rosowsky, amândoi, tineri evrei care au ajuns plastografi de nevoie – la fel cum se întâmplă și cu tânăra Eva din *Cartea copiilor pierduți* – și, drept urmare, au salvat mii de vieți nevinovate. Kaminsky a scăpat la limită de deportare și a devenit unul dintre cei mai importanți falsificatori pe care i-a avut Rezistența de la Paris, salvând până la final un număr estimat de paisprezece mii de oameni, deși nu era decât un adolescent la acel moment. Oscar Rosowsky, a cărui poveste o spune Peter Grose în cartea *A Good Place to Hide,* avea numai optsprezece ani în 1942, când a fost nevoit să fugă de acasă și, datorită unui neașteptat noroc, a ajuns la Le Chambon-sur-Lignon, un sătuc din munți care oferise adăpost la mii de oameni căutați de naziști, printre care și mulți copii ai căror părinți fuseseră deportați. La fel ca Eva, Rosowsky a început prin a fabrica documente false de identitate pentru el și mama sa, dar când a ajuns printre oameni care gândeau la fel, a început să inventeze noi metode de falsificare, mai rapide și mai eficiente. Până la finalul războiului, a ajutat la salvarea a peste trei mii cinci sute de evrei.

Dar să nu credeți că toți falsificatorii erau bărbați, au fost și multe femei care au lucrat în birouri unde se contrafăceau documente, printre care Mireille Philip, Jacqueline Decourdemanche și Gabrielle Barraud în zona Le Chambon-sur-Lignon, dar și surorile Suzie și Herta Schidlof, care au lucrat în laboratorul din Paris al lui Kaminsky.

Multe dintre detaliile care apar în *Cartea copiilor pierduți* au la bază metodele autentice de falsificare folosite în timpul războiului. Rosowsky, de exemplu, căuta de multe ori în *Journal Officiel* identități false potrivite nevoilor sale. Kaminsky, care avea

pregătire de chimist, la fel ca Rémy din roman, este cel care a descoperit secretul pentru ștergerea cernelii albastre de la Waterman cu acid lactic. Gabrielle Barraud este cea care a avut ideea de a folosi o presă de mână pentru a reproduce în masă ștampilele oficiale. Rosowsky chiar are o apariție tainică în *Cartea copiilor pierduți*; când Geneviève sosește la Aurignon, menționează că a lucrat pentru un bărbat pe nume Plunne într-o zonă pe care o numește Platoul. Jean-Claude Plunne era, de fapt, numele de împrumut al lui Rosowsky; Geneviève vorbește despre faptul că a lucrat pentru el.

În timpul scrierii acestui roman, biroul meu de lucru era plin de exemplare autentice ale tipurilor de documente pe care le-ar fi folosit și contrafăcut Eva, Rémy și Geneviève. Am zeci de exemplare zdrențuite din *Journal Officiel* din anul 1944; la fel ca falsificatorii din carte, am pescuit și eu câteva nume de personaje din paginile ziarului. Am un vechi certificat de botez francez din iunie 1940, cu tot cu ștampilele oficiale, cât și un permis de călătorie *Ausweis laissez-passer* eliberat de autoritățile germane, care poartă o ștampilă pusă la Paris în decembrie 1940. Dar poate cel mai important obiect pe care îl am este autentica *Epitres et Evangiles*, legată în piele, tipărită în 1732, cartea care a constituit modelul pentru cea din roman. Pe măsură ce Eva și Rémy înregistrau nume și mesaje codificate în paginile sale, eu mă lăsam ghidată de paginile cărții adevărate.

Ca o amuzantă notă marginală, vă pot povesti că în copilărie eram pasionată de matematică; stăteam întinsă în pat noaptea, încercând să rezolv probleme de matematică aparent fără soluție. Visam să ajung vestită ca primul copil care a rezolvat ecuații pe care cei mai de seamă matematicieni ai lumii nu le puteau rezolva. (Așa este, avem niște aspirații stranii! Dar nu vă faceți griji; câțiva ani mai târziu, aveam fantezii mult mai normale, să mă mărit cu Donnie Wahlberg și să ajung vedetă într-o bună zi.) În timpul acestei faze de obsesie pentru matematică, am aflat despre șirul lui Fibonacci, iar în fiecare noapte adormeam încercând să adun numerele în minte. Am fost încântată când mi-a venit ideea de a folosi șirul acesta ca parte a codului din *Cartea copiilor pierduți*; toate acele nopți petrecute întinsă în pat, jucându-mă cu cifrele, nu fuseseră o pierdere de vreme!

Acestea sunt numai câteva din elementele înrădăcinate în realitate care au convers pentru a inspira scrierea *Cărții copiilor pierduți*. Dacă vă interesează să aflați mai multe despre Franța din prima jumătate a anilor 1940, vă recomand din toată inima să citiți cărțile sus-menționate, cele ale lui Kaminsky și Grose. Caroline Moorehead a scris, de asemenea, o carte fascinantă despre Le Chambon-sur-Lignon, intitulată *Village of Secrets: Defying the Nazis in Vichy France (Satul secretelor: Sfidându-i pe naziști în Franța regimului de la Vichy)*. M-am bazat și pe câteva dintre cărțile mele preferate, printre care *Jews in France During World War II* de Renée Poznanski *(Evreii din Franța în timpului celui de-al Doilea Război Mondial*), *Résistance: Memoirs of Occupied France* (*Rezistența: Amintiri din Franța ocupată)* și *The Journal of Hélène Berr (Jurnalul Hélènei Berr),* pentru a-mi completa cercetarea. Și, desigur, am locuit o vreme la Paris și am călătorit de nenumărate ori acolo pentru a face verificări. Orașul Aurignon este inventat, dar imaginea sa se bazează pe câteva orășele asemănătoare din zona de la sud de Vichy.

Sper că ați descoperit ceva nou în *Cartea copiilor pierduți* și că v-ați reamintit că nu este nevoie de bani sau de arme și nici de o platformă enormă pentru a schimba lumea. Uneori, un simplu stilou și un strop de imaginație pot schimba cursul istoriei.

Vă mulțumesc că m-ați însoțit în această călătorie și pentru că sunteți o persoană

care vede magia din cărți. Așa cum spune Eva în *Cartea copiilor pierduți*, aceia „care văd magia din cărți... vor trăi cele mai luminoase vieți“. Vă doresc să aveți parte de zile cât mai luminoase.

Mulțumiri

Dumnezeule, ce an nebun! Tot ce fac eu este să pun pe pagină cuvintele, iar incredibila mea agentă, Hooly Root, editoarea mea magnifică, Abby Zidle, uimitorii mei publiciști, Michelle Podberezniak (Gallery) și Kristin Dwyer (Leo PR), și, de asemenea, vrăjitoarea mea literară, Kathie Bennett (și soțul ei, Roy Bennett), sunt cei care fac să apară magia. Vă sunt pe veci îndatorată tuturor pentru prietenia pe care mi-o purtați și pentru munca pe care o depuneți în numele meu. Este o bucurie să fiu înconjurată de oameni pe care îi ador cu adevărat. Cu toate că nu o spun destul de des, vă rog să nu uitați cât de mult vă respect. Sunt de-a dreptul norocoasă să vă am alături.

Mulțumiri și agentei mele pentru drepturi de autor în străinătate, Heather Baror-Shapiro. Este o plăcere să lucrez cu tine și îți sunt recunoscătoare pentru tot ce faci. Îți mulțumesc, mai ales pentru îndrumările tale neobosite din acest an și pentru minunata casă nouă de la Welbeck. Dana Spector, tu continui să fii o uluitoare vedetă în lumea drepturilor de autor cinematografice. De asemenea, sunt foarte fericită să lucrez cu specialista în marketing Danielle Noe, care este la fel de frumoasă, pe cât este de talentată. Pentru Scott Moore și Andy Cohen: vom face un film împreună într-o bună zi – sunt convinsă! Mulțumesc, de asemenea, lui Susan McBeth și Robin Hoklotubbe, două femei care organizează evenimente extraordinare ce aduc laolaltă scriitori și cititori.

Lui Jen Bergstrom: sunt cât se poate de mândră să fiu unul din autorii Gallery Books. Este o onoare pentru mine să fac parte din familia Gallery din 2012 și îți voi fi mereu recunoscătoare pentru felul în care m-ai ajutat să evoluez ca scriitoare în tot acest timp. Conduci un vapor minunat, la bordul căruia sunt fericită să mă aflu. Îți mulțumesc din suflet pentru tot ajutorul și bunătatea ta. Mulțumesc, de asemenea, întregii echipe de la Gallery, printre care Jen Long, Sara Quaranta, Molly Gregory, Sally Marvin, Anabel Jimenez, Eliza Hanson, Lisa Litwack, Chelsea McGuckin, Nancy Tonik, Sara Waber, Ali Lacavaro, Wendy Sheanin și restul incredibilei echipe de vânzări de la Simon & Schuster și, desigur, lui Carolyn Reidy. Mulțumesc și grozavei echipe de la S&S Canada, printre care se numără Catherine Whiteside, Greg Tilney, Felicia Quon, Shara Alexa, Kevin Hanson și Nita Provonost.

Mulțumiri cu totul speciale se îndreaptă către o mână de oameni care m-au ajutat în cercetarea întreprinsă în vederea scrierii acestei cărți, printre care cercetătoarea și scriitoarea Renée Poznanski, traducătorul din franceză Vincent, traducătorul din poloneză Agrazneld, traducătorul din rusă Michael, traducătorul din germană Jens și, desigur, dragul și vechiul meu prieten Marcin Pachcinski, care a propus termenii de

alint polonezi la momentul cel mai potrivit.

Menționez în dedicație că această carte este în parte închinată librarilor și bibliotecarilor de pretutindeni. Nu există destule cuvinte pe care să le pot spune despre cât de mult m-a influențat magia librăriilor și a bibliotecilor. Cărțile pot schimba vieți, dar oamenii care le iubesc și care își dedică viața lor sunt cei care au cel mai important rol. Dacă nu își găsesc drumul către cititorii care au nevoie de ele, care vor fi atinși de magia lor, care vor fi transformați de puterea lor, cărțile își pierd puterea. Așadar, mulțumesc din tot sufletul oricui lucrează într-o librărie sau într-o bibliotecă, dar mai ales acelora dintre dumneavoastră care ați fost destul de curajoși sau de îndrăzneți încât să deveniți proprietari de librării, meserie care trebuie să fie la fel de periculoasă pe cât de frumoasă este. Cărțile sunt mai mult decât cuvintele scrise pe hârtie; sunt punți care construiesc comunități și îi fac pe oameni cetățeni mai generoși și mai deschiși către lume. Aceia care iubiți cărțile destul de mult încât să le împărtășiți și celorlalți, voi schimbați lumea cu adevărat.

Aș dori, de asemenea, să mulțumesc unui număr de cinci scriitori deosebiți: Linda Gerber, Alyson Noël, Allison van Diepen, Emily Wing Smith, dar mai ales lui Wendy Toliver, scriitoarea care ne-a adus laolaltă pe toate șase în urmă cu câțiva ani, pentru prima noastră tabără anuală de iarnă. Scriem împreună numai o dată pe an, dar săptămâna aceea înseamnă foarte mult pentru mine, la fel ca prietenia pe care am făurit-o de-a lungul vremii. Pe voi cinci vă număr printre cele mai apropiate prietene ale mele. Sunt o scriitoare și un om mai bun când mă aflu lângă voi. Și lui Jay Asher: deși nu ai mai participat la taberele noastre de câțiva ani, faci parte dintre noi! Abia aștept să citesc următoarele cărți ale prietenelor mele de la Swann Valley.

Cei mai valoroși scriitori au bunul obicei de a-i susține pe ceilalți scriitori, iar eu mă bucur să fac parte dintr-o comunitate de femei și bărbați care pun umărul la cariera celorlalți. Mulțumesc în mod special lui „Mary Alice și fetelor Kristie“ – scriitoarele Mary Alice Monroe, Kristina McMorris și Kristy Woodson Harvey – pentru că sunt niște ființe remarcabile, cele mai bune colege de trupă închipuită și cele mai bune surori de saună pe care mi le-aș putea dori.

Mulțumiri speciale se îndreaptă spre toți bloggerii și cronicarii de carte care reușesc, într-un mod minunat, să construiască o comunitate online – mai ales Melissei Amster și reginei stupului, Kristy Barrett, căci amândouă au făcut tot ce au putut anul acesta pentru a da o mână de ajutor unei colege de breaslă când le-am rugat! Sunteți minunați și vă sunt recunoscătoare pentru că promovați cărțile mele în rândurile cititorilor – și pentru că promovați cititul în general.

Mulțumesc întregii mele familii, mai ales mamei mele, Carol (tovarășa mea preferată pentru vacanțele Disney World/DVC), tatălui meu, Rick, fraților mei, Karen și David, împreună cu familiile lor. Wanda și Mark, sunteți niște socri uimitori: sunt norocoasă să vă am. O mențiune specială mătușii Donna, lui Courtney, Janine și familiilor Sullivan și Trouba/Lietze!

Lui Jason (cel mai bun soț din lume) și Noah (fiul meu haios, bun și nemaipomenit): pe voi doi vă iubesc mai mult decât o pot spune cuvintele. Îmi pare rău că a trebuit să petrec mult timp departe de voi anul acesta, în turneul de promovare a cărților mele. Îmi este dor de voi în fiecare clipă pe care o trăiesc departe! Iar pentru Lauren Boulanger, cât și Bridget, Kristy, Dayana, Rachel, Dinorah, Debbie și Cindy: vă mulțumesc că îi sunteți aproape lui Noah. Nu aș putea face ceea ce fac fără voi. Îți mulțumesc și ție, Shari Resnick, pentru ajutorul tău și pentru generozitatea pe care mi-ai arătat-o anul acesta.

La final, ție, cititorul meu, îți mulțumesc pentru că m-ai însoțit în această călătorie (și pentru că ai citit până la capăt această prolixă listă de mulțumiri!). Știu că ai multe cărți dintre care să alegi, de aceea, îți sunt recunoscătoare când alegi să îți petreci timpul cu o carte scrisă de mine. Sper să mă întâlnesc cu cât mai mulți dintre voi în turneul din acest an.

În colecția Buzz BOOKS

au apărut:

Celeste Ng, *Tot ce nu ți-am spus*
L.S. Hilton, *Maestra*
Jonathan Dee, *Privilegiații*
Emma Healey, *Elizabeth a dispărut*
Peter Swanson, *Cei care merită să moară*
Fiona Barton, *Văduva*
Carla Guelfenbein, *Cu tine în depărtare*
Carla Guelfenbein, *Restul e tăcere*
Austin Wright, *Tony şi Susan*
Martin Suter, *Maestrul bucătar*
J.P. Delaney, *Fata dinainte*
Patricia Highsmith, *Carol*
Alexandra Oliva, *Supraviețuitoarea*

Charles Belfoure, *Arhitectul parizian*
Ottessa Moshfegh, *Eileen*
Elan Mastai, *Omul care a cucerit timpul*
Carla Guelfenbein, *Femeia vieții mele*
L.S. Hilton, *Domina*
Susanna Tamaro, *Mergi unde te poartă inima*
Agatha Christie, *Crima din Orient Express*
Sana Krasikov, *Patrioții*
Celeste Ng, *Mici focuri pretutindeni*
Darcey Bell, *O mică favoare*
Fiona Barton, *Copilul*

Michel Faber, *Cartea Lucrurilor Noi şi Ciudate*
Maria Semple, *Unde ai dispărut, Bernadette?*
Tim Johnston, *Coborârea*
Susanna Tamaro, *Ascultă glasul meu*

Matthew FitzSimmons, *Dispariția*
Agatha Christie, *Casa strâmbă*
Agatha Christie, *Vinovat fără vină*
Agatha Christie, *Zece negri mititei*
A.J. Finn, *Femeia de la fereastră*
Jonas Bonnier, *Jaf cu elicopterul*
Aimee Molloy, *O mamă perfectă*
Greer Hendricks, Sarah Pekkanen, *Soția dintre noi*
Niklas Natt och Dag, *1793. În umbra morții*
Donna Tartt, *Sticletele*
Linda La Plante, *Văduve*
Stefan Ahnhem, *Victimă fără chip*
Cynthia D'Aprix Sweeney, *Moștenirea*
L.S. Hilton, *Ultima*
Sarah Pinborough, *Prin ochii ei*
Alex Michaelides, *Pacienta tăcută*
Sarah Vaughan, *Anatomia unui scandal*

Agatha Christie, *Ucigașul ABC*
Christine Mangan, *Necunoscuta din Tanger*
Shirley Jackson, *Casa bântuită*
Chloé Esposito, *Rea*
Stefan Ahnhem, *Al nouălea mormânt*
J.P. Delaney, *Crede-mă când mint*
Adrian McKinty, *Lanțul*
Peter Swanson, *O minciună perfectă*
Emily Gunnis, *Fetița din scrisoare*
Christopher Bollen, *Prietenie trădată*
Jean Hanff Korelitz, *Ar fi trebuit să știi*
Bernard Cornwell, *Nebuni și muritori*
Anonim, *Nume de cod: Kingfisher*
Ann Napolitano, *Dragă Edward*
Stefan Ahnhem, *Motivul X*
Daniel Silva, *Cealaltă femeie*
Peter Swanson, *Fata cu un ceas în loc de inimă*

Christy Lefteri, *Apicultorul din Alep*
Jeanine Cummins, *Pământ american*
Kate Elizabeth Russell, *Vanessa mea cea întunecată*
Megan Campisi, *Devoratoarea de păcate*
Sarah Pinborough, *Prietena mea de suflet*
Alex Marwood, *Micile ticăloase*
Daniel Silva, *Fata cea nouă*
Stefan Ahnhem, *X feluri de a muri*
Anders Roslund, *Trei zile*
Josh Malerman, *Malorie*
Jasper DeWitt, *Pacientul*
Affinity Konar, *Gemenele de la Auschwitz*
Lisa Jewell, *O viață regăsită*
Daphne du Maurier, *Rebecca*
Max Seeck, *Vânătoarea de vrăjitoare*

Jean Hanff Korelitz, *De la început*
John le Carré, *Pe serviciul adversarului*
Daphne du Maurier, *Verișoara mea Rachel*
Ashley Audrain, *Îndoiala*
John le Carré, *Omul nostru din Panama*
Patricia Highsmith, *Ape adânci*
J.P. Delaney, *Soția perfectă*
Rumaan Alam, *Lasă lumea în urmă*
Sarah Vaughan, *Mici dezastre*
Ruth Druart, *În timp ce Parisul dormea*
Emily Gunnis, *Fetița pierdută*
Harriet Tyce, *Portocala sângerie*
Lisa Jewell, *Secrete întunecate*
Greer Hendricks, Sarah Pekkanen, *Nu ești singură*
Igor Bergler, *Biblia pierdută*